

วารสารทางวิชาการ

ราชภัฏกรุงเก่า

ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๔ ๒๕๓๙

ISSN 0859-1040

ฉบับ...วัฒนธรรมพื้นบ้าน

วารสารทางวิชาการ
ราชภัฏกรงเก่า

ISSN 0859-1040

วารสารทางวิชาการ ราชภัฏกรุงเก่า

ปีที่ 2 ฉบับที่ 4/2539

เจ้าของ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ที่ปรึกษา อธิการบดีสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

รองอธิการบดีสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของคณาจารย์ และนักศึกษา รวมทั้งบุคคลภายนอก
2. เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อส่งเสริมภาระหน้าที่หลักทางด้านบริการทางวิชาการแก่ชุมชนและของท้องถิ่น

บรรณาธิการบริหาร

รองศาสตราจารย์ ดร.บุหงา วัฒนะ

ผู้ช่วยบรรณาธิการบริหาร

อาจารย์อิสระ โกวิทวิบูล

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชา ทรวงแสง

กองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อนันต์ รัตนภานุศร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อมรา กล้าเจริญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไอลาส ศรีสะอาด

นางสาวรัตนา รักสกุลพาณิชย์

ปก-ศิลปกรรม-รูปเล่ม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิพนธ์ ทวีกาญจน์

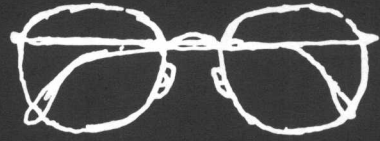
สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โทร.035-241196,241407 ต่อ 111

คอมพิว นางสาวรัตนา รักสกุลพาณิชย์

นางนุชจรี สิงหฤกษ์

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์เทียนวัฒนา ออยุธยา โทร.035-335878,335527

เนื้อหาสาระและทัศนะในวารสารราชภัฏกรุงเก่า เป็นหลักการ
และทัศนะของผู้เขียนแต่ละคน กองบรรณาธิการและสถาบันราชภัฏ
พระนครศรีอยุธยาไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วยเสมอไป

บรรณาธิการ

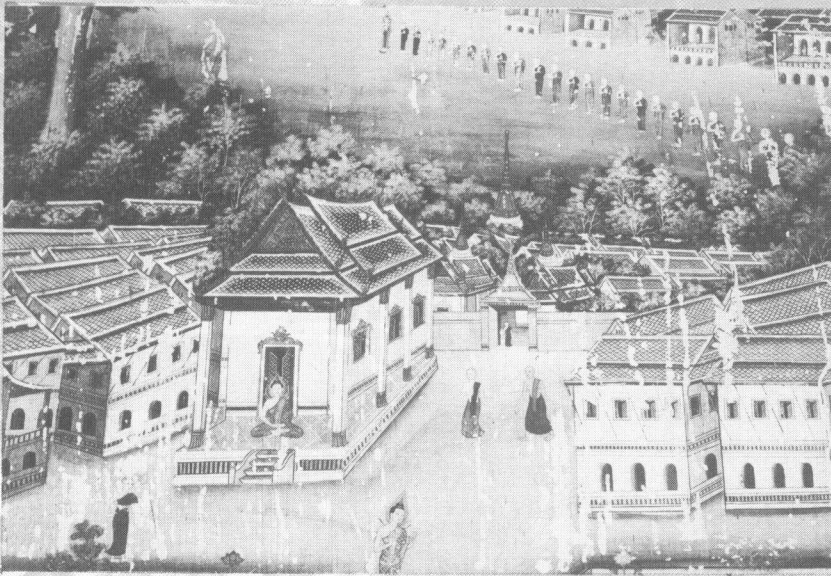
วัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นแบบแผนทางความคิดและการปฏิบัติของผู้คนในท้องถิ่นต่าง ๆ ที่ได้สั่งสม และพัฒนาสืบทอดกันมาเป็นศักยภาพของท้องถิ่นในการเสริมสร้างความเจริญ ป้องกัน และแก้ไขปัญหาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เมื่อโลกได้วิวัฒนาการอย่างไม่หยุดยั้ง โดยเฉพาะในยุคนี้ที่เรียกกันว่า เป็นยุคโลกาภิวัตน์ วัฒนธรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่นได้รับผลกระทบจากกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยง การที่จะอนุรักษ์ หรือพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้านจึงท้าทายนักคิด นักพัฒนาทุกคน

วารสารราชภัฏกรุงเทพฯฉบับนี้เล็งเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมพื้นบ้าน จึงได้นำเสนอเรื่องราวด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านที่บรรดาอาจารย์ในภาควิชาต่าง ๆ ของสถาบันเขียนให้ ซึ่งหวังว่าจะเป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนทัศนะ หรือข้อมูลกันในโอกาสต่อไป นอกจากนั้น ยังได้รับเกียรติอย่างสูงจากท่านเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ นายพยุหศักดิ์ จันทร์สุรินทร์ ที่ได้ให้สัมภาษณ์ถึงแนวคิด และแนวปฏิบัติงาน ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านแก่วารสารราชภัฏวิชาการกรุงเทพฯโดยเฉพาะ กองบรรณาธิการขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

นอกจากเรื่องราวด้านวัฒนธรรม วัฒนธรรมพื้นบ้านแล้ว ยังได้นำเสนอเรื่องราวด้านอื่นที่ไม่เกี่ยวกับด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านโดยตรงกับรายงานการวิจัยของคณาจารย์สถาบันอีกด้วย ซึ่งคาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการแก่ผู้สนใจโดยทั่วไป

เนื่องจากวารสารราชภัฏวิชาการกรุงเทพฯยังเป็นน้องใหม่ในวงการวารสาร แต่ก็มีความหมายที่จะพัฒนาให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านยิ่ง ๆ ขึ้นไป หากท่านมีข้อเสนอแนะหรือคำติชม ประการใดขอได้โปรดโทรศัพท์ หรือจดหมายแจ้งกองบรรณาธิการทราบด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

บรรณาธิการประจำฉบับ

1

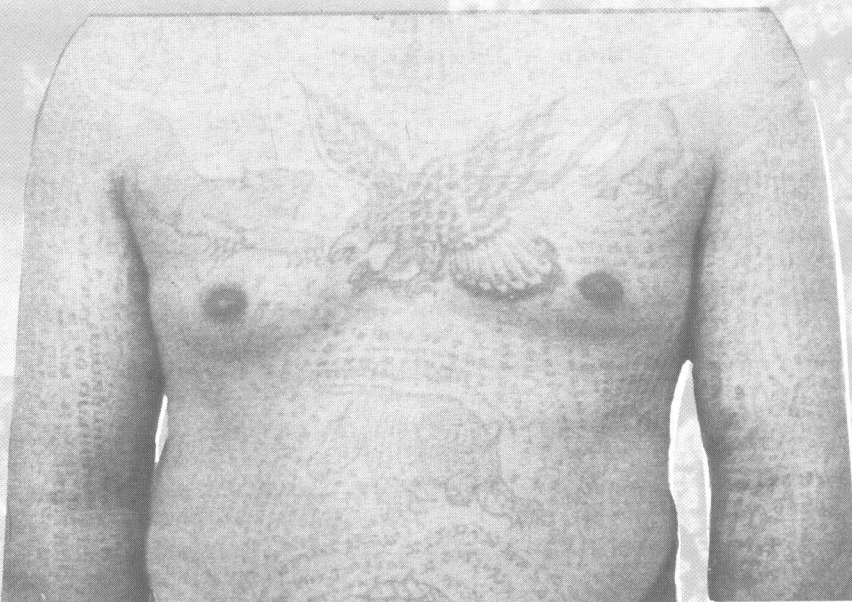

101

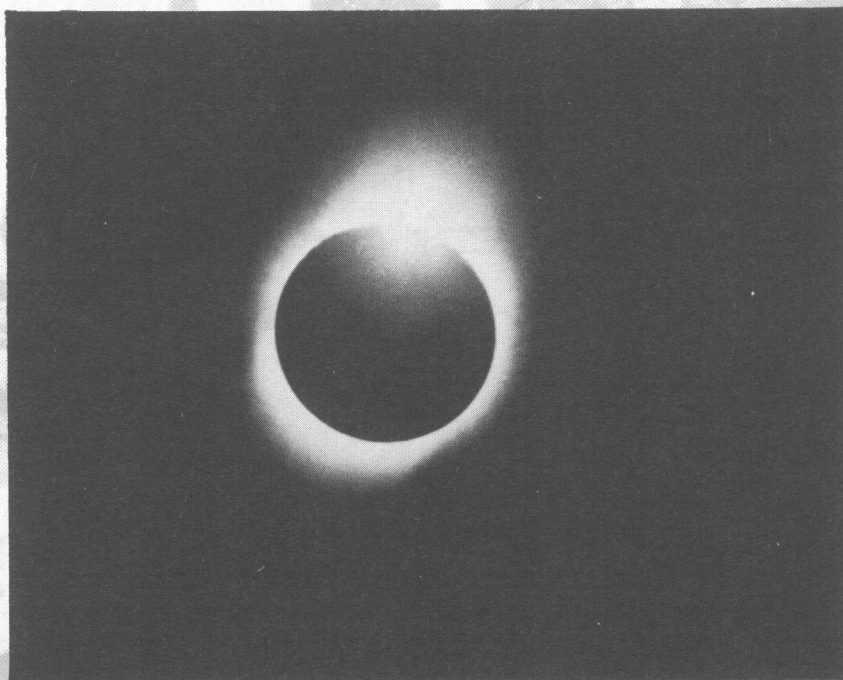

18

22

48

108

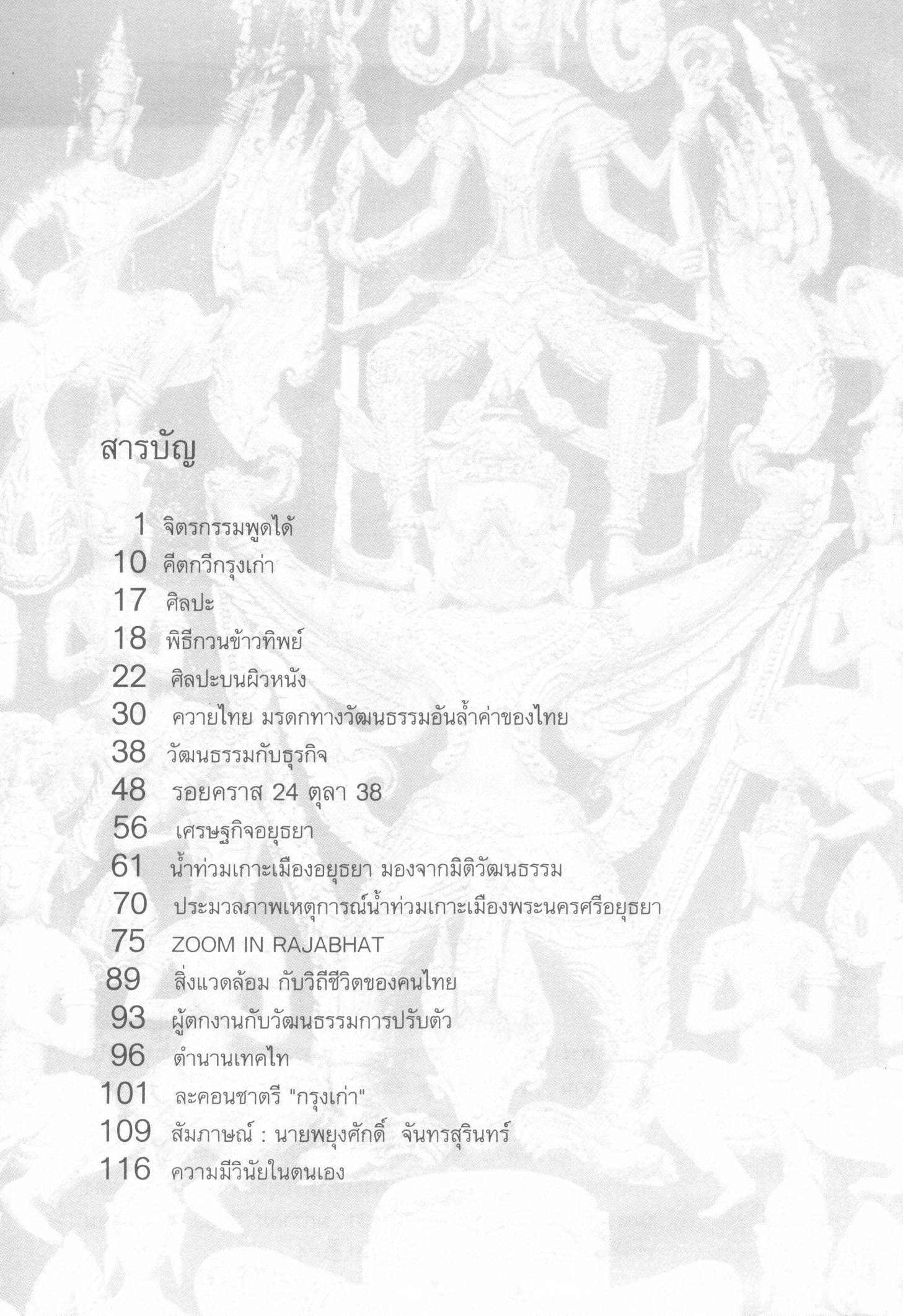

วันนักประดิษฐ์
ประจำปี ๒๕๓๙

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี องค์ประธานในพิธีเปิดงาน "วันนักประดิษฐ์ ประจำปี 2539" ทรงสนพระทัยผลงานเรื่อง "การใช้เส้นใยจากต้นหญ้าขัด และต้นครอบครัววาล ในหัตถกรรมงานสาน" ซึ่งนางจินดา นัยม่องศรี อาจารย์ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ได้นำไปจัดแสดงนิทรรศการและเผยแพร่ เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2539 ณ ห้องคอนเวนชันเซนเตอร์ เดอะมอลล์ บางกะปิ ชั้น 4

สารบัญ

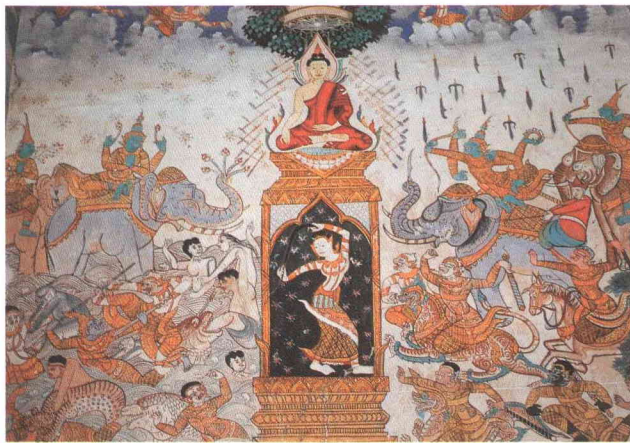
- 1 จิตรกรรมพุทไธ
- 10 คีตกวีกรงเกา
- 17 คีลปะ
- 18 พิธิกวณข้าวทิพย
- 22 คีลปะบนผิวหนิง
- 30 ควายไทย มรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของไทย
- 38 วัฒนธรรมาับธูริก
- 48 รอยคราส 24 ตุลาคม 38
- 56 เศรษฐกิจอยุธยา
- 61 น้ำท่วมเกาะเมืองอยุธยา มองจากมิติวัฒนธรรม
- 70 ประมวลภาพเหตุการณ์น้ำท่วมเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา
- 75 ZOOM IN RAJABHAT
- 89 สิ่งแวดล้อม กับวิถีชีวิตของคนไทย
- 93 ผู้ตงงานกับวัฒนธรรมาการปรับตัว
- 96 ดำนานเทคโนโลยี
- 101 ละคอนชาตรี "กรงเกา"
- 109 สัมภาษณ์ : นายพยุ้งศักดิ์ จันทรสุรินทร์
- 116 ความมีวินัยในตนเอง

จิตรกรรมพุดได้

ที่วัดม่วง บางปะหัน

มงคล ปุชปฤกษ์*

ภาพ บุญรังค์ ทองอร่าม

พระพุทธรูปประทับอยู่ใต้โพธิ์บัลลังก์ มีสัตว์ 5 ชนิดมา
กั้นอยู่รอบพระวรกาย ภูผาครุฑอยู่โดยรอบเป็นเกาะ
กำลัง

งานจิตรกรรมถือเป็นสื่อความหมายทาง
ภาษาภาพ อธิบายความได้ด้วยรูปลักษณ์ด้วยตัว
ของมันเองจนถือว่าเป็นสื่อความหมายทางภาษา
ชนิดหนึ่งที่อธิบายความได้ดีเท่าสื่อความหมาย
ประเภทใด ๆ คนจึงถือว่าภาพเขียนนั้นสามารถ
อธิบายความเป็นคำพูด หรือตัวหนังสือได้เป็นร้อย

คำพันคำ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่
หัวท่านทรงถือว่าจิตรกรรมไทยนั้น คือองค์
ธรรมกถึก อันหมายความว่า ภาพเขียนนั้นเป็นตัว
แสดงธรรม นับว่าเป็นความจริงเช่นพระตำรินั้น
เพราะงานจิตรกรรมไทยส่วนใหญ่จะนำเสนอ
เรื่องราวอันเกี่ยวกับพระพุทธศาสนามากกว่า
เรื่องราวอย่างอื่น ฉะนั้นงานจิตรกรรมไทยของเรา
จึงเป็นตัวช่วยอธิบายความ เสริมความให้
พุทธศาสนิกชนที่ดูชมซึ่งอาจจะไม่สามารถเรียนรู้
เรื่องราวของพระพุทธศาสนาได้ด้วยภาษาหนังสือ
ด้วยแต่ก่อนนั้นผู้คนที่อ่านหนังสือได้นั้นหาได้
น้อยเต็มที ฉะนั้นตัวภาพจิตรกรรมจึงเป็นตัวแสดง
ธรรมคำสอนเป็นอย่างดี

ท่านผู้อ่านคงจะมีความสงสัยในหัวข้อเรื่อง
ข้างต้นว่า จิตรกรรมวัดม่วงมีดีพิเศษเกิดอาเพศ
อย่างไร จึงพุดได้ขึ้นมา วิญญาณใครไปสิงสู่หรือ
บางคนอาจจะคิดถึงเรื่องเสียงโซ่คหอยไปเลยก็
ได้ แต่ความจริงแล้วเปล่าเลย ภาพเขียนที่วัดม่วง

* อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาพสุวรรณสามถูกศรจากท้าวปิลยักชราช มีกวางวิ่งหนีอยู่ข้างหน้า

พระพุทธเจ้าเสด็จโปรดพุทธมารดาที่ดาวดึงส์แล้วเปิดโลก

ข้างหลังบานหน้าต่างเขียนเป็นภาพทวารบาลยืนพนมมือถือดอกบัว

ภาพมหาชนก เมื่อนางมณีเมขลาอุ้มขึ้นจากมหาสมุทรแล้วพาเหาะมาวางที่ชายหาด

พระเนมิราชขึ้นไปเยี่ยมส่วนฉนวนรก

พระเนมิราช ไปเยี่ยมเมืองฉนวนรก

ก็เหมือนวัดอื่น ๆ ทั่วไป แต่ที่คุยอวดอ้างไว้ว่า จิตรกรรมวัดม่วงพุทได้นั้น ได้ความคิดมาจาก ภาษาชาวบ้านพุตกันถึงต้นไม้ตามวัดโน ชนบทที่ เครื่องเรื่องการปฏิบัติธรรม ซึ่งพระท่านจะเขียนเป็น พุทธสุภาษิตบ้าง คำเตือนสติสอนใจบ้าง สำหรับ ให้ผู้เข้าไปทำบุญในวัดได้อ่านจะเกิดมีสติปัญญา ความคิด ต้นไม้ติดป้ายเหล่านี้ ชาวบ้านเรียกว่า "ต้นไม้พุทได" ซึ่งก็ดูเกิด ด้วยเหตุนี้เลยคิดขอยืม คำพุทไดนี้มาใช้กับภาพจิตรกรรมบ้าง คงจะไม่เป็น เรื่องแปลกอะไรนัก เพราะงานจิตรกรรมอย่างที่วัด ม่วงนี้ไม่จำเพาะแต่ที่จะเขียนรูปภาพประกอบเรื่อง เท่านั้น ช่างเขียนได้เขียนหนังสือเป็นคำบรรยาย ภาพไว้เป็นตอน ๆ ด้วยถ้อยคำที่สุภาพ และที่สำคัญคือช่างเขียนเขียนคำบรรยายเป็นภาษาพูด มากกว่าภาษาเขียน โดยต่อท้ายคำพูดอย่างสุภาพ เป็นการนอบน้อมถ่อมตน เช่น "ร้องคินประสาต นะเจ้าคะ" (รองศิลปศาสตร์นะเจ้าคะ) อีกวิธีที่ใช้เขียนนั้นอาจจะผิดเพี้ยนไปบ้าง ประเภทเดียวกับกนกกระได ทากระได อย่างคำภาษาโบราณซึ่งที่จริงแล้วก็คือ "กนกก็ได้ทาก็ได้" ถ้าผู้อ่านไม่เข้าใจ ใช้นั้นสักเท่าไร ผลก็คงไม่ ปรากฏ เพราะ เอายาที่กนกยากเย็นนั้นไปทาที่กระไดเสียหมด

คำบรรยายประกอบภาพอย่างที่วัดม่วงนี้ มิใช่จะมีที่วัดม่วงแห่งเดียวเท่านั้น ที่วัดอื่น ๆ ก็มี เช่น "วัดหน่อพุทธางกูร" สุพรรณบุรี ภาพเขียน สมัยอยุธยาตอนปลายที่ วัดเกาะเมืองเพชรบุรี แม้แต่ภาพเขียนในพระที่นั่งพุทไธสวรรย์กรุงเทพฯ แต่มิได้มีคำต่อท้ายที่สุภาพอย่างคำพูดของคน อย่างถ้อยคำทั่ว ๆ ไป ฉะนั้น ผู้ที่เข้ามาดูชมภาพ เขียนวัดม่วงแล้วอ่านถ้อยคำบรรยายตามไปด้วยก็ เหมือนกับกำลังสนทนากับภาพจิตรกรรม โดยมีช่างเขียนเป็นคนกลางกำลังอธิบายภาพของเขาเองอยู่ คำลงท้ายที่ว่า นะขอรับ, นะจ๊ะ, พ่อคุณ ฯลฯ ล้วนเป็นการชวนให้ผู้ดูชมติดใจที่จะเดินชม ภาพจนจบสิ้น และจากการที่ช่างเขียนชอบที่จะ เขียนคำบรรยายภาพไว้เช่นนี้ ทำให้ได้ทราบปีที่

เขียนผู้มีจิตศรัทธาร่วมสร้าง และที่สำคัญคือช่าง เขียนเขาได้เขียนชื่อของตนไว้ด้วย ซึ่งมีน้อยนักที่ เราจะพบและสามารถรู้จักช่างเขียน และก็ตรงกับ ปากคำของชาวบ้านที่บอกว่าช่างเขียนวัดม่วงนี้ชื่อ อะไร ชาวบ้านเหล่านั้นอ่านหนังสือไม่ออกที่รู้ว่าเป็นใครก็เพราะจดจำกันต่อๆ มา ช่างเขียนผู้นี้ได้ เข้าไปเขียนภาพรามเกียรติ์ที่พระระเบียงวัดพระ แก้วด้วย เมื่อมาสืบดูก็เป็นความจริงเช่นนั้น ดังจะ ได้กล่าวถึงช่างเขียนผู้นี้ในลำดับต่อไป

วัดม่วงนั้นอยู่ที่ไหน ชื่อวัดม่วงนี้เดิมคงจะ อยู่ในละแวกที่มีต้นมะม่วงมากเลยเรียกวัดมะม่วง ต่อมาคำก็เหลือสั้นลงเพียง "วัดม่วง" เท่านั้นถือ เป็นการตั้งชื่อตามสิ่งสำคัญของวัด ชื่อวัดม่วงนั้น มี อยู่มากแห่ง แต่ที่บางปะหันนั้นตั้งอยู่ข้างซ้ายถนน สายเอเชียจากกรุงเทพฯ ก่อนจะถึงทางแยก อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประมาณ 3-4 กม. ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 100 กิโลเมตร ตั้งอยู่ที่ตำบลโพธิ์สามต้น อัน เป็นตำบลที่พม่าเคยมาตั้งค่ายแล้วนำความพินาศ ล่มจมมาสู่กรุงศรีอยุธยาของเราในครั้งที่ 2 เมื่อ สองร้อยปีก่อนที่ผ่านมาแล้วนี้ สมเด็จพระเจ้ากรุง ธนบุรีท่านกอบกู้เอกราชให้กลับมาเป็นของเราได้ เหมือนดังเดิมก็เพราะตีค่ายพม่าที่โพธิ์สามต้นนี้ เอง ฉะนั้น ทูงบางปะหันรอบ ๆ วัดนี้อดีตเคยเป็น ยุทธภูมิเลือดที่บรรพบุรุษของไทยเราเอาเลือดเอา เนื้อเข้าแลกไว้แล้วยังคงมีคนไทยรักก็คนที่รู้คุณ บรรพบุรุษของไทยเหล่านั้นบ้าง

ประวัติความเป็นมาของวัดม่วงนั้น จะมีการสร้างทำกันมาแต่ครั้งไรนั้นหาข้อมูลยากเต็มที่ ที่พอจะรู้ก็เป็นเพียงคำบอกเล่าเท่านั้นสุดที่จะยืนยันได้ แต่หลักฐานทางศิลปวัตถุต่าง ๆ ภายในวัด นั้นมีธรรมมาสน์บุษบกอยู่บนศาลาการเปรียญ 1 หลัง ฝีมือช่างสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ และมีตู้ พระธรรมลายรดน้ำฝีมือช่างรัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่ศิลปวัตถุเหล่านี้จะถือเป็นของวัดมาแต่เดิมมิได้ เพราะอาจจะมีการเคลื่อนย้ายมาจากที่อื่นได้ จึง

ไม่อาจจะถือเป็นกำหนดอายุได้ แต่ถ้าจะดูลักษณะของสิ่งก่อสร้างแล้ว สถาปัตยกรรมทั้งโบสถ์และวิหารนั้นเป็นอย่างที่มีนิมสร้างกันในสมัย รัชกาลที่ 4-5 คือนิยมทำแบบไทยผสมจีนมีเสาลายอยู่รอบเชิงชายเพื่อรับน้ำหนักเครื่องบนแทนคันทวยของไทย เครื่องตกแต่งซ่อฟ้าใบระกาหางหงส์นั้นไม่มี

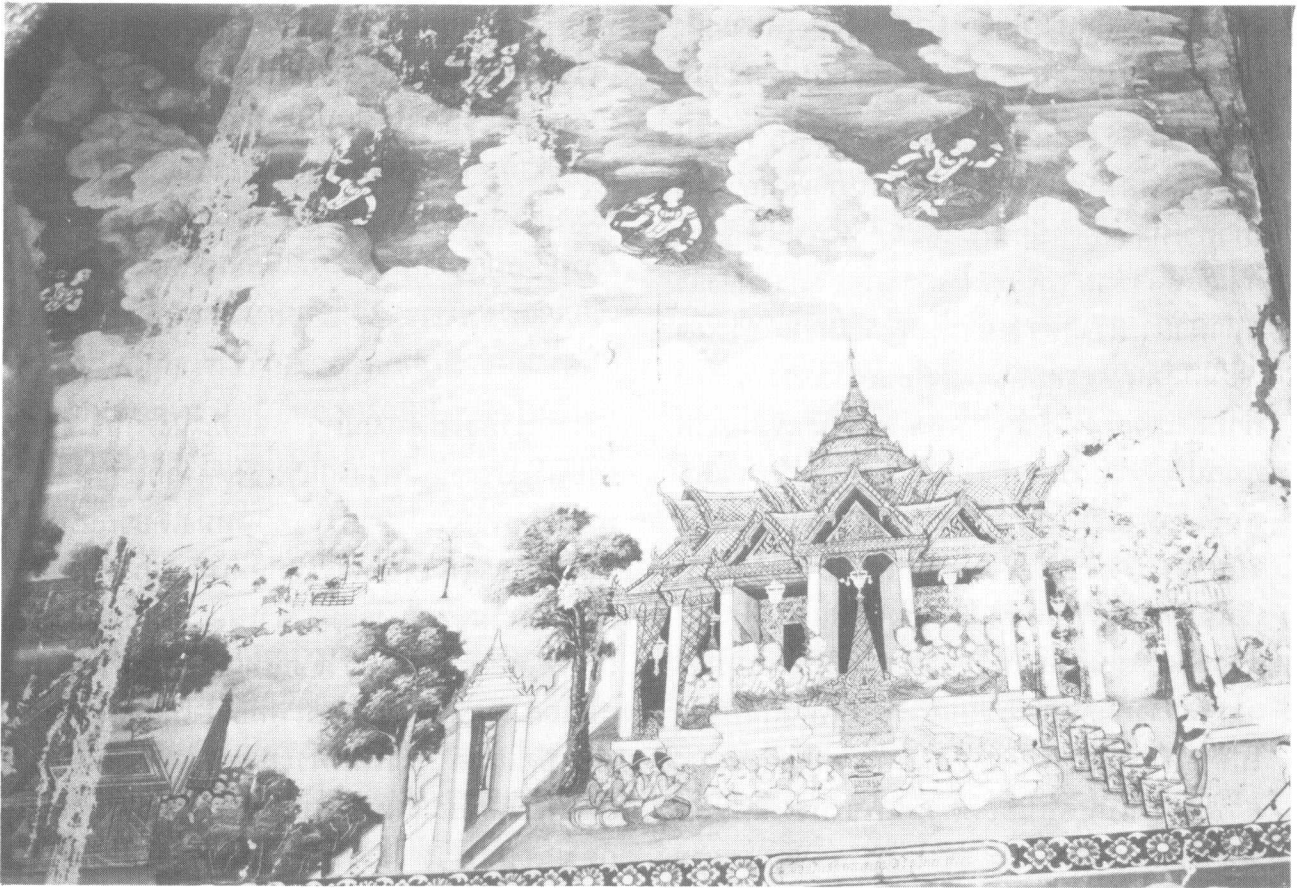
ภาพจิตรกรรมนั้นอยู่ภายในพระวิหาร ซึ่งตั้งเคียงอยู่ทางทิศตะวันออกของพระอุโบสถ โดยเน้นด้านหน้าพระอุโบสถและพระวิหารไปสู่คลองเล็กๆ หน้าวัด แต่เดิมจะเป็นคลองใหญ่ หน้าพระวิหารมีเจดีย์ 1 องค์ ทำเลียนแบบอย่างพระเจดีย์ศรีสุริโยทัย การสร้างสถูปเจดีย์ไว้หน้าพระอุโบสถหรือวิหารนั้นเป็นของนิยมในสมัยอยุธยา มาในรัชกาลที่ 4 ก็กลับมีความนิยมสร้างกันอีก ภาพจิตรกรรมนั้นไม่ต้องสงสัยเลยว่าเขียนสมัยใด เพราะช่างเขียนได้จารึกบ่งไว้เรียบร้อยแล้ว ได้ภาพมารผจญหน้าพระประธาน "พระพุทธศาสดาล่วงได้ 2,444 วิหารนี้ของแม่แสงกับท่านทั้งหลายพล้อมใจกันศะระห์รับออกเขียนวิหารไว้ในพระพุทธศาสนาขอให้สมเร็ดแก่พระนิพาน ณ ปัจโย โหตุ ฯ" (เขียนตามอักขรเดิมเป็นอันได้ความว่าวิหารนี้เขียนภาพในสมัยรัชกาลที่ 5 ทั้งนี้โบสถ์วิหารนั้นจักต้องมีมาก่อนภาพจิตรกรรม ปัจจุบันภาพเขียนมีอายุ 85 ขวบปีแล้ว ตรงข้างขวาของประตูทางเข้าวิหารได้ภาพพระพุทธรูปห้ามพระวิวาทกันนั้น มีเขียนตัวอักษรประดิษฐ์บอกว่า "นายเล็งเขียน..." เสียหายที่ความต่อไปลบเสียจนเดาไม่ได้เลยว่า เขียนว่าอะไร เป็นอันตรงกับคำบอกเล่าของท่านเจ้าอาวาส และชาวบ้านข้างวัด และที่นายเล็งไปเขียนภาพเรื่องรามเกียรติ์ที่วัดพระแก้วนั้นหลังจากเขียนที่วัดม่วงได้ 28 ปี คือไปเริ่มเขียนเมื่อ พ.ศ. 2472 นายเล็งคนนี้ก็คือนายเล็ง อ่อนงามพร้อม นับว่าเป็นช่างเขียน 1 คนในจำนวน 67 คน ที่เขียนภาพซ่อมของเดิมสมัยรัชกาลที่ 3 ด้วยในสมัยรัชกาลที่ 7 จะมีการฉลองพระนครครบรอบ 150 ปี โดยมีพระ

เทวาทินิมิตเป็นแม่กองจัดได้ว่านายเล็งเป็นช่างฝีมือเด่นคนหนึ่ง เพราะเขียนภาพได้จำนวนมาก ห้องที่สุด คือ 12 ห้อง มากกว่าช่างทุกคน ที่รองลงมาคือ นายกำจัด ประดิษฐ์เขียน 10 ห้อง นายสว่าง ปัญญางาม 9 ห้องครึ่ง นายบุญยัง แสนสมรส ร.ต. เขมี ตาละลักษณ์ คนละ 9 ห้อง นายเปลื้อง แสงเถกิง 8 ห้อง ปัจจุบันถึงแม้จะมีการซ่อมภาพของนายเล็งบ้างแล้วแต่เค้าโครงเดิมก็ยังมีเหลืออยู่บ้างพอเดินดูได้ ดังนี้

- ห้องที่ 6 เขียนเมื่อ 2472
- ห้องที่ 14 เขียนเมื่อ 2472
- ห้องที่ 16 เขียนเมื่อ 2472
- ห้องที่ 17 เขียนเมื่อ 2472
- ห้องที่ 18 เขียนเมื่อ 2472
- ห้องที่ 19 เขียนเมื่อ 2472
- ห้องที่ 37 เขียนเมื่อ 2473
- ห้องที่ 112 เขียนเมื่อ 2473
- ห้องที่ 113 เขียนเมื่อ 2473
- ห้องที่ 120 เขียนเมื่อ 2473
- ห้องที่ 122 เขียนเมื่อ 2474
- ห้องที่ 123 เขียนเมื่อ 2474

จะสังเกตเห็นได้ว่า นายเล็ง อ่อนงามพร้อม นี้ใช้เวลาเขียนภาพที่วัดพระแก้วเพียง 2 ปีกว่า ๆ ก็สามารถทำงานได้ถึง 12 ห้อง เนื้อที่ห้องหนึ่งก็ตกประมาณ 5 ตารางเมตรเพียงปี 2472 ปีเดียวนายเล็งเขียนได้ถึง 6 ห้อง

ฉะนั้น จะเห็นว่านายเล็งนี้เป็นช่างเขียนชั้นแนวหน้าในระยะนั้นก็ว่าได้ ในช่วงที่เขียนที่วัดม่วงนั้นถือเป็นระยะแรกฝึกเป็นช่าง แต่ฝีมือก็จัดอยู่ในเกณฑ์ดีแล้วถึงจะได้พาท่านชมต่อไปนี่

ภายในวิหารมีลักษณะแบ่งผนังเป็นช่อง ๆ ตามพื้นที่ที่เหลือจากการเจาะประตูด้านหน้า 1 ช่อง และบานหน้าต่างด้านหลังละ 5 ช่อง ด้านหลังพระประธานซึ่งเขียนภาพไตรภูมินั้นมิได้มี ประตูด้านหลังจึงเขียนภาพได้เต็มทีภาพไตรภูมิที่เขียนไว้ด้านหลังนี้ถือว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างภาพโบราณมาเขียนไว้มาก เป็นแต่ไม่ใช่สีพื้นสวรรค์แดงมากเท่านั้นเอง

ผนังหุ้มกลองด้านหน้าพระประธาน เขียนภาพมารผจญไว้ตอนบนเหนือบางประตูบนสุดเป็นภาพเทวดาอยู่บนกลีบเมฆ พระพุทธเจ้าประทับอยู่ใต้โพธิบัลลังก์มีฉัตร 5 ชั้นสีชาวกันอยู่รอบพระวรกายมีลูกศรชดอยู่โดยรอบเป็นเกาะกำบังกายา เหนือภาพพญามารด้านมารผจญมีอาวุธต่าง ๆ ที่เทวดาทิ้งลงมาเพื่อจะทำร้ายมาร ส่วนด้านที่พญามารพ่ายแพ้นั้น เทวดา นางฟ้าต่าง ๆ โปรยปรายดอกไม้ลงมาซึ่งลักษณะเช่นนี้ถือว่าไม่มีในแบบอย่างภาพเขียนเก่า ๆ

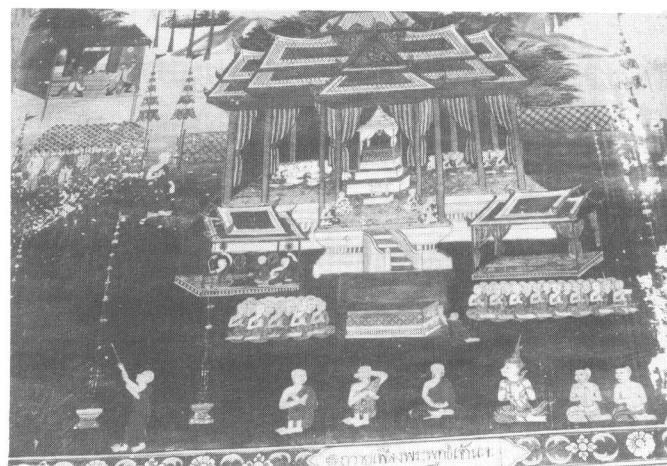
จากการเขียนภาพมารผจญนี้ทำให้เราเห็นแนวของนายเล็งที่จะเขียนภาพรามเกียรติ์ที่วัดพระแก้วได้แล้วคือท่วงที่ยักยงนั้นดูหน่วยก้านเอาเรื่องอยู่ ต่ำลงมาสองข้างของผนังที่เจาะบานประตูอยู่ตรงกลาง ข้างขวาเขียนภาพพุทธประวัติตอนพระพุทธเจ้าโปรด พระเจ้าพิมพิสารยังนครราชคฤห์ พร้อมด้วยอริยสาวก 1,000 รูป พระเจ้าพิมพิสารทรงถวายราชอุทยานเวพวันให้เป็นสังฆาราม ถือได้ว่าเป็นวัดในพระพุทธศาสนา วัดแรก ส่วนช่องด้านซ้ายประตูเขียนตอนเทวทัตทำสังฆเภท คือทำให้พระสงฆ์ต้องแตกแยกกัน เรียกว่าเป็นอนันตริยกรรม สงฆ์แบ่งเป็น สองพวก พวกหนึ่งอยู่ข้างพระบรมศาสดา อีกพวกหนึ่งอยู่ข้างพระเทวทัต ข้างเล็งจะเขียนแยกสีกายของพระข้างฝ่ายพระเทวทัต จะมีสีกายคล้ายว่า ตอนบนของภาพหน้าอารามเขียนเป็นพระพุทธองค์นั้นเป็นลายอย่างผ้าแพรของญี่ปุ่นที่มีปรากฏในพระพุทธรูปสมัยรัชกาลที่ 4 และได้ภาพนี้

เองมีตัวหนังสือเขียนอย่างประดิษฐ์ไว้ว่า "นายเล้งเขียน..." ความต่อมาลบเลือนเสียอ่านไม่ได้ความ

ผนังด้านรีหรือด้านข้างขวาพระประธานตอนบนสุดของผนังเขียนภาพเหล่าเทพเทวดาเหาะอยู่เหนือเมฆและมีภาพพระโพธิสัตว์กำลังเสด็จลงมาเพื่อจุติในครรภ์ของพระนางสิริมหามายา มีรังสีสว่างมารอบพระวรกาย ข้างเล้งเขียนกลุ่มเมฆดูเหมือนจะเคลื่อนตัวได้จริง ๆ ท้องฟ้าหลังเมฆนั้นเป็นสีครามสด ต่ำลงมาเขียนภาพพุทธประวัติเริ่มเรื่องแต่ตอนอภิเษกพุทธบิดา และพุทธมารดาอยู่ในมหาปราสาท ซึ่งเขียนเป็นทัศนียวิทยาอย่างตะวันตก คือมีลิคเข้าไปข้างใต้ภาพเขียนว่า "อุปัฏฐากพระเจ้ากรุงสิริสุทโธเจ้าคะ" ซ่องถัดมาเป็นตอนประสูติเจ้าชายสิทธัตถกุมาร การจัดวางภาพซ่องนี้เป็นอย่างเก่าที่เห็นกันทั่ว ๆ ไปข้างใต้ภาพเขียนว่า "ประสูติพระพุทธเจ้าพระเจ้า" ภาพถัดมาเป็นตอนอลิตดาบพยากรณ์ลักษณะของพระกุมารสิทธัตถะ ข้างใต้ภาพเขียนบรรยายว่า "ทายลักคะณะขอรับ..." ภาพลำดับต่อมา คือตอนที่พระพุทธบิดาทรงทำพิธีแรกนา และเกิดความมหัศจรรย์ขึ้นกับพระโอรส ข้างใต้ภาพเขียนบรรยายว่า "แรกนาขวัญนะเจ้าคะ" ภาพถัดมาเป็นภาพสิทธัตถกุมารยิงศร แสดงศิลปวิทยา ในท่าทางที่งดงามเขียนบรรยายใต้ภาพว่า "ร้องศิลปสาธนะจะ" ลำดับต่อมาเป็นภาพพิธีอภิเษกระหว่างสิทธัตถกุมารและพระนาง พิมพาทำการพิธีอยู่ในมหาปราสาท จตุรมุขยอดปราสาทตรงกลาง พยายามจะทำให้เป็นทัศนียวิทยาตะวันตก ที่มองจากข้างล่างขึ้นไปเขียนบรรยายว่า "อุปัฏฐากพิมพาเจ้าคะ" ข้าง ๆ ปราสาทข้างขวาเป็นตอนเสด็จประพาสสวนขวัญแล้วพบเทวทูตทั้ง 4 มาแสดง เกิด แก่ เจ็บ ตาย และสมณเพศให้ทรงทอดพระเนตรเขียนบรรยายว่า "ชมสวนแก้วแฮ" ถัดต่อมาจากนั้นเป็นตอนลาพระนางพิมพา และราहुลที่กำลังนิทรารมณ์อยู่นั้นในมหาปราสาทสามฤดู เหล่านางสนมกรรมในนั้น

หลับไหลผ้าผ่อนหลุดเห็นไปถึงอุทรประเทศเครื่องประดับอาคารไทยนั้นมีคอมฝรั่งตะเกียงน้ำมันอยู่มาก ได้ภาพเขียนบรรยายว่า "นี้บัวแล้วพระเจ้าคะ" เหนือภาพนี้ขึ้นไปเขียนเป็นมหาพิเนษกรรมต่ำลงมาก็เขียนตัดพระเมาลีทั้งสองภาพนี้จัดภาพตามประเพณีนิยมอย่างเก่าได้ภาพเขียนว่า "บันพระชาแล้วทูนกะมอม" เป็นอันสุดผนังด้านนี้ช่วงบน

เรื่องไปดำเนินความต่อที่ผนังด้านรี ข้างซ้ายพระประธาน ตรงรักแร้ผนังต่อจากด้านผจญมาร โดยเขียนเรื่องราวในตำแหน่งเดียวกัน สุดผนังเป็นหมู่เทวดาเหาะในกลุ่มเมฆ ภาพพุทธประวัติก็เริ่มข้างล่างลงมา ดำเนินเรื่องตอนเสด็จโปรดพุทธมารดาที่ดาวดึงส์เทวโลก แล้วเสด็จเปิดโลก เขียนบอกว่า "พระพุทธเจ้าเทศนาดาวดึงแล้วเปิดโลกต์" บันใดที่พระอินทร์ นิमितเป็นสามบันไดนั้นลักษณะเหมือนบันไดลงจากธรรมาสน์ ถัดมาเป็นภาพเสด็จบ้านนายจุน มีการทำภัตตาหารถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบรมศพนั้นอยู่ในพลับพลา ยอดปราสาทท่านจะทำการเมรุ งานพระบรมศพนั้นมีการแสดงอยู่หลายสิ่ง เช่น จั้ว หนึ่งใหญ่ และดอกไม้เพลิงในศาลาทรงธรรมนั้นมีภิกษุสวดพระมาลัยสูตรออกทำทางต่าง ๆ ซึ่งนิยมกันอยู่มากในยุคนั้น ข้างใต้ภาพ เขียนว่า "ถวายเพลิงพระพุทธเจ้าจะ"

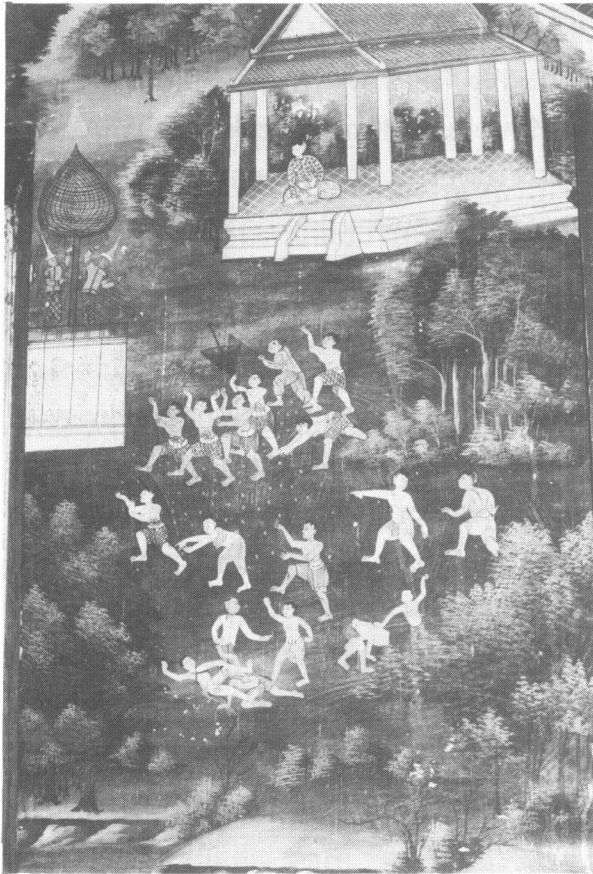

ถวายเพลิงพระพุทธเจ้าจะ

ภาพช่วงล่างต่อจากพุทธประวัติเขียนเรื่อง ทศชาติกวัจจากรักแค้น เริ่มเรื่องตั้งแต่ผนัง ด้านรีข้างขวาพระประธาน แต่ละเรื่องจะเขียนไว้ ทั้งเหนือช่วงบานหน้าต่างและระหว่างช่องหน้าต่าง ซึ่งเรียกว่าห้อง ๆ หนึ่งนั้น ได้ภาพชาดกนี้บางช่อง จะเขียนภาพสุภาสิตของไทยไว้ด้วย เริ่มเรื่องจาก พระเตมียปีโป้ ตรงรักแร้บานหน้าต่างตอนบนเขียน พระเตมียถูกจะทำร้ายด้วย วิธีการต่าง ๆ ตอน ล่างเป็นตอนพระเตมียยกกรดโดยมีมัดติดไปด้วย สีสันทาทางของภาพนั้นงดงามยิ่งถือเป็นทำอย่าง เก่า เขียนอธิบายภาพไว้ว่า "พระเตมียบัยเจ้าคะ" ช่องถัดมาระหว่างบานหน้าต่างเขียนเป็นภาพนัก โทษที่ถูกนำมาเขียนติดต่อหน้าพระเตมีย จะเห็น การแต่งกายของผู้คนเป็นอย่างสมัยรัชกาลที่ 4 สี ส่วนรวมตรงนี้งามมากมีสีแต่น้อยแต่เขียนดูงามต่ำ ลงมาลบเลือนมาก ไม่ทราบเป็นภาพอะไร ช่องถัด มาเขียนภาพมหาชนกเมื่อนางมณีเมขลาอุ้มขึ้น จากมหาสมุทรแล้ว พาเหาะมาวางที่ชายหาด ทราย โดยเขียนสำเภาแตกอยู่ ระหว่างช่อง หน้าต่าง ข้างเขียนเขียนภาพเรือสำเภางามมาก พอดู มีลวดลายตกแต่งเป็นอย่างดีตะวันตก คลื่น น้ำนั้นเขียนเป็นเกลียวคลื่น ระลอกอย่างของจริง ด้วยฝีแปรงทั้งงดงาม และชำนาญมาก ข้างบนเป็น ภาพเมื่อนางมณีเมขลาอุ้มพระมหาชนกมาวางไว้ แล้วมีราชรถมาเกย เหล่าพราหมณ์ก็เป่าสังข์ปลุก ข้างหลังราชรถมีทหารเรือถือเป็นอย่างสมัย ร.5 ยืนอยู่ด้วย นับเป็นอิทธิพลของสังคมยุคนั้น โดย แท้เขียนบรรยายภาพไว้ บนกรอบหน้าต่างว่า "ห้องนี้เลื่องมะหาชนกเรือสำเภาแตก" เหนือบาน หน้าต่างถัดไปเขียนภาพบิดา มารดาตบอดของ สุวรรณสามอยู่ในอาศรม ระหว่างช่องหน้าต่าง เขียนภาพสุวรรณสามถูกศรจากท้าวปิลยักชราช มี กว้างวิ่งอยู่ข้างหน้า 2 ตัว ข้างเขียนเขียนภาพสัตว์ น้ำและพืชน้ำตรงนี้ได้ชีวิตจิตใจ ด้วยสีเพียงไม่กี่สี ข้างบนกรอบหน้าต่างเขียนบรรยาย ความว่า "พระสุวรรณสามจะพ้อคุณ" ข้างใต้กรอบหน้าต่าง

เขียนบรรยายไว้อีกว่า "ห้องนี้เลื่อง" สุวันณะสาม บิดามารดาตบอด" ผนังช่องนี้เขียนภาพ สุภาสิตไทยเป็นภาพคนนั่งฝนทั้งให้เป็นเข็มอยู่ ช่องถัดไปตอนบนเขียนเป็นภาพมหาษัตริย์กำลัง พาพระเนมิราชเสด็จเมืองสวรรค์ ข้างล่างระหว่าง ช่องหน้าต่างเขียนเป็นภาพเสด็จเมืองนรก เขียน บรรยายภาพของนรกภูมิไว้น่ากลัวมาก มีแรงคาบ สัตว์นรกไปจิกกินในอากาศ มีต้นจันทรกวัจประมาณ คนคบขี้ส่าย มีเขากระทบกันมีกระทะทองแดงมี การทรมานในอาการต่าง ๆ บนกรอบหน้าต่าง เขียนบรรยายความว่า "พระเนมิราชเจ้าคะ" ข้าง ล่างกรอบหน้าต่างเขียนว่า "ห้องนี้เลื่อง เนมิลาด ขึ้นไปเยี่ยมสวันนมนรก" ช่องสุดท้ายของผนังด้าน นี้เป็นภาพมโหสถอยู่ในโรงศาล บนกรอบหน้าต่าง เขียนว่า "พระมโหสถเจ้าคะ" ใต้กรอบหน้าต่าง เขียนว่า "ห้องนี้เมื่อพระมโหสถอยู่ใน ศาลา" เป็นอันหมด ภาพทศชาติชาดก ที่ผนังด้านรีข้าง ขวาพระประธาน

ไปเริ่มทศชาติชาดกเรื่องพระกฐิทัต ตรง ผนังด้านรีข้างซ้ายพระประธาน ตรงต่อกับด้าน ไตรภูมิหลังพระประธาน ตอนบนเป็นภาพนาย อาลัมพายนจับพระกฐิทัตไปแสดงให้พระเจ้ากรุง พาราณสีและประชาชนระหว่างรักแค้นและช่อง หน้าต่างช่องแรกนี้เขียนเป็นภาพนายอาลัมพายน กำลังจับพระกฐิทัตต่ำลงมาอีก เขียนภาพสุภาสิต และบรรยายความว่า "ตั้งกะลาแคมเรือ" และ "จัว ไม่กินหญ้าอย่าคมเขา" (จัวไม่กินหญ้าอย่าข่มเขา) ใต้กรอบหน้าต่างเขียนบรรยายความว่า "ห้องนี้พู ที่หัดเอาอาลัมพายมาจับ" ช่องถัดไปตอนบนเป็น ภาพบิดาของพระจันทกุมารกำลังเชื้อคำทูลของ พราหมณ์ถึงจะคิดเอาพระจันทร์กุมารไปบูชายัญ เพื่อจะได้ไปสู่เทวโลกระหว่างช่องหน้าต่างเขียน เป็นพิธีบูชายัญ และมีพระอัมรินทร์เทวราชมา ทำลายพิธีได้ภาพนี้เขียนเป็นเรื่องสุภาสิต "ท้อเรือ ไปหาความ" ช่องถัดไปตอนบนกรอบหน้าต่าง เขียนเป็นพระนารทะหาบลูกฟักทอง หน้ามหา

ภาพมะนาวทั้งทาน ในผลมะนาวนั้นมีสตางค์อยู่ ผู้คนแย่งกันสับสน

ฝานึงแตกกร้าวแยกออกจากกันเกือบ 2 นิ้ว ฝานึงจะพังลงมาถ้าไม่ได้รับการอนุรักษ์ดูแล

ปราสาทของพระเจ้าอังคตราช แห่งมิลินทร ระหว่างช่องหน้าต่างเขียนเป็นภาพมะนาวทั้งทาน ซึ่งในผลมะนาวนั้นมีสตางค์อยู่มีผู้คนแย่งกันสับสน ต่ำลงมาเป็นภาพสุภาสิต "มือไม่พายเอาเท้า ลาน้ำ" ได้กรอบหน้าต่าง เขียนว่า "ห้องนี้พรมนา หาบทองเท่าลูกฟัก" ช่องถัดไปตอนบนกรอบ หน้าต่างเขียนพระวิทูรบัณฑิตเล่นสกาวนัยอยู่กับ ปุณณกยักร์และพระวิทูรถูกปุณณกยักร์พาหะ ไป ระหว่างช่องหน้าต่างเขียนพระวิทูรถูกยักร์จับ ฟาดกับโชดหินตรงนี้ผนังแตกกร้าวแยกออกจากกัน ห่างเกือบ 2 นิ้ว เป็นที่น่ากลัวผนังจะทลายลงมา ถ้ายังไม่ได้รับการอนุรักษ์ดูแล ต่ำลงมาเป็นภาพ พระวิทูรแสดงธรรมแก่ปุณณกยักร์ ต่ำสุดเป็น ภาพของสุภาสิต "ชี้โพล่งให้กระรอก" และ "ไม่ เห็นกระรอกโก่งหน้าไม้" ช่องต่อมาเขียนเรื่องมหา เวสสันดรชาดกซึ่งเป็นชาดกเรื่องสุดท้าย ช่างเขียน ได้จับเอาตอนสำคัญ ๆ มาเขียนคือ ระหว่างช่อง หน้าต่างเขียนภาพยกขบวนทัพมารับพระมหา เวสสันดร และพระนางมัทรีกลับคืนสู่พระนคร สี พिरาช ต่ำลงมาเป็นภาพหกกษัตริย์สลบอยู่ใน อาศรม ตอนนี้องค์ประกอบพองามได้ภาพเขียน สุภาสิต "จับขี้ช้างหาง "ใต้บานหน้าต่างเขียน บรรยายความว่า "ฉกษัตริย์" (กัณฑ์ศกษัตริย์) ช่องสุดท้ายของผนังด้านนี้คือ ระหว่างผนังด้านหุ้ม กลองหน้าพระประธาน และช่องหน้าต่างเขียน ภาพพระนางมัทรีกลับจากป่ามาพบสองเสือสาม สัตว์ มาขวางหน้า ระหว่างทางเดินกลับพระ อาศรมศาลา ต่ำลงมาเป็นภาพเฒ่าชูชกพาสอง กุมารออกจากอาศรม พระมหาเวสสันดร หลังจาก ทูลขอมาแล้วได้กรอบหน้าต่างเขียน บรรยายว่า "กุมารนิธิตั้ง" อันหมายถึงกัณฑ์กุมารนั่นเอง เป็นอันหมดภาพเขียนที่ผนังวิหารเท่านี้

ที่ข้างหลังบานหน้าต่างนั้นเขียนเป็นภาพ ทวารบาลยืนพนมมือถือดอกบัว ฝีมือเขียนถึงจะ ไม่จัดแต่มีส่วนโครงสร้างที่ดงามข้างหลังบาน ประตูช่องหน้าวิหารที่มีอยู่ช่องเดียว ด้านหลังนั้น

เขียนเป็นภาพเลี้ยวทาง ที่บานแผนกหรือแผละ คือความหมายของผนังที่ถูกเจาะช่องบานประตู และหน้าต่างพอมมีเนื้อที่อยู่ข้าง ซ่างเขียนจึงเขียนเป็นภาพแจกันใส่ดอกไม้ และดอกบัวตงงามตา เหมาะสมยิ่ง หมดภาพเขียนที่วัดม่วงเพียงเท่านี้

ข้อความสังเกตสำหรับจิตรกรรมฝาผนัง วัดม่วงนี้ มีดังนี้

1. ลักษณะรูปแบบเป็นอย่างไรที่นิยมกันใน สมัยรัชกาลที่ 4-5 ตัวพระนางยังคงเป็นอย่างเก่า มีภาพคนสามัญบางภาพเท่านั้นที่เขียนแสดง เครื่องแต่งกายอย่างสมัย ร.5 รูปแบบของ สถาปัตยกรรมนั้นเป็นอย่างเก่าก็มี และทำเส้นเดิน ประสาทอย่างตะวันตกก็มีผสมกันอยู่แต่จะเป็น ทศนิยมภาพอย่างตะวันตกมาก ต้นไม้แสดงการ เขียนใบด้วยวิธีประ กระทั่งด้วยเปลือกดอก กระดังงา และรากลำเจียกทั้งสิ้น

2. องค์ประกอบของภาพ ยังจัดภาพเป็น อย่างทำนองเก่าอยู่มาก ลีลาท่าทางการวางตัว ภาพยังถือลักษณะเดิม ที่ลงตัวอยู่แล้ว เช่น พระ เตมียัยกรรณ สุวรรณสามฤๅศร มหาพิเนษกรรมณ์ หรือดัดพระเมาลี เป็นต้น

3. สีที่ใช้มีสีไม่มาก ได้แก่ สีเขียวดั่งแซ, สี แดงชาด, สีดำ, สีขาว, สีน้ำตาล, สีดินแดงและสี คราม ส่วนรวมของการใช้สีจะออกเป็นสีเอกรงค์ คือ ใช้สีน้อยๆแล้วจะใช้สีแดงหรือสีครามให้โดด ออกมา การปิดทองนั้นน้อยมาก ส่วนใหญ่จะปิด กับภาพพระดับสายตาเท่านั้น

4. การจัดแบ่งขอบเขตของภาพเรื่องๆ หนึ่งนั้นเกือบดูแยกกันไม่ออกเลย เพราะไม่มีเส้น แพลง และเส้นฮ้อปรากฏ ซ่างเขียนอาศัยกรอบ หน้าต่างและภาพแนวกำแพงทิวไม้และเขามอเป็น เส้นกันภาพ

5. คำบรรยายภาพที่เป็นของใหญ่ขึ้น มาดังนี้เขียนบอกไว้ข้างต้นแล้วว่า "จิตรกรรมพุท

ได้" ถึงแม้การเขียนอาจจะมียักขระผิดจากปัจจุบัน นี้บ้าง แต่สำนวนที่เขียนก็ดูน่าอ่านทำให้เหมือน เราได้ดูภาพแล้วคุยกับภาพ คุยกับซ่างเขียนด้วย และจะเห็นว่า ซ่างนั้นเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน อย่างความที่เขียนว่า "พระสุวันนะสามจะพ้อคุณ" หรือประสูติพระพระพุทธานะเจ้า" เป็นต้น หรือ แม้แต่ที่ฐานของพระประธานในพระวิหารยังเขียน บอกไว้ด้วยว่า "อย่าป็นนะพ้อคุณจะพวง" (อย่าป็น นะพ้อคุณจะพวง) ได้อ่าน หรือได้ฟังแล้วมันรู้หนุ ใครจะขึ้นจะป็นฐานชุกชี ก็เกรงใจไม่กล้าทำ คงไม่ มีผลอะไรที่ให้สมญานามภาพจิตรกรรมพุทได้

ถึงแม้ผลงานจิตรกรรมวัดม่วงจะมีอายุ เพียงหนึ่งชั่วคน ไม่เก่ามากเท่าที่อื่น ๆ แต่ก็ถือว่าเป็นจิตรกรรมของชาติ คุณค่าย่อมมีอยู่มากกว่าที่ จะกล่าวถึง ทั้งนี้เพราะความวิริยะอุตสาหะของซ่าง ไทย ที่หวังทำงานเพื่อพระพุทศาสนาเป็นสำคัญ ผลงานที่ออกมาจึงบริสุทธิ์ และมีคุณค่าต่อจิตใจ สำหรับผู้รักงานศิลปะและมีศานาอยู่ในหัวใจ

หนังสืออ้างอิง

-กรมพระยาปรมาณุชิตชิโนรส, สมเด็จพระบรม สมโพธิกถา กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมศาสนา 2517

-กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระไทยรบพม่า กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คลังวิทยา 2514

-แปลก สนธิรักษ์, พระเจ้าสิบชาติ กรุงเทพฯ:โรง พิมพ์เฉลิมชัยการพิมพ์ 2515

-สัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดม่วง จังหวัดพระนครศรี อยุธยา

-คุณลุงป่วน วนรัตน์ ชาวบ้านวัดม่วง

คีตกวีกรุงเก่า

...นักดนตรีไทยผู้ยิ่งใหญ่

ของชาวสยาม

บุญสืบ บุญเกิด*

อยุธยาเป็นราชธานีเก่าที่มีวัฒนธรรมอยู่หลายสาขา วัฒนธรรมดนตรีไทยเป็นสาขาหนึ่งที่บ่งบอกความเป็นชาติไทย ในปัจจุบันนี้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจัดว่าเป็นแหล่งข้อมูลด้านดนตรีไทยที่สำคัญแหล่งหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าภาคภูมิใจของชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คีตกวีผู้ยิ่งใหญ่ของชาตินั้น หลายท่านที่เป็นชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้คีตกวีผู้ยิ่งใหญ่ที่ควรรู้จักคือนายเพชร จรรย์นาฏ หลวงไพเราะเสียงซอ (อุ่น ดุวยชีวิน) นายพริ้ง ดนตรีรส นายสอน วงฆ้อง นายสำราญ เกิดผล ซึ่งต่อไปจะขอกล่าวถึงคีตกวีผู้ยิ่งใหญ่ทั้ง 4 ท่านนี้

* หัวหน้าภาควิชาดนตรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

นายเพชร จรรย์นาฏ

นายเพชร เดิมชื่อ นุช เกิดที่บ้านฝั่งธนบุรี ในปีฉลู พ.ศ. 2420 ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเริ่มเรียนดนตรีไทยกับครูช้อย สุนทรวาทิน จนมีความสามารถเล่นเครื่องดนตรีไทยได้รอบวง โดยเฉพาะฆ้องวงใหญ่และระนาดเอก

เมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้า ภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช พระราชอนุชาในรัชกาลที่ 5 ทรงเริ่มตั้งวงดนตรีไทย ส่วนพระองค์ขึ้นที่วังบูรพาภิรมย์ ทรงเสาะหานักระนาดฝีมือดีมาประจำก็หาไม่ได้ถูกพระทัย จึงรับสั่งให้พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ให้ช่วยหาคนระนาดมาถวาย พระยาประสานฯ จึงพานายนุชไปถวายตัว สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ทรงสุบินว่าได้เพชรเม็ดงามมา พอรุ่งขึ้น นายนุชก็มาถวายตัว เมื่อลองฝีมือระนาดแล้วก็โปรดประทานชื่อให้ใหม่ว่า "เพชร" ในขณะนั้นอายุประมาณ 18-20 ปี อยู่วังเจ้านายระดับสมเด็จ

พระอนุชาธิราช ก็เลยไม่ต้องเป็นทหารได้เป็นมหาดเล็กดนตรีมาจนถึง พ.ศ. 2444 สมเด็จเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ ทรงได้ตัวหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) นักระนาดฝีมือดีมาอยู่ในวัง นายเพชร จึงเลื่อนตำแหน่งเป็นคนฆ้องวงใหญ่ นายเพชร แก่กว่าหลวงประดิษฐไพเราะ 4-5 ปี นายเพชรช่วยต่อเพลงเถาให้หลวงประดิษฐไพเราะหลายเพลง หลวงประดิษฐไพเราะนับถือฝีมือและความรู้ของนายเพชรมาก จะเรียกนายเพชรว่า "พ่อเพชร" เสมอ

ในสมัยรัชกาลที่ 5 นายเพชรเปื้อนหน้าชีวิตนักดนตรีในวังจึงขอลาออกมาอยู่บ้าน และย้ายครอบครัวมาอยู่ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ในปัจจุบันนี้คือ บริเวณวัดสามวิหาร บ้านเลขที่ 71 ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) นายเพชรได้ตั้งสำนักเรียนดนตรีไทยขึ้น มีผู้มาฝากตัวเป็นศิษย์มากมาย ศิษย์ที่มีชื่อเสียง เช่น นายไพฑูรย์ จรรย์นาฏ(บุตรชาย ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) นายบุญยังค์ เกตุคง นายบุญยัง เกตุคง (2 ท่านนี้ได้เป็นศิลปินแห่งชาติ) นายสำราญ เกิดผล ฯลฯ นายเพชร นับเป็นครูที่มีชื่อเสียงของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และลุ่มภาคกลาง ท่านสอนดนตรีเรื่อยมาจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต ท่านมีผลงานการประพันธ์เพลงไทย จำนวนมาก ซึ่งลูกหลานในวงปี่พาทย์จรรย์นาฏยังคงใช้ผู้บรรเลงอยู่ในปัจจุบันนี้ ท่านถึงแก่กรรมในปี พ.ศ. 2491 ที่บ้านจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หลวงไพเราะเสียงซอ (อ่น ดุริยชีวิตร)

หลวงไพเราะเสียงซอ นามเดิม อ่น ดุริยชีวิน เกิดเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2435 ตรงกับวันพุธขึ้น 4 ค่ำ เดือนอ้าย ปีมะโรง ที่ตำบลบ้านหน้าไม้ อำเภอสนา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา เมื่ออายุ 11 ปี ได้บวชเป็นสามเณรที่วัดหน้าต่างนอก ซึ่งมีหลวงพ่องจเป็น เจ้าอาวาส ได้เรียนหนังสือมูลบทบรรพกิจภายหลังปิดามารดา ย้ายเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ จึงได้เรียนหนังสือที่วัดปริณายก

ท่านเริ่มเรียนดนตรีที่บ้านกับบิดา ซึ่งเป็นคนสีซอดังในวงแ้วของนายกริช ซึ่งเป็นวงแ้วที่มีชื่อเสียงของอำเภอสนา ต่อมา ม.จ.อุกฤษฏ์ สุขสวัสดิ์ นำเข้าถวายตัวเป็นมหาดเล็ก ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้มีโอกาสเรียนดนตรี กับพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ต่อมาเมื่อครั้งที่มีการก่อตั้งกองเครื่องสายฝรั่งหลวงขึ้น ท่านเรียนไวโอลินกับครูนาซารี เป็นชาวอิตาลี ท่านเรียนได้รวดเร็วจนได้เป็นไวโอลินมือหนึ่งของวง และได้บรรเลงถวายหน้าพระที่นั่ง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นที่พอพระราชหฤทัยมาก ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระประสงค์ให้มีวงดนตรีไทยตามเสด็จ พระราชดำเนินเมื่อแปรพระราชฐานไปต่างจังหวัด เรียกกันว่า "วงตามเสด็จ" หลวงไพเราะฯ เป็นผู้หนึ่ง

ที่ร่วมอยู่ในวงนี้ ท่านได้รับบรรดาศักดิ์เป็นหลวงไพเราะเสียงซอ เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2460

ในด้านการสอนดนตรี ครั้งสมัยรัชกาลที่ 6 นั้น ท่านสอนวงเครื่องสายของ สมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจี พระวรราชเทวี วงของพระสุจริตสุตดา และวงของพระยาอนิรุทธเทวา เมื่อถึงสมัยรัชกาลที่ 7 นอกจากสอนถวายเจ้านายในวงเครื่องสาย ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว อันมีพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ สมเด็จพระบรมราชินี กรมหมื่นอนุพงษ์จักรพรรดิ กรมหมื่นอนุวัตจาตุรนต์ ม.จ.ถาวรมงคล และ ม.จ.แวจกร จักรพันธ์ เป็นอาทิแล้ว ก็ยังสอนถวายพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคล และข้าหลวงในอีกด้วย ภายหลังกรมศิลปากรได้เชิญให้สอนประจำที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ จนถึงวาระสุดท้ายแห่งชีวิต

หลวงไพเราะฯ มีความสามารถในการสีซอดัง ซอด้วง ซออู้ ซอสามสายมาก จนหาผู้มีฝีมือ หัดเทียมได้ยาก ท่านเป็นคนสีซอสายมาก ในวงขับไม้ที่ใช้ในพระราชพิธีที่สำคัญเสมอมา ท่านป่วยด้วยโรคหืดและมะเร็งที่คอและปาก ท่านเป็นคนใช้หลวง ท่านถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2518

นายพริ้ง ดนตรีรส

นายพริ้ง ดนตรีรส เกิดเมื่อวันจันทร์ เดือน 10 ปีฉลู พ.ศ. 2444 ที่ตำบลผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นายพริ้ง ได้สมรสกับ นางทรัพย์ มีบุตรธิดารวม 8 คน

นายพริ้ง ศึกษาวิชาสามัญที่โรงเรียนวัดใหม่บางกระบือจนกระทั่งสามารถอ่านออกเขียนได้ เริ่มหัดขับพาทย์จากบริเวณละแวกบ้านนั้น ต่อมาเมื่อบิดาเสียชีวิต พระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน) ผู้เป็นเพื่อนของบิดา จึงพาตัวมากลางเทพย เลี้ยงไว้เสมือนเป็นลูก และได้สอนวิชาความรู้ด้านดนตรีไทยให้จนกระทั่ง นายพริ้ง เป็นนักดนตรีไทยที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งของประเทศไทย

หน้าที่การงานของนายพริ้ง เริ่มตั้งแต่เป็นนักดนตรีในวงขับพาทย์ ของบ้านเจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี แล้วย้ายไปประจำวงของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (ครั้งที่ยังทรงดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ต่อมาได้เข้าถวายตัวเป็นมหาดเล็ก ยศพันจ่าเด็ก ขามหน้าที่การงานในกองพิณพาทย์หลวง กรมมหรสพ ต่อมาได้โอนมารับราชการในกรมศิลปากร ได้เป็นหัวหน้าวง 2 จนเกษียณอายุ ในปี พ.ศ. 2505 ต่อมาได้ควบคุมวงดนตรีไทยของเทศบาลกรุงเทพฯ และได้ช่วยสอนโรงเรียนต่าง ๆ หลายแห่ง

นายพริ้ง เป็นนักดนตรีไทยที่วงการดนตรีไทยเคารพนับถือ นับว่าท่านเป็นผู้มีฝีมือเป็นเลิศในทางขับพาทย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระนาดเอก และกลองมลายู การตีระนาดของนายพริ้งได้รับการยกย่องจากนักดนตรีไทยทั่วไปว่า มีฝีมือ น่าเลื่อมใส (วิธีการดำเนินทำนองเพลงของแต่ละเครื่องมือ) ปฏิภาณไหวพริบ ดีเป็นเลิศ โดยเฉพาะการตีระนาดประกอบโขน ละครและการบรรเลงเพลงหน้าพาทย์เสียงระนาดของนายพริ้ง ดังโดดดังชัด หนทางแยบคายที่ขึ้นที่ลง ไพเราะติดหู ถึงที่เร็วก็ไหวจืด ถึงที่ช้าก็สง่าเป็นระเบียบสวยงาม ถ้าขับพาทย์วงใดไม่มีชื่อเสียง หากได้นายพริ้งไปตีระนาดรับรองได้ว่าจะมีชื่อเสียงทันที สมัยเมื่อนิยมลิเกมาก ๆ นั้นบรรดาคอลิเกทั้งหลายมักพูดติดปากว่า "ลิเกต้องนายพัคตร์ ระนาดต้องนาย พริ้ง" และเมื่อครั้งที่อยู่วิทยาลัยนาฏศิลป์ วันใดที่นายพริ้งทำหน้าที่ตีระนาด วันนั้นจะมีเด็กนักเรียนมาจองขอสอบรำโขนและละครเสมอ เพราะนายพริ้งสามารถตีระนาดบอกท่าว่าดีเป็นอย่างดี และครั้งหนึ่งนายพริ้งเคยตีกลองแขกให้กับหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) หลวงประดิษฐ์ไพเราะตีระนาดไหวมาก(ตีรวดเร็วมาก)จนนักดนตรีอื่น ๆ ติดตามไม่ทัน ทุกคนจึงหยุดตี เหลือแต่นายพริ้งคนเดียวที่ตีได้ทันเมื่อจบเพลง หลวงประดิษฐ์ไพเราะหันมายิ้ม และชมว่า "พริ้งเก่ง" นายพริ้งถึงแก่กรรมด้วยโรคหัวใจล้มเหลว เมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2524 รวมอายุได้ 80 ปี

นายสอน วงษ์มั่ง

นายสอน วงษ์มั่ง เป็นบุตรของนายชั้น และนางนิ่ม เกิดเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2445 ที่บ้านเจ้าเจ็ด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เริ่มเรียนดนตรีกับครูทองฤทธิรอน ซึ่งเป็นครูปี่พาทย์ในละแวกบ้าน ต่อมาได้เรียนกับพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน) ท่านเป็นคนมีไหวพริบปฏิภาณ และเฉลียวฉลาดแม่นยำมาก จึงได้ความรู้ทางดนตรีจากพระยาเสนาะฯ มากที่สุด

นายสอนเล่นเครื่องดนตรี ปี่พาทย์ได้อย่างดีทุกเครื่องมือ ยกเว้นปี่ แต่ที่ตีเป็นพิเศษคือฆ้องวงใหญ่ จนถึงกับพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวตรัสประทานนามสกุลให้ว่า "วงษ์มั่ง" เพราะตีฆ้องตึก ท่านมีความแม่นยำเพลงมาก เรียกเพลงใด สามารถบรรเลงได้ทันที หลวงประดิษฐไพเราะเรียกว่า "นายสอนยามใหญ่" หมายถึง ได้เรียนเพลงไว้มากและแม่นยำดีมาก ครั้งหนึ่งมีศาสตราจารย์ทางดนตรีจากประเทศอังกฤษท่านหนึ่ง เดินทางมาประเทศไทย ขอให้นายสอนตีฆ้องให้ฟัง เมื่อตีจบ ศาสตราจารย์ผู้นั้น ตกตะลึงในความสามารถของนายสอน และ

กล่าวว่าดนตรีไทยเป็นสิ่งแสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยเป็นชาติที่มีอารยธรรมรุ่งเรืองมาก่อนประเทศแถบตะวันตก ขอให้รักษาแนวทางดนตรีอันวิเศษนี้ไว้ให้ดี อย่าให้อิทธิพลของตะวันตกมาปิดเบียนให้เสียรูปไปดังเช่นประเทศอื่น ๆ ในเอเชีย

นายสอนเคยตีฆ้องประชันกับ นายช่อ สุนทรวาทิน ณ วังบางขุนพรหม ปรากฏว่านายสอนได้ที่ 2 แต่พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) กล่าวว่า นายสอนไม่แพ้ฝีมือ แต่แพ้ที่ฆ้อง เพราะนายช่อ ใช้ฆ้องที่มีเสียงเป็นเลิศชื่อ "เซียวหวาน" มาบรรเลง

นายสอน ประพันธ์เพลงทางเดี่ยวไว้หลายเพลง คือ เดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เพลงนกขมิ้นต่อรูป ดอกไม้ไทร อาเฮีย สุดสงวน นารายณ์แปลงรูป ฉิ่งมุล่ง และทยอยเดี่ยวเดี่ยวระนาด เอก เพลงลาวแพน ทยอยเดี่ยว ท่านเสียชีวิตในขณะที่ตีฆ้องวงใหญ่ คือ กรมศิลปากรได้เชิญให้ ครูสอนบันทึกเสียงการตีฆ้องวงใหญ่เก็บไว้เป็นสมบัติของชาติ สุดท้ายที่ห้องอัดเสียงของพลตำรวจตรีวิลาส หงสเวส ซอยนวลน้อย เอกมัย ครูสอนตั้งใจจะบันทึกเสียงเพลงที่ค้างอยู่ให้เสร็จสิ้น จึงบันทึกเสียงตั้งแต่เช้าจนเหน็ดเหนื่อย เมื่อบันทึกเสียงถึงเพลงกราวใน ซึ่งเป็นเพลงที่ยาวและใช้กำลังอย่างมาก ท่านบรรเลงยังไม่ทันจบ ก็สิ้นใจตายในวงฆ้องนั่นเอง เมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2518

นายสำราญ เกิดผล

นายสำราญ เกิดผล เกิดเมื่อวันศุกร์ที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2470 ณ บ้านเลขที่ 57 หมู่ 4 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นบุตรของนายหงส์และนางสังวาลย์ เมื่ออายุได้ 6 ปี บิดาถึงแก่กรรม นายสังเวียน เกิดผล ผู้เป็นอาจึงรับมาเลี้ยง อายุ 9 ปี เริ่มฝึกหัดปีพาทย์จากนายสังเวียน และนายจำรัส เกิดผล ต่อมาได้เรียนกับ ครูเพชร จรรย์นาฏ ครูฉัตร ครูช่อ สุนทรวาทีน ครูพุ่ม ปาปุยะวาท ครู อาจ สุนทร ซึ่งเป็นครูดนตรีสายฝั่งธนบุรี จนกระทั่งนายสำราญ มีฝีมือในการตีระนาดเอกมาก เคยผ่านการประชันวงมาแล้วหลายครั้ง จนมีชื่อเสียงเลื่องลืออยู่ในแถบกลุ่มแม่น้ำพระยาตอนกลาง ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านดนตรีไทยทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ท่านเขียนและอ่านโน้ตสากลได้เป็นอย่างดี ซึ่งนักดนตรีไทย ในยุคนั้นหาผู้ที่อ่านและเขียนโน้ตสากลได้ยาก

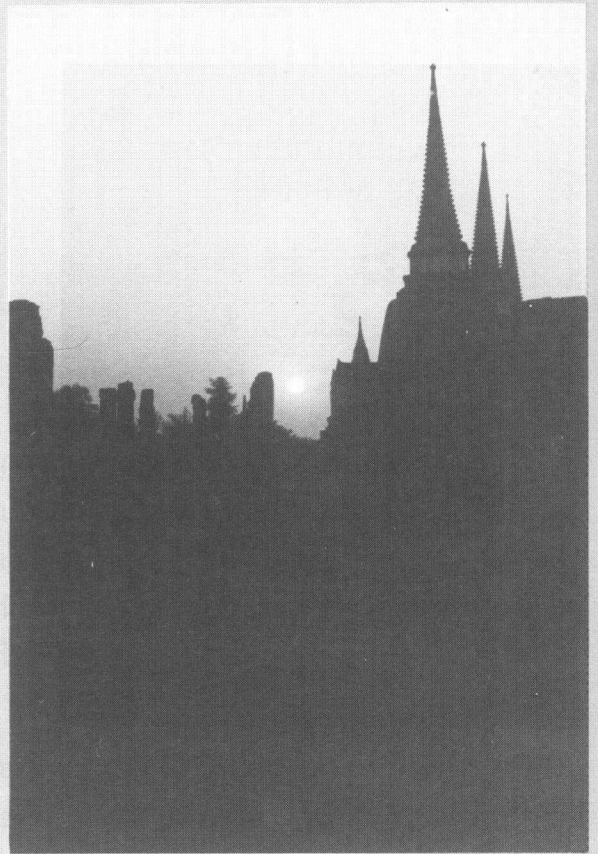
นายสำราญ ได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้จำนวนมาก เพลงที่เรียนไว้จะบันทึกเป็นโน้ตสากล ฉะนั้นเพลงของท่านที่เรียนมาจึงไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ท่านเป็นที่รักของ ครูที่สอนมาก เมื่ออายุเพียง 23 ปี ก็ได้รับมอบการอ่านโองการไหว้ครู และเรียนเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงจนหมดสิ้น สำหรับเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงนั้นผู้ที่เรียนต้องมีคุณสมบัติพิเศษ เช่น เคยผ่านการบวชพระมาแล้ว เป็นผู้ที่อยู่ในศีลธรรมอันดี มีความจำดี ฯลฯ บทเพลงหน้าพาทย์นี้ถ้าบรรเลงไม่ถูกกาลเทศะหรือบรรเลงผิดพลาด ถือว่าเป็นเรื่องอัปมงคลแก่ผู้นั้น หรือเรียกว่า "*ผิดครู*" ผู้นั้นอาจจะเสียชีวิตอาภัพ หรือเสียสติได้ ท่านเรียนเพลงเรื่องและเพลงหน้าพาทย์ไว้จำนวนมาก ซึ่งเพลงเหล่านี้หาผู้ที่มีความชำนาญได้ยากในปัจจุบันนี้ โดยเฉพาะทางเพลงของท่านเป็นสายของฝั่งธนบุรีซึ่งเป็นต้นตำหรับเพลงเหล่านี้ บางเพลงในวงการดนตรีไทย คิดว่าสูญหายไปแล้ว แต่ปรากฏว่านายสำราญยังคงใช้บรรเลงกันอยู่ ยิ่งมาในระยะหลังท่านเริ่มนำมาบรรเลงจนกระทั่งคนในวงการดนตรีไทย กล่าวว่า กรุเพลงเก่าของชาติแตกออกมาแล้ว นับได้ว่าท่านเป็นแหล่งข้อมูลแหล่งใหญ่แหล่งหนึ่งของประเทศไทย

นายสำราญ เคยได้รับการติดต่อให้ไปประจำอยู่ในกองการสังคีต กรมศิลปากร แต่ท่านรักชีวิตอิสระจึงไม่ตอบตกลง ท่านเป็นตัวอย่างของความมุมานะบากบั่นที่ดี ในสมัยรุ่นหนุ่ม ท่านนั่งไล่ระนาด (วิธีซ้อมระนาดเรียกว่าไล่ระนาด) เป็นเวลานาน ๆ วิธีไล่ระนาดนั้นจะใช้ผ้าหนา ๆ คลุมผืนระนาด ไม่ให้ใช้ตีจะมีน้ำหนักมากกว่าไม้ตีที่ใช้จริง ที่ซ้อมือจะไล่กำกับอะไรตะกั่วที่หนัก ๆ เมื่อท่านจะไปประชันวงเมื่อใดท่านจะนั่งไล่ระนาดเช่นนี้วันละ 8-10 ชั่วโมง โดยไม่มีการหยุดแต่อย่างใด

จะเติมน้ำก็จะมีคนคอยป้อนให้ ท่านมานะชยันไธระนาถจนเหวี่ยงท่อมตัวจนกระทั่งกันของท่านเน่า ผลจากการฝึกซ้อมจึงทำให้ท่านมีฝีมือดีตัวอย่างที่ดีของท่านอย่างหนึ่งคือ ความมกตัญญู จะเห็นได้ว่าท่านไม่ยอมตั้งวงดนตรีไทยแข่งกับอาลัยเวียนแต่อย่างใด ขอเป็นลูกวางตลอดไป ท่านกล่าวว่าอาลัยเวียนเปรียบเสมือนพ่อ หุ้มเทแรงกายแรงทรัพย์จนทำให้ท่านได้รับความรู้ด้านดนตรี มากมาย ยามเมื่อท่านประพันธ์เพลง ท่านจะลงชื่อ อาลัยเวียน เป็นผู้ประพันธ์เสมอ

ผลจากความรู้ความสามารถของท่านและท่านมาช่วยสอนวิชาดนตรีไทย ให้แก่นักศึกษาวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา ได้รับพระราชทานปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จากวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา และได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมกลุ่มภาคกลางใน พ.ศ. 2532 และในปี พ.ศ. 2533 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ทรงเล็งเห็นว่านายสำราญ มีความรอบรู้ในเรื่องดนตรี พระองค์ท่านจึงส่งเด็กมาฝึกดนตรีไทย จากนายสำราญ เพื่อจะได้รับถ่ายทอด และรักษาสমบัติของชาติไทยสืบไป โดยเด็กเหล่านี้จะฝึกดนตรีแบบโบราณ กินนอนอยู่ที่บ้านของนายสำราญ ปัจจุบันเด็กพวกนี้ สามารถบรรเลงดนตรีไทยได้อย่างดี

นายสำราญ ได้ประพันธ์เพลงไว้จำนวน 14 เพลง คือ เพลงโหมโรงคิระประสิทธิ์ เพลงโหมโรงอุทอง เพลงพิศวงเถา เพลงไอยราซุงวงเถา เพลงวิหคเหินเถา เพลงบัวตูม บัวบานเถา เพลงมหาราชรามคำแหงเถา เพลงร่ำแดง กำแพงเหลืองเถา ส่วนบทร้องนั้นผู้ประพันธ์ให้คือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และนายบุญสม มีสมวงษ์ (พระภิกษุพร ภิรมย์) ปัจจุบัน นายสำราญ พำนักอาศัยอยู่ที่บ้าน เลขที่ 23 หมู่ 3 ตำบลบางชะนี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หรือบริเวณวัดจุฬามณีนั่นเอง

ศิลปินดนตรีไทยทั้ง 5 ท่าน ที่ได้กล่าวมา จะเห็นได้ว่าแต่ละท่านนั้นเป็นศิลปินที่ยิ่งใหญ่ของชาติไทย มีบทบาทอยู่ในวงการดนตรีไทยของชาติไทยทั้งอดีต และปัจจุบัน ไม่ว่าจะทำนายเพชร จรรย์นาฏ หลวงไพเราะเสียงซอ นายพริ้งดนตรีรส นายสอน วงษ์ม้อง นายสำราญเกิดผล วงการดนตรีมักเรียกค่านำหน้าชื่อบุคคลเหล่านี้ว่า "ครู" ทุกคนในวงการดนตรีไทยจะรู้จักทั่วไป ในฐานะที่เราเป็นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เราควรภาคภูมิใจในตัวบุคคลเหล่านี้ ที่ท่านเป็นชาว จังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีบทบาทมากในวงการดนตรีไทยของชาติไทย ในปัจจุบันนี้ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลเหล่านี้ยังไม่มีการศึกษา แต่อย่างใด ยกเว้นนายสำราญ เกิดผล เพียงท่านเดียวที่ได้ทำการศึกษาชีวิตและผลงานไว้แล้ว ถ้ามีโอกาสเราควรจะศึกษาชีวิตและผลงานของบุคคลเหล่านี้ให้ละเอียด เพื่อจะได้เก็บไว้เป็นความภาคภูมิใจของชาวอยุธยาสืบไป

ศิลปะ

ในวันอังคารที่ 15 พฤษภาคม 2533 สถานประมูลภาพคริสต์ได้้นำภาพของวินเซนต์ ฟานโกก ชื่อ "Portrait of Dr. Gachet" ออกประมูลปรากฏว่า นาย Ryoel Saito ชาวญี่ปุ่น อายุ 74 ปี ประมูลได้ในราคา 2,145 ล้านบาท (สองพันหนึ่งร้อยสี่สิบล้านบาท) นับว่าเป็นภาพเขียนที่แพงที่สุดในช่วงหนึ่งทศวรรษ หลังจากทีวินเซนต์ ฟานโกกได้จากโลกนี้ไปด้วยความยากจน โดยการอัตวินิบาตกรรมเพื่อหนีภาวะยากแค้นแสนสาหัส ขณะมีอายุเพียง 37 ปี

ปัจจุบันประเทศเนเธอร์แลนด์ ประเทศที่เป็นถิ่นกำเนิดของเขาได้ชดเชยวิบากกรรมของฟานโกกโดย อุปลัมภ์ศิลปินในสมัยต่อมาให้ทำงานศิลปะได้อย่างอิสระ และยังจัดสร้างพิพิธภัณฑ Vincent Van Gogh รวบรวมงานของฟานโกกไว้มากที่สุด มีงานจิตรกรรมกว่า 200 ชิ้น วาดเส้นกว่า 500 ชิ้น และภาพพิมพ์กว่า 700 ชิ้น งานแต่ละชิ้นราคานับร้อยล้านบาทขึ้นไป เป็นมรดกล้ำค่าที่ศิลปินได้สร้างผลงานไว้ให้ชาติบ้านเมืองของเขา

นิพนธ์ ทวีกาญจน์

พิธีกรรมข้าวทิพย์

ที่วัดเสาชิง

กริสุตา เทียรทอง*

บทความที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ท่ามกลางกระแสเทคโนโลยีทางด่วนข้อมูลข่าวสารที่ทำให้คนทั้งโลกติดต่อสื่อสารทั่วถึงเป็นหนึ่งเดียวอย่างรวดเร็วทันใจ สรรพสิ่งล้วนเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ยุทธยาราชธานีเก่าอยู่ข้าวอยู่น้ำ พลิกโฉมหน้าใหม่เป็นอุทยานนครประวัติศาสตร์มรดกโลกทางวัฒนธรรมดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทุกสารทิศ อยู่ข้าวอยู่น้ำกลายเป็นนิคมอุตสาหกรรมสวนอุตสาหกรรมที่ผุดขึ้นกลางทุ่งร้าง กลุ่มหนุ่มสาวถูกดึงดูดเข้าสู่ระบบโรงงานอุตสาหกรรมที่ทำให้คนกลายเป็นหุ่นยนต์

วิถีชีวิตชาวบ้านไทยรุ่นปู่ ย่า ตา ยาย ที่เคยอยู่เย็นเป็นสุขด้วยร่มเงาแห่งบวรพุทธศาสนาได้รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลง บทบาท

และหน้าที่ของศาสนาต่อชาวบ้านในระบบสังคมชาวอยุธยาที่เกี่ยวข้องกับวัฏจักรของชีวิตบางพิธี เช่น การเกิด โกนผมไฟ โกนผมจุก ค่อย ๆ หมดไป ส่วนพิธีสำคัญทางพระพุทธศาสนา ในเทศกาลต่าง ๆ เช่น พิธีทำบุญในวันธรรมสวนะ วันมาฆบูชา พิธีทำบุญในวันสงกรานต์ วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา วันอาสาฬหบูชา วันออกพรรษายังมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านไทยในสังคมชนบทหรือไม่ กิ่งแก้ว อัดถากร และกริสุตา เทียรทอง ได้ศึกษาบทบาทของวัดที่มีต่อบ้านในอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระหว่างปี พ.ศ. 2525-2526 และ กริสุตา เทียรทอง ได้ศึกษาเปรียบเทียบในเรื่องเดียวกันนี้ระหว่าง พ.ศ. 2537-2538 พบว่า บทบาทของพระสงฆ์โดยเฉพาะเจ้าอาวาสวัด 35 วัด ในอำเภอบางบาลยังรักษาหน้าที่เดิม 5 ประการไว้ได้ คือ 1 นานูญ 2 อาจารย์ 3 ผู้แนะแนว 4 หมอ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาปรัชญาศาสนา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

5 การศึกษากับสาธารณะประโยชน์ ส่วนบทบาทใหม่ที่เพิ่มขึ้นคือการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม เช่น การฟื้นฟูพิธีกรรมข้าวทิพย์ ที่วัดเสาชิง พิธีไหว้ครูดนตรีที่วัดจุฬามณี ประเพณีแห่รูปเหมือนหลวงพ่อบุญ ที่วัดนกกะเจาบ เป็นต้น

วัดเสาชิงอยู่ที่ไหน วัดเสาชิงตั้งอยู่เลขที่ 70 หมู่ 5 ตำบลมหาพราหมณ์ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดคณะสงฆ์มหานิกายมีเนื้อที่ประมาณ 19 ไร่ เดิมทีวัดของวัดอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งกลายสภาพมาเป็นคลองมหาพราหมณ์ ปัจจุบันดินเขินหมดสภาพคลอง วัดนี้สร้างสมัยกรุงศรีอยุธยา รว พ.ศ. 2287 ที่มาของคำว่า "เสาชิง" คือเรือที่จะผ่านเข้ากรุงศรีอยุธยา เมื่อล่องมาถึงวัดนี้จะมีเจ้าหน้าที่โบกธงให้จอด เพื่อตรวจค้นสิ่งของต้องห้าม เมื่อตรวจผ่านจะได้ใบเบิกทางโดยรับธงไปปักไว้ในเรือ การสร้างและการพัฒนาวัดนี้เดิมเป็นป่ารก มีพระประธาน 1 องค์ ชาวบ้านเรียกหลวงพ่อบุญ ไม่มีพระอุโบสถทำไว้เป็นโรง ครั้น พ.ศ. 2519 ได้มีการก่อสร้างพระอุโบสถขึ้นแทนของเก่า เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันคือพระครูวิบูลจรัญกร อายุ 40 พรรษาที่ 20 เป็นเจ้าอาวาสวัดนี้มา 10 ปี ได้พัฒนาวัดเสาชิงให้เจริญรุ่งเรือง โดยอาศัยแรงศรัทธาจากพุทธศาสนิกชนที่เลื่อมใสหลวงพ่อบุญ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางสะดุ้งมารลักษณะสมัยอยุธยาเป็นเนื้อปูนปั้นมีผู้มากราบนมัสการขอพรพร้อมกับถวายหัวหมู พวงมาลัยแก้วนเป็นประจำ

นอกจากนี้ยังมีหลวงพ่อบุญนิมิตเป็นพระพุทธรูปเสี่ยงทายเนื้อโลหะปางสะดุ้งมารหน้าตักกว้าง 9 นิ้ว ซึ่งอธิการอันอธิการรูปที่ 5 ชุตพบที่หน้าพระอุโบสถ พระพุทธรูปองค์นี้มีความศักดิ์สิทธิ์เคยถูกชาวบ้านขอไปบูชาที่บ้านเป็นเวลา 10 ปี ก็ต้องนำมาคืน เคยถูกขโมย 2 ครั้ง มีผู้มาอธิษฐานโดยการยกองค์พระเป็นการ

เสี่ยงทาย เช่น บนไม้ให้ถูกเกณฑ์ทหาร ขอมิบุตร
ขอศึกษาต่อ

พระครูวิบูลจริยากร เจ้าอาวาสองค์
ปัจจุบันได้ริเริ่มฟื้นฟูพิธีกวนข้าวทิพย์เป็นครั้งแรก
เมื่อปี พ.ศ. 2527 และทำต่อเนื่องมาทุกปี และ
เป็นวัดเดียวในอำเภอบางบาลที่มีพิธีนี้ ท่านได้นำ
ญาติโยมจากอำเภอบางปะหันซึ่งมีชื่อเสียงในการ
ประกอบพิธีกวนข้าวทิพย์ มาช่วยเหลือแนะนำ
ชาวบ้านวัดเสาชิงชัยในปีแรก ๆ ปัจจุบันชาวบ้านวัด
เสาชิงชัยมีฝีมือในการกวนข้าวทิพย์เป็นที่เลื่องลือ
ท่านเจ้าอาวาส และผู้ใหญ่สะอาต นิลประภา ได้
ถ่ายทอดพิธีกวนข้าวทิพย์ว่าพิธีนี้จะกระทำในวัน
พระกลางเดือน 6 ถ้าปีใดมีเดือน 8 สองหนก็จะ
เลื่อนมาทำกันในกลางเดือน 7 ในวันขึ้น 14 ค่ำ
หรือวันโกนจะเป็นวันเตรียมงานหรือ ที่เรียกว่า
"วันสุกดิบ" ชาวบ้านวัดเสาชิงชัยจะมาวัดกัน แต่เช้า
เพื่อเตรียมสิ่งของที่จะใช้สำหรับกวนข้าวทิพย์ ได้
แก่ ข้าวเม่า ข้าวตอก ถั่วเขียว งาขาว ถั่วลิสง
น้ำตาลกรวด น้ำตาลปีบ นมสด นมข้น น้ำผึ้ง
มะพร้าวขูดคั้นกะทิ ข้าวสุก และผลไม้ นานา
ชนิด

สิ่งของเหล่านี้จะนำมาใส่ถาดปึกทองไว้เป็น
ชุด ๆ ชุดละสี่ สำหรับแต่ละกะทะ สถานที่
ประกอบพิธีทำเป็นโรงพิธีมีฉัตรสีขาวปัก 4 มุม
ในโรงพิธีจะมีกะทะอย่างน้อย 3 ใบ และมีสาย
สิญจน์หวนรอบ พิธีจะเริ่มประมาณบ่ายสองโมง
ประธานในพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย พระ
สงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ จากนั้นจะนำสิ่งของที่
เตรียมไว้เข้าชบวนแห่รอบโรงพิธี 3 รอบ เป็น
ทักขิณาวรรตคือเวียนขวาในชบวนแห่จะนำชบวน
ด้วยสาวพรหมจารี 4 คน เทพบุตร 4 คน ทุกคน
นุ่งขาว ห่มขาว ชาวบ้านที่มาร่วมพิธีจะร่วมชบวน
แห่รำตามจังหวะกลองยาวเป็นที่สนุกสนาน เมื่อ
แห่เสร็จเรียบร้อยแล้วเทพบุตรและเทพธิดาทั้ง 8
จะทำพิธีกวนทั้ง 3 กะทะเสียก่อน จากนั้นชาว
บ้านก็จะช่วยกันกวนต่อจนสุกหอมในเย็นวันนั้น

เมื่อกวณได้ที่แล้ว จะปั้นเป็นก้อนขนาดเท่าไข่เปิดจำนวน 49 ก้อน นำไปถวายพระพุทธรูปในวันรุ่งขึ้น ซึ่งเป็นวันวิสาขบูชา ข้าวที่ปั้นเรียบริบร้อย เรียกว่า "ข้าวมธุปายาส" ซึ่งถือว่าเป็นข้าวทิพย์ ส่วนที่เหลือจากการถวายพระสงฆ์ก็จะแจกจ่ายไปยังบรรดาชาวบ้านที่มาร่วมงานโดยทั่วกัน นอกจากนี้ อาจนำไปถวายพระวัดอื่น ๆ ได้ด้วย

ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องข้าวทิพย์นี้ ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นข้าวพิเศษ เป็นมงคลเป็นของขลัง แผลงวันหรือมดไม่ตอม ชาวบ้านให้ความสำคัญแก่ข้าวทิพย์มาก เพราะเป็นภัตตาหารที่พระพุทธรูปองค์นั้นเป็นครั้งสุดท้ายก่อนตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ

รศ.เสฐียรพงษ์ วรรณปกได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของข้าวทิพย์ หรือข้าวมธุปายาสไว้ใน พุทธจริยวัตร ว่า นางสุชาดาเคยบนบานรุกขเทวดาไว้ว่า ถ้าได้บุตรชายจะถวายด้วยข้าวมธุปายาส เมื่อนางได้บุตรชายสมปรารถนา จึงเตรียมข้าวมธุปายาสที่ปรุงอย่างดีใส่ถาดทองคำนำไปถวายเจ้าชายสิทธัตถะ ขณะนั่งสงบอยู่ใต้ต้นไม้ด้วยเข้าใจว่าเป็นเทพเจ้า หลังจากเจ้าชายสิทธัตถะได้เสวยข้าวมธุปายาสของนางสุชาดาแล้วประทับนั่งขัดสมาธิผินพระพักตร์ไปยังทิศตะวันออกตั้งพระทัยแน่วแน่ว่า "ถ้าเรายังไม่บรรลुสัมมาสัมโพธิญาณตราบใด เราจะไม่ลุกขึ้นตราบนั้น แม้ว่าเลือดเนื้อจะเหือดแห้งไปเหลือแต่หนังเอ็นและกระดูกก็ตาม"

การฟื้นฟูพิธีกวณข้าวทิพย์ของวัดเสาชิงช้า แม้จะไม่สมบูรณ์แบบครบเครื่อง ตามพระราชพิธีกวณข้าวทิพย์ซึ่งเริ่มต้นในสมัยรัชกาลที่ 1 สืบต่อมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 2 และชาลงในสมัยรัชกาลที่ 3 ครั้นสมัยรัชกาลที่ 4 ทรงฟื้นฟูพระราชพิธีนี้อย่างมโหฬาร แต่พิธีกวณข้าวทิพย์ที่วัดเสาชิงช้าเกิดจากความร่วมมือร่วมใจสายใยแห่งความสัมพันธ์อันดีที่มีคุณค่าระหว่างวัดกับบ้าน โดยมีท่านเจ้าอาวาสวัดเสาชิงช้าเป็นแกนนำ ชาวบ้านวัดเสาชิงช้า

ถือเป็นประเพณี ที่ปฏิบัติสืบมาเพื่อเป็นการน้อมระลึกถึงพระปัญญาคุณ พระบริสุทธิคุณ และพระมหากรุณาคุณของพระบรมศาสดา และถวายแด่พระสงฆ์สาวกผู้ศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนด้วยการปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบเป็นแบบอย่าง พิธีกวณข้าวทิพย์ของวัดเสาชิงช้าวันนี้ได้เต็มสัสนให้กับวิศิษฏ์ชาวไทยที่พรวามัวให้สดใสมิชีวิตชาวอีกครั้ง

ที่มาของข้อมูล

กิ่งแก้ว อัทธกร กริสดา เทียรทอง (2527)

รายงานการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับวัดเพื่อการวิจัยบทบาทของวัดที่มีต่อบ้านในเขตอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประวัติวัดเสาชิงช้า (2537) อักษรศิลป์การพิมพ์ อยุธยา

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537)

ชีวิตไทยชุดบรรพบุรุษของเรา โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว กทม.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก (2531) พุทธจริยวัตรพากย์ไทย-อังกฤษ บริษัทอมรินทร์ พรินติ้งกรุ๊ป จำกัด กทม.

สัมภาษณ์ พระครูวิบูลจริยากร เจ้าอาวาสวัดเสาชิงช้า วัดเสาชิงช้า อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2538

สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่สะอาด ผิดประภา ที่วัดเสาชิงช้า อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2538

ศิลปะ

บน

ผิวหนัง

เกรียงศักดิ์ ไทยคุรุพันธ์*

ศิลปะ
บน
ผิวหนัง

*
รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

".....

กล่าวถึงอัสตรตรีเพชรกล้า
อันแม่ทัพคนนี้มีศักดิ์
อยู่คงศาสตราวิชาดี
แขนขาสักกรงเป็นองค์นารายณ์
แขนซ้ายสักขาดเป็นราชสีห์
ขาขวาหมีกลักพยัคฆ์
ขาซ้ายสักหมีกำลัง
สักอุระรูปพระโมคคโล
ภควัฒ์ปิดตานันสักหลัง
สีข้างสักอักขระนะจิ้งจ

....."

(ขุนช้างขุนแผน ขุนแผนแก้พระท่าย่น)

ชายชาตรีอย่าง "ตรีเพชรเกล้า" แม่ทัพ
สำคัญของประเทศเจ้าเชียงใหม่ ซึ่งกล่าวไว้ในเรื่อง
"ขุนช้างขุนแผน" ยังนิยมการสักยันต์ ดังปรากฏใน
กลอนเสภาตอนขุนแผนแก้พระทัยน้าวว่า

"แม่ทัพม้าที่ชื่อว่า ตรีเพชรเกล้าคนนี้มีฤทธิ์
อยู่ยงคงกระพันเพราะสักกรเป็นรูปพระนารายณ์ไว้
ที่แขนขวา สักขาดเป็นรูปราชสีห์ไว้ที่แขนซ้าย สัก
หมึกเป็นรูปพญาเสือโคร่งไว้ที่ขาขวา สักหมึกที่ขา
ซ้าย สักพระโมคคัลลาน์ที่หน้าอก สักพระภาคัม^๒
ปิดตาที่หลัง และสัก นะจิงจิง^๓ ที่ส้นข้าง"

"การสัก" หมายถึง การใช้เหล็กแหลม
จุ่มหมึกหรือน้ำมันแท่งที่ผิวหนังให้เป็นอักขระ
เครื่องหมายหรือลวดลาย ถ้าใช้หมึกเรียกว่า สัก
หมึก ถ้าใช้น้ำมันเรียกว่า สักน้ำมัน

การสักมีมานานตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์
เมื่อ 4000 ปีมาแล้ว สมัยอียิปต์ มีผู้พบศพ อาบ
น้ำยาหรือมัมมีภาพสักสลัปลิงดงงามมาก พวก
เมารีในนิวซีแลนด์และพวกโอรุในญี่ปุ่นทางเหนือ
เชื่อว่า การสักช่วยคุ้มครองความเป็นหนุ่มสาวและ
ทำให้กระฉับกระเฉง พวกอาซาเดกส์และพวก
มายันในอเมริกากลางโบราณใช้การสักเป็นเครื่อง
หมายบอกตำแหน่งความเป็นใหญ่ชาวญี่ปุ่นมีฝีมือ
ทางสักมาตั้งแต่ต้นพุทธศตวรรษที่ 1 ราว พ.ศ.
1330 ในยุโรปห้ามการสัก แต่ในพุทธศตวรรษที่
20-21 กลับนิยมการสักกัน แม้กษัตริย์เฟรเดริก
แห่งเดนมาร์กทรงสักภาพมังกรสลัปลีไว้ที่พระอุระ
และที่พระพาหาทั้ง 2 ข้าง

ในเมืองไทยนิยมการสักมาก่อนยุคสุโขทัย
สมัยโบราณใช้การสักเป็นวิธีการทำเครื่องหมาย
เพื่อแสดงเป็นหลักฐาน เช่น สักข้อมือ แสดงว่าได้
ขึ้นทะเบียนเป็นชายฉกรรจ์ หรือเป็น "เลกวัด"
คือ ชายฉกรรจ์ที่มีผู้อุทิศถวายให้แก่วัดจะเป็น
ทาสรับใช้ในวัดไปตลอดชีวิต สักหน้า แสดงว่า
เป็นนักโทษหรือเป็นผู้ต้องโทษปราศิก คือ พระ
ภิกษุที่ผิดพระวินัยมีเสพเมณุน เป็นต้น

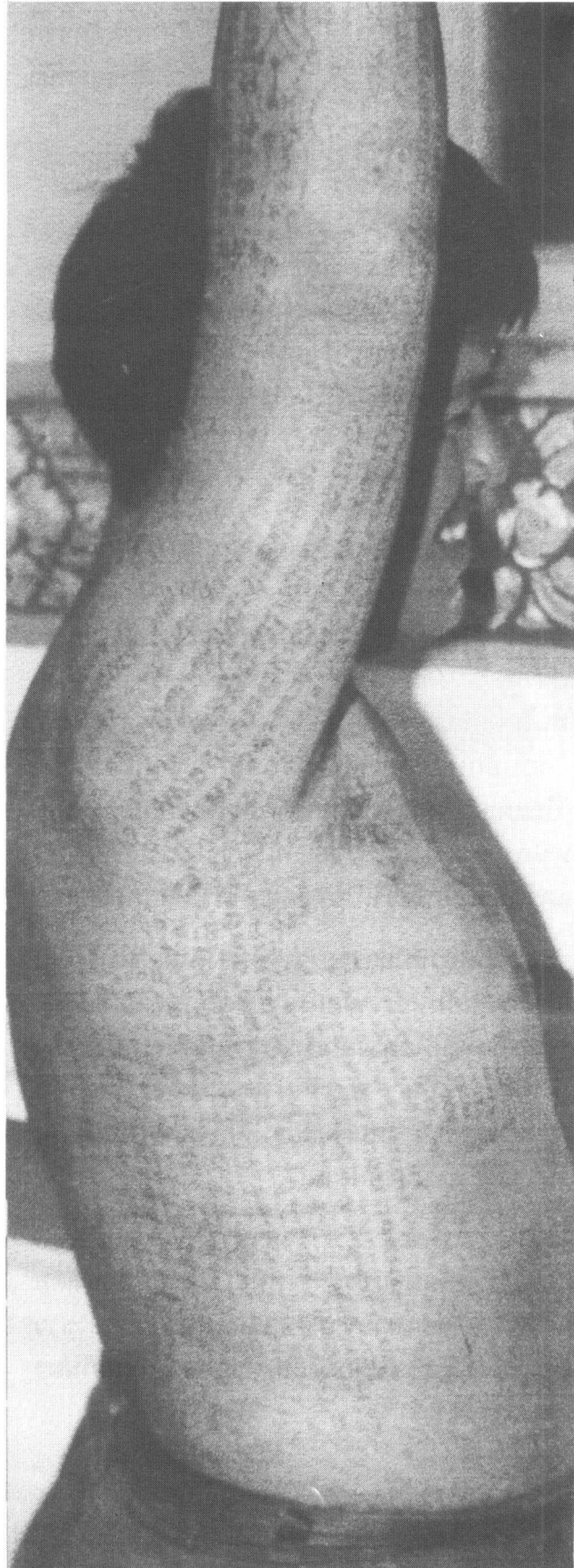
หญิงเผ่านาคอันมีหลักแหล่งอยู่บริเวณ
ลุ่มตอระหว่างรัฐอัสสัม กับประเทศพม่าต้อง
รับการสักตามร่างกายตั้งแต่อายุครบ 10 ปี เริ่ม
สักลวดลายไว้ที่ข้อมือเรื่อยขึ้นมาถึงปลีช่อง ปัด
มาต้องไปหาช่างสักให้สักลายไว้ที่คาง หน้าอก
และด้านหน้าของไหล่ทั้งสองข้าง ปีที่สามสักจาก
ช่องถึงเข่า ปีที่สี่ต้องสักบริเวณข้อมือและหน้า
ท้อง เพื่อให้งดงามตามความนิยมของเผ่านาค
"ช่างสัก" เป็นหญิงสูงอายุชำนาญงานสักมาแล้ว
หลายปี

วิธีการสักของหญิงเผ่านาคานั้น แต่ละ
ขั้นตอนจะโหดร้ายมาก ต้องมีหญิงแข็งแรงช่วย
กันจับกดไว้ให้นอนนิ่ง ๆ กว่าสักเสร็จเลือดก็
ไหลเลอะเทอะเปอะเปื้อนออกมาจากแผลสักมิใช่น้อย

เสียงเด็กหญิงร้องคร่ำครวญ น้าเวทนา
มาก เด็กบางคนเกิดเป็นแผลขึ้นที่รอยสัก เพราะ
ใช้หนามหวายประคองหนังทำให้ผิวหนังอักเสบ
รักษากันด้วยยาพื้นบ้านพวกใบไม้รากไม้ มาตำ
แล้วพอก คนที่มีความต้านทานโรคดีก็รอดตัวไป
คนไหนอ่อนแอก็ต้องนอนชมด้วยพิษไข้ บางคน
ถึงกับอักเสบรุนแรงจากรอยสักที่ขาและเข่าเกิด
เป็นแผลเน่าจนต้องตัดขาเด็กทั้งไปเลยก็มี บุญ
หนักหนาที่ไม่ไปเกิดเป็นหญิงเผ่านาคแห่ง
แคว้นอัสสัม นับว่าเป็นมงคลแก่ตัวเหลือหลายแล้ว

เดี๋ยวนี้มีดาราสาว ๆ บางคนของไทยชอบ
สักเหมือนกัน ทว่าสักเป็นรูปดอกกุหลาบเล็ก ๆ
รูปหัวใจน่ารักไว้ตรงอกเหนือฐานนมตอนบน ซึ่ง
บ่งหมายให้เป็น "รอยสักน้าโชค" เช่นเดียวกับ
ดาราชาวฝรั่งบางคน สักรูปหัวใจและรูปอื่น ๆ
ไว้ตรงสะโพกอันองงาม

"การสัก" สำหรับคนไทยแล้วเป็น
วัฒนธรรมพื้นบ้านประการหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลต่อ
ความเชื่อ ต่อแนวความคิดและพฤติกรรมของชาว
บ้านอย่างลึกซึ้ง ปลุกฝังและถ่ายทอดสืบต่อกันมา

หลายชั่วคน ผู้ให้การสืบทอดล้วนแต่ยึดถือปฏิบัติให้ประจักษ์ชัดเป็นต้นแบบอย่างกว้างขวางและมั่นคง และล้วนที่จะปลุกฝังให้ผู้สืบสานงานเจริญรอยอย่างเคร่งครัด "การสัก" เป็นวัฒนธรรมความเชื่อทางไสยศาสตร์ ซึ่งมีผลทำให้เกิดความเมตตาตามหานิยมและอยู่ยงคงกระพัน

อยู่ยงคงกระพัน คือ เนื้อ หนัง กระดูก คงทน ดี พ้น แหว่ง ยิง ไม่เข้า ไม่แตกไม่หัก บางคนไม่บวม ไม่ช้ำ ไม่เจ็บอีกด้วย คนอย่างนี้ประสบการณ์ของผู้เขียนได้เห็นมากับตา อย่าง "เสือเต่า" แห่งบ้านบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี คนอย่างเสือเต่า ปืน มีด ไม่ได้กินแน่แต่ต้องมาตายเพราะตำรวจจับได้ แล้วช่วยกันปล้ำทุบ "อุบ อ้นทะ" จนแตกตาย

ถ้ายังไม่ออกเรียกว่า "มหาอุด" ถ้าเจียดเจือแล้วทำไมลงดูจะมีสิ่งใดมาบังคับ อย่างนี้เรียกว่า "นะจิ้งจก" เครื่องรางของขลังที่ทำให้อยู่ยงคงกระพันมีหลายอย่าง เช่น เวทมนต์ คาถา พระเครื่อง ตะกรุด พิสมร⁶ ผ้าประเจียด ลายสัก ลูกประคำ ลูกอม หมากเสก ชานหมากคด⁷ เพชรตาแมว เพชรตาเงา เขี้ยวหมูตัน เขาแก้ว เขากวางคุด นอเต่า เขากะจวง เหล็กไหลนิลผัดบ (เกิดในดอกผัดบ) ผ้าลงเลขยันต์ ยันต์รูปเทวดา ยักษ์ ลิง เสือ ราชสีห์ หมี หมู เป็นต้น

"การสัก" พิธีกรรมคล้ายคลึงกับการทำของขลังอื่นๆ มีคติห้ามสักบางประการ เช่น หนุมานแผลงฤทธิ์ ความเชื่อของทางใต้ห้ามสักอย่างเด็ดขาด ถ้าสักแล้วจะทำให้บ้าหรือไมก็จะติดคุก อาจารย์ผู้สักอาจจะเจ็บป่วยด้วย หนุมาน ห้ามสักได้ร่มผ้า ลิงลมให้สักที่ตะโพกเพียงตัวเดียวถ้าสักสองตัวอาจารย์เดียวกันจะติดคุก แต่ถ้าคนละอาจารย์ไม่เป็นไร

รูปแบบที่สักมีหลายอย่าง และมีสรรพคุณแตกต่างกัน เช่น

ลักรูปบัวแก้ว เชื่อว่ามีฤทธิ์อำนาจหลายอย่าง เป็นทั้งสิริมงคลและอยู่ยงคงกระพัน

ลักรูปหนู เชื่อว่ามีฤทธิ์มีอำนาจในด้านอยู่ยงคงกระพัน

ลักรูปเสือ เชื่อว่าเวลาที่ต่อสู้กับศัตรูจะทำให้ผู้ที่ลักรูปเสือนั้นมีใจกล้าหาญ ดุดันและรวดเร็วเหมือนกับเสือ

ลักรูปแมวดำ เชื่อว่าแมวดำมีความรวดเร็วมาก สามารถล่องหนหายตัวได้ ถ้าได้ลักรูปแมวดำที่หัวไหล่ทั้งสองข้าง หากเสียทีเพี้ยงพลั่วแก่ศัตรูและถูกศัตรูจับไป หากเจ้าของรูปลักใช้เส้นเสีรูปแมวดำที่หัวไหล่ และ ท้องคาถาก็จะสามารถเล็ดลอดหนีไปได้ ถ้าถูกมัดมือมัดเท้าหรือถูกล่ามโซ่ ก็จะสามารถสะเดาะโซ่หรือเชือกที่มัดอยู่ขุดได้

ลักรูปวัวกระทิง เชื่อว่าวัวกระทิงเป็นสัตว์ที่มีประสาทสัมผัสไว ตื่นตกใจง่ายเวลามีอันตรายมักจะรู้ตัวเร็วกว่าสัตว์ชนิดอื่น หากลักเป็นรูปวัวกระทิงจะทำให้ผู้ลักมีประสาทสัมผัสที่ตื่นตัวเตรียมพร้อมอยู่ตลอดเวลา

การลักอยู่ยงคงกระพันโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว อาจารย์จะไม่ลักให้ผู้ใดง่าย ๆ ทั้งนี้เพราะกลัวว่าผู้ที่ลักไปนั้นจะนำอิทธิฤทธิ์ที่เกิดจากการลักไปใช้ในทางที่ผิด เช่น อาจเห็นว่าตนเป็นคนคงกระพัน แทะไม่เขายิงไม่ออก ก็เลยไม่กลัวใคร ถือว่าไม่มีใครสามารถทำอันตรายตนได้ จึงไปกระทำความเดือดร้อนให้แก่คนอื่น เช่น ฉกชิงทรัพย์สินของผู้อื่น ด้วยเหตุนี้อาจารย์ลักจึงต้องพิจารณาดูลักษณะนิสัยของผู้ที่จะลักให้ดีกว่าก่อนโดยอาจพิจารณาได้จากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. ดูลักษณะสีผิว เช่น ดำ แดง เหลืองขาว เป็นต้น เชื่อกันว่าคนที่มสีผิวแดงมักจะลักได้ผลดีกว่าสีผิวอื่น ๆ

2. ดูจากนิสัยส่วนตัว วัน เดือน ปีเกิด และรูปร่าง

3. พิจารณาจากสีของเลือด เช่น เลือดดำ แดง ส้ม หรือเหลือง เป็นต้น เลือดที่ลักคงกระพันได้ดีคือเลือดสีส้ม เหลือง และเหนียวข้น หรือในบางตำราว่า เมื่อเจาะเลือดออกมาดูหากมีเลือดสีแดงมากเกินไป การลักคงกระพันจะไม่ได้ผล แต่ถ้ามีเลือดดำมากกว่า ก็จะทำให้การลักได้ผลดี

4. ถ้าผู้ลักไม่มีความเชื่อเลื่อมใส แต่ลักไปเพราะความชอบในศิลปะลวดลายเท่านั้น มักจะลักไม่ได้ผล

5. ดูจากลักษณะผิวหนัง ถ้าผู้ใดมีผิวหนังแบบแมวคือ เวลาจับหนังตึงแล้วตึงขึ้นผิวหนังจะลื่นและแยกออกจากกล้ามเนื้อได้ ก็จะลักคงกระพันได้ผลดีกว่าคนที่ผิวหนังติดกล้ามเนื้อทั่วๆไป

6. ถ้าหน้าอกของชายใดเป็นรูปสี่เหลี่ยมเมื่อลักคงกระพันจะได้ผลดี แต่ถ้าหน้าอกเป็นรูปสามเหลี่ยม จะลักไม่ได้ผล

การลักคงกระพันชาตรีมีกฎเกณฑ์ข้อห้ามต่าง ๆ ซึ่งผู้ที่รับการลักจะต้องประพฤติปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด มิฉะนั้น เชื่อกันว่าจะทำให้คาถาอาคมไม่ "ขลัง" ข้อห้ามมีดังนี้

ข้อห้ามด้านอาหาร

1. ห้ามกินผลไม้และผักต่าง ๆ ได้แก่ ผักบั้ง ผักเขียว ผักทอง บวบ น้ำเต้า บวบและมะขามป้อม

2. ห้ามกินเนื้อสุนัขและเนื้องู

3. ห้ามกินรวัวรวกควาย

4. ห้ามกินหอย

ข้อห้ามด้านสถานที่

1. ห้ามกินอาหารในงานศพ

2. ห้ามเข้าบ้านที่มีผู้หญิงคลอດลูกใหม่ ๆ
ซึ่งกำลังอยู่ไฟ

3. ห้ามลอดใต้ถุนบ้าน ใต้บันไดและใต้
สะพาน

4. ห้ามลอดรั้ว

5. ห้ามลอดแร้ววัว แร้วควาย

6. ห้ามลอดใต้ไม้ค้ำต้นกล้วย

พิธีกรรมในการสัก

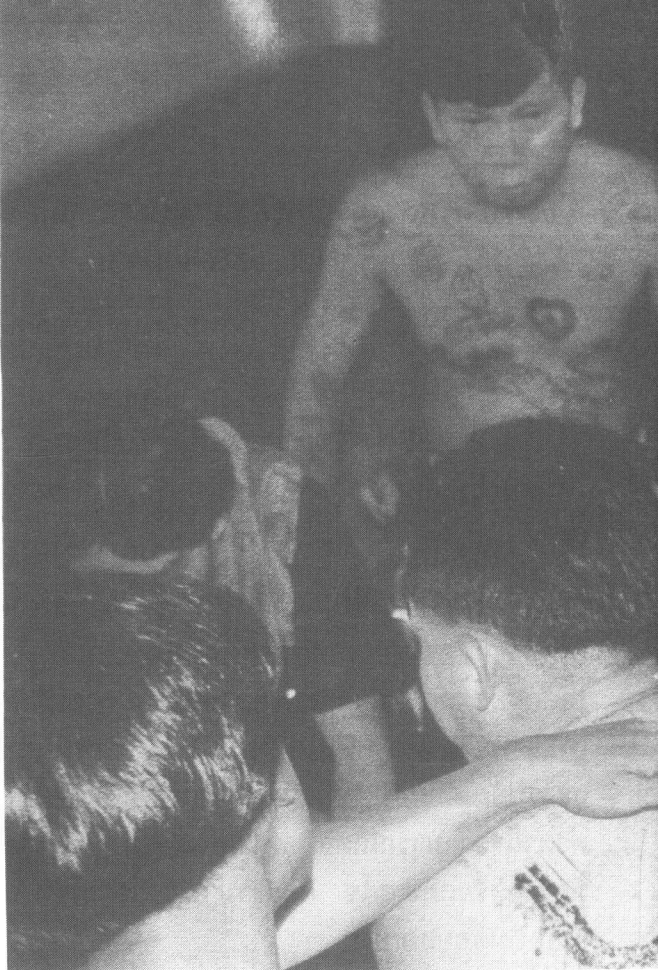
การสักคงกระพันนั้น ผู้ที่สักจะต้องเป็นผู้
ชายที่อายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ก่อนที่จะสักต้องทำ
พิธีขึ้นครู หรือตั้งขึ้นครู 1 ชัน ภาวนาในชันครูนั้นจะ
บรรจุสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งมักจะแตกต่างกันไปตาม
แต่ละอาจารย์ เช่น ชันครูของอาจารย์สักคนหนึ่ง
มีดังนี้

ข้าวสาร	3 ลิตร
ผ้าขาวและผ้าแดงอย่างละ	1 ผืน
กล้วยน้ำหว้าดิบ	2 หวี
กรวยใส่หมากพลู	8 อัน
มะพร้าวอ่อน	1 ลูก
ดอกไม้สีขาว	5 ดอก
เทียน	5 คู่
ธูป	5 คู่
เงินค่าตั้งชัน คนละ	32 บาท

ขั้นตอนและวิธีการสัก

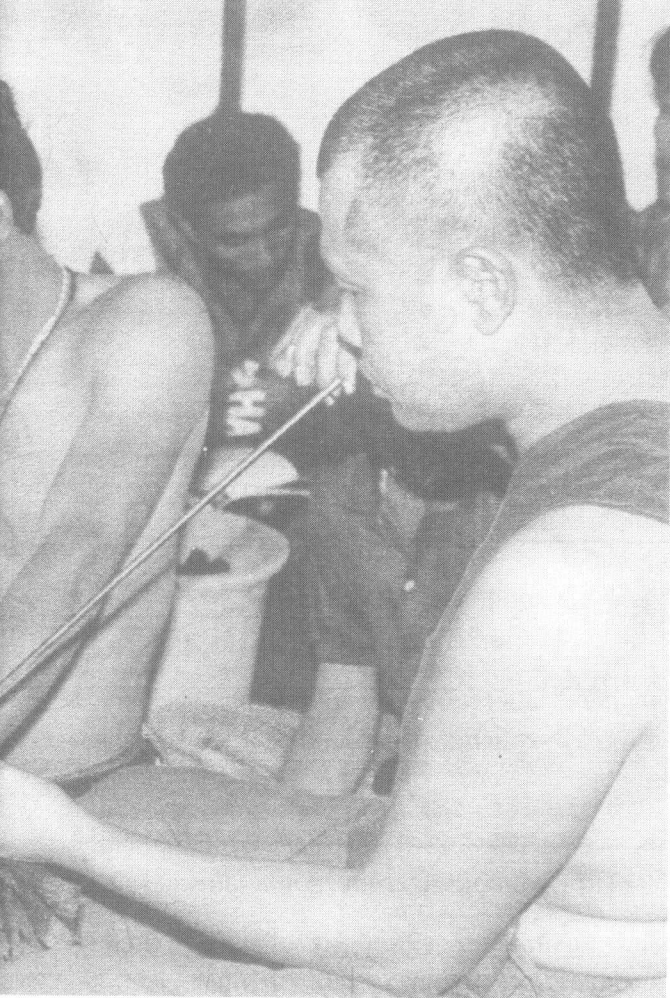
การสักจะเริ่มจากการใช้เหล็กแหลมจุ่มน้ำ
หมึกแล้วสักลงบนผิวหนังที่ต้องการสักพร้อมกับ
เสกคาถากำกับไปด้วย ในการสักนิยมสักเป็น
รูปยันต์ รูปสัตว์ต่าง ๆ

อาจารย์สักบางคนจะเริ่มด้วยเอาเหล็กจุ่ม

เหล้า แล้วให้ผู้สักดื่มเหล้าย้อมใจ หรือถ้าสัก
เป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ หลายรูป อาจารย์จะให้กินผืน
ก่อนเล็ก ๆ ก่อนเพื่อลดความเจ็บปวดจากการสัก
เพราะผืนจะทำให้ประสาทมึนชา ไม่ค่อยรู้สึกเจ็บ
ปวดมากนักและหลังจากที่สักเสร็จไปแล้วหากมี
แผล มีอาการบวมพองจะรักษาโดยใช้ใบพลูลน
ไฟแล้วนำมาแตะประคบบนแผลจะช่วยให้อาการ
ค่อย ๆ ยุบและหายไปเป็นปกติดีขึ้น เพราะใบพลู
มีคุณสมบัติเป็นยาสมานแผลพุพองได้

ในประเทศไทยมีอาจารย์ทำหน้าที่การสัก
อยู่มากมาย มีทั้งพระและฆราวาส การสักสวยงาม
มีตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 โดยช่างสักชาวญี่ปุ่นนำ
มาเผยแพร่ตั้งร้านรับจ้างเป็นสักภาพมังกรพันสิงห์
ส่ายแล้วแผ่น อินทรีบิน นางเปลือยหรืออื่น ๆ
ร่างกายส่วนร่างตั้งแต่ขาอ่อนจนถึงตาตุ่มก็นิยมสัก
กัน เพื่อป้องกันเชื้อไวรัสของสัตว์ร้าย โดยสักเป็น
"เขมางอ" คือ อักษรไทยโบราณรูปตัว ม กับ ง
จุดที่สัก คือ ท้องน้อยกับตาตุ่ม ส่วนต้นขานิยม

อาจารย์ทองปึกษ์ได้ สักหลังมือซ้าย
ขวาด้วยรูป ดังนี้

อาจารย์เชือก วัดตะเคียน สักที่ท้องแขน
ขวา ด้วยรูปดังนี้

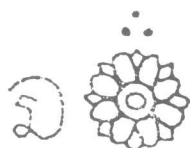

ภาพจาก "ประสบการณ์ความหลัง" สำนักพิมพ์ราชบัณฑิต, ม.ป.ป.

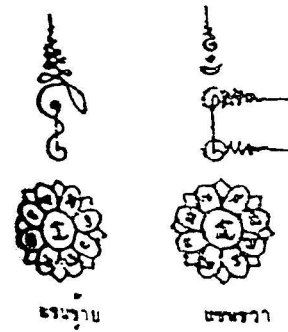
สักรูป คิวลิงค์ แต่เรียกกันว่า "ตะขุน ดาขุน
หรือปลัดขิก" ซึ่งเป็นเสน่ห์ทำให้หญิงรักหญิงหลง

อาจารย์สักต่างจะมีเครื่องหมายสักสำหรับ
ลูกศิษย์ของตนเหมือนเป็นเครื่องหมายการค้าเพื่อให้
รู้ว่าเป็นศิษย์อาจารย์ใด สำนักใด ซึ่งมีมาก
สำนักด้วยกัน พลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรม
หลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เสนาบดีกระทรวงทหาร
เรือ ในสมัยรัชกาลที่ 6 หรือ "เสด็จเตี่ย" ทรงชอบ
การสัก ทรงแสวงหาอาจารย์สัก เมื่อทรงทราบว่า
อาจารย์ใดดีก็จะฝากพระองค์เป็นศิษย์ อาจารย์
นั้นก็จะสักให้ ทรงสักจนพระกายหาที่ว่างไม่ได้
เครื่องหมายสักของสำนักต่าง ๆ เช่น

อาจารย์ปลั่ง วัดสังเวช สักตัว นะ ที่ลูก
กระเดือก สักดอกจันทน์ที่เข้า 1 ข้าง

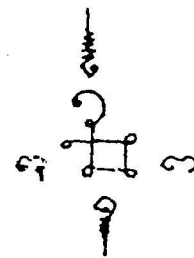
อาจารย์ชะ วัดน้อยหิรัญรูจี ธนบุรี สักที่แขนซ้ายขวา ด้วยรูปดังนี้

อาจารย์ชาญชัย วัดไผ่โสมนรินทร์ อยุธยา สักที่ข้อมือ ด้วยรูปดังนี้

อาจารย์หนู ถนนสุขุทัย สักที่หลังข้อมือขวา ด้วยรูปดังนี้

การสักยันต์เป็นเกราะแห่งศีลธรรม ทำให้เป็นคนดีเพราะโดยทั่ว ๆ ไปอาจารย์ผู้สักจะสั่งสอนให้ลูกศิษย์เคร่งครัดในเรื่องศีลธรรม เช่น ไม่ผิดลูกเมียผู้อื่น ไม่คำทอบุพการี ไม่เกะกะเกร เป็นนักร้องหัวไม้ แต่ถ้าถึงคราวจำต้องกลายเป็นโจรโดยความจำเป็น เพราะชีวิตคนนั้น ไม่นานอน จะไปปล้น ณ ท้องที่ใด บ้านใด จะต้องมีส่วนจะแห่งโจร โดยปฏิบัติให้เคร่งครัด ดังนี้

1. หากเจ้าทรัพย์ไม่ต่อสู้ ห้ามทำร้าย
2. ทรัพย์สินเครื่องใช้และเครื่องแต่งตัวที่ติดตัวอยู่จะไม่ฉกฉวย จะเอาเฉพาะที่เจ้าบ้านเก็บสะสมไว้เท่านั้น
3. หากเคยไปอาศัยพักพิง หลบแดด หลบฝนที่บ้านใดจะไม่รังแกบ้านนั้น กลับต้องให้

ความคุ้มครอง ใครจะรังแกไม่ได้

"การสัก" มีแง่มุมที่จะต้องรวบรวมศึกษาค้นคว้า และวิเคราะห์กันต่อไป การสักเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านด้านไสยศาสตร์ประการหนึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยังมีวัฒนธรรมการสัก อาจารย์สักหลงเหลือให้ศึกษาอยู่อีกมาก หากได้มีการสืบเสาะกันโดยเฉพาะตามหมู่บ้านที่วัฒนธรรมเมืองยังแผ่ขยายไปไม่มาก อนึ่ง ยังมีเอกสารสมุดข่อย ซึ่งเป็นศาสตร์แห่งชาวบ้านอันเกี่ยวข้องกับเรื่องสักยังไม่มีใครศึกษา รวบรวมอีกมากขอวิงวอนให้นักวิชาการได้หันมาเล่นของเก่าเช่นนี้ และผู้บริหารได้ช่วยสนับสนุนด้วยเถิด เพราะเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น ก่อนที่เอกสารเหล่านี้จะเป็นรักษาหายของปลวก ไร มอด ไปเสียหมด

เชิงอรรถ

- 1 รองศาสตราจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
- 2 พระภควัม เป็นพระเครื่องรางชนิดหนึ่ง มีพระพักตร์คว่ำ และปิดทวารทั้ง 9 คือ ตา 1,หู 2, จมูก 2 ปาก 1, ทวารหนัก 1, ทวารเบา 1 หัว ๆไปเรียก "มหาอุต" เป็นเครื่องรางของขลังที่ทำให้อยู่ยงคงกระพัน
- 3 นะจังงัง อักษรของรูปตัว นะ มีคุณทำให้ศัตรูมีอาการตกตะลึงงันอยู่ ไม่สามารถทำร้ายเราได้
- 4 ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, 2538) หน้า 815
- 5 เลก เขียนเป็น "เลข" ก็มี หมายถึงชายฉกรรจ์ หรือพลเมืองชั้นสามัญ เช่น ชายฉกรรจ์ที่มีผู้อุทิศถวายให้วัด
- 6 พิสมร เป็นเครื่องรางชนิดหนึ่ง รูปสามเหลี่ยมหรือสี่เหลี่ยม ร้อยสาย สำหรับป้องกัน อันตราย ตะกวดโทน กี่ว่า
- 7 คด คือ เครื่องรางที่เกิดจากสัตว์หรือต้นไม้ มีลักษณะเป็นก้อนหิน เช่น คดไม้สัก ใช้ในทางอยู่ยงคงกระพัน

บรรณานุกรม

- เจริญ ตันมหาพราหม. *ขุนพันธรักษ์ราชเดชะ : ประสบการณ์ความขลัง*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ราชบัวแก้ว, ม.ป.ป.
- ราชบัณฑิตยสถาน. *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2538.
- สถาบันทักษิณคดีศึกษา. *สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้*. เล่มที่ 9. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์การพิมพ์, 2539.
- สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. *ลายสักไทยใหญ่*. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์มิ่งเมือง 2538.
- อุทัย สินธุสาร. *สารานุกรมไทย*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิเผยแพร่ความรู้สาขาวิทยาศาสตร์สังคม, ม.ป.ป.
- สัมภาษณ์
- จิรา นูว์ดีประจุ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ภิญโญ ลิ้มเจริญ อำเภอสว่างหา จ.อ่างทอง

ควายไทย

มรดกทางวัฒนธรรม

อันล้ำค่าของชาวไทย

สุวิทย์ เทียรทอง*

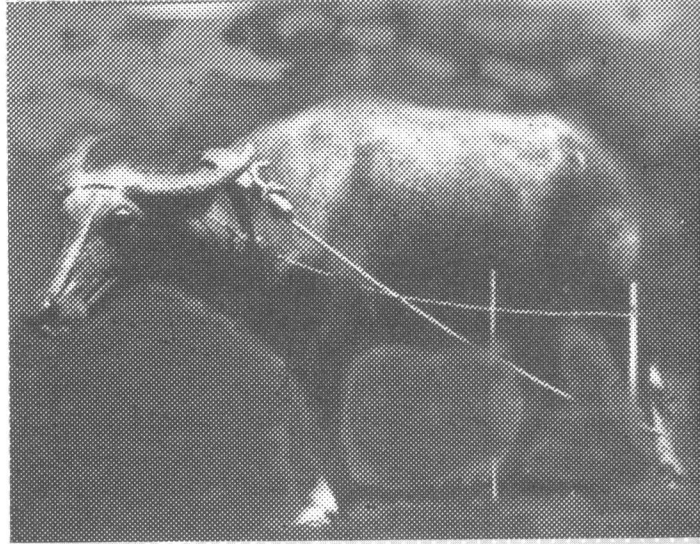
นำเรื่อง

ผู้เขียนก็คงเหมือนกับผู้อ่านอีกหลาย ๆ ท่าน ที่ช่วงนี้ติดละครทีวี *มนต์รักลูกทุ่ง* อย่างงอมแงม คงไม่ใช่เพราะความสวยและความน่ารักของทองกวาวนางเอกของเรื่องเพียงอย่างเดียวเป็นแน่ น่าจะเป็นเพราะละครเรื่องนี้เป็นละครที่มีเนื้อหาเบา ๆ ดูน่ายเพลงไฟเพราะ เนื้อหาตรงไปตรงมาไม่ต้องคิดมาก นำเสนอการดำเนินชีวิตชาวไทยในชนบทอย่างเต็มเปี่ยม ประกอบกับผู้เขียนบอบช้ำใจให้ตัวละครทุกตัวมีพฤติกรรมและการแต่งกายย้อนยุคให้ดู “เวอร์” เข้าไว้มนต์รักทุ่งจึงมีเสน่ห์ดึงดูดใจคอละครทั้งหลายให้ตรึงอยู่หน้าเครื่องรับโทรทัศน์ช่วงเวลาหลังข่าวภาคค่ำทุกคืนวันจันทร์และอังคารได้อย่างชะงัดแน่นอนทาสทีวีทั้งหลายคงคุ้นเคยกับพฤติกรรมที่น่ารัก น่าซึ้งของไฉ่ฉาว ทองกวาว บุปผา ไฉ่แวน ไฉ่เจ็ด ลุงจอม พ่อก้อน แม่ทับทิม ฯลฯ แห่งบ้านหนองทรายขาวไม่มากนักน้อย และคงจะลืมไม่ได้เลย สำหรับ *ไฉ่ฉาวและอีแฉะ* สองควายคู่ขวัญ ซึ่งมีบทบาทในการสร้างสีสันให้ละครเรื่องนี้ น่าสนใจและชวนติดตามเป็นอย่างยิ่ง

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาเกษตรศาสตร์

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผู้เขียนเป็นครูเกษตรจึงค่อนข้างจะ “อิน” กับเรื่องของวัวควายเป็นพิเศษ ความที่คุ้นเคยกับควายตั้งแต่สมัยยังเป็นเด็ก โตขึ้นมาก็เรียนเกษตร พอจบมาก็ใช้ชีวิตอยู่บ้านนอกโดยตลอด จึงมีความผูกพันกับควายมากจนกระทั่งเมื่อดูละครมนต์รักลูกทุ่งก็เลยอดที่จะคิดว่าตัวเองเป็น *พี่ฉาว* เจ้าของควายทั้งสองตัวนั้นเสียมิได้

ควายไทย:ลมหายใจของชนบท

ชาวไร่ชาวนาไทยมีความผูกพันกับควายมาแต่โบราณ โดยเฉพาะการนำควายไปใช้แรงงาน ถึงกับตัวอักษรไทยที่เราท่องจำกันมาว่า *ค.ควายไถนา* คนกับควายมีความสัมพันธ์กันแน่นแฟ้นร่วมชีวิต เวลาทำงานก็ทำด้วยกัน เวลามีความสุขควายก็พลอยอิมหมีพินินไปด้วย ในภาวะฝนแล้งหรือน้ำท่วมอย่างที่เกิดขึ้นเมื่อปลายปีที่ผ่านมา ทั้งคนและควายก็ทุกข์ยากกันอย่างน่าสงสารยิ่ง คงมีสัตว์ไม่กี่ชนิดที่เรามีชื่อเรียกประจำตัวเช่นควายอันแสดงถึงความคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี ควายบางตัวเป็นมรดกตกทอดมาจากพ่อและแม่และเติบโตมาพร้อม ๆ กับคน ทำงานด้วยกันจนแก่จนเฒ่า เมื่อทำงานไม่ไหวบางรายเจ้าของก็จะเอาไปปล่อยวัดหรือเลี้ยงไปจนกว่าจะสิ้นอายุขัย ปัจจุบันนี้ชาวไร่ชาวนายากจนกว่าเดิม วัวควายที่แก่เฒ่าทำงานไม่ไหวเจ้าของก็มักจะขายแก่พ่อค้าเพื่อฆ่าและเป็นเนื้อสำหรับบริโภคหรือส่งเข้าโรงงานทำลูกชิ้นด้วยความจำใจ

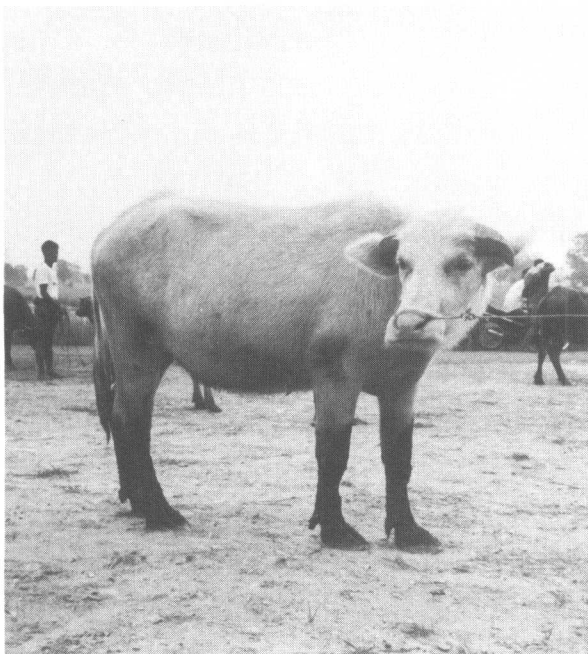
ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับควายไทย

ควายเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมืองของไทยมาแต่โบราณ แต่คนไทยมีความรู้เกี่ยวกับควายน้อยมาก ก่อนปี พ.ศ.2514 มีเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับควายไทยอยู่ประมาณ 10 เรื่องนักวิชาการเกษตรไทยในสมัยก่อนนั้นส่วนใหญ่จะรับ วิทยาการมาจากประเทศทางตะวันตกเป็นส่วนใหญ่จนลืมศึกษาเรื่องควายไทยไปอย่างไม่น่าเชื่อ ขณะที่นิสิตนักศึกษาทางเกษตรของไทยมีความรู้เรื่องเกี่ยวกับโคเนื้อโคนมของฝรั่งอย่างแตกฉาน แต่แทบไม่มีใครรู้เรื่องควายไทยอย่างจริงจัง ข้อมูลของควายจึงต้องไปค้นคว้าเอามาจากมหาวิทยาลัยแห่งชาติของฟิลิปปินส์ โลสบานโยส (UPLB) หลังจากปี พ.ศ.2514 ก็เริ่มมีผู้วิจัยเรื่องควายอย่างจริงจังผู้บุกเบิกการวิจัยเรื่องควายอย่างเป็นล่ำเป็นสันก็คือท่านศาสตราจารย์ดร.จรัญ จันทลักษณ์แห่ง

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ซึ่งท่านก็ทำให้โลกได้รับรู้ว่าประเทศไทยเป็นผู้นำในเรื่องการวิจัยควายปลักเป็นอันดับหนึ่งของโลกเลยทีเดียว

ควาย (buffaloes) เป็นสัตว์ในตระกูล Bovidae เช่นเดียวกับวัว มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Bubalus bubalis* ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆควายไทยจัดอยู่ในประเภทควายปลักเอเชียตะวันออกเฉียง (Swamp Buffaloes of Southeast Asia) ควายประเภทนี้จะมีเลี้ยงกันในประเทศไทย พม่า เขมร เวียดนาม ลาว จีน มาเลเซีย อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ สัตว์ไปของควายไทยจะเป็นสีดำเทาคล้ายหินชนวน นอกจากนี้อาจมีสีเผือก ในประเทศอินโดนีเซียมีควายสีต่าง ๆ - ดำด้วยขนาดของควายไทยมีน้ำหนักตั้งแต่ 400 - 600 กิโลกรัม ควายไทยสมัยก่อนตัวใหญ่มากเคยมีขนาดถึง 1,000 กิโลกรัม หรือที่เรียกกันว่า *ควายตัน* จนกระทั่งองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ยอมรับว่าควายไทยเป็นควายพันธุ์ชั้นหนึ่งของโลก แต่ปัจจุบันควายไทยที่มีขนาด 1 ตัน เช่นที่ว่าไม่มีอีกแล้ว เพราะเกษตรกรนิยมตอนควายตัวผู้ที่มีความใหญ่และมีลักษณะดีไว้ใช้แรงงาน ทำให้เราขาดแคลนพ่อควายขนาดใหญ่สำหรับการปรับปรุงพันธุ์ ควายไทยเหมาะสำหรับใช้งานมากกว่าที่จะเลี้ยงไว้บริโภค ลักษณะเฉพาะของควายไทยพอสรุปได้ว่ามีเขายาว ส่วนใหญ่เป็นเขาโค้งงามเป็นรูปวงกลม ลำตัวสั้น ท้องกาง หน้าผากเรียบ หน้าสั้น จมูกใหญ่ มีขวัญตามส่วนต่างๆของร่างกาย 1 - 9 ขวัญ คอยาว ขาสั้น กีบเท้าใหญ่ ใช้ทำนาได้ดี มีขนขาวเป็นรูปตัววี (V) ที่ใต้คางและหน้าอก ลูกอ๊อดทะเล็กส่วนที่ติดกับลำตัวไม่มีรอยคอด ตัวเมียมีนมมน้อย (1 - 2 ลิตรต่อวัน) ชอบแช่ปลักโคลน และเมื่อใช้เหล็กเผาไฟประทับตราบนผิวหนังจะติดไม่ทน ควายอาจมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า *กระบือ* คนเขมรเรียกควายว่ากรบาย ชาวมาเลย์เรียกควายว่า *เกอรบาย*

อินโดนีเซียก็เรียก *เกอรบาว* เหมือนกัน ส่วนฟิลิปปินส์เรียกควายว่า *คาราบาว* จนแอ็ด คาราบาว ซึ่งเรียนจบสถาปัตย์ฯมาจากฟิลิปปินส์เอาชื่อคาราบาวมาตั้งเป็นชื่อวงดนตรีของตนเองจนโด่งดังไปทั่วประเทศ คนไทยนิยมใช้คำว่าควายมากกว่ากระบือ แม้แต่สารานุกรมฉบับเยาวชนซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริให้จัดทำขึ้นก็ใช้คำว่าควาย ไม่ใช่กระบือ ศาสตราจารย์ ดร.จรัญ จันทลักษณ์ เล่าเรื่องตลกให้ฟังว่า มีผู้ไปถามชาวบ้านว่า กระบือกับควายต่างกันอย่างไร ชาวบ้านเขาตอบว่า *ควายก็คือควายธรรมดาของชาวบ้านส่วนกระบือนั้นเป็นควายของทางราชการ* ว่าเข้าไปนั่น

ควายไทย: สัตว์เลี้ยงธรรมดาแต่ไม่ธรรมดา

การเลี้ยงควายในบ้านเราทำกันมาช้านานแล้ว จุดประสงค์หลักก็คือชาวนาชาวไร่ใช้ควายเป็นแรงงานในการเพาะปลูกและการขนส่ง แต่ถ้ามองไปลึกๆ แล้วจะพบเหตุผลอื่นๆ หลายประการ โดยจะเป็นอิทธิพลของควายที่มีต่อเกษตรกรไทยในแง่เศรษฐกิจสังคม ประเพณีและวัฒนธรรมมา

ประกอบภารกิจให้ควายครองฐานะสำคัญอยู่ในชนบท เหตุผลที่ว่าได้แก่

1. เป็นเพื่อนคู่กายคู่ใจของเกษตรกรที่ดีที่สุด เพลงเก่า ๆ ของเราหลายเพลงระบุถึงความผูกพันระหว่างคนกับควายอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นเพลงต่อนกระบือ ช่างขึ้นเดือนหงาย ทูยจำ แม้กระทั่งเพลงเพื่อชีวิตอย่างเพลงคนกับควายเป็นต้น

2. เป็นมรดกที่จะตกทอดไปยังลูกหลาน ภาสกร นันทพานิช ได้รายงานการวิจัยเรื่องการผลิต กระบือและลักษณะที่สำคัญของกระบือปลักไทยในบางหมู่บ้านของอำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อปีพ.ศ.2535 ว่าเกษตรกรเริ่มต้นเลี้ยงกระบือโดยได้รับกระบือเป็นมรดกจากบรรพบุรุษถึงร้อยละแปดสิบทีเดียว

3. เป็นทุนประกัน ในยามที่เกษตรกรต้องการใช้จ่ายเงินทั้งในสภาวะวิปริตเช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม ฯลฯ หรือในยามจำเป็นต่าง ๆ เช่น บวชลูกชาย แต่งงานลูก ฯลฯ ว่ากันว่าปศุสัตว์ของชาวนาชนบททำหน้าที่เป็นออมสินของชาวนา เป็ด ไก่ เป็นออมสินรายวัน หมูเป็นออมสินรายเดือน และวัวควายเป็นออมสินรายปี

4. ได้มูลควายเป็นปุ๋ยในไร่นา เป็นการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยวิทยาศาสตร์ เดียวนี้ชาวนาหัวก้าวหน้าบางรายรู้จักวิธีการหมักก๊าซจากมูลควายเพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงหุงต้มกันบ้างแล้ว

5. การเลี้ยงควายช่วยให้แรงงานของเด็กและคนชราที่ว่างอยู่ในบ้านเรือนถูกนำมาใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ เป็นผลทำให้ไม่เกิดปัญหาทางจิตใจ ทำให้สมาชิกในครอบครัวเกิดความรู้สึกรักสามัคคีและอบอุ่นยิ่งขึ้น ภาระที่ติดพันกับการที่ต้องเลี้ยงควายสามารถช่วยแก้ปัญหาการอพยพย้ายถิ่นไปหางานทำในเมืองได้เป็นอย่างดี

6. ได้ใช้ประโยชน์จากฟางและหญ้าที่มีอยู่

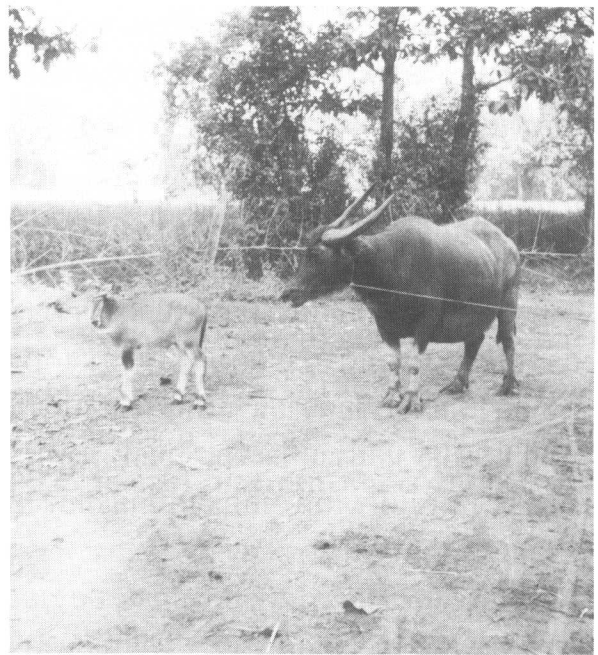
อย่างเหลือเฟือซึ่งขึ้นอยู่กับที่รกร้างว่างเปล่า ตามหัวไร่ปลายนาให้มีคุณค่าขึ้นมาอย่างมหาศาลโดยช่วยทำให้ควายอ้วนขึ้น

7. ควายมีบทบาททางด้านสันตนาการของคนในชนบท กิจกรรมที่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายทั่วประเทศไทยได้แก่ประเพณีแข่งควายซึ่งจะมีการแข่งขันกันทุก ๆ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ที่อำเภอเมืองจังหวัดชลบุรีนอกจากนี้ที่อำเภอเกาะสมุยจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีการขออนุญาตเปิดบ่อนพนันชนควายกันเป็นประจำ ว่ากันว่าการเล่นควายแต่ละนัดจะมีเงินหมุนเวียนในบ่อนนับเป็นสิบ ๆ ล้านบาทเลยทีเดียว

8. ความผูกพันในแง่วัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรม ข้อนี้เห็นที่ผู้เขียนคงจะต้องขยายความให้มากขึ้นเป็นพิเศษ เพราะข้อสุดท้ายที่บทบาทของควายที่มีต่อวิถีชีวิตของเกษตรกรไทยทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีและพิธีกรรม ทำให้เราได้ตระหนักว่า *ควายไทยเป็นสัตว์เลี้ยงที่ไม่ธรรมดา* จริง ๆ

คงไม่มีใครปฏิเสธว่าในชนบทสัตว์เลี้ยงด้วยกันแล้ว ควายนับเป็นสัตว์ที่คนไทยเราให้ความเอาใจใส่ดูแลและนับเนื่องเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกในครอบครัวมากกว่าสัตว์เลี้ยงชนิดอื่นๆ พิธีกรรมบางอย่างที่ใช้กับคนก็นำมาปรับให้สอดคล้องที่จะใช้กับควายด้วยประเพณีหรือพิธีกรรมเกี่ยวกับควายมีมากมายหลายประการ ผู้เขียนขออนุญาตหยิบยกเอาพิธีกรรมบางประการมาเล่าสู่กันฟังบ้างสักเล็กน้อย เริ่มด้วยการที่จะนำควายมาเลี้ยงจะต้องให้ผู้รู้ หรือหมอดูพื้นบ้านดูลักษณะของควายเสียก่อน ลักษณะของควายที่ถือว่าเป็นมงคลก็คือส่วนของลำตัวและส่วนของใบหน้ายาว คอวบใหญ่ หลังแบนกว้าง ท้องกลมได้สัดส่วนกับลำตัว ลักษณะของสีขนต้องมีขนดกยาว ขนดินขาว ขนปากขาว มีเขายาวปล้องถี่ อวัยวะเพศใหญ่เล็บเท้าต้องชิดกันปลายกีบกดลง

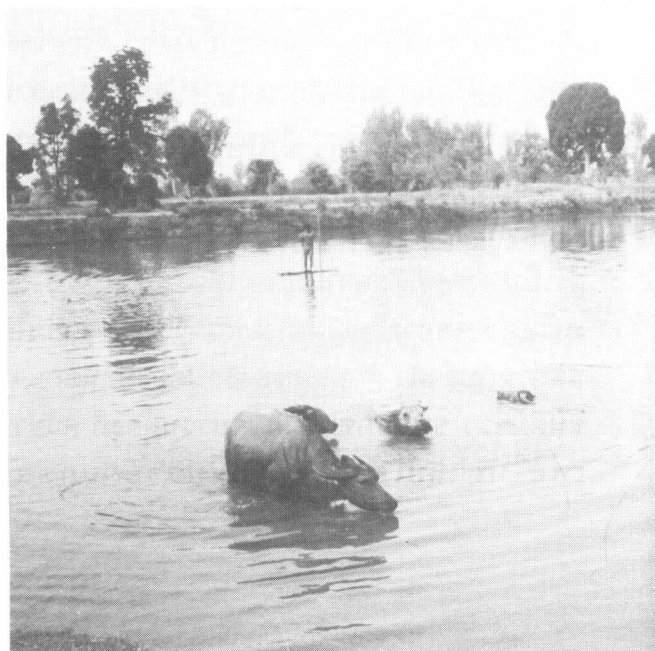
เดินตัวตรง ขาไม่แกว่ง ไม่กระตุก ฟันไม่ห่าง ให้ลูกถี่ หมายถึงควายเพศเมียต้องสามารถให้ลูกได้ทุก ๆ ปี หลังจากให้ลูกตัวแรกแล้ว ในทางตรงกันข้ามหมอดูพื้นบ้านก็จะดูลักษณะควายที่มีลักษณะอัปมงคลที่เกษตรกรไม่ควรจะนำมาเลี้ยง ซึ่งผู้เขียนคงจะไม่กล่าวถึงลักษณะอัปมงคลของควายที่ว่านั้น ในด้านของการเลี้ยงดูและดูแลรักษา ก็จะมีข้อปฏิบัติ ข้อห้าม ตลอดจนวิธีการป้องกันรักษาโรคระบาดควายตามความเชื่อและค่านิยมที่กระทำสืบเนื่องกันมา เช่นห้ามเอามือไปแกะสะดือควาย ซึ่งถือว่าเป็นอุบายของคนโบราณที่สอนคนไม่ให้รังแกควายที่เป็นสัตว์ให้คุณแก่มนุษย์หรือการห้ามไม่ให้เข้าไปใกล้ควายที่ออกลูกใหม่ ๆ

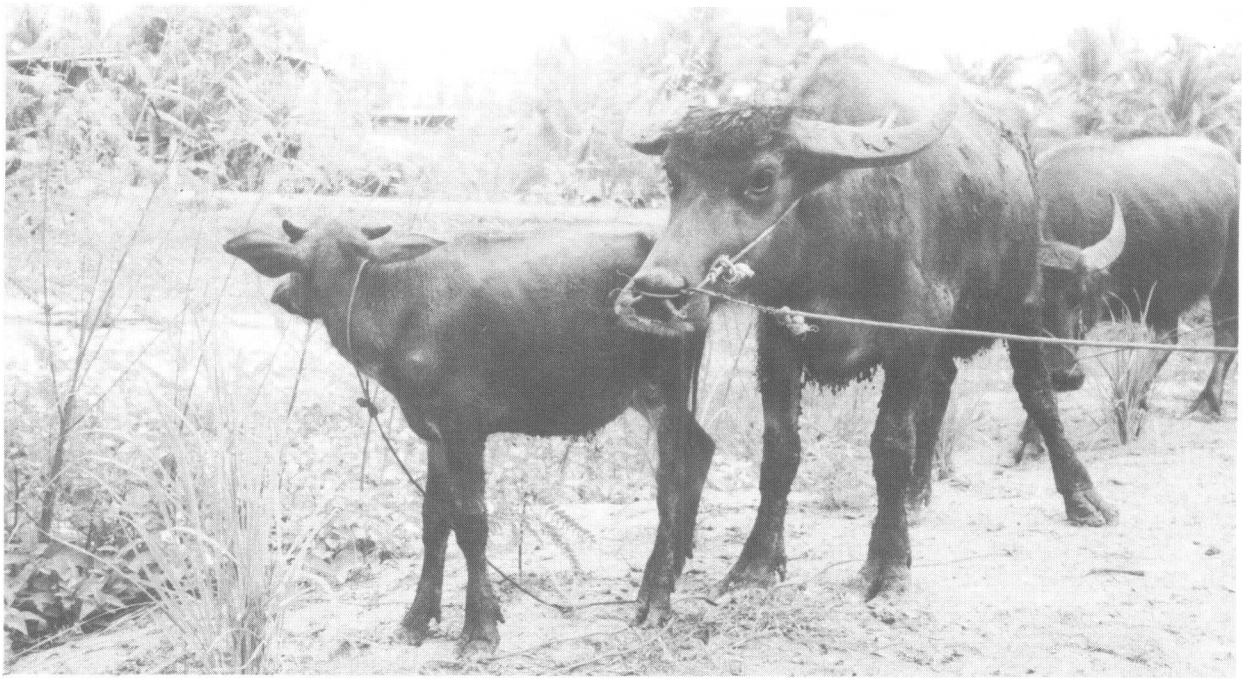

เพราะกลัวว่าจะถูกควายซึ่งหวงลูกตัวเอง จะปกป้องลูกไม่ให้โดนทำร้าย เลย์รับทำร้ายคนโดยไล่ชน หรือขวิดคนเสียก่อน นอกจากนี้ชาวบ้านยังมีข้อห้ามไม่ให้ควายกินใบมันสำปะหลังสดมาก ๆ เพราะจะทำให้ท้องอืด อาหารย่อยไม่สะดวก (ในทางวิชาการด้านอาหารสัตว์ใบมันสำปะหลังสดมีสารพิษจำพวกกรดไฮโดรไซยานิค) ห้ามควายกินใบหม่อน ชีตัวไหม เพราะจะทำให้เป็นโรคหวัดไอ

กรน ในการรักษาควายที่เจ็บป่วย จะมีหมอพื้นบ้านทำการรักษาควายที่เจ็บป่วย โดยวิธีการที่ถ่ายทอดสืบเนื่องกันมา เช่น รักษาอาการท้องอืด กระวนกระวาย หายใจไม่สะดวก น้ำลายไหลยืด ลิ้นจุกปาก โดยใช้หัวโพล์ซอกให้ละเลียดผสมน้ำ กรอกปาก หากเกิดโรคเท้าเปื่อย ปากเปื่อย เป็นแผลพุพองหมอกก็จะใช้วิธีเสกเวทมนต์คาถาไล่ น้ำมนต์หรือเสกใส่ใบน้ำเต้าที่รมควันไฟแล้วมาให้ควายเหยียบย่ำ ถ้าควายบาดเจ็บมีอาการกระดูกหัก ขาเจ็บ ก็จะรักษาโดยใช้น้ำมันตาทตามบาดแผล มักนิยมทำในวันอังคาร นอกจากผู้เลี้ยงควายจะมีพิธีกรรมเกี่ยวกับการคัดเลือกควายมาเลี้ยงและมีกรรมวิธีที่ถ่ายทอดสืบกันมาในการดูแลป้องกันรักษาโรคแล้ว เมื่อมีการจำหน่ายผลผลิตหรือทำการแลกเปลี่ยนควาย เจ้าของควายก็จะไปหาฤกษ์ยามเพื่อหาวันดีในการขายหรือแลกเปลี่ยนควาย บ้างก็มีการบนบานต่อแม่พระธรณีเพื่อขอพรให้ขายควายได้สมดังหวัง หากประสบความสำเร็จก็จะมีการเซ่นสรวงโดยทำพิธีในวันพุธ ณ สถานที่บริเวณใกล้ ๆ คอกควายนั่นเอง การขายควายโดยปกติมักกระทำเมื่อปลดระวางจากการใช้งาน ควายตัวผู้จะถูกนำไปขายมากกว่าควายตัวเมีย การซื้อควายส่วนใหญ่จะซื้อไปทำพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ น้อยรายที่จะซื้อเพื่อนำไปฆ่าเพื่อใช้เนื้อบริโภคเช่นปัจจุบัน นอกจากนี้ก็ยังมี การซื้อควายเพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์เป็นการต่ออายุให้ตนเอง ถือเป็นการไถ่บาปด้วยการซื้อควายไปถวายพระสงฆ์ที่วัด โดยปกติควายไทยจะมีอายุยืนถึง 20 ปี ควายที่ใช้งานมาก ๆ ผู้เลี้ยงก็จะปลดจากการทำงานไม่นิยมนำไปขายหรือแลกเปลี่ยน โดยจะเลี้ยงไปจนกว่าจะตายไปตามอายุขัยเอง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเมื่อควายตายไป เจ้าของจะฆ่าและนำเอาเนื้อไปแจกจ่ายญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านโดยไม่คิดราคาถือเป็นการทำบุญแผ่ส่วนกุศลให้กับควายที่ตายไป เจ้าของควายจำนวนไม่น้อยที่ไม่ฆ่าและควายที่ตาย แต่

จะนำควายไปฝังไว้ในบริเวณบ้านของตน ก่อนฝังก็จะนำน้ำ กำหญ้า และเงินเหรียญบาทใส่ลงไปในหลุมด้วย เพื่อให้ควายได้มีพืชพันธุ์ธัญญาหารกินอย่างสมบูรณ์ ยังมีพิธีกรรมอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นการแสดงถึงความสำนึกในบุญคุณของคนที่มีต่อควายพิธีกรรมนี้ก็คือ *การทำขวัญควาย* ซึ่งเป็นการตอบแทนบุญคุณที่ได้ใช้แรงงานจากควาย หรือเป็นการขอขมาที่ได้เมียนตีดุด่า ในภาคอีสานผู้ทำพิธีจะเป็นหมอสู้ขวัญเครื่อง เช่นสังเวจจะมีพานบายศรีสู่ขวัญ กรวยดอกไม้ธูปสำหรับผูกเขาควาย หญ้าอ่อนหนึ่งกำมือ ไก่ต้ม 1 ตัว เหล้าขาวหนึ่งขวด ข้าวต้มมัด ชันน้ำมันต ฐูป เทียน เมื่อทุกอย่างพร้อม หมอจะเริ่มพิธีบิณฑูขวัญและกล่าวคาถา พรหมน้ำมันตที่ควายซึ่งพิธีทำขวัญควายนี้ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แถบอำเภอนครหลวงและอำเภอกุทัย ผู้ที่เลี้ยงควายมักจะทำกันทุกคร้วเรือน โดยจะทำพิธีในวันเสาร์ของเดือนพฤษภาคม ผู้ทำพิธีมิใช่หมอทำขวัญเช่นในภาคอีสานแต่จะเป็นภรรยาของเจ้าของบ้านเรียกว่า "แม่เรือน" วัตถุประสงค์ของการทำขวัญควายจะแตกต่างจากทางภาคอีสานตรงที่ไม่ได้เน้นการขอขมาลาโทษ แต่มุ่งหวังจะให้ควายของตนแข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเป็นหลัก เครื่องเช่นสังเวจก็มีพอเป็นพิธี ไม่มากมายเหมือนกับ การทำขวัญควายทางภาคอีสานแต่อย่างใด

ควายไทย..วันนี้ กับชีวิตที่ผันแปร

ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้ถูกประกาศใช้ฉบับแล้วฉบับเล่า วัควายสัตว์เลี้ยงที่อยู่คู่กับอาชีพเกษตรกรรมของคนไทยมาตั้งแต่โบราณ จากเดิมเพื่อจุดประสงค์แค่เป็นเครื่องมือทำมาหากินและเป็นแรงงานในภาคกลีกรรรมของครอบครัวเกษตรกร กำลังถูกลดบทบาทลงทุกทีๆ อย่างน่าใจหาย เกษตรกรในเขตที่ทานาได้ 2 ครั้งต่อปี (นาปรัง) โดยเฉพาะในเขตเกษตรชลประทาน หันมาใช้รถไถนาขนาดเล็กกันมากขึ้นเครื่องมือเครื่องทุ่นแรงถูกสั่งเข้ามาใช้ใน

หมู่บ้านอย่างไม่ขาดสาย กิจกรรมจำหน่ายรถอีแต่นเครื่องสูบน้ำ รถนวดข้าวฟู่เฟื่อง ปุ๋ยเคมีถูกนำมาใช้แทนปุ๋ยคอก ชาวไร่ ชาวนากำลังเร่งรีบกับสิ่งใหม่ ๆ ที่เรียกว่าความเจริญทางวัตถุ นับวันที่ไอ้เผือก...ไอ้ทุย...ไอ้เขาเก *วีรบุรุษแห่งท้องทุ่ง* กำลังจะเลือนหายไปจากสายตาและหมดสิ้นความผูกพันทางใจของชาวนายุคใหม่

จากสถิติของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรปี พ.ศ.2535 ได้แสดงจำนวนควายในประเทศไทยตั้งแต่ ปี พ.ศ.2525-2534 โดยในปี พ.ศ. 2525 มีควายในประเทศทั้งสิ้น 6,417,433 ตัว

แต่ในปี พ.ศ.2534 มีจำนวนควายเพียง 4,861,910 ตัว ชั่วระยะเวลาดังเพียง 10 ปี จำนวนควายไทย ได้ลดลงอย่างน่าใจหายถึง 1,545,523 ตัว อะไรเล่าที่เป็นสาเหตุให้ควายไทย ลดลงไปได้ถึงเพียงนี้

นักวิชาการเรื่องควายของไทยได้วิเคราะห์สาเหตุหลัก ๆ ถึงการหายไป จากท้องไร่ท้องนาของควายไทย ไว้ที่น่าสนใจว่า เมื่อควายไทยหมดความสำคัญทางด้านการใช้แรงงาน เกษตร ก็ไม่มีผู้ใดสนใจที่จะเลี้ยงดูควายต่อไป จุดจบของควายก็คือ การเดินพาเหรดสู่โรงฆ่าสัตว์หรือโรงงานทำลูกชิ้นวัว(ควาย) บ้างก็เดินทางไกลข้ามชาติไปถึงประเทศมาเลเซียก็มี พวกที่ยังมีใจรักในการเลี้ยงควาย ก็ประสบปัญหานานัปการเป็นต้นว่าทำเลที่เลี้ยงสัตว์สาธารณะ เช่นทุ่งหญ้าสาธารณะ ที่รกร้างว่างเปล่าหรือป่าสงวนลดน้อยลง หนุม่สาวซึ่งเป็นกำลังหลักในการเลี้ยงวัวควายก็ละทิ้งกลิ่นโคลนสาบควายหันหน้าเข้าสู่โรงงานมากขึ้น ปัญหาจากโรคระบาดวัวควายและโรคขโมยลักควายเหิมเกริมขึ้นทุกวัน ผลจากการขโมยทำให้มีการลักลอบฆ่าเถื่อนควายกันมาก ความสูญเสียจะยิ่งมีมากขึ้นในกรณีควายที่ถูกฆ่าเป็นควายตัวเมียที่กำลังตั้งท้องและปัญหาสุดท้ายที่ทำให้ควายมีจำนวนน้อยลงคือปัญหาที่เกิดจากตัวของควายเองที่ขยายพันธุ์ได้ช้าควายจะให้ลูกได้อย่างมากเพียง 3 ปี 2 ตัว และเท่าที่ผู้เขียนทราบมาว่าในความเป็นจริงแล้ว ควายไทยแท้ๆ มีจำนวนน้อยกว่าตัวเลขที่นำเสนอข้างบนนี้เสียอีก จำนวนตัวเลขดังกล่าวได้รวมเอาจำนวนของควายที่ลักลอบมาจากประเทศบ้านใกล้เรือนเคียง ไม่ว่าจะเป็น พม่า ลาว เขมร เวียดนาม แม้กระทั่งจีนจำนวนมิใช่น้อย

วันนี้...ที่บ้านหนองทรายขาว ไร่เงาะร้างของไอ้จ๋าและอีแฉะ

ละครมนต์รักลูกทุ่งแห่งช่อง 7 สี ที่วีเพื่อคุณกำลังจะจบฉากสุดท้ายของสุนทราภรณ์แห่งท้องทุ่งในไม่ช้านี้ บทบาทของไอ้จ๋าและอีแฉะ

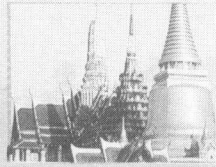
อาจตรงตาจริงใจและสร้างเสน่ห์ให้ผู้ชมได้ระลึกถึงหมู่บ้านสมมุติตั้งเช่นหมู่บ้านหนองทรายขาวในความผูกพันระหว่าง "คน" กับ "ควาย" ท่ามกลาง

ความเป็นจริงที่ปรากฏ หมู่บ้านในแถบถิ่นภาคกลางเกือบทั้งหมดและกำลังลูกกลามไปทุกหนแห่งของประเทศที่ควายไทยสัตว์คู่ทุกข์ คู่ยากของชาวนากำลังจะหายไป และคงไม่ต้องบอกก็ได้ว่าวันนี้ไม่มีไอ้จ๋า อีแฉะที่บ้านหนองทรายขาวอีกแล้ว

เอกสารอ้างอิง

1. จรัญ จันทลักษณ์. 2527. *ระบบการเลี้ยงโคกระบือโดยทั่วไปในปัจจุบัน*, เกษตรทั่วไป 3 : สัตว์เศรษฐกิจ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. กรุงเทพฯ
2. -----, 2537. *ควายบาล*, 50 ปี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์: เหลียวดูหลัง แลไปหน้า. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.
3. ประสพสุข ฤทธิเดช. 2538. *กระบวนการผสมพันธุ์บ้านกับการส่งเสริมการเลี้ยงควาย*, วารสารแก่นเกษตร 22(4):164-168.
4. ภาสกร นันทพานิช. 2535. *การผลิตกระบือและลักษณะสำคัญ ของกระบือปลักไทยในบางหมู่บ้านของอำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ*. ปัญหาพิเศษปริญญาตรี, สถาบันเทคโนโลยี การเกษตรแม่โจ้. เชียงใหม่.
5. สุวิทย์ เทียรทอง. 2536. *หลักการเลี้ยงสัตว์*. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, กรุงเทพฯ
6. สถานีบำรุงพันธุ์สัตว์สุนทร. 2538. *การเลี้ยงกระบือในทศวรรษหน้าถึงทางตันหรือยัง*, วารสารสัตว์บาล 5(26):15 - 20.
7. สถาบันวิจัยทางสังคมศาสตร์. 2514. *พิธีการทางศาสนาเกี่ยวกับการทำนา*, รายงานเบื้องต้น การวิจัย อยู่ยง. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
8. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2535. *สถิติการเกษตรของประเทศไทยปีเพาะปลูก 2534/35*. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

วัฒนธรรมกับธุรกิจ

พนิดา ทับสุวรรณ*

วัฒนธรรม - พัฒนาเสื้อผ้าอาภรณ์เครื่องประดับกาย ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยรักษาไว้ให้มั่นคง

ธรรมะ - พัฒนาใจทำให้สำรวม กิริยา วาจา น่าชื่นชม

ธุรกิจ - กลุ่มชนใดใช้หลักธรรมะใส่ใจไว้ในการบริหารธุรกิจนั้นจะเฟื่องฟู ฟูเฟื่อง ลอยฟ้า

.....

การเขียนบทความ "วัฒนธรรมกับธุรกิจ" นี้ ผู้เขียนได้พยายามสอบถามหาความรู้เพิ่มเติมจากผู้รู้ท่านหนึ่งที่นอกเหนือจากตำราวิชาการที่มีมากมาย โดยท่านได้หยั่งย่อนอดีตเล่าให้ฟังอย่างน่าสนใจสมเหตุสมผล ข้าพเจ้าเห็นว่ามีประโยชน์จึงนำมาถ่ายทอด แทรก ลงในบทความที่เขียนนี้ หากมีคุณความดีที่เกิดจากการเขียนขอยกให้กับ

สถาบันราชภัฏทุกแห่งได้มีความเจริญรุ่งเรืองที่ได้ช่วยกันในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมไทยควบคู่ไปกับการเรียนการสอนในสภาพเศรษฐกิจและสังคมยุคปัจจุบันอย่างน่าภูมิใจ

วัฒนธรรมมีสองลักษณะ ลักษณะแรกคือส่วนที่จับต้องไม่ได้เป็นสัญลักษณ์ เช่น ภาษา ความเชื่อ กิริยามารยาท ระบบ ขนบธรรมเนียม ประเพณี อีกลักษณะหนึ่งคือส่วนที่เป็นวัตถุ เช่น อาคารบ้านเรือน วัด ศิลปกรรม ปฎิมากรรม ตลอดจนสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ

ก่อนที่จะมาเป็นวัฒนธรรม ประจำชาติ เมื่อมนุษย์ได้มาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นเหล่า

*
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาบริหารธุรกิจและสหกรณ์
คณะวิทยาการจัดการ
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มนุษย์ได้เลือกผู้นำเป็นผู้ปกครองกลุ่ม ผู้ปกครองที่ได้รับเลือกจะต้องเป็นคนดีมีศีลธรรม และเป็นคนเก่ง คนเก่งในสมัยก่อนไม่ใช่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดอย่างเดียว ต้องมีร่างกายแข็งแรง ก้ำยำ และมีความสามารถในการใช้อาวุธ เช่น หอก ดาบ กระบี่ กระบอง เป็นผู้นำที่นำการต่อสู้กับศัตรูที่มารุกรานได้ มีการกำหนดระเบียบปฏิบัติเพื่อความสงบสุขของสังคม ปฏิบัติประจำจึงกลายเป็นจารีต ประเพณี และวัฒนธรรมไปในที่สุด

มนุษย์จำเป็นต้อง ประกอบอาชีพ ต้องกินต้องใช้ มีการแบ่งงานกันทำเริ่มจากภายในครอบครัวก่อน โดยเลือกทำในสิ่งที่ตนมีความถนัด กลุ่มคนเมื่ออาศัยอยู่รวมกันจำนวนมากกลายเป็นหมู่บ้าน ตำบล เป็นเมือง เป็นประเทศตามลำดับ แต่ละชุมชนอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันทั้งภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และทรัพยากร ผู้อาศัยตามลุ่มน้ำจะประกอบอาชีพเพาะปลูก มีการเลี้ยงสัตว์ตามทุ่งหญ้าป่าโปร่ง เก็บของป่าล่าสัตว์ตามป่าเขา นอกจากเพาะปลูกแล้วเมื่อมีเวลาว่างจึงทำงานหัตถกรรมในครัวเรือน มีการทอผ้า ตลอดจนทำเครื่องมือเครื่องใช้ ซึ่งแตกต่างกันไปตามทรัพยากรหรือวัตถุดิบที่มี เช่น จักสาน ทำมิด ทำร่ม ทำเครื่องถม และสลัก เป็นต้น

ด้วยความจำกัดด้านทรัพยากร และความต้องการที่ไม่สิ้นสุด มนุษย์ได้มีการเดินทางไปมาหาสู่กัน และนำสิ่งที่ตนทำเหลือกิน เหลือใช้มาแลกเปลี่ยนกัน ผลผลิตเหล่านี้กลายเป็นของแปลกใหม่ในท้องถิ่นอื่น ๆ (ผลผลิตทางการเกษตรนั้นแต่เดิมเรียก "ผลเก็บเกี่ยว")

การแลกเปลี่ยนเริ่มจากหมู่บ้านใกล้เคียงก่อน ไกลออกไปเป็นภูมิภาค และระหว่างประเทศ ภาคใต้ของไทยปลูกมะพร้าวมาก นำมาแลกเปลี่ยนกับข้าวในภาคกลาง ข้อตกลงที่ยุติธรรมคือ

มะพร้าว 1 กระบุง แลกกับข้าวสาร 1 กระบุง หรือข้าวสาร 1 กระบุงต่อมะพร้าว 10 ผล ผู้ที่อยู่ริมแม่น้ำริมหนอง คลอง บึง จับปลาสดหรือนำมาทำเป็นปลาเค็ม ปลาแห้ง มีเหลือใช้ในครัวเรือนจึงนำมาแลกเปลี่ยนกับสิ่งที่ต้องการอาจเป็นข้าวสาร พืชผัก ผลไม้ ตลอดจนสัตว์ต่าง ๆ ภาคเหนือ ข้าวลานนา ลานช้าง (ล้านนา ล้านช้าง) นำวัว นำช้างมาแลกเปลี่ยน เช่น วัว 1 ตัว ต่อข้าวสาร 1 กระสอบ ดินแดนโพ้นทะเลทางไกลออกไป เช่น จีนมีผ้าไหม ถ้วยชาม นำมาแลกเปลี่ยนกับสัตว์เพื่อใช้งาน เดิมนั้นจีนไม่มีสัตว์ใหญ่เพราะสัตว์ต่าง ๆ จะหนีความหนาวของอากาศ อพยพลงมาด้านใต้เข้าสู่แหลมทองแดนสุวรรณภูมิ เขตนี้ มีทุ่งหญ้า น้ำ อาหารอุดมสมบูรณ์ เมื่อหมดฤดูหนาวสัตว์ปีกสามารถบินกลับได้สะดวก รวดเร็ว แต่สัตว์ใหญ่จะอาศัยอยู่เลย เพราะมีอากาศอบอุ่นสบายและมีคนอาศัยอยู่น้อย แต่เดิมคนไทยได้กล่อมะพร้าวใส่อาหารเมื่อจีนทำถ้วยชามมาแลกเปลี่ยน

เปลี่ยนจึงเกิดความสนใจ ชาวป่าอพยพมาจาก อินเดีย ลาว เติมนอญเขาลงมาดันทัด แรกเริ่มนั้นแผ่นดินไทยไม่มีสัตว์ใหญ่ ผงสัตว์อาศัยกระจัดกระจายอยู่หลายแห่ง โขงเจียม อำเภอหนึ่งของจังหวัดอุบลราชธานีนั้น คำว่า "โขง" มาจาก "โขลง" เจียมหมายถึงช้าง

ชนชาติฝรั่งตะวันตกนำผ้าที่ทออย่างดี เช่น ผ้าลินิน ผ้าลูกไม้ อวูธป็น มาแลกกับหนังสัตว์ สมุนไพร งามช้าง ข้าวสาร (ฝรั่งนำข้าวสารไปแลกกับสินค้าที่ต้องการในประเทศที่เดินทางผ่าน เช่น อินเดีย ประเทศนี้เกิดกับธรรมชาติย่อย ๆ) แผ่นดินแหลมทองของไทยมีความอุดมสมบูรณ์ทั้งพืชผล สัตว์บก สัตว์น้ำ ฝรั่งเดินทางทางทะเลได้นำปลาทะเลจากที่อื่นมาแลกกับปลาน้ำจืด เมื่อได้ชิมรสที่แปลกอร่อยจึงเกิดการแลกเปลี่ยนกัน

ในอดีตผู้ปกครองประเทศซึ่งเป็นผู้บริหารสูงสุดของไทยคือพระมหากษัตริย์ ฝรั่งหาช่องทางที่จะเจรจากับพระมหากษัตริย์เพราะได้ผลมากกว่าติดต่อกับผู้อื่น จึงให้ขุนนางเข้าเป็น หากพระองค์สนพระทัยจะทำให้การแลกเปลี่ยนสะดวกขึ้น ด้วยเหตุนี้ของใช้ที่แปลก เสื้อผ้าสวย ๆ จึงเริ่มจากในวังหลวงก่อน ต่อมาพวกขุนนาง และเจ้าพระยาจึงได้ใช้ตามบ้าง ประเพณีการแต่งกายเริ่มเปลี่ยนแปลง ทั้งเสื้อผ้าทรงผม ตลอดจนระเบียบประเพณี เมื่อการแลกเปลี่ยนมีมากขึ้นมีการนำผลผลิตที่เหลือกินเหลือใช้มาแลกเปลี่ยนกับสิ่งที่ต้องการกลายเป็นธุรกิจ (Business) ระหว่างประเทศที่กว้างไกลออกไป

ชาวต่างชาติไม่ว่าจะเป็นฝรั่งชาติตะวันตก คริสต์ศาสนา ลิงคโปร์ เขามีเงินตราใช้กันมานาน ฝรั่งได้แนะนำการใช้ต่อพระมหากษัตริย์ จึงได้มีการสะสมเงินตราต่างชาติไว้ หากคนไทยเดินทางไปประเทศอื่นที่เป็นเจ้าของเงินตรานั้นสามารถนำไปใช้ได้สะดวก หรืออาจเก็บไว้ซื้อสินค้าที่ส่งมาขายยังเมืองไทย เมื่อพระมหากษัตริย์เห็นความสะดวก

จึงได้คิดทำเงินตราใช้บ้าง ระยะแรกได้นำเปลือกหอยมาชุดทำให้ดูดี (เป็นเปลือกหอยที่ชาวต่างชาตินำมาขายพร้อมกับสินค้า อื่น ๆ) เรียกหอยเบี้ย แต่ละสิมีมูลค่าต่างกัน เช่น เบี้ยหอยสีน้ำเงิน เท่ากับ หมอนจิบ หรือเท่ากับผ้า 1 ผืน เบี้ยหอยสีแดง 1 วัน เท่ากับชาย 1 ใบ เบี้ยหอยสีดำ 1 อัน เท่ากับหม้อ 1 ใบ เป็นต้น ในระยะแรกใช้กับชาวต่างชาติเท่านั้น ชาวบ้านยังโยมแลกเปลี่ยนสิ่งของกัน ในระยะต่อมาจึงได้แพร่ไปสู่ประชาชน ด้านชาวต่างชาติได้สะสมเบี้ยหอยของไทยเช่นกัน เพื่อนำมาซื้อสินค้าไทย ทำนองเดียวกับคนไทยสะสมเงินหยวนของจีนเพื่อซื้อสินค้าจากจีน หรือเงินฟรังก์กับฝรั่งเศส เป็นต้น

นอกจากเบี้ยหอยแล้ว สมัยสุโขทัยยังมี "เงินพดด้วง" ลักษณะคล้ายตัวด้วงทำด้วยโลหะเงิน และได้ใช้เรื่อยมาในสมัยอยุธยา และรัตนโกสินทร์ตอนต้นจึงได้คิดทำเหรียญกษาปณ์ เป็นเงิน บาท กึ่งบาท สลึง เฟื้อง เหรียญตึก เช่น อัฐ โสฬส เหรียญทองคำ เช่น ทศ พิศ พัดดิงส์ เหรียญทองแดง เช่น ชิก เลี้ยว ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้จ้างชาวอังกฤษพิมพ์ธนบัตรที่ทำด้วยกระดาษออกมาใช้เพราะแร่โลหะมีน้อยลง เมื่อการซื้อขายมีมากขึ้นเงินเข้าคลังมากขึ้น จึงได้นำมาจ้างทหารประจำการจ้างข้าราชการใช้ซื้ออาวุธ ตลอดจนซื้อสินค้าจากราชวร เมื่อราษฎรได้รับเงินจากหลวงจึงเรียกว่า เงินใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ต่อมาเรียกสั้น ๆ ว่า เงินผ้าพระบาท และ "เงินบาท" ในที่สุด ภายหลังได้ประกาศใช้เงินบาท สตางค์ ในระบบหนึ่งส่วนต่อร้อยตามแบบฝรั่ง และเลิกใช้ระบบชั่ง ตำลึง บาท สลึง เฟื้อง อัฐและโสฬสในที่สุด

จะเห็นว่าวัฒนธรรมกับเศรษฐกิจพัฒนาควบคู่กันมาตลอด วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการประกอบอาชีพสิ่งประดิษฐ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนเสื้อผ้าอาภรณ์ประดับกายที่พัฒนามาแต่

ละยุคสมัย นับตั้งแต่ขอมปกครองลพบุรี สมัย สุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ วัฒนธรรมหลัง ไหลมาพร้อมกับการติดต่อซื้อขายแลกเปลี่ยนของ มนุษย์ควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่ ความจำเป็นปัจจัย 4 อันเป็นพื้นฐาน เงินตราที่ใช้เป็นสื่อแลกเปลี่ยน ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี จากอาชีพที่ทำในครัวเรือน เปลี่ยนมาเป็นระบบโรงงานในปัจจุบัน จากแรงงานเกษตรกรรมมาเป็นกรรมกรโรงงานในยุคไคร้พรม แดนทางการสื่อสาร การลงทุนจากประเทศนายทุนค่อยพัฒนามาเป็นการร่วมทุน (ระหว่าง ประเทศเจ้าบ้านกับประเทศโพ้นทะเลหรือบริษัทแม่) คนงานแต่งกายตามที่บริษัทกำหนด กิริยา ท่าทางเปลี่ยนจากอ่อนน้อมแบบไทย ๆ มาเป็น แบบหุ่นยนต์ ภาษาพูดเปลี่ยนไป ลักษณะนามใช้ ไม่ถูกต้อง และไม่สนใจใช้ภาษานิยม ณ.วันนี้เราจะปล่อยให้สลายเกินไปหรือไม่ มีสิ่งหนึ่งที่เรายอมรับคือเมื่อเราได้ท่องเที่ยวไปตามท้องถิ่นชนบท เราต้องการดูความเป็นไทย ดูความเป็นธรรมชาติของท้องถิ่น ยิ่งชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวในไทยด้วย แล้วเขาต้องการดูความเป็นคนไทยมากที่สุด มิฉะนั้นแล้วเขาจะไม่ลงทุนเดินทางมาเป็นแน่

"วัฒนธรรม-พัฒนาสื่อผ้าอาภรณ์เครื่องประดับกาย ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยรักษาไว้ให้มั่นคง"

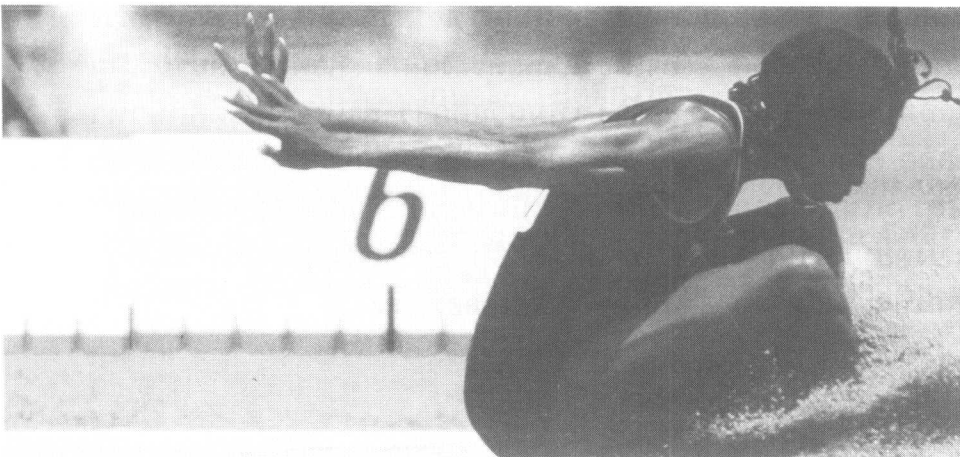
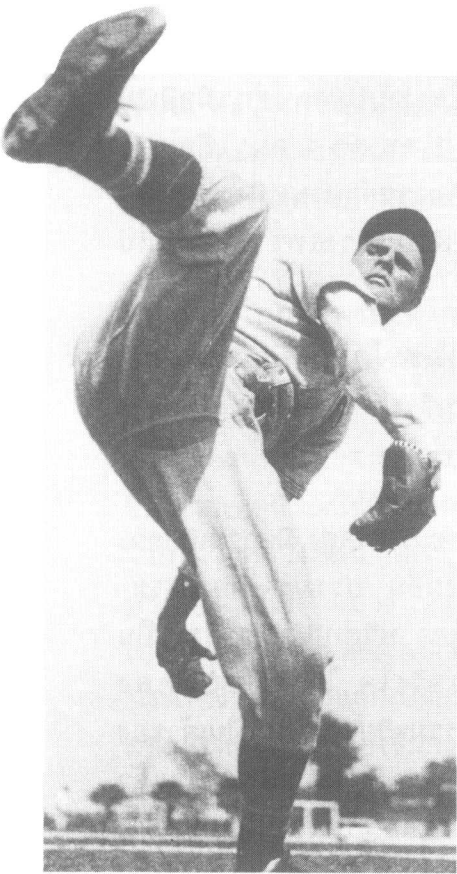
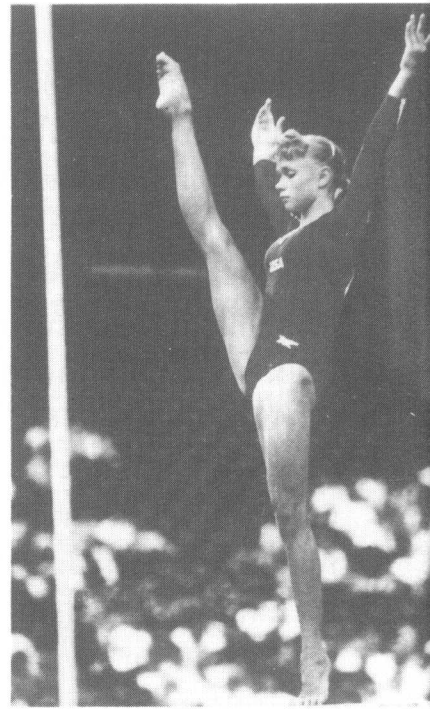
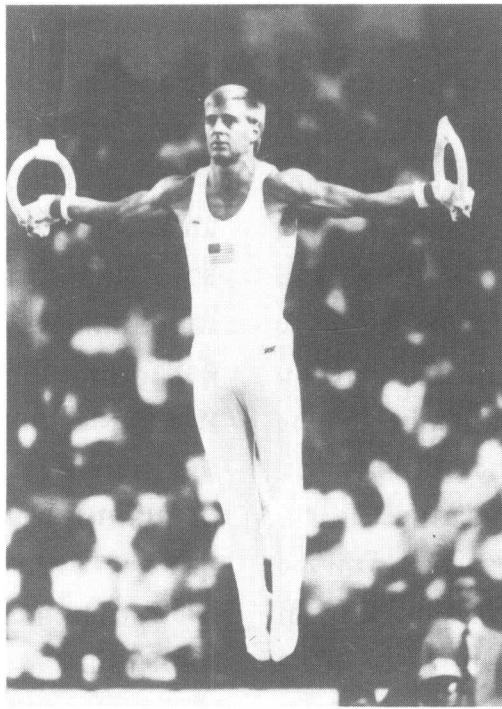
"ธรรมะ" - พัฒนาใจให้สำรวม กิริยาวาจา น่าชื่นชม"

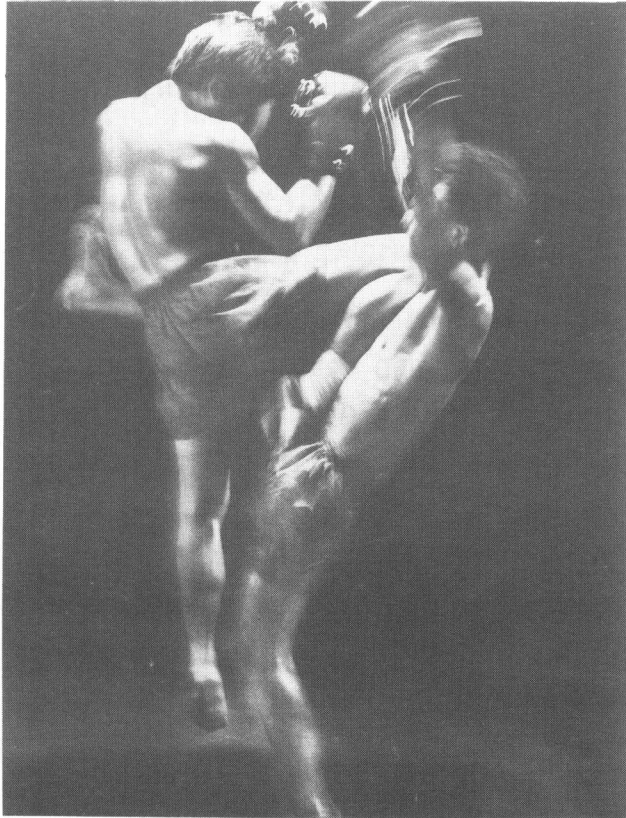
ในเรื่องจรรยาบรรณของนักธุรกิจ มีจำนวนไม่น้อยที่ธุรกิจมุ่งกอบโกยบวกดอกเบีย และกำไรสูง คอยเอาเปรียบทั้งในด้านลดปริมาณและคุณภาพ มีการปลอมปนสินค้า ลดอัตราค่าจ้างแรงงานหรือปลดออก คนสมัยก่อนเขามีคุณธรรมสูง ความเป็นธรรมในการแลกเปลี่ยน เช่น ข้าวสาร 1 กระบุงต่อมะพร้าว 1 กระบุง การกำหนดมูลค่าแลกเปลี่ยนเกิดจาก

ความพอใจและหายากในท้องถิ่นของตน การนำเงินตราตีมูลค่าแลกเปลี่ยนในปัจจุบันทำให้เกิดการเอาเปรียบ ดังนั้นเมื่อพูดถึงคุณธรรมแล้วคนจำนวนไม่น้อยในปัจจุบันจะหัวเราะ ขอบใจ ส่วนทางด้านผู้บริโภค หรือผู้ซื้อได้พอกพูนกิเลส โดยยอมเสียด้วยด้วยความอยากมี อยากเป็น สินค้าเข้าบางอย่าง เช่น รถยนต์รัฐบาลขึ้นภาษีสูง หวังเก็บเงินจากคณะ แต่เมืองไทยมีคนรายได้ปานกลางมาก จึงใช้ระบบการขายผ่อนส่งและกู้ยืม ถึงกับมีคนพูดกันว่ามาเมืองไทยของอะไรขายได้หมด ชาวนาขายข้าวถูกพ่อค้าคนกลางเอาเปรียบ ตีว่าขึ้นบ้าง ไม่สวยบ้าง เมื่อชนชาวมานาไกล และหนักจำเป็นต้องขาย โรงงานปลดคนงานเมื่อมีเงินเดือนสูงขึ้น ยอมจ้าง 1 คน ต่อ 4 คน เพื่อประหยัดต้นทุน ทำให้คนงานจำนวนหนึ่งเดือดร้อนตกงาน สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมเพราะความเห็นแก่ตัว

"ธุรกิจ - กลุ่มชนใดใช้หลักธรรมะใส่ใจไวในการบริหาร ธุรกิจนั้นจะเฟื่องฟู ฟูเฟื่องลอยฟ้า"

คนที่มีธรรมะจะมีจิตใจสูง มีความเสียสละ มีเมตตา คิดช่วยเหลือผู้อื่น "ธรรมะ" คือ ธรรม-ชาติ เป็นความถูกต้อง บริสุทธิ์ ยุติธรรม เป็นความดี มีความจริงใจ ไม่เคลือบแคลง อิจฉาริษยา เป็นธรรมจริยา หากผู้เป็นเจ้าของธุรกิจ ผู้บริหาร ผู้จัดการมีธรรมะประจำใจแล้ว จะทำให้ลูกน้องรัก ให้ความร่วมมือ มีความสามัคคี ลูกน้องให้การยกย่องและช่วยเหลือทำงานด้วยความกระตือรือร้น ไม่เดินขบวน ประท้วง ทำให้ธุรกิจหยุดชะงัก ผลกำไรที่เพิ่มได้นามาเพิ่มค่าจ้าง เพิ่มสวัสดิการ ส่งเสริมให้ได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม แม้ยามเจ็บป่วยช่วยเยียวยารักษา ถึงมีลูกน้องเป็นร้อยเป็นพันก็ยินดีช่วยเหลืออย่างดี ทำให้ไม่ตกอับ ธุรกิจเจริญรุ่งเรืองเหนือผู้อื่น เฟื่องฟู-ฟูเฟื่องตลอดกาล

ภาพถ่ายเอกรงค์ รางวัลที่ 1 ตึกดาทอง
ผู้ถ่ายภาพ: ชวนะ จามรมาน

กีฬา

กับการส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติ

เจริญ แสงภักดี *

กล่าวทั่วไป

การแข่งขันกีฬาที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มากที่สุดในโลกที่ได้ผ่านมามีได้แก่ การแข่งขันกีฬาโอลิมปิกครั้งที่ 20 ที่นครมิวนิค เยอรมันตะวันตก กรณีโจรอาหรับบุกเข้าไปสังหารนักกีฬาอิสราเอลยังผลให้นักกีฬาอิสราเอลเสียชีวิต 11 คน และอีกครั้งก็คือ การแข่งขันกีฬาโอลิมปิก ณ นครลอสแอนเจลิส สหรัฐอเมริกา กรณีที่ประเทศรัสเซีย และประเทศในเครือชาย ประท้วงไม่ยอมส่งนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันโดยอ้างเหตุผลทางการเมืองดังที่เคยเป็นข่าวในอดีต

เหตุการณ์ข้างต้นดังกล่าว ทำให้คิดกันได้หลายทัศนะว่า กีฬาเป็น กิจกรรมส่งเสริมสัมพันธภาพเสริมสร้างความสามัคคีสร้างการมีน้ำใจและคำนิยมไปในทางที่ดีจริงหรือ เพราะดูเหมือนว่า กีฬามีแต่ความป่าเถื่อนโหดร้ายเคลือบแฝงไปด้วยเล่ห์กล เสื่อมถอยลงไปเสียแล้ว

อย่างไรก็ตาม ถ้ามองให้ลึกซึ้งแล้วจะพบว่าเหตุการณ์เศร้าหมองที่เกิดขึ้น ในการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกนั้น เป็นเรื่องของการเมืองระหว่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งในการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกทุกครั้งที่ผ่านมา จะต้องมีการเมืองเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยเสมอ แต่หากพิจารณาด้วยความเป็นธรรมตามหลักการและทฤษฎีทางกีฬา จะเห็นว่กีฬาเป็นเรื่องของความสะอาดบริสุทธิ์ มีคุณค่า เป็นกิจกรรมที่มีรูปแบบโดยเฉพาะ เป็นแบบอย่างของวัฒนธรรมที่งดงามอย่างหนึ่งไม่ว่าจะดูในเรื่องระบบ วิธีการ หรือกติกาการแข่งขัน การแต่งกาย วัสดุ อุปกรณ์ และตลอด

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาพลศึกษาและนันทนาการ

คณะคณะบดีคณะครุศาสตร์

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ถึงอาคารสถานที่ที่ใช้ในการเล่น ล้วนมีแบบเฉพาะ แต่ว่า บุคคลที่มาเกี่ยวข้อง องค์กรที่มาเกี่ยวข้อง รัฐที่มาเกี่ยวข้องเองต่างหากที่ไม่ดี ไม่รู้ไม่เข้าใจ มีจิตใจเอนเอียงไปในทางชั่วร้าย ใช้กิจกรรมกีฬาเป็นเครื่องมือไปในทางเสื่อมเสียปิดเบือนเจตนาารมณ์แท้จริงของการกีฬาไป กีฬาก็ยังเป็นวัฒนธรรมที่ดิงงามอยู่เช่นเดิม

กีฬาและการกีฬา

คำว่ากีฬาพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525) ให้ความหมายว่า หมายถึง กิจกรรมหรือการเล่นเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน เพื่อเป็นการบำรุงแรง หรือเพื่อผ่อนคลายความเคร่งเครียดทางจิตและกริยาถือว่าเป็นกีฬาประเภทหนึ่งด้วย โดยการแบ่งออกเป็นกรีฑา แขนกู่และแขนกลาน

กีฬาโดยสรุป หมายถึง กิจกรรมทางพลศึกษาอย่างหนึ่งที่มีระเบียบ กฎ กติกา การเล่น เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม กีฬาแต่ละอย่างอาจต้องการจำนวนผู้เล่น ต้องการทักษะและรูปแบบในการเล่นแตกต่างกันออกไป

ส่วนคำว่า "กีฬานั้น" ได้มีผู้ให้ทรรศนะว่าเป็นการรวมเอากิจกรรมการเล่นต่าง ๆ ในทางกีฬาทั้งเกมส์เบ็ดเตล็ดและกีฬา (games and sport) เข้ามาไว้ด้วยกัน แล้วจัดแบ่งแยกเป็นประเภทและชนิดของการเล่นอย่างเป็นระเบียบแบบแผน โดยมีผู้รับผิดชอบในรูปของบุคคลและหรือรูปองค์กรทั้งของรัฐและเอกชน เช่น กรมพลศึกษา กทม. บริษัท สโมสร สมาคม เป็นต้น ซึ่งผู้รับผิดชอบดังกล่าว จะทำหน้าที่จัดการฝึกอบรม ส่งเสริมแก่ผู้เข้าเล่นกีฬา ตลอดจนการทดสอบ การจัดการแข่งขันกีฬาขึ้นอย่างกว้างขวางทั้งในและนอกประเทศ การกีฬาจึงเป็นระบบใหญ่ที่อยู่คู่กับสังคมและสังคมยอมรับมาช้านานสืบมาถึงยุคปัจจุบันแล้ว

วัฒนธรรม

วัฒนธรรม มีอยู่หลายความหมาย ได้แก่

วัฒนธรรม ตามความเข้าใจของคนทั่วไป หมายถึงสิ่งที่ดิงงาม สิ่งที่ได้รับการปรุงแต่งให้ดีขึ้นแล้ว เช่น ดนตรี วรรณคดี

วัฒนธรรม ได้แก่ขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น ประเพณีโกนจุก บวชนาค ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีการแข่งขันกีฬา ที่เกิดขึ้นและได้ทำติดต่อกันมาสมำเสมอ เช่น กีฬาสี หรือกีฬาภายในสถานศึกษา กีฬาภายนอกสถานศึกษา ได้แก่ กีฬาโรงเรียนสัมพันธ์ กีฬาวิทยาลัยสัมพันธ์ กีฬามหาวิทยาลัย กีฬาแห่งชาติ กีฬาซีเกมส์ กีฬาเอเชียนเกมส์และกีฬาโอลิมปิกเกมส์ เหล่านี้ถือว่าเป็นประเพณีไปเสียแล้ว

วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นผลงานของมนุษย์ เช่น ภาษา เครื่องมือ เครื่องใช้ อาคารเรือน กฎหมาย รวมถึงทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ ความรู้ทางวิทยาการสาขาต่าง ๆ นับว่าเป็นวัฒนธรรมทั้งสิ้น

วัฒนธรรม อาจแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ และวัฒนธรรมทางจิตใจ

วัฒนธรรมทางวัตถุ หมายถึงผลทางวัตถุ ที่มนุษย์วัฒนธรรมทางจิต เป็นกระบวนการทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น และมีผลต่อจิตใจของมนุษย์ สติปัญญาแนวความคิด ความรู้สึก จริยธรรม คุณธรรม สุนทรียภาพ ความสวยงาม เจตคติ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี แบบแผนการดำเนินชีวิต เป็นต้น

การกีฬาจึงเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ที่เกี่ยวข้องกับทั้งทางวัตถุและจิตใจ เช่น อาคารสถานที่ที่ใช้ในการเล่นกีฬา สนามกีฬา อุปกรณ์ที่ใช้ในการเล่นกีฬา เครื่องแบบเครื่องแต่งกายนักกีฬา หรือชุดกีฬา ระเบียบและกติกากการเล่น พิธีการเปิด - ปิดการแข่งขันกีฬา ค่านิยมในการเล่นและ

มารยาทในการดูกีฬา การกีฬาเป็นวิทยาการอย่างหนึ่ง ที่มองเห็นเป็นรูปแบบ ส่วนที่เป็นเนื้อหา ได้แก่ แก่นน้ำใจเป็นนักกีฬา ความรักสามัคคี รู้แพ้รู้ชนะ รู้ภัย การเคารพสิทธิ ความมีวินัยและลักษณะของการประณีตประนอม เป็นต้น การกีฬาจึงถือว่าเป็นวัฒนธรรมของสังคมหรือของชาติได้อย่างหนึ่ง

เคยมีคนพูดให้ได้ยินว่า กีฬาไม่สำคัญ เพราะไม่ใช่วัฒนธรรม ลัทธิวัฒนธรรมไม่ได้ ก็อยากจะย้อนไปว่าคนที่พูดนั้นแหละอาจเป็นคนห่างไกลวัฒนธรรม ไม่เข้าใจวัฒนธรรมคงรู้จักวัฒนธรรมในวงแคบ ๆ เพียงซากอิฐ ซากปูน หรือรูปแบบบางอย่างเท่านั้น ซึ่งคนพวกนี้มักจะคิดแคบ และอนุรักษ์ชนิดไม่มองดูกระแสใด ๆ ไม่รู้จักลำดับความสำคัญของวัฒนธรรม ไม่เข้าใจเนื้อหาของวัฒนธรรมและไม่ปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริงในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตที่ดีได้อันเนื่องจากตนคุ้นเคยกับวัฒนธรรมในวงแคบ ๆ นั้นเอง เป็นพวกชาตินิยมแบบหลับตา หาได้คำนึงถึงความหลากหลายของวัฒนธรรมและเนื้อหาที่แท้จริงของวัฒนธรรมไม่

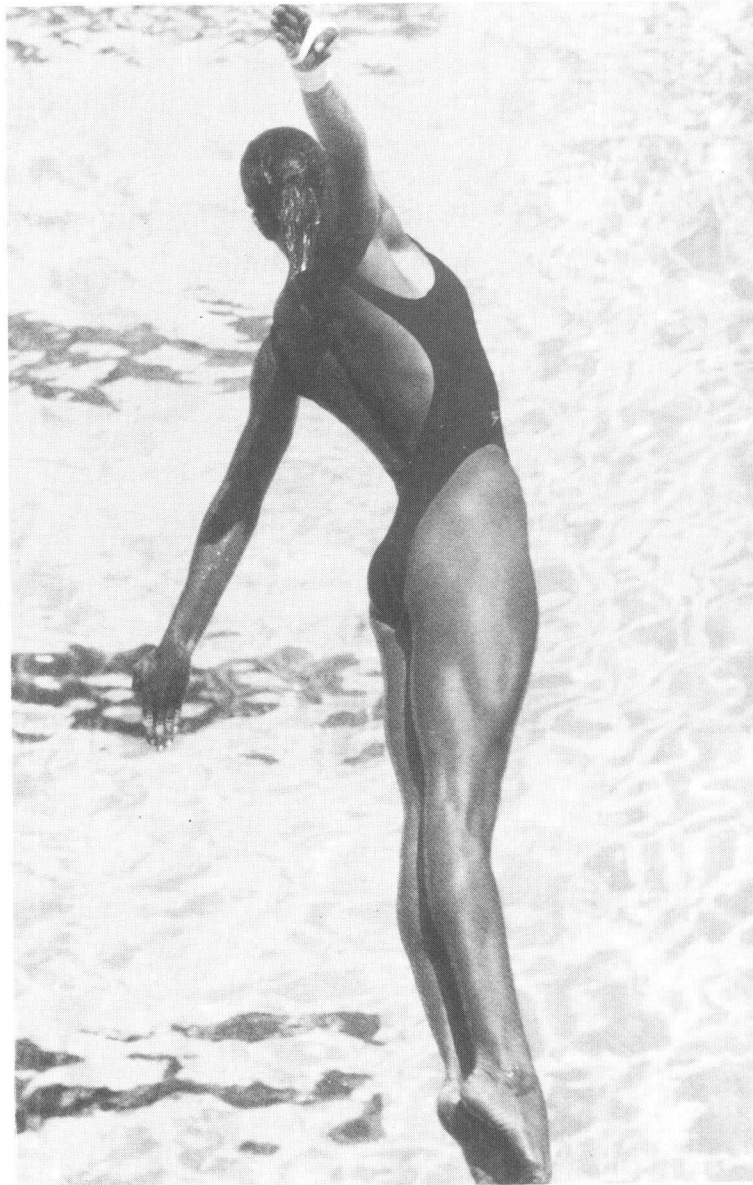
กีฬากับการส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติ

เมื่อการกีฬาเป็นวัฒนธรรม การส่งเสริมการกีฬาก็เท่ากับเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติประการหนึ่งด้วย

แนวทางในการส่งเสริมอาจจะกระทำดังนี้

1. ให้การศึกษาอบรมเกี่ยวกับการกีฬา เช่น จัดให้มีการเรียนการสอน การอบรม การฝึกหัด ทั้งเด็ก เยาวชน ประชาชนทั่วไป หรือแก่นักกีฬาเฉพาะอย่าง ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ตัดสิน ผู้ฝึกสอน และครูที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดวิทยาการด้านกีฬา ตลอดจนให้การสนับสนุนให้มีการจัดการประชุม สัมมนา ทางด้านการกีฬา

2. ค้นคว้า วิจัย สงวน รักษา ไว้ซึ่งวัฒนธรรมทางกีฬาของชาติ เช่น การเล่นกีฬาพื้น

เมือง กีฬาประจำชาติ เป็นต้น

3. เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเล่นกีฬา การแข่งกีฬา การฝึกซ้อมกีฬา ตลอดทั้งมารยาทในการเล่น มารยาทในการดูกีฬาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ทั่วประเทศ และอย่างทั่วถึง

4. จัดและส่งเสริมให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก สนามและสถานที่เล่นอย่างทั่วถึง และเสมอภาคกันทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อให้คนได้มีโอกาสได้เล่นกีฬาทัดเทียมกัน

5. ส่งเสริมให้มีการผลิตและการใช้วัสดุ และอุปกรณ์การกีฬาที่ผลิตขึ้นในประเทศชาติและส่งเสริมการผลิตให้ได้ระดับมาตรฐานสากลอันเป็นการปรับปรุงวัฒนธรรมให้มีความเหมาะสมนั่นเอง

6. ส่งเสริม สนับสนุน ฟันฟู ให้มีการแข่งขันกีฬาระดับต่าง ๆ อย่างสืบเนื่อง

7. ฟันฟู พัฒนา รูปแบบของการแข่งขันให้อยู่ในรูปแบบที่ดี คำนึงถึงความประหยัด และเหมาะสมกับภาวะสังคมและเศรษฐกิจเช่นให้มีรูปแบบของพิธีเปิดพิธีปิดที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและของชาติไม่เน้นความฟุ่มเฟือยโดยใช่เหตุ

บทสรุป

วัฒนธรรมนั้นจำเป็น และมีความสำคัญ ยอดเยี่ยมในการดำเนินอยู่ของชาติ เป็นกระจกส่องความเป็นมาของชาติ ทั้งที่เกี่ยวกับวัตถุและจิตใจ การกีฬาเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งจึงควรที่จะสนับสนุนส่งเสริมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยการเผยแพร่ ศึกษา ค้นคว้า วิจัย ฟันฟู สนับสนุนการแข่งขันกีฬา โดยต้องมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง และร่วมมือประสานงาน กับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างมีระบบ กีฬาควรเป็นของคนทั้งชาติ ไม่ควรแยกชนชั้น ลัทธิ ระหว่างประเทศ กีฬาควรเป็นภาษาสากลที่ชนชาติใด ๆ นำนวจะเข้าร่วมกันได้ มองอีกแง่หนึ่งกีฬาน่าจะเป็นวัฒนธรรมสากลของมวลมนุษยโลกจึงต้องช่วยกันส่งเสริมพัฒนา จึงน่าจะเป็นแนวทางที่ถูกต้อง

ส่วนกีฬาที่ถือว่าเป็นกีฬาประจำชาติของชาติใด ชาตินั้นก็ควรส่งเสริมตามที่เห็นเหมาะสม เพื่อความเป็นเอกลักษณ์ของชาติตน

รอยคราส 24 ตุลาคม 38

โอลาส ศรีสะอาด*

สืบเนื่องมาจากบทความเรื่อง 95.10.24 สุริยุคราส ในวารสารคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ปี 2538 และหนังสือ สุริยุปราคาปากฟ้าสยาม ที่พิมพ์เผยแพร่เนื่องในงานนิทรรศการ สุริยุปราคาฉลองกาญจนาภิเษก เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในวโรกาสครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี ที่สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จัดร่วมกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรมณฑล ระหว่างวันที่ 18 - 29 ตุลาคม 2538 ซึ่งเป็นช่วงเวลาเกิดสุริยุปราคาประวัติศาสตร์คราวนี้ ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรมณฑล หัวรอ เป็นที่น่าเสียดายว่างานต้องงดไปทั้งๆที่ได้เตรียมงานทุกอย่างไว้เรียบร้อยแล้ว เนื่องจากอุทกภัยใหญ่ปี 38 ที่ผ่านมานั่นเอง จึงต้องมีบทความนี้เพื่อเป็นการรายงานผล รอยแผลเป็นอันเป็นผลอันเนื่องมาจากสุริยุปราคา 24 ตุลาคม 2538 ให้ปรากฏเป็นข้อมูลเป็นประโยชน์ต่อไป

การออกสังเกตการณ์สุริยุปราคาของชาวราชภัฏอยุธยา ซึ่งกำหนดเป็นส่วนหนึ่งของงานนิทรรศการที่พวกเราตั้งใจจัดให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ เป็นโอกาสแสดงความจงรักภักดีที่พวกเรา มีต่อ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงเป็นต้นศูนย์รวมจิตใจพสกนิกรไทยทั้งชาติ คณะของเราหลายคนที่จะมีโอกาสได้เห็นสุริยุปราคาอีก 75 ปี ข้างหน้า จึงต้องรีบตื่นแต่เช้า ลงเรือประจำซอยไปขึ้นรถให้ทันหกโมงเช้าที่สถาบันฯ ไปให้ถึงแนวคราสเต็มดวงก่อนเวลา 10.49 นาฬิกา ณ โรงเรียนบ้านเขาหม่มให้ได้

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาฟิสิกส์
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ดูเหมือนว่ารถทุกคันต่างก็มุ่งเข้าสู่แนว
คราสโดยเฉพาะอำเภอด่านขุนทด เป็นจุดที่
สมาคมดาราศาสตร์แห่งประเทศไทย แนะนำไว้
เป็นหนึ่งในจำนวน 37 จุด หลังจากพวกเราแวะ
ทานข้าวจานด่วนที่อำเภอบ้านหมี่แล้วก็มุ่งเข้าสู่
โคกสำโรง ถนนสองเลนกลายเป็นถนนสี่เลนทาง
เดียว ขบวนหยุดซังกทุกครั้งเมื่อแย่งกันเข้า
สะพานและมีรถสวน ขณะรถติดอยู่บนถนน
สุริยุปราคาเริ่มผ่านสัมผัสที่หนึ่งไปแล้ว รถหลาย
คันเห็นทำเลเหมาะก็ลงจอดข้างทางตั้งกล้องทั้งๆ
ที่ยังไปไม่ถึงจุดหมาย คงกลัวพลาดโอกาสมา
โชดดีที่คณะของเรา แยกออกจากทางหลวง
หมายเลข 205 เข้าสู่เส้นทางไปสู่อำเภอสระโบสถ์
ถนนว่าง

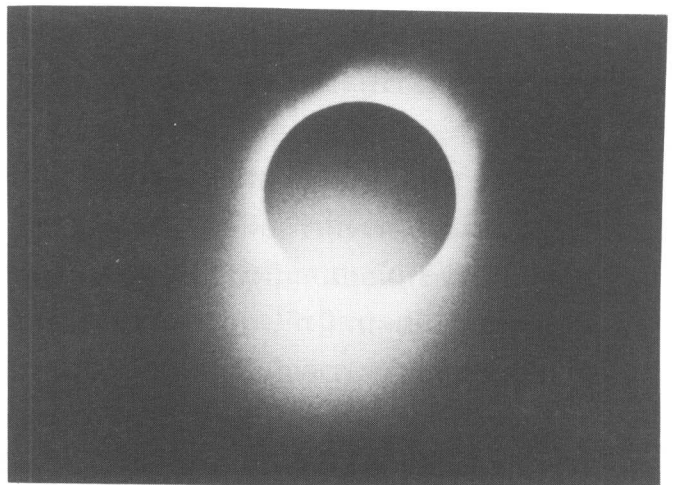
ถึงที่หมายก่อนเวลาคราสเต็มดวง ถึง 45
นาที พอมีเวลาที่จะติดตั้งเครื่องมือที่คณะของเรา
นำไป มีกล้องดาราศาสตร์ชนิดหักเหแสงและ
สะท้อนแสงอย่างละตัว เตรียมไว้สำหรับถ่ายภาพ
แต่ยังไม่พร้อมสมบูรณ์ จึงกลายเป็นกล้องฉาย
ภาพดวงอาทิตย์ลงจอ ผีเสื้อแม่แก่นักเรียนและชาว
บ้านหมื่นที่ออกมาร่วมกิจกรรม ได้เห็นปรากฏ
การณ์ที่กำลังดำเนินอยู่บนท้องฟ้าโดยไม่ต้องใช้
แว่นกรองแสง อุปกรณ์ถ่ายภาพจึงเหลือเพียง
กล้องโทรทัศน์และกล้องถ่ายรูป ภาพที่ถ่ายมาได้
เป็นที่พอใจทั้งโทรทัศน์และภาพนิ่ง ได้ภาพนิ่งเริ่ม
ก่อนสัมผัสที่สองประมาณ 30 นาที และหลัง
สัมผัสที่สาม 5 นาที นำมาเพิ่มเติมเนื้อ
หาเหตุการณ์ได้เป็นอย่างดี

สุริยุปราคาครั้งนี้ นับว่าเป็นความสำเร็จ
อย่างยิ่งของสมาคมดาราศาสตร์ไทย ท้องฟ้า
จำลองกรุงเทพ โครงการตรีกฟ้าตรองดิน:
ตรีกดินตรองฟ้า(Thing Earth : Thing Sky) ที่
ได้ช่วยกันเผยแพร่ความรู้ ดาราศาสตร์ แก่บุคคล
ทั่วไป ทำโครงการให้รัฐบาลสนับสนุนเครื่องมือ
ทุนสนับสนุน แก่มหาวิทยาลัยต่างๆที่เข้าร่วมโครง

การ 7 แห่ง เพื่อจัดกิจกรรม ศึกษา สังเกต วิจัย
ฯลฯ สุริยุปราคาครั้งนี้จัดว่าสมบูรณ์ที่สุดของโลกครั้ง
หนึ่ง ท้องฟ้าปลอดโปร่งตลอดเส้นทางในประเทศไทย
มีผิดหวังบ้างคือคณะวิจัยของจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ตั้งค่ายที่คลองลานมีเมฆบังจึงเก็บ
ภาพได้น้อยกว่าที่อื่นๆ ส่วนนักวิทยาศาสตร์ดวง
อาทิตย์ที่มีชื่อเสียงของโลก ตั้งค่ายในเขตประเทศ
อินเดีย น่าเสียดายว่าการเตรียมการมาเป็นแรม
ปีต้องผิดหวังเพราะท้องฟ้าปิดเก็บข้อมูลไม่ได้

การศึกษา วิจัย สุริยุปราคาครั้งนี้ มีสาระ
ที่ควรนำมาถว้ถึง ณ ที่นี้ พอจะแบ่งออกได้เป็น
3 ประเด็น ดังนี้

1 เป็นสุริยุปราคาที่ถูกถ่ายภาพมากที่สุด
คราวหนึ่ง มีภาพเผยแพร่ไปทั่วโลก ทั้งวารสารสิ่ง
พิมพ์ อินเทอร์เน็ต เป็นที่ภูมิใจของคนไทยได้ มี
ทั้งภาพสวยงาม และเป็นข้อมูลทางวิทยาศาสตร์
คราวนี้ดวงอาทิตย์อยู่ในภาวะสงบ มีการ
ป่วนแปรน้อย (สังเกตจากจุดดับบนดวงอาทิตย์
มีน้อย) แสงจากชั้นโคโรนาจึงมีลักษณะสมมาตร
ออกรอบๆตามแนวสนามแม่เหล็ก ตามแนวศูนย์
สูตรมากกว่าชั่วเหินไต้ ภาพสวยงามเหล่านี้ท้อง
ฟ้าจำลองกรุงเทพได้จัดประกวด และได้นำออก
เผยแพร่อยู่ทั่วไป

ภาพถ่าย : โอภาส ศรีสะอาด

ข้อเสนอสำหรับการถ่ายภาพทั่วไป ควรใช้ฟิล์มสำหรับงานอาชีพจะได้ภาพที่มีสีใกล้เคียงของจริงและเก็บได้นาน ใช้ฟิล์มความเร็ว 100 เอเอสเอ ก็พอ เลนส์สำหรับกล้อง 35 ควรมีความยาวโฟกัสอยู่ระหว่าง 600 - 1000 มิลลิเมตรจะได้ภาพขนาดดูพอเหมาะ รูรับแสงอยู่แถวๆ 5.6 ความเร็วชัตเตอร์มีผลต่อภาพที่ถ่ายมาก เช่นใช้ $\frac{1}{125} - \frac{1}{1000}$ วินาที ได้ภาพที่เห็นพวยกาชัดเจนแต่แสงจากชั้นโคโรนาสั้น ถ้าจะให้ชั้นโคโรนากว้างไกลออกไปต้องลดความเร็วชัตเตอร์ลง เหลือเป็น $\frac{1}{4} - \frac{1}{60}$ วินาทีเป็นต้น

ภาพถ่ายที่ดีที่สุดคิดว่าน่าจะเหลือความสวยงามเพียงหนึ่งในสิบส่วน เมื่อเทียบกับของจริง จึงมิใช่เรื่องแปลกที่คนเคยเห็นสุริยุปราคาเต็มดวงครั้งหนึ่งแล้ว จะพยายามดันดันขอดูด้วยตาตนเองอีกให้ได้ ดังที่เราได้เห็นคนต่างชาติที่จะเดินทางเข้ามาดูสุริยุปราคาครั้งนี้ ต้องสั่งจองที่พักล่วงหน้ามาตั้งสองปี หลังจากนั้นอีกสองและสามปีข้างหน้าจะเกิดสุริยุปราคาเต็มดวงที่ไซปรีส และที่อเมริกากลางตามลำดับ คงจะมีคนไทยจำนวนไม่น้อยติดตามไปดูเป็นแน่

2 การตื่นตัวทางด้านวิทยาศาสตร์ ท่านผู้อ่านคงได้ทราบจากข่าวสารที่ปรากฏในสื่อสารมวลชนชนิดต่างๆ ที่ออกเผยแพร่หลังเหตุการณ์ 24 ตุลาคม 2538 และมีกิจกรรมต่อเนื่องมาเป็นระยะรวมทั้งบทความนี้ด้วย น่าจะเป็นผลดีต่อการเตรียมสรรพกำลังคนทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เพื่อพัฒนาชาติในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ที่จะมาถึงอีก 5 ปีข้างหน้า ท่านองเดียวกับดร. ขาว เหมือนวงศ์ ที่ได้ติดตามศึกษาดาราศาสตร์ตั้งแต่ชั้นมัธยมจนถึงปริญญาเอก เป็นนักดาราศาสตร์ไทยคนหนึ่งที่ได้รับความสำเร็จในครั้งนี้ได้เตรียมรับสุริยุปราคานี้มาตั้งแต่ 40 ปีก่อน จากแรงบันดาลใจจากครูที่ให้คอยรายงานสภาพการเกิดสุริยุปราคาเต็มดวง พ.ศ. 2498 ขณะที่เรียนอยู่ชั้นมัธยมต้น

3 ความรู้ทางวิชาการ จากการศึกษาวิจัยจากสุริยุปราคาครั้งนี้ ขอกล่าวโดยรวมดังนี้

ดาราศาสตร์ใหม่ไม่คิดว่าดวงจันทร์เป็นบริวารของโลก แต่เป็นเพื่อนดาวเป็นดาวเคราะห์คู่ที่หมุนรอบกันและกัน เพราะระบบสุริยะทั้งระบบกำเนิดขึ้นมาพร้อม ๆ กันเมื่อประมาณ 5,000 ล้านปีมาแล้ว โลกกับดวงจันทร์ถอยห่างกันออกไปเป็นระยะเกือบหนึ่งนิ้วทุกปี ดังนั้นเราจะเห็นดวงจันทร์เล็กลงเรื่อย ๆ ปัจจุบันเราเห็นดวงอาทิตย์กับดวงจันทร์มีขนาดโตพอ ๆ กันอยู่แล้ว อีก 1.25 พันล้านปี โอกาสที่จะเกิดสุริยุปราคาเต็มดวงก็ไม่ปรากฏให้เห็นอีกแล้ว

จากการศึกษาดวงอาทิตย์ในอดีตทราบว่าบรรยากาศดวงอาทิตย์แบ่งออกได้เป็น 3 ชั้น ชั้นในสุดได้แก่โฟโตสเฟียร์(Photosphere) เป็นแหล่งกำเนิดแสงเกือบทั้งหมดจากดวงอาทิตย์ที่เรามองเห็น อุณหภูมิประมาณ 5800 องศา(องศาสัมบูรณ์ = Kelvin) ชั้นถัดออกมาเรียกว่าโครโมสเฟียร์(Chromosphere)เป็นชั้นบางๆมีความหนาเพียง 10,000 กิโลเมตรเท่านั้น มีสีแดงและมีพวยกา(Chrominance)ซึ่งมีอุณหภูมิสูงถึง 15,000 องศาพุ่งขึ้นมาจากชั้นโฟโตสเฟียร์เป็นบางครั้ง แต่ชั้นนี้มีอุณหภูมิต่ำเพียง 4,000 องศาเท่านั้น ถัดออกมาเป็นชั้นนอกเรียกว่า โคโรนา(Corona) มีบรรยากาศเป็นพลาสมา(Plasma)บางๆ อุณหภูมิกลับเพิ่มสูงขึ้นอีกโดยเฉพาะชั้นล่างสุดที่เรียกว่า อี - โคโรนา(E - Corona) มีอุณหภูมิอยู่ระหว่าง 1 ถึง 4 ล้านองศา นักวิทยาศาสตร์ดวงอาทิตย์ปัจจุบันได้ให้ความสนใจที่จะอธิบายสาเหตุของการเพิ่มอุณหภูมินี้มาก ตั้งสมมุติฐานว่าเป็นสาเหตุเนื่องจากการเคลื่อนที่ของพวยกา และวงสนามแม่เหล็ก(Corona Loop)ในชั้นโครโมสเฟียร์ ข้อมูลที่ได้ อาจจะเป็นข้อมูลใหม่ที่ไม่มีใครพบมาก่อน ที่อาจจะสนับสนุนหรือคัดค้านสมมุติฐานเดิม

การศึกษาวิจัยสุริยุปราคาของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ครั้งนี้จึงมุ่งประเด็นต่าง ๆ พอที่จะสรุปได้ดังนี้

3.1 ศึกษาชั้นโครโมสเฟียร์ โดยเฉพาะรอยต่อโครโมสเฟียร์กับชั้นโคโรนา ถือว่าเป็นหัวใจของการศึกษาสุริยุปราคายุคปัจจุบัน เพราะทำได้ช่วงเวลาล้นเพียงไม่เกิน 15 วินาที เฉพาะก่อนและหลังสุริยุปราคาเต็มดวงเท่านั้น เพราะบรรยากาศช่วงนี้แคบมาก โดยอาศัยสเปกตรัมวาบ (Fast Spectrum) เสมือนเป็นรอยพิมพ์ลายนิ้วมือ เป็นกุญแจที่จะนำไปสู่คำตอบเรื่องอนุกรม แสงที่กระจายออกจากรอยต่อนี้มีปริมาณน้อย ถูกกลบด้วยแสงจากชั้นโฟโตสเฟียร์ผ่านชั้นโครโมสเฟียร์ที่มีอนุกรมมืดออกมา สเปกตรัมของแสงจากดวงอาทิตย์ปกติจึงมีเส้นดำ (Dark Line) แทรกกระจายในสเปกตรัมเป็นระยะ ให้นักวิทยาศาสตร์บอกได้ว่าเป็นแสงจากธาตุอะไรบางบนนั้น เมื่อดวงจันทร์เคลื่อนมาบังแสงเหลือเฉพาะส่วนตั้งแต่รอยต่อนี้ออกไปยังบรรยากาศชั้นนอก เป็นเหตุให้เกิดสเปกตรัมวาบเส้นดำกลับเป็นเส้นสว่างและมีแสงจากต้นกำเนิดที่อาจจะไม่เคยพบเห็นมาก่อน เล็ดลอดออกมาปรากฏตัวให้เห็นในช่วงเวลาล้นๆนี้ด้วย ที่สามารถจับได้วิเคราะห์แล้วคือเส้นที่เกิดจากธาตุเหล็ก เรียกว่า เส้นเหล็ก -14 (Line Emission FeXIV) มีความยาวคลื่น 5303 อังสตรอม (1 อังสตรอม = หนึ่งในร้อยล้านเมตร) เกิดจากอิเล็กตรอนตัวที่ 13 หลุดจากอะตอมของธาตุเหล็กซึ่งต้องใช้พลังงานสูงถึง 355 อิเล็กตรอนโวลต์ เทียบกับอนุกรมของบรรยากาศเท่ากับ 1.8 ล้านองศา เป็นแสงสีเขียวจึงเรียกกันว่า Corona Green Line ไม่สามารถสร้างขึ้นในห้องปฏิบัติการด้วยวิธีใดๆได้ จึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า Forbidden Line

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ใช้กล้อง 35 ด้วยเลนส์ความยาวโฟกัส 200 มิลลิเมตร ปิดหน้า

กล้องด้วยเกรตติง 750 เส้นต่อมิลลิเมตรมี Dispersion Angle 23.5 องศา ตั้งกล้องถ่ายภาพต่อเนื่องอัตโนมัติ 36 รูปติดต่อกันक्रमเวลาเกิดคราสเต็มดวง ได้ภาพสเปกตรัมมา 4 ภาพ ส่วนมหาวิทยาลัยขอนแก่น ใช้กล้องถ่ายภาพสเปกตรัมโดยเฉพาะ แยกแสงด้วยเกรตติงเช่นกัน ได้ภาพมาทั้งหมด 11 ภาพ สามารถใช้เป็นหลักฐานยืนยันได้อย่างแน่นอนว่า โครนาชั้นในมีอุณหภูมิถึง 2 ล้านองศาจริง

ความยุ่งยากในการถ่ายภาพเส้นโคโรนาเขียว อยู่ที่การจัดเส้นเกรตติงให้ขนานกับขอบดวงอาทิตย์ ให้ตรงกับตำแหน่งที่จะเกิดจุดเริ่มสัมผัสและจุดคลายสัมผัส (ตำแหน่งศูนย์กลางของหัวเหวนเมื่อเกิดปรากฏการณ์เหวนเพชร) การคำนวณตำแหน่งและเวลาที่แม่นยำจึงมีความจำเป็นสูงมาก

3.2 ศึกษาชั้น เค - โครนา เป็นชั้นกลางมีการศึกษาอยู่ 2 แบบ คือ

3.2.1 ศึกษาจากภาพถ่ายผ่านฟิลเตอร์โพลาไรซ์ (Polarization) และฟิลเตอร์สีน้ำเงิน แสงโพลาไรซ์เกิดเมื่อแสงผ่านบรรยากาศชั้นโฟโตสเฟียร์ ซึ่งมีประจุไฟฟ้า แสงกระเจิง (Scattering) เป็นสีน้ำเงินอ่อน เช่นเดียวกับแสงกระเจิงในชั้นบรรยากาศไอโอโนสเฟียร์ของโลก ซึ่งมีประจุไฟฟ้ากระจายอยู่ทั่วไป จึงเห็นท้องฟ้าเป็นสีน้ำเงิน แสงจากสุริยุปราคาเต็มดวงเป็นแสงกระจายออกด้านข้าง มีระนาบการสั่นของคลื่นแสงตามแนวสัมผัสกับขอบดวงอาทิตย์ ตรวจสอบโดยหมุนแผ่นโพลาไรซ์ดีไปเป็นมุมต่างๆกัน เป็นคุณสมบัติที่ยืนยันว่าบรรยากาศชั้นโคโรนาอยู่ในสภาพที่เป็นพลาสมา

การศึกษา เอฟ - โครนา เป็นโคโรนาชั้นนอกมีสีเหลืองแกมแดงอ่อน เกิดจากแสงกระเจิงในบรรยากาศที่มีฝุ่น ละอองไอน้ำในอวกาศทั่วไป เป็นลักษณะเดียวกับการเกิดแสงเงินแสงทอง

บนท้องฟ้าก่อนอาทิตย์ขึ้นและหลังอาทิตย์ตก ใช้ หน้ากาก(Mask)บังแสงจากชั้นในและชั้นกลาง ออกให้เหลือเฉพาะชั้นนอก ได้ภาพสายธารโคโรนา(Corona Stream) ยาวต่อเนื่องออกไปตาม แนวเส้นแรงแม่เหล็ก ใช้เป็นฐานข้อมูลที่จะนำไปสู่ การศึกษาอิทธิพลของสนามแม่เหล็กของดวง อาทิตย์ต่อโคโรนาต่อไป

3.2.2 การศึกษาโปรไฟล์ความเข้ม(Intensity Profile)ของโคโรนา ถ่ายภาพด้วย ซีซีดีถ่ายเทข้อมูลลงหน่วยความจำของ คอมพิวเตอร์แล้วสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ภายหลัง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่รับภาพด้วยซีซีดีมีความละเอียดภาพละ 385×576 พิกเซลแต่ละพิกเซลมีขนาด 23×23 ไมครอน เก็บภาพได้ทั้งหมด 8 ภาพและจะใช้โปรแกรม Image Processing วิเคราะห์

3.2.3 ตรวจสอบการคำนวณ เกี่ยวกับสุริยุปราคา นับว่าเป็นความสำเร็จอย่าง งดงามของทีมงานของภาควิชาฟิสิกส์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น นำโดย ดร. ขาว เหมือน วงศ์ ขาวราชภักฎอยุธยาขอแสดงความชื่นชมไว้ ณ. ที่นี้ด้วย ที่สามารถสร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ แสดงตำแหน่ง เวลาที่จะเกิด ได้แม่นยำผิดพลาด ไม่เกิน 1 วินาทีได้สำเร็จ เทียบเท่ามาตรฐานโลก ขององค์การนาซา สามารถคำนวณ ตรวจสอบ การเกิดสุริยุปราคาย้อนหลังกลับไปในอดีต และ ล่วงไปในอนาคตได้เป็นพันปี การคำนวณเวลานี้ เป็นพื้นฐานการสำรวจข้อมูลอื่นๆดังที่ได้กล่าวมา แล่ต้น แล้วต้องใช้ฐานเวลาที่แม่นยำทั้งสิ้น

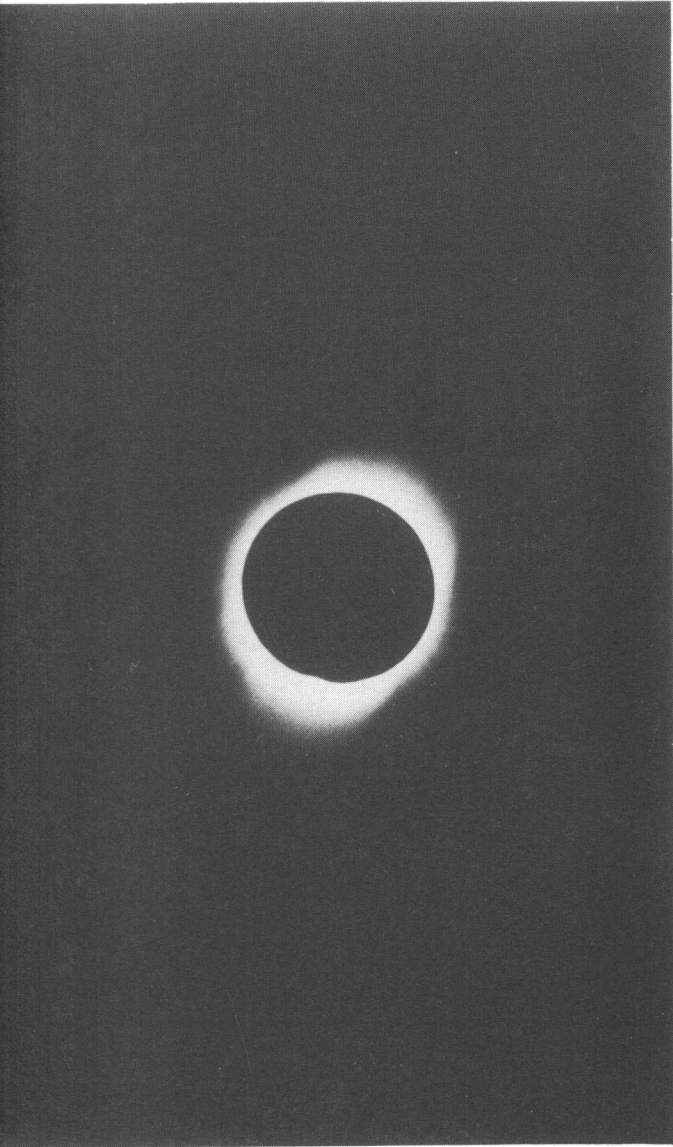
ตรวจสอบด้วยวิธีง่ายๆน่าสนใจมาก คือ ใช้กล้องโทรทรรศน์ถ่ายเหตุการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่ บนท้องฟ้า พร้อมกับบันทึกเสียงชานบอกเวลา จากคอมพิวเตอร์ ซึ่งได้เทียบเวลามาตรฐาน ประเทศไทยจากการเคาะบอกเวลาทุก 10 วินาที ผ่านทางสายโทรศัพท์ จาก กรมอุตุนิยมวิทยา กอ

ทัพเรือ ปล่อยเสียงออกทางหอกระจายข่าวของ โรงเรียนราษฎร์พัฒนาที่เป็นค่ายของคณะสำรวจ ให้ประชาชนที่อยู่บริเวณนั้นได้ยินร่วมเป็นสักขี พยานด้วย กำหนดให้คอมพิวเตอร์นับถอยหลัง จาก 20 ถึง 0 ก่อนเกิดสัมผัสชั้นต่างๆแต่ละครั้ง 20 วินาที ที่สัมผัสที่สอง(เวลาที่คราสเต็มดวงพอ ดี) เสียงนับ 0 (ซีโร) จากหอกระจายข่าวดังขึ้น พร้อมๆกับเสียงไซโยโห่ร้องของประชาชน ที่ร่วมตื่นเต้นในเหตุการณ์สุริยุปราคาที่เกิดขึ้นใน ครั้งนี้ นับว่าเป็นความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ของนัก ดาราศาสตร์ไทยอีกครั้งหนึ่ง

นอกจากนี้ยังมีการศึกษา รังสีเอ็กซ์ รังสี คอสมิก อันเป็นผลต่อเนื่องมาจากการปะทุบนดวง อาทิตย์รวมทั้งการศึกษาแสงแบบไลน์อิมิสชัน (Line Emission) ด้วยฟิลเตอร์กรองแสงความถี่ เฉพาะ เช่น แสงความยาวคลื่น 6374 อังสตรอม ซึ่งเป็นแสงเกิดจากไอออนของเหล็ก F^{-9} เกิดที่ อุณหภูมิประมาณหนึ่งล้านองศา ที่ศึกษา แตกต่างออกไปจากปรากฏการณ์โดยตรงก็มีเช่น ภาควิชาชีววิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศึกษา การปิดเปิดปากใบของพืชขณะเกิดสุริยุปราคา โดยการทาสารตรึงปากใบเวลาต่างๆ แล้วนำมา วิเคราะห์ภายหลัง

ท้ายนี้หวังเป็นอย่างยิ่งว่า สุริยุคราสคราว นี้คงได้ประทานนักวิทยาศาสตร์รุ่นใหม่ มาจุติขึ้น ในประเทศไทยมากขึ้น อันเป็นกำลังสำคัญในการ พัฒนาประเทศชาติให้รุ่งเรือง ให้โลกเป็นที่อยู่ อาศัยของมนุษยชาติและสิ่งที่มีชีวิตอื่นๆ ได้ดำรง อยู่ร่วมโลกอย่างสันติสุขสืบไป

ภาพถ่าย : โอภาส ศรีสะอาด

ขอบคุณ

1 คณะครูอาจารย์โรงเรียนบ้านเขาหมู่มั่น
สังกัดการประถมศึกษา อ.สระโบสถ์ จ.ลพบุรี
ที่อนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับ
สถานที่

2 สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ที่ให้
ทุนสนับสนุน จัดซื้อเครื่องมือ จัดนิทรรศการ
และพิมพ์หนังสือสุริยุปราคาฟากฟ้าสยาม รวมทั้ง
บริษัท ห้างร้านต่างๆที่ได้อนุเคราะห์สนับสนุนการ
พิมพ์

3 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ
อาจารย์ในคณะวิทยาศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้ติดต่อ
ประสานงานและดำเนินการออกสังเกตการณ์
สุริยุปราคาในครั้งนี้ ได้อย่างราบรื่นประทับใจ

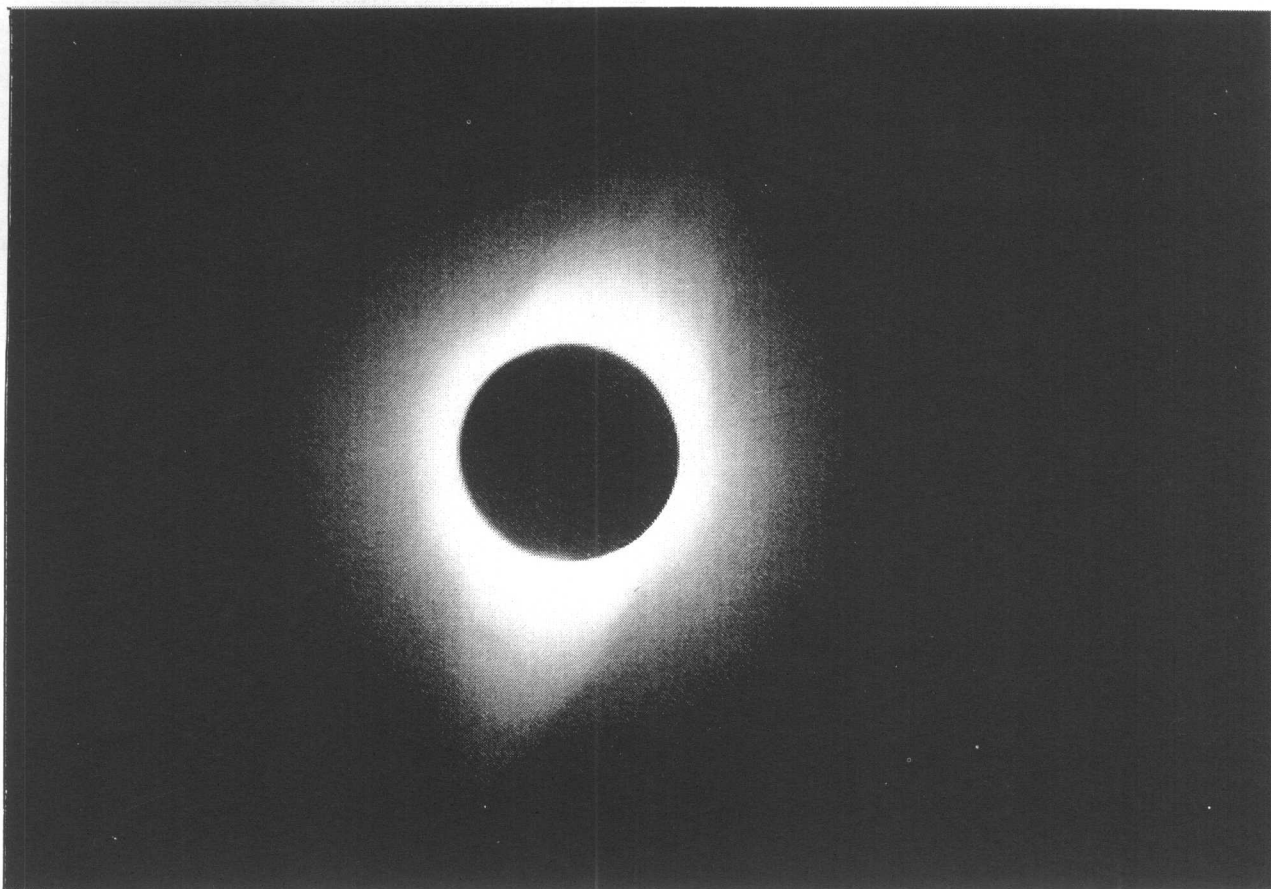
เอกสารอ้างอิง

1 เอกสารประกอบการสัมมนา *สรุปผล
การศึกษาวิจัยเบื้องต้นงานสุริยุปราคาเต็มดวง
15 ธันวาคม 2538* จัดโดยท้องฟ้าจำลองกรุงเทพ
ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา กรมการศึกษา
นอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ

2 *สุริยุปราคาฟากฟ้าสยาม* พิมพ์เนื่อง
ในงานนิทรรศการสุริยุปราคาลongกาญจนาภิเษก
เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ใน
วโรกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี ภาควิชา
ฟิสิกส์และวิทยาศาสตร์ทั่วไป สถาบันราชภัฏพระ
นครศรีอยุธยา 2538

3 โอภาส ศรีสะอาด 95.10.24 *สุริยคราส
วารสารคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา 2538*

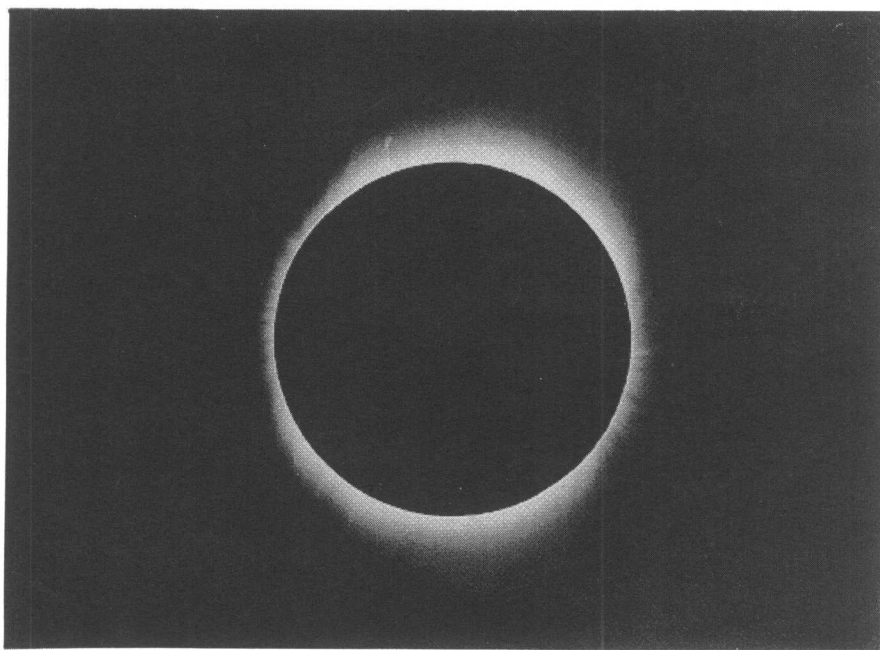
ผลการประกวดภาพสุริยุปราคาเต็มดวง ประเภทสไลด์

รางวัลยอดเยี่ยม

ผู้ถ่ายภาพ: สาธิต โสภิตภักดีพงษ์

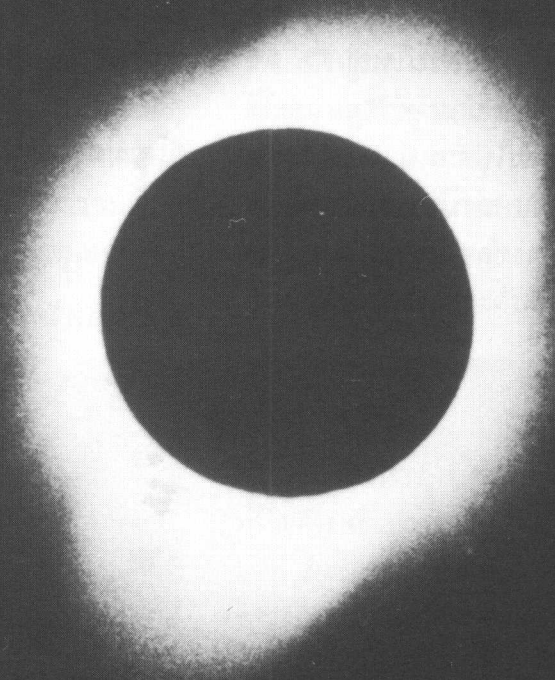
สถานที่ถ่ายภาพ: อ.ชัยบาดาล จ.ลพบุรี

รางวัลรองยอดเยี่ยมอันดับ 1

ผู้ถ่ายภาพ: วรดิเรก มรรคทรัพย์

สถานที่ถ่ายภาพ: หมู่บ้านทับทิมสยาม อ.ตาพระยา จ.สระแก้ว

เศรษฐกิจอยุธยา

ประทุม จันพินิจ*

จากการที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตที่ราบลุ่ม ทรพยากรธรรมชาติที่สำคัญจึงมาจากแหล่งน้ำเป็นส่วนใหญ่ คือ ดินเหนียว ดินทราย และทราย นำมาทำอิฐ และใช้เป็นวัสดุในการก่อสร้างส่งไปจำหน่ายยังจังหวัดใกล้เคียง นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำธรรมชาติที่เป็นปัจจัยต่อการเกษตร การชลประทาน และการขนส่ง

แหล่งน้ำ

1) แม่น้ำป่าสัก ต้นกำเนิดที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ไหลผ่านอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ผ่านอำเภอแก่งคอย สระบุรี และอำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ผ่านอำเภอท่าเรือ และอำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไหลมาบรรจบแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตำบลป้อมเพชร อำเภอพระนครศรีอยุธยา รวมความยาวของแม่น้ำป่าสักช่วงไหลผ่านจังหวัด ประมาณ 52 กิโลเมตร

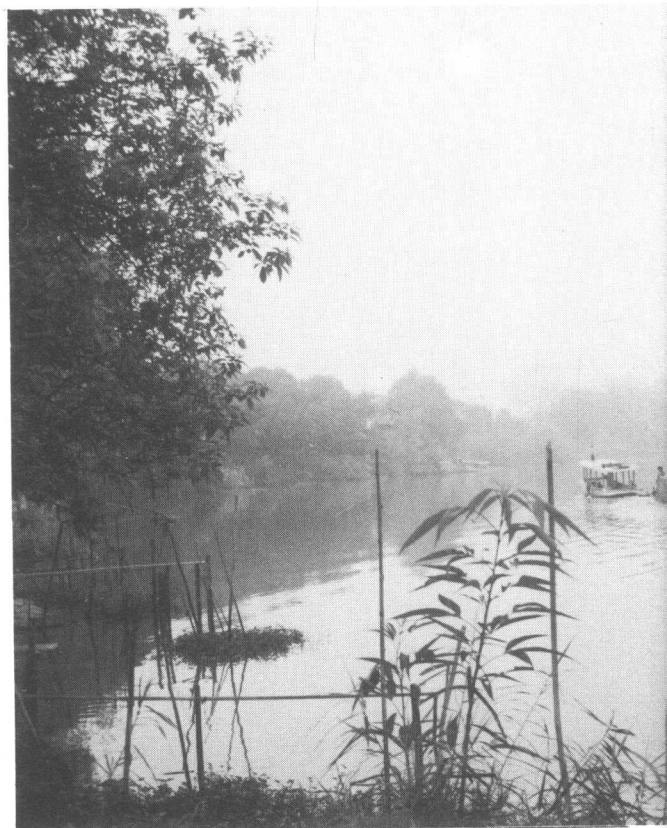
* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์

คณะวิทยาการจัดการ

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

2) แม่น้ำน้อย เริ่มต้นจากแม่น้ำ เจ้าพระยาที่ประตูระบายน้ำบรมธาตุผ่าน จังหวัดชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง เข้าเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่อำเภอผักไห่ ความยาว 27 กิโลเมตร มาเชื่อมกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่อำเภอเสนา

3) แม่น้ำเจ้าพระยา เริ่มจากแม่น้ำปากน้ำโพจังหวัดนครสวรรค์ ผ่านเขื่อนเจ้าพระยาที่

ภาพถ่าย : วิสุทธิ์ ภิญญาวณิชกะ

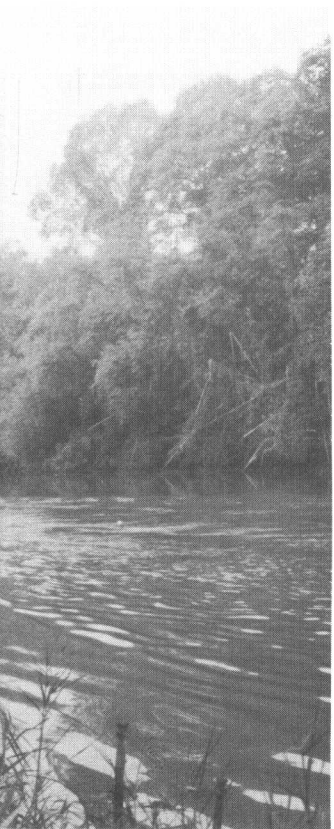
จังหวัดชัยนาท ไหลผ่านจังหวัดสิงห์บุรี อ่างทอง
เข้าเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่อำเภอบาง
บาล แยกเป็น 2 สาย สายที่ 1 ผ่านอำเภอบาง
บาล อำเภอบางไทร ระยะทาง 26 กิโลเมตร
สายที่ 2 ผ่านอำเภอบางบาล อำเภอพระนครศรี
อยุธยา อำเภอบางปะอิน ระยะทาง 55
กิโลเมตร มาบรรจบกับแม่น้ำเดิมที่บ้านบางไทร
อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4) แม่น้ำลพบุรี เริ่มจากตำบลม่วงหมู
อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี ผ่านอำเภอบ้านแพรก

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เคยเป็นที่ตั้ง
ของราชธานีของประเทศมานาน ถึง 417 ปี โดย
สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (สมเด็จพระเจ้าอู่ทอง)
ทรงสร้างราชธานีเมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ.1893
มีพระมหากษัตริย์ปกครองติดต่อกันมารวม 33
พระองค์ โดยอาณาจักรศรีอยุธยาได้ล่มสลายลง
ในปี 2310

ภายหลัง จากกรุงศรีอยุธยาแตก ในปี
2310 กรุงศรีอยุธยาก็อยู่ในสภาพบ้านแตก
สาแหรกขาด บ้านเรือนถูกทำลาย แต่ก็ยังมีซาก
วัดถุและโบราณสถานต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์
เหลืออยู่มาก และกรุงศรีอยุธยาก็มิได้เป็น
เมืองร้าง เนื่องจากยังเป็นเมืองอยู่ชั่วอู่ชั่วน้ำเป็นชุม
ทางการคมนาคมสู่ภาคเหนือ และภาคตะวันออก
เฉียงเหนือ ดังนั้นเพียงระยะเวลาประมาณ 60
ปีต่อมาก็กลายเป็นเมืองที่มีประชากร อยู่กัน
อย่างหนาแน่นและ มีความเจริญตามพัฒนาการ
ด้านเศรษฐกิจและสังคมจนถึงปัจจุบัน

ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วม
ถึง ซึ่งเรียกว่าที่ราบลุ่มเดลต้า อยู่สูงกว่าระดับ
น้ำทะเลเฉลี่ยประมาณ 3.5 เมตร ไม่มีภูเขา แต่มี
แม่น้ำสำคัญ 4 สาย ไหลผ่านคือแม่น้ำเจ้าพระยา
แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำน้อยรวมทั้งมี
ลำคลองใหญ่น้อยจำนวนมากน้ำหลาก น้ำใน
แม่น้ำลำคลองจะมีระดับสูง และท่วมปกคลุมไปทั่ว

ภาพจากหนังสือ "อยุธยา" สำนักพิมพ์สารคดี 2538

บริเวณพื้นที่ราบลุ่มของจังหวัด ดังนั้น พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดจึงเป็นดินตะกอนแม่น้ำพัดพา ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสำหรับการเกษตร

ภูมิอากาศของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ค่อนข้างร้อน เป็นอากาศแบบทุ่งหญ้าเมืองร้อน หรือทุ่งหญ้าสะวันนา อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 31°C อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 24°C ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยทั้งจังหวัดประมาณ 1,342.7 มิลลิเมตรต่อปี
อำเภอมหาราช อำเภอบางปะอิน อำเภอพระนครศรีอยุธยา แล้วมารวมกับแม่น้ำป่าสักที่วัดตองปุ ในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา ระยะทาง 85 กิโลเมตร

5) ลำคลอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีลำคลองสำคัญที่ใช้ในด้านชลประทาน และขนส่งสินค้าหลายคลอง ได้แก่ คลองบางบาล คลองบางปลารวม คลองบางหลวง คลองมหาราช คลองบางแก้ว คลองพระครู คลองลาดชะโด คลองกุฎี คลองลาดชิด คลองนาคู คลองสระเทพ คลองพระยาบันลือ คลองขุนศรี คลองไผ่พระ คลองกกแก้ว คลองร่วมไทร คลองปากกระวาน และคลองน้ำเค็ม

อุตสาหกรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนมากจะเป็นอุตสาหกรรมบริการ เช่น โรงซ่อมรถยนต์ โรงกลึงโลหะ เชื่อมโลหะ ทำชิ้นส่วนอุปกรณ์เครื่องยนต์ และอุตสาหกรรมเกษตร เช่น โรงสี โรงเลื่อย โรงงานแปรรูปสินค้าเกษตร ซึ่งเป็นโรงงานขนาดเล็ก แต่ในปัจจุบันโรงงานที่ตั้งใหม่ส่วนมากจะเป็นโรงงานขนาดใหญ่ เช่น โรงงานการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ โรงงานปั่นด้าย โรงงานทำรองเท้า โรงงานผลิตนาฬิกา โรงงานเครื่องมือแพทย์และโรงงานผลิตเทปบันทึกเสียง เป็นต้น ซึ่งเมื่อพิจารณาจากตัวเลขในปี 2536 พบว่า โรงงานขนาดเล็ก (มีเงินลงทุนน้อยกว่า 10 ล้านบาท) มีจำนวน 382 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 69.20 ของโรงงานทั้งหมด

ขณะที่โรงงานขนาดกลาง (มีเงินลงทุน 10-100 ล้านบาท) มีจำนวน 122 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 21.26 และโรงงานขนาดใหญ่ (มีเงินลงทุนมากกว่า 100 ล้านบาท) มี 59 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 10.28 ของโรงงานทั้งหมด นอกเหนือจากนี้เป็นโรงงานสี่ข้าวจำนวน 100 โรงงาน

การกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม

หากจำแนก โรงงานอุตสาหกรรมตามอำเภอที่ตั้ง มีโรงงานที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอบางปะอิน จำนวนมากถึง 111 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 19.33 ของโรงงานทั้งหมด รองลงมาได้แก่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา 98 โรงงาน ร้อยละ 17.07 ของโรงงานทั้งหมด รองลงมามีรายละเอียดดังนี้

อำเภออุทัย 57 โรงงาน อำเภอเสนา 55 โรงงาน

อำเภอวังน้อย 49 โรงงาน อำเภอท่าเรือ 41 โรงงาน

อำเภอบางไทร 33 โรงงาน อำเภอนครหลวง 27 โรงงาน

อำเภอบางบาล 21 โรงงาน อำเภอลาดบัวหลวง 19 โรงงาน

อำเภอบางปะหัน 19 โรงงาน อำเภอภาชี 14 โรงงาน

อำเภอผักไห่ 12 โรงงาน อำเภอมหาราช 9 โรงงาน

อำเภอบางซ้าย 7 โรงงาน อำเภอบ้านแพรก 2 โรงงาน

นิคมอุตสาหกรรมและกิจการเขต

อุตสาหกรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยร่วมกับภาคเอกชนได้จัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวม 3 แห่ง ได้แก่

(1) นิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน มีพื้นที่โครงการจำนวน 2,000 ไร่

(2) นิคมอุตสาหกรรมไฮเทค มีพื้นที่โครงการ 2,150 ไร่

(3) นิคมอุตสาหกรรมสหรัตนนคร มีพื้นที่โครงการ 2,000 ไร่

การขยายตัวของการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรม

การลงทุนทางด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพิ่มจากปี 2530 ซึ่งมีจำนวนโรงงาน 409 โรงงาน เงินลงทุน 8,765 ล้านบาท และจำนวนคนงาน 16,109 คน เมื่อมาถึงปี 2535 จำนวนโรงงานมี 542 โรงงาน จำนวนเงินลงทุนเท่ากับ 33,883 ล้านบาท คนงาน 46,180 คน มีอัตราการขยายตัว โดยเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 28 ต่อปีปัจจุบัน (ก.พ.2537) มีโรงงานทั้งหมด 574 โรงงาน เงินลงทุน 83,265 ล้านบาท และจำนวนคนงาน 50,257 คน มีจำนวนเงินลงทุนเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 80 และการจ้างงานก็เพิ่มขึ้นด้วย

การพาณิชย์กรรมและบริการ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวตั้งแต่ปี 2530 โดยมีการบูรณะสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชน ในจังหวัดมีราย

ได้จากธุรกิจ การท่องเที่ยว มีผู้ประกอบการกิจการบริการมากขึ้น เช่น ธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร สถานเริงรมย์ เป็นต้น นอกจากนี้จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากจังหวัดต่าง ๆ เข้ามาทำงานในโรงงานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่งผลให้ธุรกิจด้านบริการอื่นๆ มีมากขึ้น เช่น บ้านเช่า หอพัก การบริการขนส่ง ทำความสะอาด รักษาความปลอดภัย โดยเฉพาะด้านที่อยู่อาศัยจำพวกบ้านจัดสรร บ้านเช่า หอพัก มีการขยายตัวค่อนข้างสูง

สภาพปัญหา แรงงานและการจ้างงาน

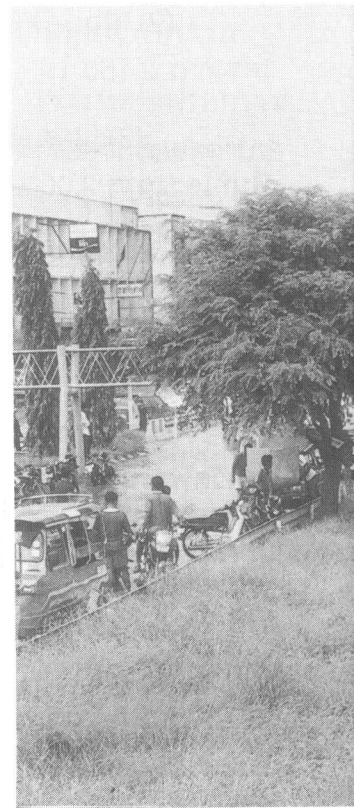
จากการขยายตัวและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจดังกล่าว ทำให้โครงสร้างการผลิตสาขาอุตสาหกรรมเป็นสาขาการผลิตหลักของจังหวัด ซึ่งเดิมในอดีตเศรษฐกิจของจังหวัดต้องพึ่งพาสาขาการเกษตรเป็นสาขานำ แต่เนื่องจากปัจจุบันเกษตรกรต้องประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น ราคาพืชผลไม่แน่นอน ปัญหาที่ดินทำกินซึ่งถูกเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมเนื่องจากที่ดินมีราคาสูงขึ้น ปัจจุบัน มีพื้นที่ใช้ในภาคอุตสาหกรรมเฉพาะนิคมและเขตอุตสาหกรรมรวม 7,550 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 1,597,900 ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความสามารถที่จะนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้ในการผลิตให้มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ประกอบกับการอุตสาหกรรม มีการขยายตัว มีความต้องการแรงงานมากขึ้นเป็นลำดับ ทำให้แรงงานในภาคเกษตรเคลื่อนย้ายไปทำงานนอกภาคเกษตรมากขึ้น โดยเข้าไปขายแรงงานในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการเป็นส่วนใหญ่ กลายเป็นแรงงานอพยพไปประกอบอาชีพ ในเมืองทั้งถาวรและชั่วคราว บางส่วนอพยพ ไปทำงานต่างประเทศ การหาทางออกต่าง ๆ ดังกล่าวต้องประสบปัญหาที่ตามมา เช่น ปัญหาชุมชนแออัด การ

แก่งแย่งในการทำมาหากินและสิ่งยั่วยุ ตลอดจนความพึงพอใจของสังคม อันส่งผลกระทบต่อสังคม คือ ระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามประเพณีดั้งเดิมมีน้อยลง หมู่บ้านไม่สามารถเป็นที่พึ่งพิงของผู้เดือดร้อนได้อีกต่อไป เกิดปัญหาการทอดทิ้งเด็กและผู้สูงอายุในชนบท ปัญหาการหย่าร้าง ครอบครัวแตกแยก ปัญหาการใช้แรงงานเด็กและเยาวชน ปัญหายาเสพติด การค้าประเวณี การแพร่ระบาดของภูมิคุ้มกันบกพร่อง ตลอดจนปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาการฆ่าตัวตาย และความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมและจริยธรรมของสังคมโดยทั่วไป

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตจากภาคเกษตร ไปสู่ภาคอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความต้องการแรงงานสูง โดยเฉพาะแรงงานที่มีฝีมือ เนื่องจากปัจจุบันอุตสาหกรรมบางประเภทในจังหวัด เป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ใช้เทคโนโลยีสูง เช่น อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรมเชื่อมโยง ประเภทรถยนต์ประกอบ แรงงานที่ต้องการ จึงเป็นแรงงานที่มีฝีมือและมีความรู้ระดับสูง แต่ประชากรส่วนใหญ่ที่อยู่ในตลาดแรงงานและที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงาน สำเร็จการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษา เป็นแรงงานที่มีทักษะต่ำ ทำให้มีการใช้แรงงานจากแหล่งอื่นทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ในปัจจุบันกระบวนการผลิตอุตสาหกรรม ได้มีการพัฒนาไปอย่างมาก มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้มากขึ้นเพื่อลดต้นทุนในการผลิต ทำให้เกิดปัญหาด้านการลดปริมาณการจ้าง และการเลิกจ้างในบางอุตสาหกรรม กล่าวโดยทั่วไป แรงงานของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาส่วนใหญ่เป็นกำลังแรงงานที่ไม่มีฝีมือ ประมาณร้อยละ 80 ของกำลังแรงงานทั้งหมดมีการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า

การจ้างงานและการเลิกจ้างจึงมีผลต่อแรงงานกลุ่มนี้มากที่สุด

ภาพถ่าย : โอภาส ศรีสะอาด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาสังคม
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

น้ำท่วมเกาะเมืองอยุธยา

มองจากมิติวัฒนธรรม

สุธรรม ชาติะสิงห์*

เหลียวหลังแลหน้า

ภัยจากธรรมชาติที่คนไทยเราได้รับอยู่เสมอ ๆ ก็คือ ภัยจากน้ำท่วม ฝนแล้ง และภัยจากลมพายุ จากข้อมูลข่าวสารที่รับรู้ได้ในขณะนี้ ปีนี้เป็นปีที่คนไทยส่วนใหญ่ ถึง 68 จังหวัด ทุกภาคประสบกับอุทกภัยมากเป็นประวัติการณ์ ผู้คนตายไป 250 กว่าคน ทรัพย์สินเสียหายหลายหมื่นล้านบาท น้ำท่วมปี 2538 นี้ มากกว่าปี 2526 บางคนบอกว่ามากกว่าปี 2485 แต่ผู้

เขียนไม่สามารถบอกได้เพราะเกิดเข้าไปหน่อย เวลานั้นยังเป็นเด็กไม่เตี้ยงสา พ่อแม่พาหนีภัย ลูกกระเบิดจากเครื่องบินยามคำคืน เสียงตายในสงครามมหาเอเชียบูรพาและผจญกับสภาวะข้าวยากหมากแพงเอาตัวรอดมาได้จนถึงบัดนี้ ก็นับว่าบุญมากแล้ว จากการสอบถามผู้เฒ่าผู้แก่ ก็บอกว่าน้ำยังท่วมน้อยกว่าปี 2485 ก็ทำให้พอทำได้

ก่อนที่รัฐบาลจะสร้างเขื่อนหลายเขื่อนในภาคเหนือ และภาคกลาง จังหวัดอยุธยาเมืองอยู่ช้ำอู่ น้ำก็มีหน้าน้ำ มีน้ำท่วมทุกปีเป็นปกติ ถ้าน้ำไม่ท่วมนั่นแหละไม่ปกติ โดยเฉพาะตามพื้นที่นอกเกาะเมือง เพราะอยุธยาเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำลำคลองมาก บางปีน้ำท่วมมากหรือไม่ท่วมไร่นาเสียหาย ถ้าน้ำท่วมมากหรือไม่ท่วมติดต่อกันหลาย ๆ ปีก็เกิดปัญหาความยากจนข้นแค้นแก่ชาวไร่ ชาวนาเป็นอันมาก ส่งผลให้เกิดปัญหาข้าวยากหมากแพงกระทบกระเทือนไปทั่ว ปีใดน้ำท่วมเป็นปกติ ข้าวปลาอาหารก็อุดมสมบูรณ์ถ้าไม่มีปัญหาแทรกซ้อนอย่างอื่น เช่น ปัญหาศัตรูข้าว ปัญหาราคาข้าวตกต่ำ ชาวนา ชาวไร่ก็พอจะสามารถลืมตา อ้าปากได้ ใช้หนี้ใช้สินที่มีอยู่ แม้จะไม่หมดหนี้แต่ก็พอทุเลา ทำให้พอมีความหวังอยู่บ้างไม่ถึงกับสิ้นหวังเสียทีเดียว ทำให้กล้าคิดกล้าต่อสู้กับชีวิตได้อีกต่อไป เมื่อชาวไร่ชาวนามีชีวิตที่ดี คนอาชีพอื่นก็พลอยมีชีวิตที่ดีไปด้วย *คนที่มีชีวิตอยู่กับความไม่แน่นอน มองเห็นความไม่แน่นอนอยู่เสมอ เมื่อพบกับความไม่แน่นอน*

*อันได้แก่น้ำท่วมฝนแล้งจึงพอทำได้ไม่รู้สึก
เครียดหรือเดือดร้อนมากนัก*

เมื่อสร้างเขื่อนขึ้นมาหลาย ๆ เขื่อน เช่น
เขื่อนเจ้าพระยา เขื่อนภูมิพล เขื่อนสิริกิติ์ฯน้ำจึงมี
เจ้าของมากขึ้น น้ำได้รับการควบคุมมากขึ้น ทั้ง
เจ้าพระยาจึงไม่ค่อยจะมีบรรยากาศของหน้าน้ำ
เหมือนก่อน การที่จะพายเรือข้ามทุ่งข้ามท่าไป
มาหาสู่กัน เก็บสายนบัว สันตวา แพงพวยดักลอบ
ดักกุ้ง ตกปลาชิว ปลาโอเอ้า ปลากระแห เก็บขี้มูก
พระอินทร์ แข่งเรือ ลอยกระทง หรือกิจกรรมอื่น
ใดที่สนุกสนานแบบเด็ก ๆ แบบผู้ใหญ่ ในอดีต
หรือภาพอยุธยาหน้าน้ำแบบที่ คุณอเนก นาวิกมูล
เขียนไว้คงหาได้ยากแล้วในปัจจุบัน *แต่ควร
ยอมรับความจริงว่าอยุธยามีสภาพเป็นที่ลุ่มที่
น้ำจะท่วมถึงได้เสมอ* กาลเวลาล่วงไป ชาว
อยุธยา รวมทั้งชาวเมืองทั่วไปโดยเฉพาะคนใน
เขตเทศบาล จึงกลายเป็นคนที่เคยชินกับการ
ดำรงชีวิตอยู่บนบกมากขึ้น หลายคนย้ายบ้าน
จากริมน้ำมาอยู่ใกล้ถนน ถมดินลงแม่น้ำลำคลอง
และทางระบายน้ำ ซอบซับซัรต หลายคนพายเรือ
ไม่เป็น ว่ายน้ำไม่เป็นเพราะไม่ได้เสียเงินไปหัดว่าย
น้ำที่สระว่ายน้ำ และซื้อชุดอาบนํ้าตามแบบ
วัฒนธรรมตะวันตกที่ไม่กล้าสวมใส่ กลายเป็นลูก
กรุงไม่ใช่ลูกทุ่งชาวแพหรือชาวน้ำ พอเจอปัญหา
น้ำท่วมจึงเครียดทำท่าจะเป็น *โรคกลัวน้ำ เป็น
ศัตรูกับน้ำ เป็นศัตรูกับคนใกล้เคียง* กันไปก็มี
หรือพอเรือล่ม แพล่ม จึงตายกันครั้งละ มาก ๆ
เพราะว่ายน้ำไม่เป็น ไม่ชินกับน้ำหรือชีวิตหน้าน้ำ
ก็เป็นเรื่องของชีวิตวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปปรับตัว
ไม่ได้หน้าเวทนามาก

ธรรมชาติของน้ำ

เมื่อพูดถึงน้ำ เราก็ควรทำความรู้จักชนิด
ลักษณะและธรรมชาติ ธรรมชาติของน้ำกันบ้างตาม
สมควร

น้ำแบ่งออกเป็นชนิดได้ตามที่มา คือ น้ำ

เหนือ น้ำหุน (น้ำทะเล) น้ำฝน และน้ำบาดาล
น้ำแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ น้ำดี และน้ำ
เน่า น้ำมีธรรมชาติที่ไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ น้ำให้
ความเยือกเย็น สุภาพ เป็นกลาง ไม่ทำตัวเด่น
แต่ชอบการผสมกลมกลืน น้ำมีความสามารถในการ
แทรกซึมเข้าสู่สิ่งต่าง ๆ ได้ง่าย *"จะห้ามน้ำไม่
ให้ไหล ห้ามไฟไม่ให้มีควัน..." ก็คงจะยากเอา
การ* ดังนั้นการทำท่อบกั้นน้ำ หรือพังท่อบยอม
ไม่ทำให้น้ำในบริเวณที่ท่วมอยู่แล้วสูงขึ้นหรือต่ำลง
แต่อย่างใด

*น้ำสามารถให้คุณประโยชน์เป็นอนเนก
อนันต์และสามารถให้โทษอย่างมหันต์* เช่น
สามารถนำน้ำมาช่วยในการผลิตกระแสไฟฟ้า
สามารถนำน้ำมาช่วยในการทำการเกษตร และ
ยามใดที่มีน้ำเกินความต้องการไม่สามารถควบคุม
และขจัดออกไปได้ น้ำก็จะทำให้เกิดผลเสียคือ
ท่วมบ้านเรือนไร่นา ก่อให้เกิดการเสียหายอย่าง
มาก น้ำที่ไหลมาจากที่สูง เช่น ภูเขา น้ำเอาชุง
หรือท่อนไม้มาด้วย เมื่อกระทบกับสิ่งใดก็จะนำ
ความพินาศเสียหายมาสู่สิ่งนั้นเช่นเหตุการณ์ที่เกิด
ที่บ้านกระทุงในภาคใต้ของไทยเมื่อหลายปีก่อน
เป็นต้น การจัดการเกี่ยวกับน้ำ เช่นการควบคุม
การสงวนรักษาน้ำและทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ
จะเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นมากขึ้นในปัจจุบัน
*การชอบแต่จะรับประโยชน์แต่ไม่ยอมรับโทษของ
น้ำ ก็คล้ายๆกับการยอมรับการเกิด แต่ไม่
ยอมรับการตาย ซึ่งเป็นลักษณะที่จะต้องเป็นไป
ในสิ่งเดียวกัน จะเป็นไปได้อย่างไร*

น้ำเกี่ยวข้องกับประเพณี วิถีชีวิตของคน
ไทย ทั้งเป็นต้นกำเนิดของชีวิต ของสรรพสัตว์
ทั้งหลาย เชื่อว่าน้ำจะต้องมีปริมาณที่พอเหมาะ
ประมาณ เฮอร์เชนตีในร่างกายมนุษย์ ถ้าเกิน
พอดีหรือขาด ก็อาจจะมีอาการ เช่น น้ำท่วมปอด
หรือร่างกายขาดน้ำอย่างรุนแรง ทั้งนี้ไม่เกี่ยวกับ
น้ำลายท่วมสภา หรือพูดแบบน้ำท่วมทุ่ง หา

สารแค้นสารไม่ได้ การกระทำของมนุษย์ ถ้ามีน้ำเข้าไปเป็นส่วนประกอบหรือเข้าไปแทรกก็จะเป็นการกระทำที่ดีที่ราบรื่น กล่าวคือมี *น้ำใจ น้ำคำ น้ำมือ* และเครื่องยนต์เมื่อมีน้ำมันหล่อลื่น ก็ไม่เสียหาย ถ้าน้ำไม่มีก็ต้องแถมแถมขวาน คนที่เป็น เพื่อนแท้จะต้องเติมน้ำสาบานกัน และท้ายที่สุดเมื่อตายก็ต้องรดน้ำศพกัน

น้ำใช้ชำระล้างสิ่งสกปรกต่าง ๆ เพื่อให้สิ่งนั้นสะอาดขึ้น ดีขึ้น น้ำเมื่อชำระล้างสิ่งใดแล้ว ย่อมชุ่มฉ่ำใช้ต่อไปไม่ได้ แต่มีใช้น้ำนั้นจะชุ่มหรือเสียโดยธรรมชาติ นักวิทยาศาสตร์มอง เห็นจุดนี้ จึงทำน้ำชุ่มที่ใช้ไม่ได้แล้ว ให้กลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก คือ *การรีไซเคิล (Recycle)* น้ำนั่นเอง และบางครั้งเมื่อมีน้ำเสียมาก ๆ รีไซเคิลไม่ไหว ต้องขจัดออกไปก็อาจจะต้องยอมตัดหางปล่อยวัดโดยการเอาน้ำดื่มมาไล่น้ำเสียออกไปก็มี สิ่งใดก็ตามที่เป็นของเสีย หรือเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่ต้องการ เมื่อไม่สามารถจะขจัดออกไปได้มนุษย์ก็มักจะทิ้งลงในแม่น้ำลำคลอง นับว่าเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องอย่างยิ่ง

น้ำใช้ดับไฟได้ ธรรมชาติสร้างสิ่งต่าง ๆ มาคู่กัน ใช้ประโยชน์ได้และใช้แก้กันได้ ทำให้สิ่งทั้งหลายเกิดความสมดุล ทำให้เกิดความแตกต่าง ทำให้มนุษย์มีโอกาสเลือก และมีโอกาสแสดงความสามารถ เช่น มีความแข็งก็มีความอ่อนมีพิษมียาแก้พิษ มีตายก็มีเกิด มีน้ำท่วมก็มีเขื่อนกันน้ำ การยอมรับในสิ่งหนึ่งบางครั้งจึงไม่ควรเป็นการไม่ยอมรับในอีกสิ่งหนึ่งเสมอไป สิ่งหนึ่งถูกก็ไม่ได้หมายความว่าอีกสิ่งหนึ่งจะผิด *ถ้ารักที่จะได้ประโยชน์อย่างเดียว การป้องกันความสูญเสียที่จะเกิดจากน้ำท่วมก็เป็นสิ่งที่อาจไม่เหลือวิสัย ถ้าดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับธรรมชาติ และเตรียมป้องกันปัญหาน้ำท่วมไว้ล่วงหน้า*

เมื่อมีความเข้าใจเรื่องน้ำพอสมควรแล้ว ก็ขออย่า ให้น้ำท่วมปากจนพูดไม่ออก หรือทำตัวเป็นมะนาวไม่มีน้ำ เป็นน้ำเน่า บัวเลี้ยงน้ำหรือเมื่อน้ำลดตอผุด ก็แล้วกัน

ค้นหาอธิบาย

ลักษณะของเกาะเมืองอยุธยาในอดีตกำแพงกันจึงเป็นปราการกันน้ำอย่างดี ปัจจุบันมีถนนอุทองเป็นคันกันน้ำ เมื่อถึงหน้าน้ำ น้ำจะท่วมบริเวณที่ลุ่มซึ่งเป็นไร่นารอบนอกเท่านั้นตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เมื่อมีข้าศึกมาประชิดพระนครเมื่อถึงฤดูน้ำหลากข้าศึกทนนอยู่ไม่ได้ ก็จะต้องถอยทัพกลับไป น้ำท่วมเกาะเมืองคราวนี้ จึงนับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่แปลกมากเพราะหลายแห่งอยู่รอบนอกเกาะเมืองน้ำไม่ท่วม น้ำท่วมปีนี้จึงท่วมมากเป็นพิเศษชนิดไม่เคยท่วมแบบนี้มาก่อน เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนกันยายน โดยน้ำเข้ามาทางตลาดหัวรอ ต่อมา คันกันน้ำบริเวณโรงงานสุราพังไม่สามารถปิดคลองมหาชัยได้ทัน บางแห่งน้ำขึ้นสูงกว่าระดับถนน ประชาชนและพระสงฆ์ร่วมกันทำลายท่อนกันน้ำ น้ำจึงท่วมแพร่กระจายไปทั่ว ได้รับความเดือนร้อนกันทั่ว ถนนหลายสายถูกน้ำท่วม วัดวาอาราม โบราณสถานสถานที่

ราชการ สถาบันการศึกษาถูกน้ำท่วม รถยนต์เล็ก
 ขับไม่ได้ การจราจรติดขัด โรงพยาบาลถูกน้ำ
 ท่วมต้องอพยพคนไข้ ไปฝากยังโรงพยาบาลใกล้
 เคียง อยากกระซิบบ้าง ๑ ในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ว่า
 คนที่ใกล้จะตายอย่าเพิ่งตาย คนที่เจ็บป่วยอย่า
 เพิ่งไปหาหมอ วัดและฌาปนสถานต้องปิดชั่วคราว
 เพราะน้ำท่วม ประชาชนที่มีบ้านชั้นเดียวและ
 น้ำท่วมก็หนุนเตียงนอนขึ้นมาเหนือน้ำ ก้าวขา
 ลงจากเตียงก็ถึงน้ำเลย บางรายต้องเปิดหลังคา
 ลังกะสี เพื่อทำครัวบนหลังคา เลยก็มี เป็นความ
 จริงที่เหนือกว่าการกินบนเรือนถ่ายบนหลังคาเสีย
 อีก คนดีหน่อย คือพวกที่มีบ้านสองชั้นก็อพยพ
 ข้าวของขึ้นไปอยู่ชั้นบน ครอบครัวยากจนก็อพยพ
 มาอยู่อาศัยริมถนน มีปัญหาเรื่องการขับถ่ายการ
 อาบน้ำ การจัดการกับขยะ สิ่งปฏิกูลต่าง ๆ คนที่
 มีฐานะดี ก็ย้ายไปเช่าห้องพักตามโรงแรม บ้าน
 ญาติ เรือเหล็ก เรือไม้ขายดี แต่คนมีเงินถึงจะซื้อ
 ได้ คนไม่มีเงินหรือเสียตายเป็นเงินก็ทำแพขึ้นเอา
 ยางรถยนต์มาหนุนแพ บางคนเลยมีอาชีพขาย
 เรือรับจ้างส่งคนจากบ้านมาขึ้นถนน บางคนมีแพ
 มีขายผักปลา ก็เลยถือโอกาสนำแพ นำขั้วมา
 ใช้ให้เป็นประโยชน์ น้ำในเมืองท่วมนาน ๆ ไม่ถ่าย
 เท ก็เลยเน่าส่งกลิ่นเหม็น ยุงชุมมากขึ้น ภูพอม
 ให้เห็นบ้างแต่ไม่เห็นจระเข้ ความเดือดร้อนเหล่านี
 นี้ไม่ควรจะได้รับการซ้ำเติมให้เดือดร้อนมากขึ้น
 จากพวกลักขโมย จาการราคาสูงขึ้นโดยปราศจาก
 เหตุผลสมควรของสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำ
 เป็น ใครที่มีพฤติกรรมเช่นนี้สมควรได้รับการ
 ประณามและควรได้รับการลงโทษอย่างเฉียบขาด

มีคำพูด คำถามที่คนมักจะพูด คู่กันในช่วงน้ำท่วม เช่น

"ที่บ้านน้ำท่วม หรือยัง แค่นี้แล้ว"

"เชิญชวนบริจาคเงิน และสิ่งของช่วยพี่น้องไทยที่น้ำท่วม"

"จะให้ช่วยอะไรก็ยินดีนะ อย่าเกรงใจ"

"น้ำไม่น่าจะท่วมเกาะเมืองอยุธยาเลย แสดงว่า....."

ภาพถ่าย : โอบาส ศรีสะอาด

"นับว่าเป็นความผิดพลาดของ.....ที่ไม่เตรียมการป้องกันน้ำท่วมล่วงหน้า"

"น้ำท่วมปีนี้เดือดร้อนทั่วถึงกันดินะ"

"อุทกภัยปีนี้เป็นเรื่องสุดวิสัยที่จะควบคุมได้จริง ๆ เพราะฝนตกติดต่อกันมาตลอด"

"ทำไมทางราชการไม่มาดูแล ช่วยเหลือ แจกสิ่งของแก่เราเลย"

คำพูดคำถามเหล่านี้ต้องการคำตอบ ผู้ที่จะตอบหรืออธิบายได้ดีส่วนหนึ่งก็คือผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือคนในระบบราชการ และตัวผู้ตั้งคำถามเองก็ควรลองหาคำตอบดูบ้างจะช่วยให้เข้าใจดีขึ้น

ผู้เขียนขอนำเอาสิ่งที่พบเห็นและมุมมองต่าง ๆ มากล่าวไว้ดังนี้

ก่อนอื่นผู้เขียนเชื่ออย่างมากว่าคงไม่มีใครอยากเห็นน้ำท่วมเกาะเมือง เพราะจะทำให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวง เนื่องจากบริเวณเกาะเมืองเป็นที่อยู่อาศัยของคนจำนวนมากเป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการหลายแห่ง มีโบราณสถานสำคัญที่เป็นมรดกโลก มีคุณค่ามาก

ภาพถ่าย : โอบาส คริสอาด

มีโรงพยาบาล มีตลาดการค้า และเป็นสถานที่ที่เหมือนหัวใจ ที่เป็นปัญหาการของทุกสิ่ง แต่ผู้เขียนเชื่อว่าคงมีน้อยคนที่จะคิดว่าเมื่อเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมแล้วจะต้องจัดลำดับการป้องกันแก้ไขอย่างไร จะกันสิ่งใดไว้ให้ไม่ให้น้ำท่วม ลดหล่นกันไปตามสภาพความสำคัญ และความจำเป็น ถ้าคิดได้เช่นนี้ก็คงจะต้องยอมให้บางพื้นที่ถูกน้ำท่วม และบางสถานที่ถูกน้ำท่วมไม่ได้ เช่น โรงพยาบาล ศาลากลางจังหวัด ตลาดบางแห่ง และถนนบางสาย

น้ำท่วมปีนี้ บางคนบางกลุ่มยอมไม่ได้ เมื่อทางเจ้าหน้าที่ของทางราชการ จะทำทํานบกั้นน้ำ โดยมองว่าเมื่อตนเองเดือดร้อนจากน้ำท่วมแล้ว คนอื่นก็ควรจะได้รับความสะดวกด้วย คือเดือดร้อนให้ทั่วถึงกัน ไม่ได้มองถึงความเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม คนประเภทนี้คงต้องใช้เวลาในการทำ ความเข้าใจกันอีกมาก

น้ำท่วมคราวนี้ บางคนมองว่าเป็นเพราะความประมาทเลินเล่อของบางหน่วยราชการขาด

การเตรียมการล่วงหน้า ขาดการป้องกันระยะยาว และเป็นระบบ ตรงนี้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องคงจะให้ความกระจ่างได้ดี เมื่อเกิดปัญหาขึ้นแล้วบุคลากรจากหลายหน่วยงานนำโดยผู้ว่าราชการจังหวัด และหัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ ได้มีการประชุมกัน และให้ความสนใจ ร่วมมือแก้ไขปัญหากันดี ทุกคนต่างเห็นดีเห็นชอบอ่อนเพลียจากการทำงานแก้ปัญหาคั่วกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนำชมเชยทหาร ตำรวจ สมาคม มูลนิธิ และเอกชนต่าง ๆ ที่ได้เข้ามาช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย และความทุกข์ยากของประชาชนเป็นอย่างมากทั้งในด้านเครื่องมือกำลังคนและอุปกรณ์เครื่องยังชีพ ผู้บริหารระดับกระทรวง กรมต่าง ๆ จากส่วนกลางได้กรุณามาตรวจเยี่ยมและให้ความช่วยเหลือ

น้ำท่วมคราวนี้ หลายคนมีความคิดความเชื่อเก่า ๆ ว่าเป็นเพราะปีนี้ เกิดสุริยุปราคาแบบเต็มดวง ในวันที่ 24 ตุลาคม 2538 จึงทำให้เกิดอาเพศคือ อุทกภัย ต้องแก้อาถรรพณ์ด้วยของสีดำ 8 สิ่ง นำมาเช่น ไหว้เทวดาและภูตผี ต้องสวดภาณยักษ์ คนที่เกิดวันพุธจะมีเคราะห์ต้อง

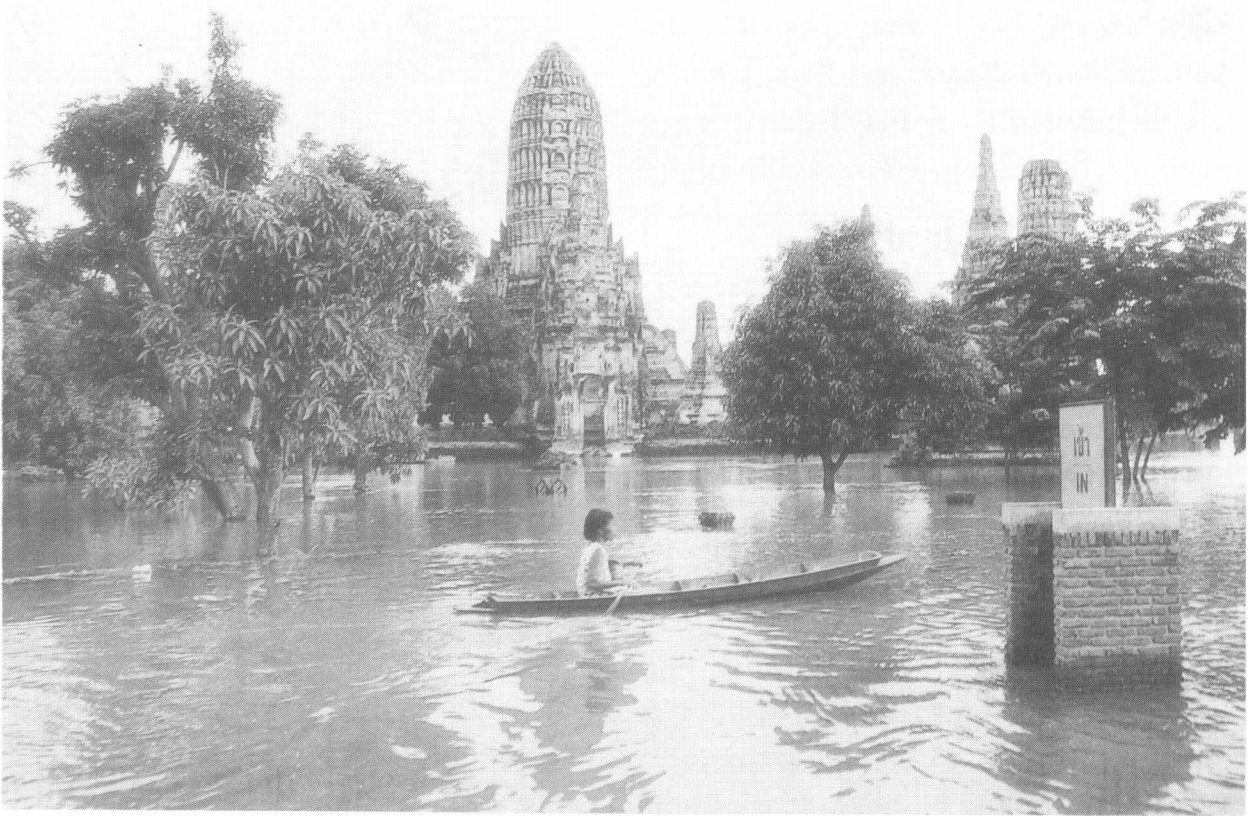
ระวังให้มาก สุริยุปราคานั้น เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่นานๆจะเกิดขึ้นแบบเต็มดวงและมองเห็นได้ในประเทศไทย สุริยุปราคาครั้งล่าสุดเกิดขึ้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2498 และอีก 75 ปี คือในวันที่ 17 เมษายน 2613 จะเกิดและมองเห็นได้ในแถบตำบลห้วยกอ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อีกครั้งหนึ่ง *ก็ขอให้มีชีวิตอยู่ด้วยกันด้วย!!* และจากคำบอกเล่าของชาวกรุงเก่าเราทราบว่า ก่อนที่จะเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 นั้น ได้เกิดสุริยุปราคาและจันทรุปราคาติดต่อกันถึง 3 ครั้ง นับว่าน่าอัศจรรย์มาก *ความคิดที่ติดอยู่กับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ อยู่กับเรื่องบุญกรรม โชคและเคราะห์ ความจริงก็เป็นสิ่งที่ไม่เลวเสียทีเดียว เป็นสิ่งที่ทำให้คนไทยเราอยู่กันมาได้จนถึงปัจจุบัน เป็นความคิดที่ส่วนหนึ่งอยู่ที่การพิจารณาตนเอง มิใช่ความคิดแบบเพ่งโทษคนอื่น ที่กำลังแพร่ระบาดมากขึ้นในสังคมปัจจุบัน* ถ้าจะทำอะไรเป็นการแก้เคล็ด ก็อาจจะทำได้แต่ไม่ควรทำด้วยความมกมาย หรือชักชวนให้คนอื่นเชื่อตามด้วย ควรทำเพียงเพื่อให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยทางจิตใจของตนเท่านั้น สิ่งที่เราควรคิดและทำก็คือ ถึงแม้มนุษย์จะพยายามเอาชนะธรรมชาติ และสามารถเอาชนะได้บ้าง แต่ก็ยังไม่สามารถเอาชนะได้ตลอดในทุกเรื่อง เช่น มนุษย์ยังไม่สามารถเอาชนะความแก่ ความเจ็บ และความตายได้ มนุษย์ยังไม่สามารถป้องกันไม่ให้ฝนตกมากหรือฝนตกน้อยได้ เมื่อมนุษย์ไม่สามารถเอาชนะธรรมชาติได้ มนุษย์จึงไม่ควรคิดรังแกเบียดเบียนธรรมชาติมากเกินไป มนุษย์จึงควรอยู่กับธรรมชาติด้วยความเข้าใจ ความรัก เห็นคุณค่าความสำคัญ และประโยชน์ของธรรมชาติดิน น้ำ อากาศ แร่ธาตุ และป่าไม้ ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดพอดี พอเหมาะ เพื่อทรัพยากรธรรมชาติ จะได้อยู่กับเรานาน ๆ ธรรมชาติจะได้มีความสมดุล ธรรมชาติจะได้ไม่ทำอันตรายต่อมนุษย์ อย่างเช่น ที่เราคนไทยกำลังได้รับอยู่อย่างแสนสาหัสขณะนี้

ผลพลอยได้หรือผลพลอยเสีย

น้ำท่วมคราวนี้ ทำให้คนไทยได้มีโอกาสช่วยเหลือคนไทยด้วยกัน ใครยังไม่มีโอกาสช่วยเหลือคนอื่นก็ให้รับทำเสีย คนไทยนั้นเมื่อไม่มีเหตุศึกสงครามหรือเหตุคับขัน ก็มักต่างคนต่างอยู่ ทะเลาะเบาะแว้งกันบ้าง จนทำให้หลายคนคิดว่าสังคมปัจจุบันนี้เป็นสังคมแบบต่างคนต่างอยู่ เป็นสังคมแบบตัวใครตัวมัน เหมินเสียเถอะที่ใครจะมาบอกให้รู้จักสามัคคี แต่พอเกิดอุทกภัยเดือดร้อนเช่นนี้ ก็ช่วยเหลือกันด้วยการบริจาค วัตถุสิ่งของอาหารการกินตามกำลังความสามารถของแต่ละคน ทำให้ความเดือดร้อนที่หนักกลายเป็นเบาไปได้ บางคนช่วยด้านแรงงาน ความคิดบางคนช่วยอะไรไม่ได้มากก็เดินท่อน้ำ เก็บข้อมูลดูคนดูอื่นเขาทำงาน ชำชั่งรถม้าเพื่อช่วยให้รถติดมากขึ้นก็มีบางคนก็ช่วยวิพากษ์วิจารณ์จนเกินความถูกต้องไปก็มี *การช่วยบริจาควัตถุสิ่งของ แค้นนั้นยังไม่เพียงพอ เพราะเป็นเพียงการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น ควรจะต้องช่วยกันสร้างสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตที่ดีงาม ถูกต้องให้เกิดขึ้นในธรรมชาติและสังคมด้วย* หหมดจากน้ำท่วมก็คงจะต้องเผชิญกับความ หนาวกันอีก จะหนาวแค่ไหนก็ไม่รู้ได้

ผลพลอยเสียของรัฐบาล ก็คือจะต้องใช้จ่ายงบประมาณมากขึ้นเพื่อการบูรณะฟื้นฟูซ่อมแซมหลังน้ำลดเช่นถนน อาคารสถานที่ราชการ เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ ไฟฟ้า โทรศัพท์ เชื้อเพลิง ฝาย ไร่นา อาชีพ ที่อยู่อาศัยของราษฎร เป็นต้น

น้ำท่วมคราวนี้สามารถเรียนรู้ประสิทธิภาพของระบบ และของหน่วยราชการบางหน่วยได้เป็นอย่างดี อาจสรุปว่ายังขาดความรู้ลึก หรือสมองในบางครั้ง ขาดการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ขาดความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ยังขาดการตัดสินใจ และการปฏิบัติที่ทันท่วงที บางหน่วยงานยัง

กลัวคะแนนเสียงที่ตนเองจะได้จาก ประชาชนจะลดลงจึงไม่กล้าตัดสินใจกระทำในสิ่งที่ถูกต้องแม้จะสวนกระแสความต้องการของประชาชน

น้ำท่วมคราวนี้ให้บทเรียนที่ควรจดจำอย่างมากว่า การขาดการเตรียมการล่วงหน้าในเรื่องที่สำคัญนั้น ก่อให้เกิดปัญหา และความเสียหายตามมาซึ่งแก้ไขยากอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการทำความเข้าใจกับประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วม

อย่าเพเลียงกับปัญหา

ผู้เขียนขอสรุปสาเหตุของน้ำท่วมเกาะเมืองอยุธยาและแนวทางแก้ไขดังนี้

1. ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือ กับทางราชการในการป้องกันน้ำท่วมเกาะเมือง เช่น พวกกันทำลายทำนบกั้นน้ำที่ทำไว้ และไม่ยอมให้ทำทำนบกั้นน้ำ ในระยะแรก *การแก้ไข* คงต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจ

ที่ต่อเนื่อง ยาวนาน แต่คงไม่รุนแรงถึงขั้นใช้กฎหมาย

2. ประมาท ขาดจิตสำนึก ว่ากันไว้ดีกว่าแก้ ขาดข้อมูล วิสัยทัศน์ *การแก้ไข* ควรมีการประชุมหารือ มีสถิติข้อมูลความเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำ ข้อมูลพยากรณ์อากาศ มีข้อมูลว่าน้ำจะสามารถเข้าท่วมเกาะเมืองได้ในจุดใด มีการเตรียม คน วัสดุ เครื่องมือ ยานพาหนะไว้ให้พร้อม เช่น ทราบดิน กระสอบทรายและดำเนินการทันทีเมื่อเกิดปัญหา *การแก้ไขปัญหาระยะยาว* คือ การสร้างเขื่อนการปรับระดับถนน การขุดลอกคูคลอง การทำประตูปิดเปิดกั้นน้ำ การทำถนนกั้นน้ำเพิ่มขึ้นการล้างท่อ ทางระบายน้ำ การย้ายบ้านเรือนราษฎรออกไปให้ห่างจากแนวแม่น้ำหรือแนวคลอง หรือแนวที่จะสร้างเขื่อนป้องกันน้ำท่วม

3. ขาดการสั่งการ การควบคุม ดูแล ติดตาม ในระบบงานของราชการและองค์กรผู้มิ

หน้าที่สั่งต้องสั่ง โดยสั่งให้ทันกับเหตุการณ์ เมื่อสั่งการแล้ว จะต้องติดตาม ดูแล ด้วยว่าได้ดำเนินการไปตามสั่งหรือไม่ ถ้ามิได้ดำเนินการก็ต้องมีเหตุผลว่าเป็นเพราะอะไร เพื่อจะได้หามาตรการต่อไป การแก้ไขตรงนี้จึงอยู่ที่ตัวผู้นำ ผู้บริหาร หรือคณะผู้บริหาร

4. เป็นเรื่องหลายสาเหตุ สุทธิวิสัยควบคุมไม่ได้ เป็นเพราะโลกร้อนขึ้น ข้อมูลล่าสุดมีการวิจัยพบว่าเครื่องบินคองคอร์ด หรือเครื่องบินซูเปอร์โซนิก ซึ่งมีความเร็วเหนือเสียงได้ปล่อยสารกำมะถันออกมาทำลายชั้นโอโซนในบรรยากาศ ทำให้โลกร้อนขึ้น น้ำแข็งที่ขั้วโลกละลาย เกิดอุทกภัยขึ้นหลายแห่งในโลก น้ำท่วมเตี้ยวน้ำก็ลด จะห้ามให้น้ำไม่ลดก็ไม่ได้อีก *ธรรมชาติต้องการที่จะฝึกความอดทนของมนุษย์* เพราะมนุษย์ในปัจจุบันมีสิ่งอำนวยความสะดวกสบายมากจนมองไม่เห็นคุณค่า และพลังของธรรมชาติ พยายามที่จะขัดแย้งสิ่งที่ไม่เป็นธรรมชาติ ให้แก่ธรรมชาติตลอดเวลาอยุธยาเป็นที่ราบลุ่ม แต่มนุษย์พยายามที่จะคิดว่าต้องน้ำไม่ท่วม จึงสร้างที่อยู่อาศัยโดยไม่คำนึงเรื่องน้ำ น้ำท่วมจะได้ของประมาณเพิ่มได้ การมองหลายสาเหตุของปัญหาเช่นนี้แม้บางเรื่องจะเป็นความจริง แต่บางส่วนก็เป็นความคิดของ *คนที่เพสียและงกับปัญหา จึงยอมจำนนกับปัญหาไม่รู้ว่าจะแก้ปัญหาคู่จุดใดก่อน* คงเป็นความคิดที่ไม่เกิดประโยชน์มากนัก และไม่ไปสู่การป้องกันปัญหา คงจะคิดแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาแล้วเท่านั้น แก้ไขได้เท่าไรก็พอใจเท่านั้น

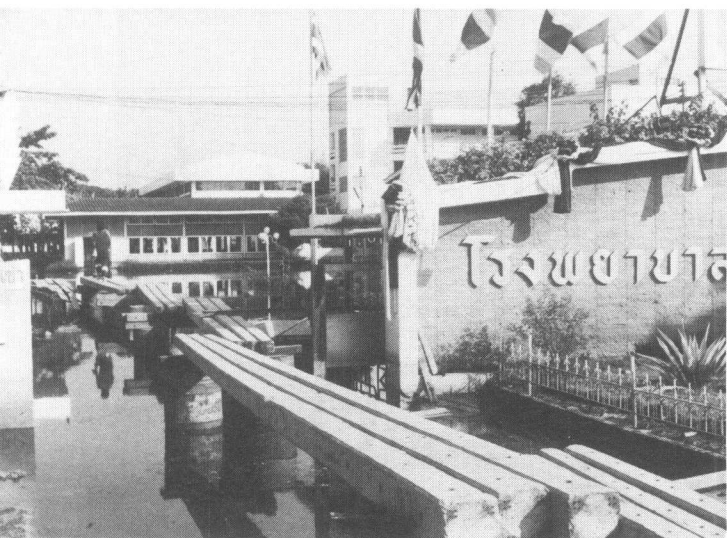

ที่เขียนมาทั้งหมดนี้ คงไม่ประสงค์ที่จะปรักปรำ หรือวิพากษ์วิจารณ์ กล่าวโทษผู้ใดหรือหน่วยงานใดเป็นการเฉพาะ เพราะปัญหาทั้งหลายได้เกิดขึ้นแล้วและกำลังจะสิ้นสุดลงแล้วด้วยการกระทำของพวกเราและธรรมชาติอำนาจ นอกจากอยากให้ทุกท่าน ทุกฝ่ายมองปัญหาน้ำท่วมจากมิติของวัฒนธรรม จดจำเหตุการณ์นี้ไว้และร่วมกันศึกษาหาทางป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นซ้ำอีก เพื่อประวัติศาสตร์จะได้ไม่ซ้ำรอย เดียวคนอ้างทอง สิงห์บุรี หรือคนอื่น ๆ จะกล่าวง่าย ๆ ได้ว่ากรุงศรีอยุธยาแน่นไม่มีคนดิเหลื่ออยู่อีกแล้ว และร้ายไปกว่านั้นคือ คนอยุธยาในปัจจุบันคือพม่ากลับชาติมาเกิด

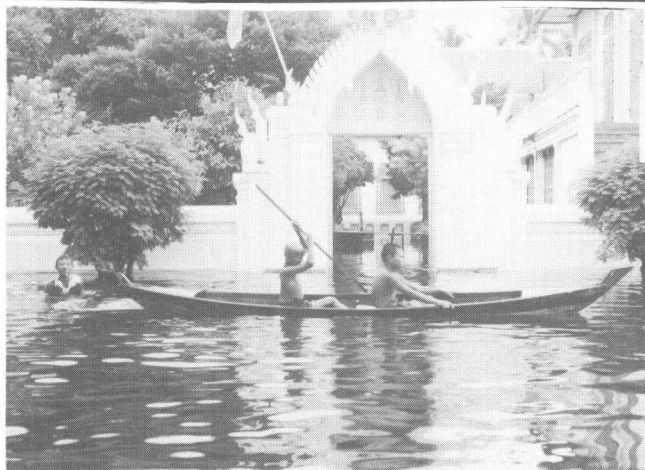
ภาพถ่าย : นิพนธ์ ทวีกาญจน์

ประมวลภาพเหตุการณ์
น้ำท่วมเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา
ช่วงเดือน กันยายน - ตุลาคม 2538
ภาพถ่าย : ไชยวัฒน์ วรเชษฐาวัตร

ZOOM IN RAJABHAT

ชาว-ภาพ
นายนิวัช แสงใจหนัก
และนักศึกษานิเทศศาสตร์
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

วียงเฉลิมพระเกียรติ

นายบรรจง กันตวิรุฒ ผู้ว่าราชการจังหวัดวียงเฉลิมพระเกียรติเนื่องในปีกาญจนาภิเษกพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อ 2 ธ.ค. 38

เปิดอง"สตุติพระเกียรติสมเด็จพระเจ้า"

จ.พระนครศรีอยุธยา ร่วมกับชมรมเปิดองอยุธยา สมาคมกีฬากรุงเก่า และสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จัดการแข่งขันเปิดองเพื่อหารายได้จัดตั้งกองทุน"สมเด็จพระเจ้าเพื่อพัฒนากีฬาเปิดอง" ของสหพันธ์เปิดองแห่งประเทศไทย เมื่อ 20 ม.ค.39 ณ สนามกีฬาสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

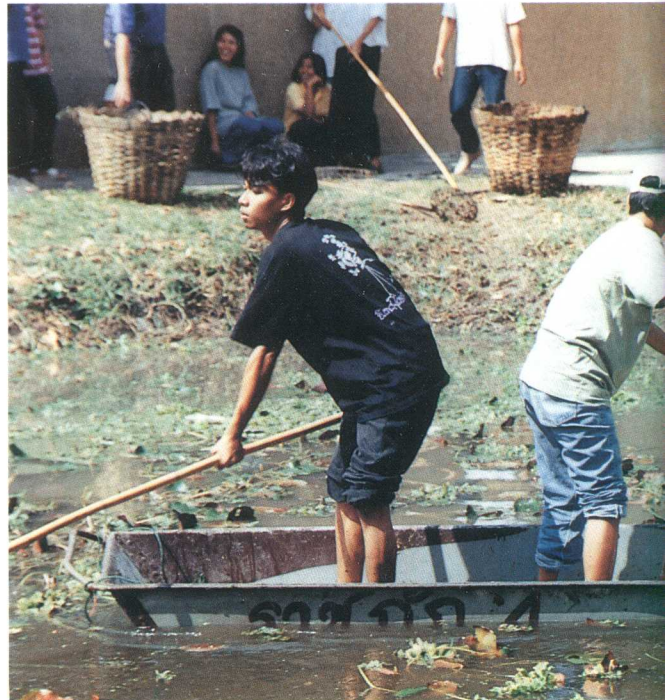
บวงสรวงลาคาลกลาง

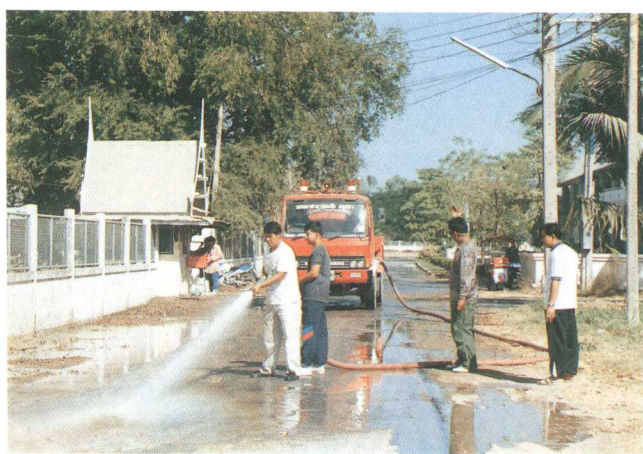
จ.พระนครศรีอยุธยา จัดพิธีบวงสรวงลาคาลกลาง เพื่อเป็นการระลึกถึงอดีตบุรพทิศตรา 6 พระองค์ ที่ทรงปกปักรักษาและคุ้มครองเมืองพระนครศรีอยุธยา เมื่อ 25 ม.ค.39 ก่อนที่จะมีการย้ายที่ทำการไปยังศาลากลางแห่งใหม่ริมถนนสายเอเชีย

ราชภัฏพัฒนาเป็นราชพลี

นักศึกษาและคณาจารย์สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ร่วมใจกันพัฒนาสถาบัน ใน "วันราชภัฏพัฒนาเป็นราชพลี"
วันที่ 6 ธ.ค. 38 เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองในวโรกาสที่พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงครองราชย์ครบ 50 ปี

ปลดปล่อยหลังน้ำท่วม

อธิการบดีสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาจัดงานเลี้ยงปลดปล่อยหัวใจหลังน้ำท่วมแก่เจ้าหน้าที่ คณงาน และอาจารย์ ณ หอประชุมสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เมื่อ 21 พ.ย. 38 ในงานมีการฉายสไลด์แสดงภาพเหตุการณ์น้ำท่วมอยุธยาและบริเวณสถาบัน โดยมี ผศ.จรรยา ถาวรจักร อธิการบดีสถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์มาร่วมงานด้วย

นิทรรศการกรุงเก่าในเงา

สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โดยการสนับสนุนจากสำนักพิมพ์เทียนวัฒนา จัดนิทรรศการ "กรุงเก่าในเงา" แสดงผลงานภาพถ่ายของอาจารย์ในสภาพเหตุการณ์น้ำท่วมเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาเมื่อ 27 ธ.ค.38 ณ ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา

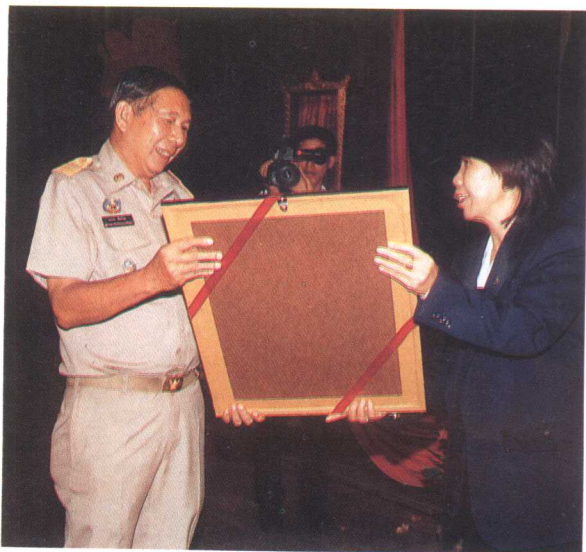

ควจ.จัดฝึกอบรมการทำงานร่วมกัน

คณะวิทยาการจัดการ นำนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 จำนวน 110 คน เข้ารับการฝึกอบรมการทำงานร่วมกัน(walk rally) ณ สวนป่าเกริงกระเวีย อ.ทองผาภูมิ จ.กาญจนบุรี เมื่อ 24-26 ม.ค. 39 และในการนี้ได้น่านักศึกษาไปทัศนศึกษา บริษัท อุตสาหกรรมกระดาษตราพัด ไทยจำกัดอีกด้วย

นิทรรศการศิลปกรรมศาสตร์ ครั้งที่1

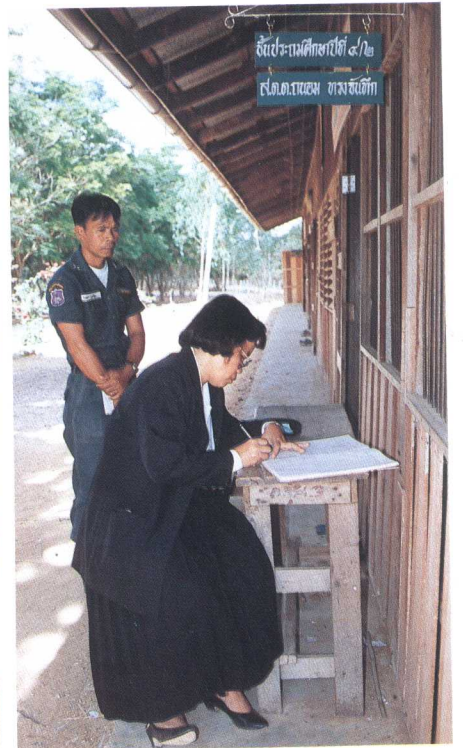
ภาควิชาดนตรี ศิลปะ และนาฏศิลป์ ร่วมกันจัดนิทรรศการศิลปกรรมศาสตร์ ครั้งที่ 1 ขึ้นเมื่อ 24-29 มกราคม 39 ณ หอประชุมสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นการแสดงศักยภาพก่อนการเปิดคณะศิลปกรรมศาสตร์ ตามแผนการศึกษา ระยะที่ 8

เยี่ยมร.ร.ดชด.

อธิการบดีสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ผู้อำนวยการ
สำนักฝึกอบรม คณะบดีคณะครุศาสตร์ และผู้รับผิดชอบโครงการ
ส่งเสริมคุณภาพการศึกษา.ร.ดตำรวจตระเวนชายแดน ไป
เยี่ยมนักศึกษาฝึกสอนที่ ร.ร.ประชารัฐบำรุง ร.ร.บ้านโคกน้อย
และร.ร.บ้านคลองเจริญสุข จ.ปราจีนบุรี

วันครู 39

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เข้าร่วมกิจกรรมวันครูของ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ณ ร.ร.จิระศาสตร์วิทยา โดยมี กิจกรรมทำบุญตักบาตรในตอนเช้า ทำพิธีระลึกถึงบูรพาจารย์ พิธีทำบุญเพื่อแผ่นดินไทยและถวายผ้าป่า ณ วัดพนัญเชิง โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน

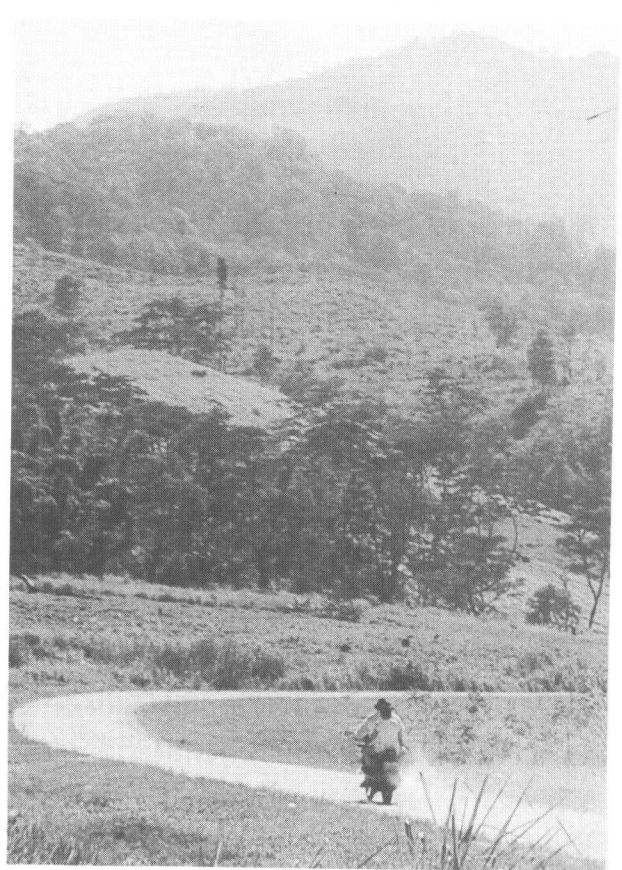

สิ่งแวดล้อม กับวิถีชีวิต ของคนไทย

สาส์ ดั่งคจิตวางกุล*

ถ้าจะมองย้อนรอยอดีตของคนไทย จะเห็นว่าวิถีชีวิตของคนไทยสมัยก่อนจะอยู่ร่วมกันเป็นสังคมชนบท เป็นสังคมเกษตรกรรมที่ล้วนต้องอาศัยปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐาน ปัจจัย 4 ที่คนได้ไทยได้รับนั้นก็ไดมาจากสภาพแวดล้อมของธรรมชาติที่อยู่ใกล้ตัวนั่นเอง คนไทย จึงมีความผูกพันกับผืนดิน แผ่นฟ้า ป่าและสายน้ำมาอยู่ตลอด แม้แต่ถิ่นฐานแหล่งที่อยู่ของคนไทยในสมัยก่อนก็ได้เลือกแหล่งที่อยู่ในที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มาสร้างเป็นบ้านเป็นเมืองขึ้นจนเกิดความเจริญรุ่งเรืองมาจนตราบเท่าทุกวันนี้ จนถิ่นที่อยู่ของคนไทยได้รับสมญา นามว่า "ถิ่นสุวรรณภูมิ" แหล่งที่อยู่ในปัจจุบันของคนไทย จึงจัดเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งของโลก คือมีลักษณะภูมิประเทศลุ่ม ร้อนชื้น และอยู่ในแถบมรสุมกำลัง

ดี โอกาสที่จะได้รับภัยจากธรรมชาติน้อยมากถ้านำมาเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงที่อยู่รอบ ๆ บ้าน นาน ๆ ครั้งบ้านเราจึงจะเกิดปัญหาจากภัยธรรมชาติ เกี่ยวกับ พายุ หรือน้ำท่วมใหญ่สักครั้งหนึ่ง จนมี คำขวัญติดปาก พูดกันว่า "ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว" อันแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของดินแถบนี้ การที่ชีวิตคนไทยอยู่ได้อย่างสงบและมีความสุขนี้เป็นเพราะได้อาศัยภูมิปัญญาของบรรพบุรุษในการเลือกสภาพภูมิประเทศ และการรับสภาพตัวเองให้สามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างกลมกลืน และมีความสุข ถึงแม้บางครั้งอาจจะมีปัญหาทำให้เกิดการโยกย้ายถิ่นอาศัย คนไทยก็ยังยึดมั่นที่จะเลือกถิ่นฐานที่อยู่ตามแนวลุ่มน้ำ และใกล้ป่า และมักจะตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างถาวรตลอดไป จนกระทั่งสภาพหลักแหล่งที่อยู่อาศัยกลายเป็นชุมชนขึ้นมา

เมื่อลองวิเคราะห์ความเป็นอยู่ของคนไทยระดับชาวบ้านในชุมชนต่าง ๆ ของประเทศ จะเห็นว่าชาวบ้านเหล่านี้ยังคงดำรงชีวิตที่เรียบง่ายสงบเหมือนบรรพบุรุษดั้งเดิม ยังมีความผูกพันอยู่

*

อาจารย์ประจำภาควิชาชีววิทยา

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

กับธรรมชาติอย่างแน่นแฟ้น และฉลาดที่รู้จักปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นได้อย่างดียิ่ง ชาวบ้านตามชนบท ยังรักต้นไม้เพราะเขาเหล่านี้ตระหนักได้ว่า ต้นไม้เป็นแหล่งอาหารที่อยู่อาศัย สมุนไพร และอื่น ๆ อีกมากมาย ชาวบ้านรักแม่น้ำ, ทะเลมหาสมุทร เพราะเป็นแหล่งอาหารการกินต่าง ๆ เพราะฉะนั้นชาวบ้านไม่ได้รักต้นไม้และทะเลด้วยความโรแมนติก แบบชนชาติตะวันตกรัก สิ่งนี้แหละที่ชี้ให้เห็นถึงภูมิปัญญาของคนไทย แม้แต่การสร้างที่อยู่อาศัย ชาวบ้านจะเลือกใช้วัสดุท้องถิ่นที่หาง่าย และมีจำนวนที่จะใช้ อาจนำไม้ไผ่มาสร้างบ้านมุงหลังคาด้วยแฝกหรือจาก ปูพื้นด้วยฟากไม้ไผ่ ซึ่งได้พัฒนาต่อมาจนสร้างบ้านที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่เรียกกันว่า บ้านทรงไทย ที่มีลักษณะเฉพาะได้ถูกสูงเพื่อป้องกันน้ำท่วม มีชานบ้าน กว้าง ๆ เพื่อใช้ทำกิจกรรมร่วมกัน และเป็นการประหยัดทรัพยากรธรรมชาติในด้านพลังงานแสงสว่าง ในปัจจุบันคนไทยนิยมสร้างบ้านตามแบบอย่างชนชาติตะวันตกกันมาก บ้านที่บรอนแสงสว่างไม่เพียงพอ ทำให้คนไทยต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง โดยไม่จำเป็นบ้านคนไทยในเมืองส่วนใหญ่จึงต้องมีเครื่องปรับอากาศ ต้องเปิดไฟฟ้าทำงานในตอนกลางวัน ในด้านอาหารและยารักษาโรค ก็ได้รับผลผลิตจากป่าอีก เช่น เห็ด หน่อไม้ น้ำผึ้ง เนื้อสัตว์ ขมิ้น กระชาย ไพล ซึ่งเป็นสมุนไพรพื้นฐานที่คนไทยรู้จักกันมานานแล้วก็ได้จากป่า ป่ากับคนไทยจึงมีชีวิตที่ผูกพันกันอย่างแนบแน่น และอยู่ร่วมกันเป็นสังคมหรือชุมชนเกษตร และเศรษฐกิจเพื่อการยังชีพตามอัตภาพเท่านั้น ไม่ได้มีจุดประสงค์ที่จะไปทำร้ายป่าหรือสายน้ำให้สูญเสียไปดังเช่นสังคมเมืองในปัจจุบันกำลังเผชิญอยู่

และถ้าวางวิเคราะห์ถึงลักษณะอุปนิสัยใจคอของคนไทยโดยส่วนรวมแล้วจะพบว่าคนไทยส่วนใหญ่มีคุณสมบัติเป็นคนเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ โอบ

อ้อมอารี ซื่อตรงใจ กล้าหาญ ซื่อสัตย์สุจริต และมีความกตัญญูกตเวทิตา ดังจะเห็นได้จากครอบครัวไทยในสมัยก่อน ๆ มักจะอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ มีคนอาศัยอยู่ร่วมกันหลายวัย (generation) เช่น คนวัยชรา วัยหนุ่มสาว และวัยเด็ก สภาพความเป็นอยู่ก็ถ้อยถ้อยอาศัยกัน โอบอ้อมอาหารซึ่งกันและกัน ทำให้สภาพครอบครัวอบอุ่นและไม่มีช่องว่างระหว่างวัยเกิดขึ้นเหมือนสังคมไทยในปัจจุบัน จากคุณสมบัติของคนไทยเช่นนี้ จึงทำให้คนไทยที่ได้รับผลประโยชน์จากธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เกิดจิตสำนึกกตัญญูรู้คุณของธรรมชาติที่ให้ประโยชน์นานัปการ คนไทยจึงใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างระมัดระวัง ใช้ด้วยความเคารพและเกรงใจโดยมิได้คิดมุ่งหวังที่จะได้รับผลประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียว ไม่มีจิตสำนึกที่จะใช้ทรัพยากรธรรมชาติเผาะผลาญให้สูญเปล่าไปจากโลก ชุมชนไทยจึงปักหลัก ตั้งถิ่นฐานและการทำมาหากินแบบรู้จัก รู้จักตัดสินใจที่จะพึ่งพาสิ่งภายนอกแต่น้อย และเข้าไปผูกพันคลุกคลีใช้สอย พึ่งพาทรัพยากรแบบระบบนิเวศภายในจากสภาพภูมิประเทศที่อยู่ใกล้ตัวเองและชุมชนไม่เจาะลึกรุกกล้าเข้าไปใช้สอยให้เกิดความจำเป็นขั้นพื้นฐานของการดำรงชีวิต ป่าจึงสามารถดำรงอยู่ได้ เพราะมีโอกาสฟื้นฟูขึ้นมาได้ใหม่ได้ทันเวลา ชาวบ้านก็สามารถอยู่ได้อย่างกลมกลืนกับวัตถุและ พลังงานที่อยู่ใกล้ตัวเองอย่างมีความสุข ภาพที่พอจะสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตเช่นนี้ ของคนไทย คือ ภาพท้องนาที่ฉ่ำด้วยน้ำไปจนสายน้ำที่ไหลเลยไปถึงป่าเขาต่าง ๆ ทำให้เกิดความเขียวชะอุ่มของพื้นที่ ความร่มรื่น และความอุดมสมบูรณ์ที่ผูกพันถึงความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมกับชุมชน

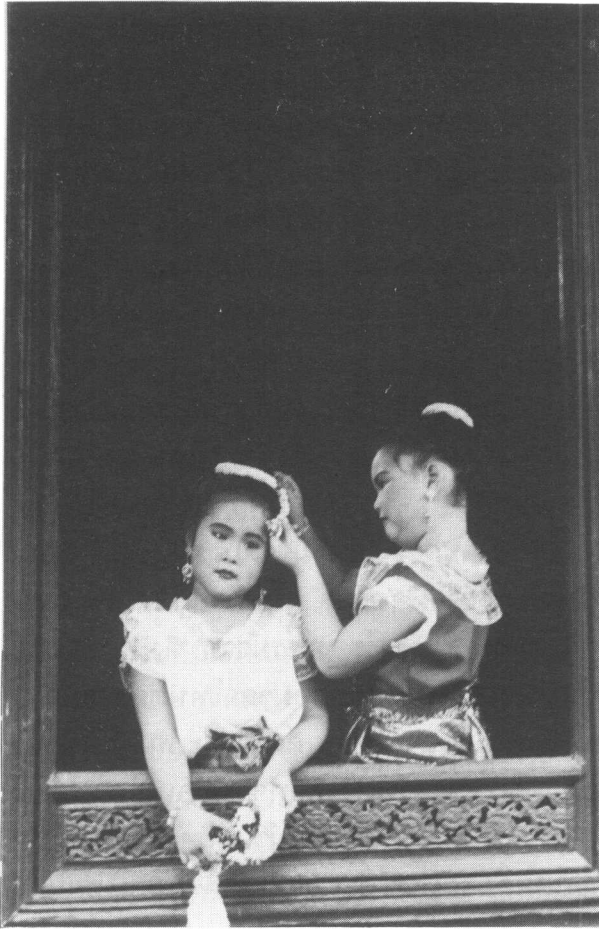
จากความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยกับสิ่งแวดล้อมดังกล่าวนี้และก่อให้เกิดการนำไปสู่วัฒนธรรมประเพณีนิยมการเล่นต่างๆ ขึ้นในส่วนภูมิภาคของสังคมไทย จึงกล่าวได้ว่าวัฒนธรรม

และประเพณีต่าง ๆ ของคนไทยนี้เกิดขึ้นมาจากการสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในยุคนั้นสมัยนั้น และอาจจะเกิดจากคนไทยได้รำลึกถึงพระคุณของธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอีกประการหนึ่งด้วย วัฒนธรรมไทยจึงเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงชีวิตของคนไทยในการดำรงชีวิตที่เป็นจริง ที่สามารถจะอยู่ร่วมกันได้ในชุมชนอย่างสันติสุข และยังชี้ให้เห็นถึงภูมิปัญญาของคนไทยในสมัยก่อนได้อย่างลุ่มลึกและมีสีสัน ก่อให้เกิดประเพณีและการเล่นต่าง ๆ ขึ้นมากมายในสังคมไทย และยังสามารถนำสิ่งเหล่านี้ไปผสมผสานกับพุทธศาสนาได้อย่างชาญฉลาด ตัวอย่างประเพณีวัฒนธรรมไทยที่ทำให้คนไทยมีจิตสำนึกถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ เกิดความรักและหวงแหนปกป้องภัยให้กับทรัพยากรเหล่านี้ เช่น ประเพณีลอยกระทง เป็นประเพณีที่แสดงให้เห็นถึงความผูกพันระหว่างคนไทยกับน้ำได้สำนึกถึงพระคุณของน้ำที่มีต่อมนุษย์ ประดุจดั่งเป็นแม่ที่ให้อาหาร

เรา จึงยกย่องลำน้ำต่าง ๆ ว่าเป็นแม่มีค่าแม่น้ำแม่พระคงคาเกิดขึ้น การบูชาน้ำเป็นการช่วยอนุรักษ์ รักษาความสะอาดของน้ำด้วยไม่ให้เกิดสิ่งปฏิกูล ในพิธีลอยกระทงสมัยก่อน จึงมีการทำกิจกรรมร่วมกัน คือ พัฒนาแหล่งน้ำให้สะอาดก่อนแล้วทำพิธีลอยกระทง นอกจากคนไทยจะยกย่องน้ำว่ามีพระคุณเทียบเท่ากับแม่แล้ว ยังมีทรัพยากรอีกหลายอย่างที่คนไทยได้ให้ความสำคัญเทียบเท่ากับน้ำ จึงมีคำว่า แม่พระธรณี แม่โพสพ เป็นต้น ประเพณีแห่นางแมวขอฝนก็เป็นประเพณีที่เกิดจากจิตสำนึกว่ามนุษย์ไปทำร้ายธรรมชาติจนกระทั่งธรรมชาติโกรธจึงบันดาลมิให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล มนุษย์รู้สึกผิดและหวาดกลัวต่อการลงทัณฑ์ของธรรมชาติ จึงมีประเพณีนี้ขึ้นมา เพื่อเป็นการขอขมาลาโทษต่อธรรมชาติ ประเพณีแรกนาขวัญ ก็เป็นประเพณีที่สำนึกถึงพระคุณของข้าวที่เป็นอาหารหล่อเลี้ยงชีวิตของมนุษย์จึงมีพิธีรับขวัญก่อนนำเมล็ดข้าวไปปลูกเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี ประเพณี สำหรับคนไทยนอกจากที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีอีกมากมายเหลือที่จะนำมากล่าวในที่นี้ได้หมด นอกจากนี้ถ้าสังเกตการเล่นของคนไทยสมัยก่อนในส่วนภูมิภาคต่าง ๆ มักจะมีความสัมพันธ์แฝงอยู่กับธรรมชาติทั้งสิ้น เช่น การเดินรำกำเคี้ยว การลงแขกเกี่ยวข้าว (คำว่าลงแขก ความหมายเดิม มีความหมายในทางดี คือหมายถึงการร่วมใจกันทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม แต่ปัจจุบัน ความหมายนี้ผิดเพี้ยนไปแล้ว คือ มีความหมายไปในทางที่ไม่ดี เช่น ลงแขกโทรดมึง เป็นต้น) ประเพณีแห่บั้งไฟ ประเพณีตรุษสงกรานต์ ประเพณีชักพระ ประเพณีทึงบัว ประเพณีดำนา นวดข้าว ฯลฯ

วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ของคนไทยนี้คนรุ่นใหม่อาจจะมองว่าไร้เหตุผล งามายและไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง แต่ถ้าลองพิจารณาดูจะเห็นว่า สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของไทย บางอย่างยังคงอยู่ได้จนถึงปัจจุบันนี้ ก็ได้อาศัย

กุศโลบายของวัฒนธรรมประเพณีเก่า ๆ ที่คนรุ่นใหม่บางคนคิดว่างมายนี้นี้แหละ ภูมิปัญญาของคนไทยสมัยก่อนได้แฝงปรัชญา และแนวความคิดที่ลึกซึ้งมาอยู่ในวัฒนธรรมประเพณีเพื่อจะช่วยอนุรักษ์ และพิทักษ์สิ่งแวดล้อมให้อยู่รอดมาได้ เรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน และค่อนข้างซับซ้อนจะต้องอาศัยเวลาค่อยเป็นค่อยไปจึงจะเกิดขึ้นได้ มิใช่ว่าจะเกิดได้อย่างปัจจุบันทันด่วนที่จะมองเห็นข้อเท็จจริงได้อย่างฉับพลันเหมือนวิชาวิทยาศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีบางอย่างจึงแฝงปรัชญาเอาไว้ด้วย เช่น ประเพณีบวชต้นไม้ในป่า ประเพณี การไม่บริโภคสัตว์บางชนิด เช่น ปลาบู่หรือโค กระบือ ประเพณีที่จะไม่ตัดต้นไม้ขนาดใหญ่ที่มี ขนาด 3 คนโอบ เพราะเชื่อว่ามีเทวดาสงสถิตอยู่รวมทั้งการเล่นของไทย วรรณกรรมเก่า ๆ ที่เป็นนิทานพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับบอภินิหารของผู้

วิเศษ (myth) จึงมิใช่สิ่งที่ไร้สาระ ไม่ใช่สิ่งหลอกลวงให้คน หวาดกลัว ครั่นคร้าม หรือเห็นภาพพจน์คล้ายตามคำบรรยาย แต่สิ่งเหล่านี้เป็นภูมิปัญญาของคนไทยที่สามารถที่จะรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ได้อย่างยาวนาน และเกิดระบบนิเวศทางวัฒนธรรมขึ้น ดังศิลปหัตถกรรมต่าง ๆ ของชาวบ้านในส่วนภูมิภาคของประเทศ ทำไมภาคอีสาน ต้องทอผ้าไหมมัดหมี่ ภาคเหนือทอผ้าฝ้าย ทำเครื่องประดับเครื่องใช้ด้วยเงิน ภาคใต้ทำกระเป๋าก็กสานด้วยย่านลิเภา เสือกระจัด รูปแบบวิถีชีวิตของแหล่งชุมชนต่าง ๆ ในประเทศ เป็นเครื่องชี้ภูมิปัญญาของคนไทยที่เข้าใจธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง และนำมาผสมผสานใช้ในชีวิตรประจำวันได้ ซึ่งคนรุ่นใหม่ควรที่จะหันมามอง และศึกษาให้ลึกซึ้งว่าบรรพบุรุษของคนไทยนั้นมีวิถีชีวิตอยู่ร่วมสิ่งแวดล้อมได้อย่างไร และทำไมจึงรักษามรดกวัฒนธรรมทางสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ตกทอดลงมาสืบบุตรหลานในรุ่นต่อ ๆ มาได้ และคนรุ่นนี้จะรักษาหรือสืบทอดไปสู่คนรุ่นหน้าได้อย่างไร ?

ผู้ตกงาน

กับวัฒนธรรมการปรับตัว

ล้าง พรศรี*

เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2538 มีนัด
แผ่นหนึ่งวางอยู่บนโต๊ะทำงานของผู้เขียน เขียน
ด้วยลายมือไม่เรียบร้อย ได้ความว่าให้ผู้เขียนช่วย
เขียนเรื่องลงในหนังสือวารสาร ซึ่งเจ้าของนิตเป็น
บรรณาธิการ จึงบอกกล่าวว่าจะเขียนให้เกี่ยวกับ
เรื่อง คนที่ตกงานควรปฏิบัติตัวอย่างไร เหตุผลที่
จะเขียนเรื่องนี้ให้ก็เพราะในทุกปีมา เมื่อจบภาค
เรียนที่ 2 ของทุก ๆ ปี จะมีลูกศิษย์ ลูกหามา
บ่นให้ฟัง ทั้งที่ศิษย์เก่าที่มืองานมาแล้ว และศิษย์ที่
เพิ่งจบใหม่ ๆ ที่ต้องออกจากงาน และ กำลังวิ่ง
หางานทำ ฟังดูแล้ววุ่นวาย ในฐานะครูบาอาจารย์

ก็ควรจะมีข้อคิดที่พอจะเตือนสติเขาได้บ้าง ถึงแม้
บทความนี้จะไม่ถึงมือลูกศิษย์โดยตรง อย่างน้อย
คณาจารย์ของเราผู้ได้อ่าน ก็จะได้ทำไปถ่ายทอด
แก่เหล่าศิษย์อีกต่อหนึ่ง หรือในวันปัจฉิมนิเทศได้
โรเนียวแจกเขาบ้าง ก็ยังดี เผื่อว่าเขาจะได้
เตรียมตัวเตรียมใจไว้บ้าง อาจารย์บางท่านแย้งผู้
เขียนว่า เรื่องนี้ไม่น่าจะเกี่ยวกับ วัฒนธรรม ที่ผู้
เขียนถนัด แต่ผู้เขียนตอบว่านี่ละโคตรวัฒนธรรม
ทีเดียว เป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมเสียด้วย หาก
ผู้คนยังไม่มืองานทำ รายได้ไม่ดี เขาเหล่านั้นจะ
ไม่มีโอกาสที่จะช่วย จรรโลงวัฒนธรรมให้คงอยู่
ได้เลย

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาศิลปะ

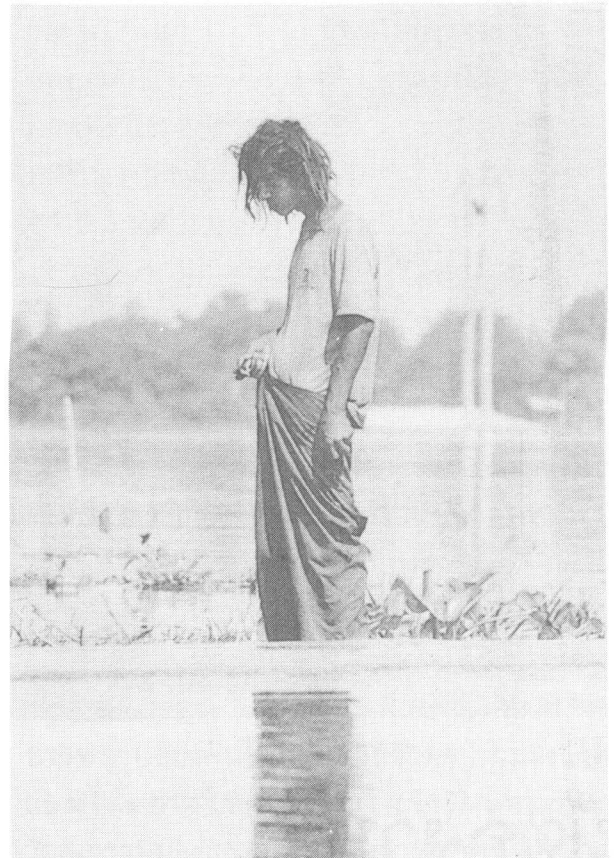
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ในความเป็นจริง สภาวะการตักงาน ไม่ว่าจะเป็จำนวนคนมากหรือน้อย ย่อมส่งผลกระทบต่อระบบของสังคมและเศรษฐกิจสังคมใด ถ้ามีคนตักงานมาก ๆ สังคมนั้นจะปั่นป่วนทันที นับแต่สภาวะเศรษฐกิจในครอบครัวย ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาอื่น ๆ ก็จะตามมา บางสังคมจะไม่ค่อยยอมรับคนตักงาน กลายเป็นบุคคลไร้คุณภาพถูกดูหมิ่นถีนแกลนว่า *ไอ้ผีเรียนจบแล้วอยู่กรรมวิชัยฝุ่น* คือเดินไปเดินมาไม่เป็หลักแหล่ง หากบุคคลผู้นั้นไม่รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาวะนั้นได้ ก็จะดำรงตนอยู่อย่างลำบาก ในสังคม ทางที่ดีผู้เรียนในฐานะที่มีประสบการณ์มาก่อน และเป็นครูบาอาจารย์ของศิษย์เก่าและศิษย์ใหม่ ที่จะจบออกไปเผชิญกับโลกในยุคโลกาภิวัตน์ และยุคของสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรม มาสู่สังคมอุตสาหกรรม ใครขอเสนอแนะวิธีการเตรียมตัว เพื่อการอยู่รอดขณะที่จะทราบว่าตนจะตักงาน และเมื่อตักงานแล้ว ไว้เป็แนวทางปฏิบัติตนดังต่อไปนี้

1. ต้องปรับตัวอย่างมีสติ

การที่เราต้องไม่ตระเวนหางานทำ หรือหางานใหม่ทำนั้น แนนอนที่สุด จะต้องพบกับปัญหาและอุปสรรคนานัปการ เช่น การตอบปฏิเสธอย่างอ่อยเหยื่อ เช่น โปรดรอไปก่อนหรือตัดไมตรี เช่น ไม่รับ หรือบางที บางบริษัทจะมาเหนื่อเมฆโดยการให้ทดลองทำงานไปก่อน โดยไม่มีค่าตอบแทนสักกระยะหนึ่งทำนองนี้ เราต้องตั้งสติปรับตัวให้เข้ากับสภาวะนั้นให้ได้อย่าใจร้อนฉุนเฉียว ไปหางานสถานที่ใหม่ อย่าคิดมากอย่าอยู่คนเดียวเป็เวลานานเกินไป พยายามไปพบเพื่อนฝูง ไปพบญาติพี่น้อง มิตรสหาย หรือผ่นคลายอารมณ์ โดยการออกกำลังกายบ้าง ทำบุญตักบาตรตามมีตามเกิดบ้าง และพยายามคิดเสมอว่า "อุปสรรคย่อมคลายไปในปมที่ง่ายเสมอ"

2. เตรียมการเรื่งงานไว้ก่อน

โดยปกติการเรียนการสอนของแทบทุกสถาบัน จะจัดการเรียนการสอนเป็ 2 ภาคเรียน ดังนั้น เดือนแรก ๆ ของภาคเรียนที่ 2 เมื่อเรารู้ว่าเราเรียนอยู่ปีสุดท้ายแล้ว ควรจะรีบขอใบรับรองจากสถาบันว่ากำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ภาคสุดท้าย ปีสุดท้ายและนำไปรับรองนั้น พร้อมสำเนาทะเบียนบ้าน และรูปถ่ายไว้หลาย ๆ ชุดวันใดว่างเว้นการเรียนก็นำไปเสนอต่อ บริษัทหรือหน่วยงานที่เราพึงประสงค์ไว้ก่อน บางทีโชคดียก่อนวันสุดท้ายที่เราจะจบเราอาจได้รับจดหมายตอบรับเข้าทำงาน และเมื่อจบเราจะได้มีงานทำทันที ไม่ต้องรอให้จบก่อน แล้วค่อยตระเวนหางาน เพราะช่วงนั้น คนที่จบพร้อม ๆ กันมีมากมายจากหลายสถาบัน เราจะ เสียเปรียบเรื่งนี้ทางสถาบันเองก็ต้องช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ลูกศิษย์ลูกหาของเราด้วย เช่นกัน

3. อย่าขี้ขลาดกลัว

ผลกระทบอันดับแรกของคนที่รู้ว่าตนยังดกงาน หรือจะดกงาน เห็นเพื่อน ๆ เขามีงานทำกันแล้วแต่เรายังหาไม่ได้ มักตกอกตกใจ เอ๊ะอะ ไวยวาย บ้างก็อารมณ์หงุดหงิด ทะเลาะเบาะแว้งกับญาติพี่น้องบ้าง ทะเลาะเบาะแว้งกับเจ้านายเดิมบ้าง ซึ่งเป็นทางออกที่ไม่เหมาะสม ทางออกที่ดีก็คือ ขยันหางาน อย่างอมมือ งอเท้า โดยเฉพาะคนที่มียานทำอยู่แล้ว แต่มีท่าทีว่าจะดกงาน ต้องทำใจดีสู้เสือ พูดจาด้วยดี อย่างน้อยที่สุดให้เขาช่วยออกใบรับรองผ่านการปฏิบัติงาน ว่าเป็นภูมิคุ้มกันเมื่อเราจะไปหางานใหม่ สำหรับงานที่จะได้ทำ หรืองานที่จะได้ทำใหม่ ก็อย่ารีบร้อนทำจนเกินไป บางทีจะแยกกว่าเดิม หรือเป็นหน่วยงานที่ทำดีทีเหลว วางแผนให้รอบคอบ สอบถามข่าวคราวถึงที่มาที่ไปของหน่วยงานนั้น ๆ จากเพื่อนฝูง ถึงลักษณะงาน และทางก้าวหน้าไว้ด้วย บางทีเพื่อนจะแจ้งข่าวคราวแก่เรา โบราณว่า "นกไม่มีขน คนไม่มีเพื่อน จักทำงานใหญ่ไม่ได้"

4. ศึกษาข้อกำหนด ระเบียบ ข้อตกลง เพื่อผลประโยชน์

เมื่อเราจะเข้าทำงานไม่ว่าที่แห่งใด จำเป็นต้องศึกษาระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ หรือข้อตกลงปลีกย่อยไว้ให้ดี เพื่อเราจะได้ปฏิบัติตามได้ถูกต้อง จะไม่ถูกตำหนิตาย จะไม่ถูกกล่าวร้าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่ทำงานอยู่แล้ว แต่ต้องถูกออกจากงาน ซึ่งไม่ใช่เพราะเรากระทำผิดเอง แล้วละก็ เราต้องเร่งศึกษาข้อกำหนด ข้อตกลงเกี่ยวกับผลประโยชน์ทดแทนให้ชัดเจน โดยนำไปต่อรองอย่างสุภาพโดยเฉพาะงานบริษัท เพื่อให้ได้ผลประโยชน์แก่ตัวเราให้ได้มากที่สุด เท่าที่กฎหมาย หรือระเบียบจะเอื้อให้อย่างน้อยที่สุดก็เป็นค่ารองเท้าส้นหนา ๆ พอที่จะเดินทางใหม่ แต่ควรละเว้นการนำระเบียบ หรือกฎหมายนั้นทำตนเป็นคนหัวหมอ เพราะบางคน

บางพวกศึกษาระเบียบกฎหมาย เพื่อเป็นเครื่องมือในการเอาเปรียบ สังคม และเพื่อนมนุษย์ฝ่ายเดียว

5. อยู่อย่างเคย เคย

ปกติของคนต้องมีการกิจ หรือกิจวัตรส่วนตัว หรือที่เรียกว่า "ส่วนตัว ส่วนตัว" อยู่แล้ว อาจจะเป็นงานอดิเรกที่เราชอบ กิจกรรมที่เราสนใจอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็พึงปฏิบัติไปเช่นเดิม ไม่ต้องซังกันอยู่อย่าง ซังกะตาย มิฉะนั้นจะเป็นการบั่นทอนสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจของเราเอง และขณะเดียวกันก็พยายามติดต่อหางาน หรือหางานใหม่ โดยวางแผนให้กับตัวเองอย่างละเอียดในการที่จะได้ทำงานใหม่

6. ท้องคาถาพิชิตความจน

ผู้ดกงานทุกคนจงท่องคาถาบทนี้ไว้ให้ขึ้นใจ และพึงปฏิบัติเพื่อปลุกเสกตัวเองดังนี้

มีสติพึงบรรจบให้ครบบาท
อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์
มีน้อยใช้น้อยค่อยบรรจง
อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน

ตำนานเนคไท

รศ.ดร.บุหงา วัฒนะ*

คำว่า "เนคไท" แม้ว่าจะไม่ใช่คำไทย แต่ถ้ามีใครเอ่ยถึง เชื่อว่าคนไทยทั้งหลายไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ ชายหรือหญิงก็ตามต้องรู้จักกันดีว่ากันว่าในบรรดาของขวัญที่ผู้คนทุกเพศ (โดยเฉพาะเพศหญิง) ทุกวัยนิยมให้แกกันก็คือ เนคไทนี่เอง เพราะบรรดาคุณลูก(ทั้งลูกชาย และลูกสาว) ก็ชอบซื้อให้คุณพ่อ หญิงสาวก็นิยมซื้อให้ชายหนุ่ม ส่วนหญิงไม่สาวก็นิยมซื้อให้สามี แล้วก็ยังมิหญิงที่อาจสาวหรือไม่สาวก็ได้ ที่มีฐานะเป็นลูกน้องก็นิยมซื้อให้เจ้านาย (คงไม่ต้องบอกนะว่า เจ้านายที่เป็นผู้ชายนะ) นอกจากนี้บุคคลทั่ว ๆ ไปก็ยังนิยมซื้อให้เป็นของขวัญที่ระลึกในโอกาสต่าง ๆ อีกด้วย ซึ่งรวมแล้วก็แทบจะเรียกได้ว่า ใช้ได้เกือบจะทุกโอกาสเลยทีเดียว เคยมีการสำรวจสถิติในอเมริกาพบว่าในปีหนึ่ง ๆ เฉพาะแค่ในโอกาสวันพ่อ หรือ Father's Day เพียงวันเดียว มีเนคไทจำหน่ายได้ถึง 20 ล้านเส้น คิดเป็นมูลค่าเกือบ 200 ล้านดอลลาร์ น่าเสียดายที่เมืองไทยเราไม่มีใครลองคิดสำรวจดูบ้างว่า ในช่วงเทศกาล หรือวันสำคัญต่าง ๆ มีของขวัญใดที่นิยมกันบ้างและมากน้อยเพียงใด และถึงแม้เนคไทจะเป็นของขวัญที่นิยม แต่ก็ยังไม่มีใครหาคำตอบที่แท้จริงว่าทำไมจึงนิยม บรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องก็ได้แต่สันนิษฐานกันว่า น่าจะเป็นเพราะ หาซื้อได้ง่าย มีหลายราคาให้เลือกซื้อได้ตามฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ซื้อ และก็คาดหวังได้ว่าผู้รับจะต้องมีโอกาสได้ใช้แน่ ๆ ฯลฯ

*
อธิการบดีสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

และตามสภาพการณ์ปัจจุบันนี้ แม้ว่าเนคไทจะเป็นของใช้ส่วนตัวของผู้ชาย แต่ทั้งผู้หญิงและผู้ชายต่างก็คุ้นเคยเพราะมีโอกาสได้ใช้หรือพบเห็นอยู่ประจำ โดยเฉพาะสังคมของคนทำงาน(ในสำนักงาน) แต่ถ้าจะมีการคุยกันถึงเรื่องนี้ว่า *"เจ้าเนคไทนี่ มันมีที่มาอย่างไรนะ ถึงได้เข้ามาบดบาทในชีวิตประจำวันมากพอตุที่เดียว"* เชื่อว่า คงมีน้อยคนที่จะรู้ว่ามันเริ่มมีมาตั้งแต่ เมื่อไหร่ และแพร่หลายมาได้อย่างไร แต่อย่างน้อยก็มีคนหนึ่งละที่ให้ความสนใจในเรื่องนี้โดยลงทุนขุดค้นเรื่องนี้อย่างจริงจัง แล้วนำมาเขียนเผยแพร่ เขาผู้นี้คือ นาย Thomas H. Wolf นอกจาก Wolf จะค้นตำนานของเนคไท แล้วยังพยายามรวบรวมความเชื่อและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้เนคไทอีกด้วย โดยนำเรื่องเหล่านี้มาเผยแพร่ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าข้อมูลหลายประเด็น ที่น่าสนใจ เห็นควรนำมาเล่าสู่กันฟัง

Wolf ได้อ้างถึงงานเขียนของ Valerie Steele ที่เผยแพร่ในงานนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ Smithsonian ว่าด้วยเรื่องประวัติการแต่งกายของชายและหญิงในอดีตไว้ว่า "จริง ๆ แล้ว ไม่มีใครรู้ว่าทำไม และที่ไหนที่มนุษย์คนแรกได้เริ่มใส่เสื้อผ้า และปัจจุบันนี้ นักมานุษยวิทยาต่างก็ไม่เชื่อกันอีกต่อไปแล้วว่าสาเหตุของการใส่เสื้อผ้าของมนุษย์น่าจะมาจากความอวย หรือความกระดาก แต่ก็ยังหาเหตุผลอื่นที่ดีกว่านี้มายืนยันไม่ได้ สำหรับการผูกเนคไทนั้น มีวิวัฒนาการมาจากการใช้ผ้าผูกคอทั่ว ๆ ไป ซึ่งสันนิษฐานกันว่า การเริ่มใช้ผ้าผูกค่อน่าจะเริ่มใช้กันมาตั้งแต่สมัยยุคหิน หรือไม่ก็ย้อนหลังไปถึง 3000 ปีโน่นเลยทีเดียว นี่เป็นข้อสันนิษฐานแต่ถ้าจะเอาหลักฐานกันละก็ พบว่าจากหลักฐานที่ปรากฏในยุคปัจจุบันนั้น มีการใช้ผ้าผูกคอขึ้นในกลางศตวรรษที่ 17 แต่จะเริ่มต้นที่ไหนเป็นแห่งแรกแน่ ก็ยังไม่ใครพบหลักฐานนี้แต่คาด(เดา)กันว่ามันน่าจะเป็นที่ อังกฤษ เพราะพบว่า ผู้ชาย

สมัยนั้นนิยมสวมเสื้อเชิ้ตที่มีแขนยาว และบริเวณรอบๆ คอเสื้อ ซึ่งนิยมเรียกกันว่า คอลลาร์ (Collar) นั้น จะมีลักษณะการตกแต่งที่สำคัญเหมือนกัน คือตกแต่งทำให้ดูเหมือนมีเงื่อนผูกคอ โดยใช้ผ้าผูกคอผืนใหญ่อีกผืนหนึ่ง (Neckcloth) ซึ่งแยกออกจากตัวเสื้อต่างหาก เอาผ้านี้มาทำจิบ พับทบ หรือทำโบว์ ห้อยหรือแขวนลงมาจากปมเงื่อนดังกล่าว ทางด้านหน้าของตัวเสื้อ เมื่อแรกเริ่มใช้ผ้าผูกคอผืนใหญ่ดังกล่าวนี้ จะนิยมใช้ผ้าที่มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยม หรือนั้นการใช้ผ้าในแนวกว้างมากกว่าตามแนวยาว ในการนำมาประดิษฐ์ตกแต่งเป็นรูปต่าง ๆ ต่อมาจึงมีผู้ดัดแปลงวิธีการใช้ผ้าผูกคอดีโดยลองใช้ผ้าที่ตัดในลักษณะตามยาวดูบ้าง เมื่อเริ่มใช้ผ้าในลักษณะตามยาวใหม่ ๆ ก็ยังคงนำเอาผ้านี้ไปพันไว้รอบคอ หรือเอามาผูกไว้ด้านหน้าในลักษณะเป็นของประดับตกแต่งรอบ ๆ คอเสื้อเหมือนเช่นเดิม แต่การเรียกชื่อ ผ้าผูกคอจะแตกต่างกันออกไป คือ เดิมเมื่อเราใช้ผ้าผูกคอแนวกว้าง เราเรียกผ้าพวกนี้ว่า Neckcloth หรือ ผ้าผูก Collar แต่เมื่อเปลี่ยนมาใช้ผ้าตามแนวยาวก็จะเปลี่ยนมาเรียกผ้าพวกนี้ว่า Cravat ซึ่งก็จริงทั้งสองอย่างก็ ยังมีความหมายว่าผ้าผูกคอสำหรับใช้ Collar นั้นเอง เพียงแต่แยกให้เห็นว่าเป็นการใช้ผ้าผูกคนละลักษณะกันเท่านั้น ซึ่งเป็นเหตุให้มีคนคิดถึงผ้าผูกคอในลักษณะอื่น ๆ อีก โดยพยายามผลิตแบบสำเร็จรูปออกมาขาย ซึ่งใครพอใจ รูปลักษณะใดก็สามารถซื้อเก็บไว้สำหรับผูกคอได้ทันที โดยเสื้อเชิ้ต ยุคนั้น ก็จะมีการตัดเย็บ โดยทำคอเสื้อให้มีขอบไว้รอบ ๆ คอ เพื่อเหมาะสำหรับที่จะใช้ผ้าผูกคอในทุกรูปแบบ แต่แบบที่นิยมกันในยุคที่เริ่มมีการผลิตผ้าผูกคอสำเร็จรูปนี้ ก็ได้แก่พวก พรี-ไท (Pre-tild) และโบว์ไท (Bow til) และเนื่องจากพวกไทเหล่านี้สามารถซื้อสำเร็จรูป และสวมไว้ที่ละหลาย ๆ ชิ้นได้ และจะหยิบใช้เมื่อไหร่ก็ได้ จึงมีศัพท์ที่นิยมใช้เรียกไท พวกนี้

โดยรวม ๆ ในยุคนั้นอีกอย่างหนึ่งว่า พวกสต็อก (Stock)

กับคำถามที่ว่า ทำไมมนุษย์เราจึงคิดประดับหรือตกแต่งเครื่องแต่งกายของผู้ชายโดยมุงแถว ๆ คอเสื้อ (เช็ต) เป็นสำคัญกว่าส่วนประกอบอื่น ๆ ก็มีผู้ให้เหตุผลในหลาย ๆ ทฤษฎีก็ลองฟัง (อ่าน) ดูว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่อใครดี

ทฤษฎีหนึ่ง มาจากนายแพทย์ท่านหนึ่งในยุคสมัยกลางท่านผู้นี้ เชื่อว่าร่างกายของคนเราเมื่อเจ็บป่วย จะต้องเจ็บป่วยไปทั่วทั้งตัว โดยเฉพาะบริเวณลำคอ ซึ่งถือว่าเป็นสำคัญที่สุด ฉะนั้นจึงต้องหาทางป้องกันลำคอไว้ โดยทำลำคอให้อบอุ่นเสมอ คือ ต้องมีคอเสื้อที่ทำด้วยผ้าหนา ๆ หรือหนัก ๆ จากแนวคิดนี้ ทำให้ทุกคนให้ความสนใจกับบริเวณลำคอ และคอเสื้อ จนกระทั่งมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง มีการตกแต่งให้สวยงามในโอกาสต่อมา

ทฤษฎีที่สองมาจากแนวคิดของ Jean Druesedow ซึ่งทำงานอยู่ที่พิพิธภัณฑ์ศิลปะแห่งเมืองนิวยอร์ก ได้เสนอแนวคิดไว้ในสมัยก่อนเมื่อมีการต่อสู้กันระหว่างสมาชิกในชุมชนต่าง ๆ หรือในชุมชนเดียวกันก็ตาม การต่อสู้มักจะเป็นแบบการรบกันตัวต่อตัว โดยมีอาวุธประเภทดาบ

หอก เป็นสำคัญการสู้รบแบบนี้โอกาสที่จะถูกศัตรูทำร้ายบริเวณคอหอยย่อมมีมาก ถ้าไม่หาทางนำวัสดุอื่นมาใช้ปกปิดหรือทำเสมือนโล่เพื่อป้องกันอันตรายอื่นจะเกิดจากการต่อสู้ ก็อาจจะทำให้พลาดพลั้งเสียท่าแก่คู่ต่อสู้ได้ง่าย นี่ก็เลยเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มนุษย์ (ผู้ชาย) ได้คิดค้นการหาวัสดุต่าง ๆ ที่จะมาใช้กับบริเวณลำคอ จนเกิดเกี่ยวโยงไปถึงคอเสื้อในที่สุดทั้งนี้รวมไปถึงบริเวณรอบ ๆ คอด้วย

ส่วนทฤษฎีสุดท้ายกล่าวว่า คำว่า "Stock" ที่ว่าใช้แพร่หลายในยุคผ้าผูกคอสำเร็จรูป มีจำหนายนั่น แต่คำว่า Stock ไม่มีหลักฐานปรากฏชัดว่าใช้โดยใครเป็นคนแรกหรือกลุ่มแรก แต่ในยุคนั้นจะมีอีกคำหนึ่งซึ่งใช้คู่กันคือ คำว่า Croat แต่คำนี้มีที่มาชัดเจน เพราะเป็นชื่อเรียกชาว Croatian อาศัยอยู่ในแคว้น Croatia ซึ่งอยู่ในภาคกลางของยุโรป มีเชื้อสาย Slav) ซึ่งชาว Croatian จะนิยมสมัครเป็นทหารรับจ้างไปรบกับทหารของฝรั่งเศส ในช่วงศตวรรษที่ 16 พวกทหารรับจ้างเหล่านี้จะสวมเครื่องแบบที่มีผ้าพันอยู่รอบคอ ซึ่งพันในหลาย ๆ ลักษณะ เช่นเดียวกับการใช้ Stock หรือ Cravat ในยุคนั้นนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม Stock หรือ Croat นี้ ก็เป็นตัวเลือกสำหรับใช้ตกแต่งรอบ ๆ คอเรื่อยมาจนเป็นประเพณี จนกระทั่งถึงศตวรรษที่ 19 และเมื่อมาถึงศตวรรษที่ 20 Stock ในรูปแบบอื่นก็เสื่อมความนิยมลง คงเหลือแต่เพียงไท หรือเนคไทเท่านั้นที่ยังอยู่ในความนิยมสืบต่อมา ซึ่งตามหลักฐานพบว่า เนคไทนั้นได้เริ่มแพร่หลายมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 แล้ว โดยพวกโคช (Coach) ที่ทำหน้าที่ขับรถม้าจะใช้อยู่ประจำ และหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 1 เป็นต้นมา ยิ่งแพร่หลายมากยิ่งขึ้น โดยราชวงศ์อังกฤษมีส่วนร่วมดังกล่าว เช่น กษัตริย์บางพระองค์อาจจะสั่งยกเลิกงานเลี้ยงทันที ถ้าพบเห็นว่าบรรดาแขกที่ได้รับเชิญมา

แต่งกายไม่เหมาะสม คือไม่ผูกไท หรือบรรดาตุ๊ก
ทั้งหลายจะนิยมใส่เชิ้ตที่มีปกเสื้อ และคอใหญ่
พร้อมทั้งผูกไทประจำ

และแม้ว่า เนคไทจะกลายเป็นส่วน
ประกอบที่สำคัญของการแต่งกายของคุณผู้ชาย
มานานแล้วก็ตาม แต่การยอมรับหรือความรู้สึก
นึกคิด ตลอดจนความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ เนคไทจะมีแตกต่างกันมากมายทีเดียว ซึ่ง
จะขอยกตัวอย่างเพียงสังเขปเท่านั้น เช่น เชื่อกัน
ว่า

- การผูกเนคไท ทำให้มีลักษณะของ
"ชายชาตรี" มากขึ้นหรือมีมาดของ "ผู้ชาย
อันดราย" หรือ ประเภท ทำนองนั้น แต่ทำให้ดูมี
เสน่ห์ลึกลับ "เทพบุตรเพศผมาด"

- การอยู่ในบรรยากาศ หรือท่ามกลาง
ของคนผูกเนคไท ทำให้ดูเป็นงาน เป็นการดี

- การผูกเนคไท ทำให้เกิดความรู้สึกที่มั่นคง
หรือเพิ่มความมั่นใจให้กับตัวเองมากขึ้น

- การผูกเนคไทของผู้ชายก็เป็นเพียงแค
แฟชั่นอย่างหนึ่งเหมือนผู้หญิงใช้ลิปสติก หรือ ยา
ทาเล็บ ที่มีโอกาสเปลี่ยนสีกันไปได้อย่างเรื่อย ๆ เพียง
แต่เนคไทต้องคำนึงถึงขนาดและลวดลาย เพิ่มขึ้น
เท่านั้น

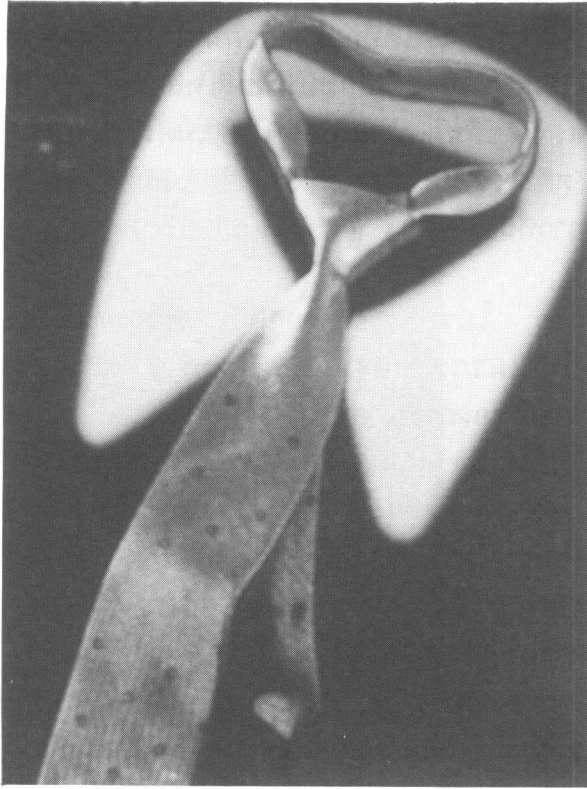
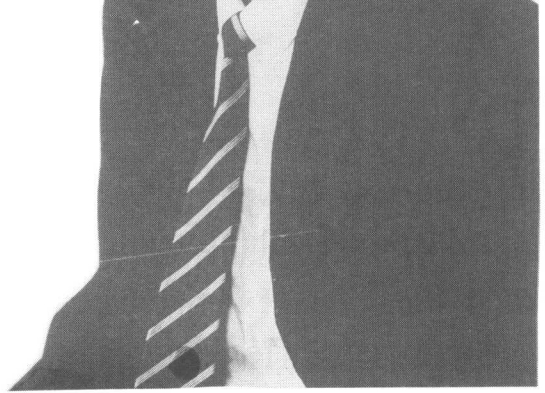
- สำหรับชายหนุ่มที่ชอบใช้โบว์ไท
แทนเนคไท แสดงว่ามีลักษณะของคนที่มีอิสระใน
ทางความคิดสูง เพราะฉะนั้น ชายหนุ่มพวกนี้ไม่
เหมาะที่จะเป็นผู้พิพากษาซึ่งต้องทำงานอยู่ใน
กรอบของกฎหมายและจากข้อสังเกตพบว่า อาชีพ
ที่ชอบใช้โบว์ไทมากกว่าอาชีพอื่น คือนักธุรกิจ

ตัวอย่างดังกล่าวข้างบนเป็นเรื่องที่เกี่ยว
กับความเชื่อ หรือความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับการ
ใช้เนคไท แต่ไม่ว่าจะเชื่อดีหรือไม่ดีก็ตาม คุณผู้
ชายทั้งหลายก็ยังนิยมสะสมมันไว้ กันคนละหลาย
เส้น ของเมืองไทยไม่มีคนทำสถิติไว้ แต่ของ

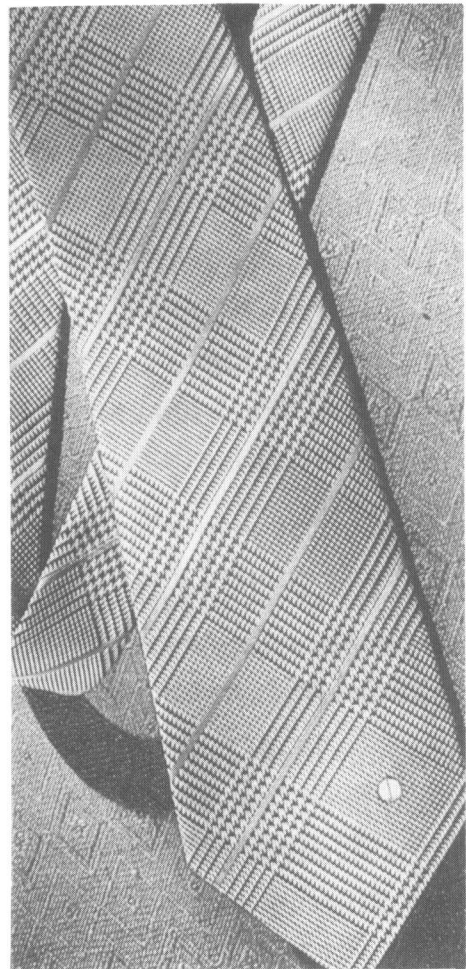
อเมริกาเคยสำรวจพบว่า โดยเฉลี่ยผู้ชายอเมริกัน
จะมีเนคไทไข้อยู่ในระหว่าง 30-40 เส้น แต่จะมี
เพียง 1-2 เส้นเท่านั้นที่เก็บไว้ใช้ในโอกาส พิเศษ
ในด้านความนิยมเรื่องสีล้น ลวดลาย และขนาดก็
จะเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ เช่น ในช่วง 2-3 ปีนี้ (ที่
อเมริกา) เนคไทที่อยู่ในความนิยม จะมีลวดลาย
เป็นจุดจุดสีน้ำเงินอยู่บนพื้นสีเหลืองหรือบนพื้น
แดงเลือดนก แต่โดยทั่วไป เนคไทที่ใช้แล้วจะ
"ดูดี" จะต้องไปกันได้กับเข็มขัด และขนาดความ
ยาวที่นิยมใช้กันจะประมาณ 53-57 นิ้ว

ไม่ว่าเนคไทจะราคาถูกหรือแพงก็ตาม
(ในอเมริกาถูกที่สุด 2.5 ดอลลาร์ แพงที่สุด
5000 ดอลลาร์ โดยประมาณ) แต่จะเกิดประโยชน์
กับผู้ใช่ คือ ทำให้ดูสภาพเรียบร้อยสมบูรณ์แบบ
โดยเฉพาะผู้ที่แต่งกายชุดสากล นอกจากนี้ยังมี
ส่วนช่วยเสริมบุคลิกให้ดูดีขึ้นอีกด้วย แต่ผลเสียก็
มีอีกเช่นกัน เพราะจากผลการวิจัยของ
ศาสตราจารย์ 2 คน จากมหาวิทยาลัยคอร์แนล
ได้รายงานว่า การผูกเนคไทที่แน่นเกินไป จะส่ง
ผลกระทบต่อเลือดที่จะไปเลี้ยงสมอง และส่งผลต่อ
ประสิทธิภาพในการทำงาน โดยเฉพาะงานที่ต้อง
ใช้ทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสติปัญญา ซึ่งผล
วิจัยนี้ ก็สอดคล้องกับบทความเรื่อง "การผูกเนค
ไทแน่นเกินไปจะเสี่ยง" ซึ่งลงพิมพ์ในหนังสือ 3
นาที่มีสาระของธนาคารกสิกรไทย ที่ได้รายงาน
จากผลการวิจัยเช่นกันว่า การผูกเนคไทที่แน่น
เกินไป จะไปขัดขวางการไหลเวียนของโลหิตที่จะ
ไปเลี้ยงเยื่อภายในลูกตา ก่อให้เกิดปัญหาใน
การรับภาพ ทำให้เกิดอาการตาพร่ามัว การสูญเสีย
ในการรับภาพนี้ อาจทำให้เกิดอันตรายแก่
งานที่ทำได้ โดยเฉพาะผู้ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมเครื่อง
คอมพิวเตอร์หรือนักบิน ฉะนั้น คุณผู้ชายทั้ง
หลายที่อยากแก่ อยากเทห์ ด้วยเนคไท ก็โปรดระ
มัดระวังในเรื่องการผูกด้วย ซึ่งเรื่องนี้บางชาติได้
เคยแก้ไข แล้วโดยพยายามคิดชุดทำงานขึ้นโดย
ที่ให้มีรูปลักษณะของการสวมใส่โดยไม่ต้องผูกเนค

ไท โดยเฉพาะในช่วงฤดูร้อน เช่น ชาวออสเตรเลีย
ได้ริเริ่มใช้ชุดซาฟารี ขึ้นมาโดยให้ถือ เป็นเครื่อง
แบบในการทำงานแทนชุดสากล ผูกเนคไทได้
เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม มีเรื่องแปลกแต่จริงก็คือ
ไม่ว่าจะมีชุดทำงานที่รูปแบบก็ตามที่ให้เจ้าหน้าที่
หรือพนักงานทั้งหลายได้เลือกใช้แทนกันได้ แต่
คุณผู้ชายทั้งหลายที่ทำงานในสำนักงาน หรือ
บริษัทห้างร้านต่าง ๆ ทั้งในองค์กรของรัฐและ
เอกชนต่างก็พอใจที่จะเลือกใส่เชิ้ต ผูกเนคไท ไป
ทำงานมากกว่าเลือกชุดอื่น ๆ แต่ในทันทีที่รู้ว่า
หมดเวลาทำงานแล้ว สิ่งแรกที่คุณผู้ชายเหล่านี้จะ
ทำกันก็คือรีบปลดเนคไทออกจากคอ หรือไม่ก็
คลายปมที่ผูกไว้ ในทันทีทันใด เชื่อหรือไม่ ก็ลอง
ถามตัวคุณเอง หรือคนข้างเคียงคุณดูซิ (คะ)

หนังสืออ้างอิง

Wolf, Thomas H. "The Necktie : Knot for
everyman? *Smithsonian*. May,
1989

ละครชาตรี

"กรุงเก่า"

อมรา กล้าเจริญ*

ละครชาตรีเป็นการแสดงพื้นบ้านที่ผูกพันกับพิธีกรรมทางศาสนา ความเชื่อและความยึดมั่นในลัทธิคติของชาวบ้าน สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณกาลสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น เนื่องจากเป็นการแสดงของชาวบ้าน จึงไม่มีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานแน่ชัด แต่จากการสอบประวัติบุคคลในวงการละครชาตรีที่สืบทอดการแสดงพอที่จะประมาณได้ว่า ละครชาตรี ได้มีการแสดงสืบทอดกันมาประมาณ 200 ปี แต่รูปแบบการแสดงไม่ใช่เป็นของดั้งเดิมก่อนการเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ 2 แต่จากข้อมูลที่สัมภาษณ์หัวหน้าคณะละครและผู้ชมละครเล่าสืบทอดกันมาพอสรุปได้ว่า เป็นรูปแบบการแสดงที่เข้ามาใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ทางสายละครที่ย้ายถิ่นฐานมาจากนครศรีธรรมราช

ละครชาตรีที่แสดงอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปัจจุบันนี้ประวัติที่ค่อนข้างคลุมเครือ เพราะขาดเอกสารหลักฐานที่ชัดเจน ทั้งนี้คงเป็นเพราะศิลปินไม่ใช่บุคคลที่นิยมบันทึกเหตุการณ์และเรื่องราว เห็นว่าไม่ใช่เรื่องสำคัญอีกทั้งคนทั่วไปก็ดูหมิ่นเหยียดหยามว่าเป็นอาชีพ เต้นกินรำกีน ดังนั้นการสืบสายเรื่องราวทางประวัติความเป็นมาของละครชาตรี ในที่นี้จึงทำโดยอาศัย การสัมภาษณ์ศิลปินอาวุโส และผู้ทรงคุณวุฒิเป็นหลัก

การแสดงละครชาตรีโบราณ มีเสาของคสลกลางโรง ไม่มีฉาก

ละครชาตรี มีแสดงอยู่ในอยุธยาตลอดมาประมาณ 80 ปีที่ผ่านมามีคณะละครแสดงกันอยู่หลายคณะ มีทั้งคณะที่แสดงละครนอก และคณะที่แสดงละครชาตรี เช่น คณะแม่เจียม คณะแม่สังวาลย์ คณะแม่สารภี คณะแม่จันทร์ คณะแม่ธูปบ้านม้า คณะแม่ปรางบ้านคลองทราย พวกที่แสดงละครชาตรี ส่วนใหญ่เป็นพวกชาวนอก คือพวกละครที่มาจากภาคใต้จากนครศรีธรรมราช และเป็นต้นตระกูลสืบทอดเชื้อสายละครชาตรี ที่แสดงอยู่ในอยุธยามาจนถึงปัจจุบัน

คณะละครดังกล่าว อาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มริมน้ำบริเวณคลองทรายหน้าวัดสามวิหาร และตลาดท่าบรอ (คือหัวรอในปัจจุบัน) ซึ่งเป็นย่านใจกลางเมืองเป็นที่ชุมนุมในขณะนั้นพวกละครเหล่านั้นส่วนใหญ่มีเรือเป็นที่อยู่อาศัยและเป็นพาหนะไปแสดงในที่ต่าง ๆ เรือที่อาศัย ได้แก่

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชานาฏศิลป์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

เรือลำปั่นสวน เรือเปิด เรือช่างกระดาน นอกจากนี้จะมีบางพวกอาศัยอยู่บนบกบริเวณนั้นเอง บ้านและเรือของพวกละครชาตรีมีของคลี่ปักธงแดงแขวนอยู่ ในที่เห็นได้ชัดเจนเป็นสัญลักษณ์

ต่อมาการคมนาคมเจริญขึ้น ชาวคณะละครจึงตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นหลักแหล่ง มีการติดป้ายบอกชื่อคณะละคร แทนการใช้ของคลี่ปักธงแดงในบริเวณที่พักอาศัย

แต่เดิมประชาชนในท้องถิ่นนิยมใช้ละครชาตรีเป็นละครแก้บน และใช้ละครชาตรีเป็นมหรสพฉลองกันทั่วไปในสมัยก่อนจนกลายเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของท้องถิ่น จึงทำให้ผู้แสดงละครชาตรี มีโอกาสแสดงถวายหน้าพระที่นั่งในสมัยรัชกาลที่ 6 พ.ศ. 2454 - 2468 เล่ากันว่า ทุกครั้งที่พระองค์เสด็จประพาส จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะเสด็จไปประทับที่ตำหนักสะพานเกลือ (ปัจจุบันอยู่ในบริเวณวิทยาลัยการต่อเรือพระนครศรีอยุธยา) และทรงมีรับสั่งให้หาละครชาตรี เข้าไปแสดงถวาย

นอกจากละครชาตรีจะได้รับเกียรติแสดงถวายหน้าที่นั่งในสมัยรัชกาลที่ 6 และในรัชกาลที่ 7 ละครชาตรีหลายคณะ ยังได้ไปแสดงสมโภชช้างเผือกที่พระราชวังบางปะอิน (พ.ศ. 2470) อีกด้วย การแสดงในครั้งนั้นทางราชการได้กำหนดให้คณะละครชาตรี แต่ละคณะใช้ฉากละคร เนื่องจากคณะละครเหล่านั้น ไม่เคยใช้ฉากมาก่อน ทางราชการจึงได้ทำฉากละครไปแจกให้ทุกคณะ ทำให้การแสดงละครชาตรีในอยุธยามีการใช้ฉากในเวลาแสดงแต่นั้นมา

ต่อมาในปี พ.ศ. 2486 จอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ต้องการให้มีการยกระดับศิลปินในท้องถิ่น จึงบัญชาให้กรมศิลปากร ซึ่งมีพระยาอนุมานราชธนเป็นอธิบดีในขณะนั้นให้จัดอบรมหัวหน้าคณะละคร และหัวหน้าวงปี่พาทย์ มีความรู้ทางนาฏศิลป์ และดนตรีไทย

ผู้ที่ผ่านการอบรมจะได้บัตรเทียบเท่าศิลปินกรมศิลปากร ปัจจุบันมีผู้ที่เคยเข้าอบรมในครั้งนั้น ซึ่งยังมีชีวิตและยังคงจัดการแสดงละครชาตรีอยู่เพียง 2 คน คือ นางสร้อยทอง มิชูโกชน และนางอุดมกระจ่างโชติ และทั้งสองรายนี้เป็นบุคคลสำคัญในการถ่ายทอดศิลปะละครชาตรีมาสู่ปัจจุบัน

การสืบทอดการแสดงละครชาตรี ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการสืบทอดการแสดงทางเชื่องสายที่เป็นละคร เป็นปี่พาทย์ หรือเป็นเครื่องงิ้วพื้นเมือง บ้านใกล้เคียงที่มีใจรักการแสดง คณะละครที่แสดงอยู่ในปัจจุบัน บางคณะสืบทอดการแสดงมาจาก คณะละครดั้งเดิม เช่น คณะสร้อยทองหิรัญ คณะอุดมศิลป์กระจ่างโชติ บางคณะแยกจากคณะดั้งเดิม เปลี่ยนมาใช้ชื่อคณะใหม่ มีการปรับรูปแบบการแสดงให้ทันสมัย เป็นที่นิยมแก่ผู้หาละคร เช่น คณะธิดา ณ บางไพร คณะจะได้ดาวเด่น คณะศรีจันทร์ บาง

คณะชาตผู้สืบทอดทำให้ต้องเลิกการแสดงไป

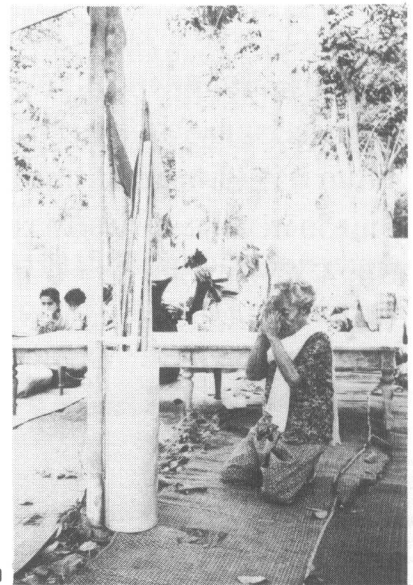
คณะละครชาตรี ที่มีชื่อปรากฏข้างต้นต่างฝึกหัดลูกหลานและลูกศิษย์ของตนภายในบ้าน เป็นการฝึกหัดแบบโบราณ กล่าวคือแม่ครูประจำคณะจะเริ่มหัดเด็กที่เป็นลูกหลาน หรือพวกที่สนใจ ตั้งแต่อายุ 5-10 ขวบ เพลงที่ใช้เป็นหลักในการฝึกหัด คือ เพลงช้า เพลงเร็ว ซึ่งเป็นเพลงสำหรับรำถวายมือ ต่อจากนั้นก็ฝึกท่องบทละคร แล้วจึงหัดร้องเป็นทำนอง และหัดเป็นลูกคู่ในการร้องรับ เมื่อฝึกฝนจนชำนาญในเบื้องต้นแล้วจึงหัดแสดง เข้าเรื่องเริ่มตั้งแต่การแสดงเป็นตัวประกอบสำหรับลูกหลาน หรือลูกศิษย์คนโตฝีมือดี มีปัญญาไวก็จะฝึกให้เป็นตัวสำคัญ ๆ ในชั้นนี้จะฝึกเด็กเหล่านั้นให้สังเกตบทบาทคนที่แสดงเก่า ๆ และให้คอยจดจำ หัวหน้าคณะจะพิจารณารูปร่าง และใบหน้าด้วย เพื่อวางบทบาทที่เหมาะสมที่จะหัดเป็นตัวพระหรือตัวนาง และหากตัว

ละครโตฝีมือเป็นเลิศ พอที่จะเป็นนายโรงได้ ครูหรือตัวเฒ่าจะพิจารณาฝึกหรือถ่ายทอดการร้องเชยครูและการรำชัดเบิกโรงชาตรีให้ ซึ่งถือว่าเป็นขั้นสูงสุดของการฝึกหัด

การฝึกหัดละครมักเป็นการสอนตัวต่อตัว ในบางครั้งก็สอนกันระหว่างแสดง หากคนไหนเล่นไม่ถูก ก็จะมีนักแสดงที่อาวุโสกว่าคอยแนะนำ

การหัดและการแสดงละครชาตรีจะกระทำไปพร้อมกัน เพราะถือเป็นการหัดโดยประสบการณ์ไปพร้อม ๆ กับการสร้างความชำนาญในการแสดง

สำหรับการแสดงละครชาตรีแต่เดิม อาจแบ่งออกเป็นช่วง เพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจได้ 9 ส่วน ตามลำดับเหตุการณ์ คือ การปลุกโรง การบูชาครู การโหมโรง การร้องประกาศ หน้าบท การรำถวายมือ การร้องเชยครู การรำชัดเบิกโรง การจับเรื่องแสดงและการลาโรง

พิธีกรรมการปลุกโรง

1. ปลุกโรง เป็นพิธีกรรมที่กระทำหลังจากสร้างโรงแสดงแล้ว นายโรงทำพิธีผูกกิ่งมะยมด้วยดอกไม้ไผ่ 3 เส้น กับเสากลางของโรงละครเป็นสัญลักษณ์ว่าได้ปลุกโรงสำหรับการแสดงละครสำเร็จเรียบร้อยแล้ว

2. การบูชาครู เริ่มโดยตัวโม่หรือหัวหน้าคณะ จดรูปเทียนบูชาครู และตั้งก่านน 24 บาท แบ่งออกเป็นค่าก่านนทางการแสดง 12 บาท วงปีพาทย์ 12 บาท เงินค่าก่านนนี้แต่ละคณะจะเรียกไม่เท่ากัน บางคณะจะเรียกอย่างละ 6 บาท โดยเจ้าภาพที่หาละครจะเป็นผู้รับผิดชอบจ่ายค่าก่านนดังกล่าว

3. การโหมโรง เป็นการบรรเลงดนตรีก่อนที่จะมีการแสดงเป็นการไหว้ครูทางด้านดนตรีด้วยวงปีพาทย์ชาตรี ได้แก่ ปี่ใน โทนชาตรี ข้องคู่ กรับคู่ และฉิ่ง การโหมโรงในการแสดงละคร จะโหมโรง 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 โหมโรงในช่วงเช้าต่อจากพิธีบูชาครู และในช่วงตอนบ่ายเวลาประมาณ 13.30 น.

4. การร้องประกาศหน้าบท กระทำโดยหัวหน้าคณะ หรือนายโรง เป็นการร้องอัญเชิญครูเทพเจ้าหรือพระผู้ศักดิ์สิทธิ์ให้มารับเครื่องสังเวย และดูการแสดงตามที่เจ้าภาพได้บนบานศาลกล่าวไว้

5. การรำถวายมือ คือ การรำเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อแสดงความขอบคุณที่ได้ประทานความสำเร็จและความสมปรารถนามาให้ เพลงที่ใช้ในการรำ ใช้เพลงช้าและเพลงเร็ว ผู้รำแต่งกายยีนเครื่องพระนาง อย่างละเท่า ๆ กัน ตั้งแต่ 2 คู่ 3 คู่ 4 คู่ หรือบางครั้งรำ 9 คน ซึ่งเรียกว่าชุดใหญ่

6. การร้องเชิญครู เป็นการร้องไหว้ครูก่อนการแสดง ร้องโดยตัวนายโรงและมีลูกคู่ร้องรับ เพื่อระลึกถึงครูบาอาจารย์ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์และขอพรคุ้มครองให้ประสบผลสำเร็จในการแสดง

นางสร้อยทอง มีชูโกชน์ แม่ครูละครชาตรีอยุธยา....รำชุดเบิกโรง

7. การรำชุดเบิกโรงชาตรี หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่ารำชุดโทน รำโดยตัวนายโรงต่อการร้องเชิญครู เพื่อบูชาครูและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นการรำ เพื่อป้องกันขจัดปัดเป่าเสนียดจัญไรในบริเวณพื้นที่ของการแสดง

รำถวายมือก่อนการแสดงดำเนินเป็นเรื่องราว

8. การจับเรื่องแสดงเป็นละคร ละครที่แสดงนิยมเล่นเป็นตอนๆ เรื่องที่นิยมแสดงได้แก่ เรื่องรถเสน ซึ่งมักนิยมเรียกว่านางสิบสอง หรือ เรื่องละครนอกได้ทุกเรื่อง เช่น สังข์ทอง โหม่งป่า กายเพชร ไชยเชษฐ์ แก้วหน้าม้า โกมินทร์ เป็นต้น เรื่องที่ไม่นิยมแสดง ได้แก่ เรื่องพระสุธน นางแดงอ่อน เพราะเป็นเรื่องกลีบชาติ เป็นเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นเรื่องสูง

9. การลาโรง เป็นพิธีกรรมที่นายโรงทำหลังจากเลิกแสดงละครชาตรี คือ การแก้ตอกที่มัดกึ่งมะยมออกจากเสากลางผู้ทำพิธีต้องเป็นคนเดียวกับผู้ปลุกโรง

การแสดงละครชาตรีแต่เดิม มักแสดงในโรงซึ่งปลูกอยู่กับพื้นดิน โดยปักเสาสี่เสา เพื่อรับผ้าที่เป็นหลังคาและมีเสากลางสำหรับค้ำหลังคา ผ้าเสากลางนี้ใช้ผูกของคลี คือ ของไล่ อาวุธ เวทีด้านหลังมีเตียงให้นั่งแสดง ตรงข้ามเตียงเป็นที่วางปีพาทย์สองข้างเป็นที่นั่งพักของผู้แสดงที่ยังไม่ถึงบทแสดง

การแสดงละครชาตรีดังกล่าว ต่อมามีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพสังคม เช่น มีการยกเลิกเสากลาง เพราะเกะกะประกอบกับได้ความคิดจากการได้แสดงบนโรงจิวตามศาลเจ้าบนเวทีสำหรับแสดงลิเก มีความคล่องตัวมากกว่า ที่ไม่มีเสากลาง เห็นว่าดีจึงทำตาม การแสดงแบบเดิมจึงค่อย ๆ หดไป

ปัจจุบันคณะละครชาตรีในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสถานภาพเป็นละครแก่นบนมากกว่าที่เป็นมหรสพ แต่ผู้แสดงก็ได้มุ่งเน้นที่จะให้ความบันเทิงแก่ผู้ชม ตามยุคสมัย เน้นความประหยัดและความสะดวกสบายในการจัดการแสดงมากกว่าที่จะคำนึงถึงแบบแผนและศิลปะการแสดงที่เป็นรูปแบบดั้งเดิม แต่ไม่ว่าการแสดงละครชาตรีจะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบอย่างไรก็ตามขั้นตอนของพิธีกรรม ในเรื่องของการแก่นบนก็ยังคงมีให้

การบูชาเครื่องสังเวทต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่บนไว้

เห็นอยู่ ได้แก่ การร้องประกาศหน้าบท การรำถวายมือ การปลุกโรง การตั้งเครื่องสังเวท การลาเครื่องสังเวท การบอกรับและการใช้กรับไม้ไผ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรับไม้ไผ่นั้น ถือว่าเป็นเอกลักษณ์สำคัญของการแสดงละครชาตรี จนมีฉายาว่า ละครฉับกระ

คณะละครชาตรีที่มีอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปัจจุบันมีอยู่ 9 คณะ ได้แก่ คณะสร้อยทองหิรัญ คณะอุดมศิลป์กระจ่างโชติ คณะบังเอิญหลานสร้อยทอง คณะสุเทพบรรเทิง คณะราตรีศิลป์ คณะศรีประภาพร และคณะศรีจันทรานาฏศิลป์ อยู่ที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา คณะจะเด็จดาวเด่น และคณะธิดา ณ บางไพร อยู่ที่อำเภอบางไพร รวมผู้แสดงละครทั้งสิ้นประมาณ 150 คน อายุผู้แสดงจะมีตั้งแต่ 5 ปี จนถึง 84 ปี ส่วนมากจะเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

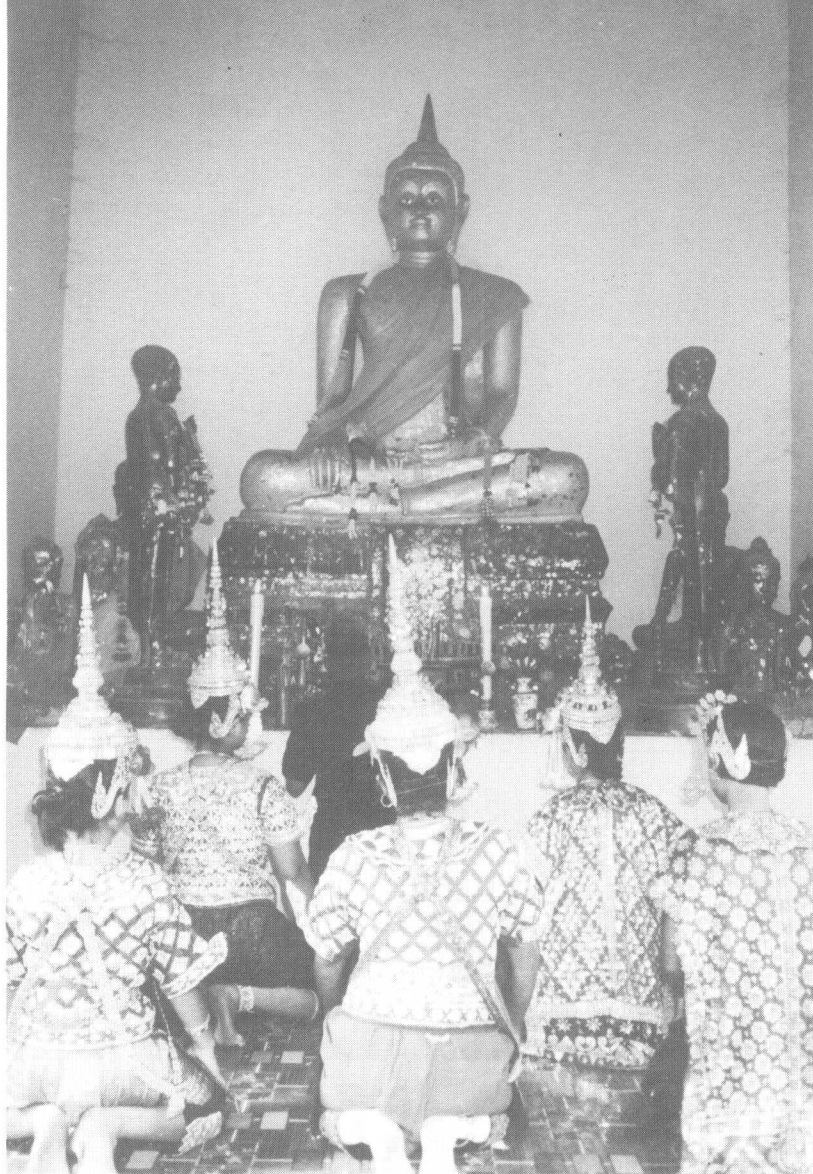
ละครชาตรี แสดงเพื่อการแก่นบนที่แสดงในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีแสดงสืบทอดเป็น

อาชีพมาอย่างต่อเนื่อง เพราะผู้มาหาละครเพื่อแก้
 บอน มีความเชื่อกันว่า พวกละครชาตรีจะมีขั้นตอน
 มีคาถาอาคมที่จะติดต่อกับองค์เทพเจ้า หรือสิ่ง
 ศักดิ์สิทธิ์ให้ละครที่เล่นแก้บนกันในปัจจุบัน จะเล่น
 แบบชาตรีของเดิมนั้นมีน้อย การแสดงจะออกไป
 ทางละครนอก และละครพันทางเสียมากกว่า ซึ่ง
 บางครั้งผู้หาละครก็ไม่เข้าใจในรูปแบบการแสดง
 ถือว่าเล่นเป็นละครก็ใช้ได้

ละครชาตรีสามารถดำรงอยู่ และแสดง
 เป็นอาชีพได้ตลอดไป ตราบเท่าที่ความเชื่อมั่น
 และความศรัทธาของประชาชนในท้องถิ่น และ
 ประชาชนโดยทั่วไป ยังมีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เชื่อถือใน
 โชคลาง เชื่อถือในสิ่งลึกลับที่มีอำนาจ เหมือน
 มนุษย์ธรรมดา และสิ่งที่มีอำนาจเหล่านี้สามารถ

บันดาลเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นได้ ถึงแม้ว่าใน
 ปัจจุบันนี้ความเจริญทางด้านเทคโนโลยี จะมี
 ความก้าวหน้ามากมายก็ตาม การแสดงละครเพื่อ
 การแก้บนก็ยังสามารถคงอยู่ เชื่อว่าพิธีกรรม
 ที่ปรากฏในละครชาตรี จะเป็นสื่อกลางประสานใน
 เรื่องของการบนบานศาลกล่าวได้ พิธีกรรม
 ที่ปรากฏในละครชาตรีเพื่อการแก้บนนั้น จึงมี
 ความสำคัญ น่าสนใจ และเป็นเรื่องที่น่าติดตาม
 ในตอนต่อไป

ซ้าย : รำแก้บนที่ศาลเจ้า

ขวา : รำแก้บนที่วัด

ล่าง : พ่อแก่ พระภราดรมุณี
ครูแห่งการละครไทย

- ภาพรวมในการทำงานของ สนง. วัฒนธรรมแห่งชาติ และผลงานที่ผ่านมา

- ในการทำงานวัฒนธรรมนี้ จะตอบว่ามันสำเร็จหรือไม่สำเร็จนั้นมันขึ้นอยู่กับที่เราตั้งอะไรไว้เป็นเป้า ถึงจะบอกได้ว่ามันได้ตามเป้าหมายนั้นสำเร็จหรือไม่สำเร็จ ผมอยากจะเรียนสักนิดว่า ผลงานทางวัฒนธรรมนั้นต้องเข้าใจ คือหลายคนที่ผมพยายามทำความเข้าใจในทางส่วนตัวมาเยอะแล้ว ธรรมชาติของวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่คนพัฒนาขึ้นมา แล้วเห็นดีเห็นงาม เห็นพ้องต้องกันโดยใจ โดยความสำนึก แล้วก็ทำ สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปได้ คืองานวัฒนธรรม เพราะฉะนั้นเวลาการพัฒนาที่จะให้คนทำอะไรนี่ พอเราชี้ประเด็นบอกว่า ต่อไปนี้"ทำอะไรมีวินัยคือไทยแท้" คือ set goal สร้าง conscious goal สร้างความตระหนัก และสำนึกให้กับทางสังคม ซึ่งคนจะต้องทำ ถ้า

ถามว่าใครต้องทำบ้าง ทุกคนในสังคมจะต้องทำ ตัวนี้ต่างหากที่เราจะต้องทำให้ได้

ทีนี้ในลักษณะของการที่จะให้คนปรับเปลี่ยนความคิดใหม่ มันมีสเต็ปของมัน ในขั้นแรกจะต้องรับรู้ รับทราบขั้นของ perception พอหลังจากนั้นเกิดความเข้าใจ understanding ถ้าเข้าใจเรียบร้อยแล้ว เกิดความซาบซึ้ง association คือการเอาไปใช้ในทางที่ถูกที่ควร เพราะฉะนั้นสเต็ปของมันมีอยู่เป็นอย่างนี้ การทำงานทางด้านวัฒนธรรมถ้าจะประเมิน ถ้าบอกว่าธรรมาภิบาลมันก็เป็นเพียง perception ให้คนรับรู้เท่านั้นเอง ถ้าถามว่าคนรับรู้ไหม แล้วคนเดี๋ยวนี้ฉลาดขึ้นมาก ตระหนักนี่คงไม่ตระหนักเท่าไร การรับรู้ การสำนึกภูมิมันมันไปถึง มันบรรลุผลว่าโดยภาพของสังคมโดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นปฏิกิริยาออกมาจากสื่อมวลชน หรือการแสดง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นหน่วยงานระดับกรมในกระทรวงศึกษาธิการ ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่หลักในการดำเนินการด้านการส่งเสริม เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของชาติ โดยมีองค์กร เครือข่ายที่ทำงานสนับสนุนนโยบายของสำนักงาน ตั้งอยู่ทั่วไปในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด เช่น อนุกรรมการวัฒนธรรมจังหวัด ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด ซึ่งส่วนหนึ่งตั้งอยู่ในสถาบันราชภัฏ ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษาต่างๆ สภาวัฒนธรรมจังหวัดที่กำลังตั้งขึ้น โรงเรียน และวัด จึงเป็นหน่วยงานทางวัฒนธรรมตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนี้ยังมีองค์กรเอง ชนต่าง ๆ อีกมากมาย เป็นเครือข่ายในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมด้วย ทั้งนี้คงจะด้วยความคิด ความเชื่อที่ดี วัฒนธรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนทุกคน และความสำเร็จในการทำงานวัฒนธรรม อยู่ที่ผลของความร่วมมือของหลายๆคน หลายๆฝ่าย ที่ทำให้คนไทยมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการ เห็นคุณค่า ความสำคัญของวัฒนธรรมไทยได้มากขึ้นเพียงใด ความสำเร็จของการทำงาน วัฒนธรรม คงมิใช่อยู่ที่การจัดตั้งกระทรวงวัฒนธรรม และได้มีงบประมาณมากขึ้นเท่านั้น

ในฐานะที่สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มองเห็นความสำคัญของวัฒนธรรม มีความ มุ่งหวังที่จะทำและช่วยให้วัฒนธรรมของท้องถิ่นมีความเจริญมั่นคงสืบไป และได้ให้ความร่วมมือกับ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติด้วยดีเสมอมา จึงได้ขอโอกาสไปเรียนสัมภาษณ์ คุณพญิง ศักดิ์ จันทรสุนทร เลขาธิการฯ เพื่อรับทราบนโยบายและความคิดเห็นของท่าน นับว่าเป็นข้อมูล ที่ น่าสนใจมาก

สัมภาษณ์

นายพญิงศักดิ์ จันทรสุนทร

เลขาธิการ สนง.วัฒนธรรมแห่งชาติ

ออกทางสังคมต่าง ๆ มีคนพูดจาในเรื่องวัฒนธรรม กันมากขึ้น ทั้งในสื่อมวลชน หรือการแสดงออก ทางวัฒนธรรมต่าง ๆ มีมากยิ่งขึ้น สังคมหลาย สังคมแสวงหามรดกทางวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่ง ไม่เคยได้ใส่ใจมาก่อน ก็หยิบภูมิปัญญา บ้าง มรดกทางวัฒนธรรม บ้าง มาชูในสังคม อันนี้ถ้าเรา บอกว่าเป็นการรับรู้ เป็นการกระตือรือร้น เป็น การตระหนักแล้วก็ถือเป็นการทำงานที่บรรลุเป้าหมาย

ถ้าถามว่า มัน ไป ถึง เป็อง ปลาย หรือยัง ตอบในฐานะคนทำก็คือยังไม่พอใจ มัน น่าจะต้องมีอะไรมากกว่านั้น ถ้าพูดถึงโดยรวม มันน่าจะสามารพูดเป็นภาษาโดยทั่วไปว่า มันก็ดีขึ้น ดีขึ้น แต่ถ้าถามคนหลายๆคนหากเขาต้องการ ทำงานให้มันบรรลุผล แต่ละคนที่มารับผิดชอบว่า พอใจหรือยัง บอกไม่พอใจ ตอบได้ทั้งสองทาง

– คนมักจะถามเสมอว่า เวลาในโลกมันก็ เปลี่ยนไปแล้ว อะไรต่าง ๆ ดูเหมือนว่าเป็น สากลมากขึ้น เราจะมาทำเรื่องวัฒนธรรม พื้นบ้านอะไรกันอยู่ จะเป็นการสวนทางโลก เขาหรือเปล่า จะมีประโยชน์อะไร

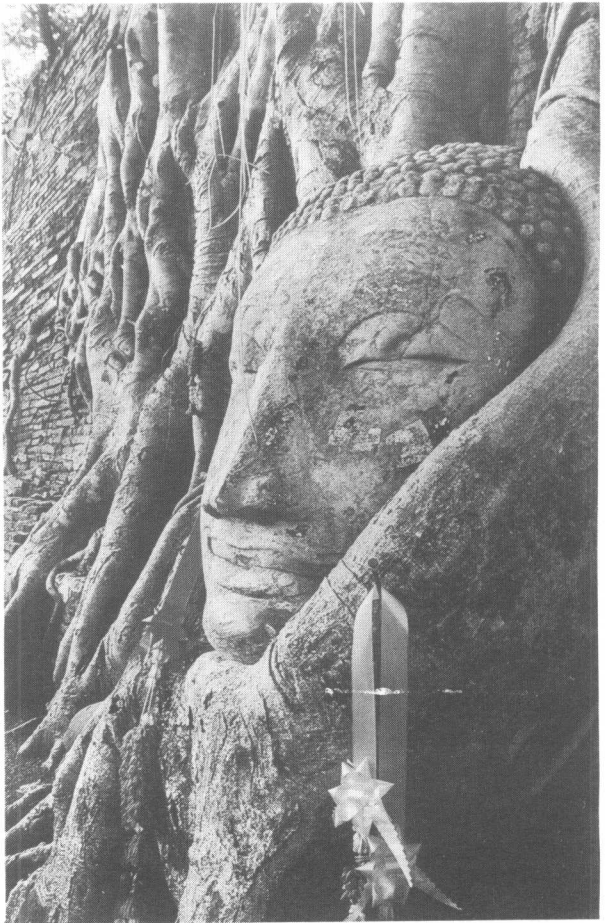
– คืออย่างนี้ มันต้องพูดจากันอยู่สองประเด็น ใน เรื่องของการหมุนไปตามกระแสโลก หรือว่าใน สภาพของ concept มันพัฒนาไป เรามักจะลืมแม้ แต่วิถีทาง หรือขบวนการของการทำงาน ในการ พัฒนาเท่าที่ผ่านมา เราลืมบอกว่าถ้าเราพัฒนา มันจะต้องเป็นไปอย่างนี้ แต่จะต้องพัฒนา เศรษฐกิจ จะต้องมั่งคั่งที่เรียกว่าเป็นโครงสร้าง พื้นฐาน การสร้างสิ่งต่าง ๆ สิ่งอำนวยความสะดวก ข้นมานั้น แล้วก็จะถือว่าอันนั้นพัฒนาแล้ว เรามีประสบการณ์เดิมจากที่ได้เรียนรู้มา มีหลาย

ประเทศที่มีความเจริญอย่างนั้น อเมริกามีความเจริญเต็มที่ ทางเศรษฐกิจเยี่ยม อุตสาหกรรม 90 กว่า % เกษตรกรรม 95 % เสร็จแล้วเขาก็มาทบทวนว่าเขามีความสุขจริงหรือเปล่า ไอ้ตัวพัฒนาจริงมันไม่ได้หมายความว่า จะมีความสุขได้ การพัฒนาเศรษฐกิจ ก่อสร้างอะไรต่างๆ รู้สึกว่าจะต้องเพื่ออะไร เพื่อความสุข เพื่อคน แต่เวลาเขียนโครงการพัฒนาอะไรต่างๆนั้นไม่ได้พูดถึงคนเลย เมื่อวานนี้ผมเข้าประชุมในเรื่องวัฒนธรรมโครงการหนึ่ง สถาปนิกท่านบอกว่าเขาคนเป็นเกณฑ์ ผมถามว่าท่านสร้างถนนท่านพูดถึงเรื่องคนหรือเปล่า สร้างนิคมท่านพูดถึงคนหรือเปล่า ท่านมีเวทีวัฒนธรรมหรือเปล่า ท่านมีสิ่งที่จะเอื้ออำนวยให้คนมีความเป็นสังคม สังคมมนุษย์บอกว่าเขาจะพัฒนาโครงการที่ว่าสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ระบบเศรษฐกิจอย่างนี้ พอตื่นขึ้นมานี่ก็รีบมา มาทำงานทั้งวันวันละ 8 ชม. เวลาสังสรรค์อะไรก็ไม่มี กลับไปบ้านก็เย็นเสียแล้ว เคยสังสรรค์กับเพื่อนบ้านก็ไม่มีเวลาเพราะฉะนั้นมันมีอะไรเชื่อมโยงในแง่วัฒนธรรม

คำตอบก็คือผมกำลังบอกว่า มันจะมีอะไรที่จะมาเชื่อมโยงความเป็นสังคมของชุมชนได้ ความเป็นชุมชนของสังคมได้ ก็คือตัววัฒนธรรม ถ้าหากว่าไม่มีตัววัฒนธรรม ไม่มีอะไร ยกตัวอย่างที่กระทรวงศึกษาฯ ท่าน สุขวิช พัฒนา บริเวณต่างๆร่มรื่น สวยงาม และตอนเย็นท่านให้โรงเรียนโน้นโรงเรียนนี้ สร้างเวทีวัฒนธรรม เอาดนตรีไทย -สากล เด็กเล็กอะไรต่างๆ ผู้ใหญ่มาเล่นที่เกาะลอยตรงหน้ากระทรวงหลังงานเลิก ทำดีแต่ไม่มีคนเข้าไปฟัง ผมอยู่ที่กระทรวงก่อนย้ายมาทำงานที่นี่ ผมก็ถูกเกณฑ์ไปมอบรางวัล สามคนสี่คนนั่งฟัง เด็กเล่นกัน 20 คน อย่างนี้ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ไม่เป็นวัฒนธรรม มันไม่ได้ให้ความสำคัญของคนจึงบอกท่านว่าถ้าท่านเห็นความสำคัญของคนจริงท่านหยุดนะ อาทิตย์หนึ่งผมคิดว่าป็นวันหยุด ท่านให้ท่านอาหารได้ 2 ชม.

ปล่อยให้เขาริแล็ค ให้เขาพูดจาเสวนากัน คนเดียวนี่กลายเป็นเครื่องจักร เลยไม่ได้มีการฝึกหัดให้มีความเอื้ออาทรต่อกัน "พี่เอ๋ย น้องเอ๋ย" นี่มันไม่มีถ้าเราทำทั้งในส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ เอกชน บริษัทห้างร้านต่างๆเริ่มทำ มันก็จะไปคิดถึงว่าเออเราอยู่ในบ้านนี้ เรายังไม่เคยมีเวลาที่จะมาแบ่งปันกัน ต่างคนต่างอยู่ มันคงจะไม่มีมีความเอื้ออาทรกัน เพราะฉะนั้นใครมากระตุกสร้อยต่อหน้าต่อตาบอกว่าไม่เห็น เเฉยๆ เพราะว่ามันไม่มีเวลาที่จะฝึกให้คิด"พี่เอ๋ย น้องเอ๋ย"

คำตอบของผมก็มีอยู่ว่า ไอ้ตัวปัญหาที่มันมีความเจริญแบบไหลกันไป เรายอมรับในเรื่องของการแลกเปลี่ยนถ่ายเทวัฒนธรรมนะครับ แต่เราจะต้องปรับปรนวัฒนธรรมเหล่านั้นให้มันเข้ากับเรา ไม่ใช่ตามเขาไปอย่างเครื่องจักร และอีกอันหนึ่ง สิ่งที่จะทำให้บุคคลสามารถถกเถียงถกเถียง และมีความภาคภูมิใจที่จะอยู่ในสังคมอย่างสง่างาม จะต้องเกิดความภาคภูมิใจในตัวเองเสียก่อน มันถึงจะอยู่รอด ความภาคภูมิใจในตัวเองนั้น เมื่อเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับ แล้วก็ทุกคนจะสามารถเอาคืนมาได้ ก็คือความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง ถูกไหม ความภาคภูมิใจเหล่านี้จะทำให้เขาสามารถปรับปรนได้ แต่ถ้าเขาไม่มีสิ่งต่างๆเหล่านี้มันก็ไปนะครับ มันก็หลุดไปกับสิ่งที่เรียกว่าโลกาภิวัตน์ ไม่มีอะไรเหนี่ยวอยู่ความเป็นชาติเป็นอะไรเหล่านี้มันก็เป็นสองทิศทิศหนึ่งก็คือว่า ไอ้ตัววัฒนธรรมเป็นตัวหน่วงเหนี่ยว ให้คนเป็นสังคมและวัฒนธรรมขึ้นได้ เป็นเครื่องมือที่จะดึงคน"พี่เอ๋ยน้องเอ๋ย" การร้องรำทำเพลง นิสัยของคนไทย ความเอื้ออาทรกัน เป็นเครื่องมือของการสร้างความเข้มแข็งของสังคมอีกทางหนึ่งก็คือว่าเป็นการที่จะดึงให้คนในสังคมและวัฒนธรรมสามารถปรับปรน เลือกสรรวัฒนธรรมและเลือกเข้ามาใช้ในชีวิตได้ อันนี้ก็เป็นหลักการ

-อยากเรียนถามท่านว่า ท่านมีความมุ่งหวังพิเศษอย่างไรหรือไม่ เกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมของ จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรม

- อยุธยานี้ผมหวังมาก ผมอยากให้มันเป็นภาคของเมืองวัฒนธรรม เพราะที่นั่นมีมรดกทางวัฒนธรรมมากมายมีหนึ่งมรดกทางวัฒนธรรม สองเรื่องของตัวสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตก็ยังมีอยู่ แม้ว่าจะมีอะไรแทรกแซงเข้าไปบ้าง แต่วิถีชีวิตส่วนใหญ่ความเป็นไทยก็ยังสามารถประสมประสานกันได้ ผมถือว่าเป็นเพชรของวัฒนธรรมอยู่ที่เมืองไทย เพราะฉะนั้นอะไรก็ตามเราสามารถเสาะแสวงหาสืบค้นได้ อันนี้ก็เป็นสิ่งน่าพิจารณา สวช.เองก็มีโอกาสที่จะให้จังหวัดได้ทำงานวัฒนธรรมของตนเอง อยุธยานั้นมีมรดกทางวัฒนธรรมเยอะเหลือเกิน ต้องทำมากกว่าคนอื่น แต่เงินได้ใกล้เคียงกับคนอื่น

- มีข่าวว่าทางรัฐบาลกำลังจะรวมหน่วยงาน รวมผู้ทำงานทางด้านวัฒนธรรมเข้าด้วยกันเป็นกระทรวง เป็นความจริงแค่ไหน
- ผมคงตอบเรื่องนี้ไม่ได้ แต่ว่าวิเคราะห์แนวโน้มเป็นไปได้ 50 % ท่านนายกไปเยี่ยมกระทรวงศึกษา มีแนวคิดว่าจะตั้งกระทรวงขึ้น แล้วก็เมื่อวานนี้ผมประชุมกับท่านรองนายกฯสมบุญ ระหงษ์ ท่านก็พูดในที่ประชุมอีก ควรจะเอากีฬา มารวมด้วย พอเกิดซีเกมส์ไฟเบย์ขึ้น ก็เลยบอกว่า จะเปลี่ยนชื่อเป็นกระทรวงกีฬาและวัฒนธรรม จะเอากีฬามาอยู่ข้างหน้า บอกไม่ได้หรอก งานวัฒนธรรมมันเป็นงานใหญ่ กีฬาเป็นส่วนหนึ่งเท่านั้นเอง น่าจะเป็นกระทรวงวัฒนธรรมและการกีฬา ก็ไม่รู้แน่ชัดว่าคนอื่นจะวิเคราะห์อย่างไร แต่ที่ผมมีส่วนเสนอ ก็เห็นว่าคราวนี้ไม่เหมือนทุกคราวที่ท่านสวช.(เก่า)เป็นผู้เสนอจะตั้งกระทรวงวัฒนธรรม แต่คราวนี้รัฐบาลท่านเป็นคนดำริตั้งขึ้นมา

- สภาพของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดในปัจจุบัน มีแนวโน้มที่จะแปรลักษณะไปอย่างไร

- ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดก็คงยังเป็นอย่างเดิม จะไปอยู่กระทรวงไหน ก็ยังทำหน้าที่อย่างเดิม ส่วนปัญหาอื่นๆเคยเป็นอย่างไร มันก็ยังทำไปอย่างนั้นแหละครับ ตัวศูนย์วัฒนธรรมที่เราตั้งใจไว้มากทีเดียว ที่จะปรับเปลี่ยนตั้งแต่ปีที่แล้ว จากปีงบประมาณ 38 เราเห็นว่าผู้ที่จะทำงานส่งเสริมเผยแพร่ มีทำได้เยอะ แต่มีที่จะทำในทางด้านศึกษาค้นคว้าวิจัยให้ซาบซึ้งทางวัฒนธรรมนี้มันจะต้องเป็นศูนย์วัฒนธรรมที่มีความสามารถ มีบุคลากรที่จะทำสิ่งต่างๆได้ เพราะฉะนั้นเราถึงบอกว่า ทางศูนย์วัฒนธรรมของทุกจังหวัดจะต้องเป็นหลักสำคัญในเรื่องการศึกษาวิจัย มากกว่าการส่ง

เสริมด้านอื่น แต่ไม่ได้หมายความว่าจะไม่ให้ทำ
นะครับ หมายความว่าถ้ามีความสามารถเกินเลย
เพียงพอที่จะไปช่วยเขาได้ก็โอ.เค. แต่คนที่ขาด
แคลนในพื้นที่คือเรื่องศึกษา วิจัยและพัฒนา
แม้ว่าเรากำหนดไว้ พอเอาเข้าจริงๆ บุคลากร
ของเขาไม่มีประสบการณ์ งานเขาก็เยอะอยู่แล้ว ก็
ยังไม่สามารถที่จะทำตรงนี้ได้ ในบางจังหวัดถ้ามี
สถาบันราชภัฏที่คุ้นใจ ที่จะทำวิจัยศึกษา คือถ้า
หากไม่ทำมัน บางสิ่งเอาอะไรไว้ไม่ได้แล้ว จะสงวน
ก็ไม่ได้ รักษา ก็ไม่ได้ มันผูกพันโดยกาลเวลา
เพราะฉะนั้นสิ่งที่ยังอยู่ได้ให้รับศึกษาเสีย
รับด่วนที่จะศึกษา เช่นภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น
ซึ่งกำลังจะหมดไปแล้ว

– คนทั่ว ๆ ไปมักจะมองวัฒนธรรมว่าเป็น
เรื่องของอดีต หรือสิ่งที่ล่วงมาแล้ว สวช.ที่
อยู่ในฐานะดูแล กำกับนโยบาย ได้มอง
ภาพอนาคตไว้อย่างไร มีโครงการ แนว
นโยบายทางด้านวัฒนธรรมของคนไทยไว้
อย่างไรบ้าง

– มีเยอะที่จะต้องทำ เป็นเรื่องที่เราพูดจากัน
โดยรวม อาจต้องมีการปรับแผนบ้างในอนาคต สิ่ง
ที่จะทำคือมีการลงทุนทางวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น ทั้ง
ทางรัฐจะต้องให้เงินมากขึ้น ทางเอกชนนี่ก็ต้อง
ส่งเสริมให้เขามาลงทุนทางวัฒนธรรม ถ้ามันไม่
คุ้มทุน ใครเขาไม่มาลงทุน แต่การลงทุนทาง
วัฒนธรรม อาจจะเสี่ยง แล้วแต่ต้องการันตี ต้อง
ประกัน หรือเรื่องที่จะให้เขามีกำไร ยกเว้นภา
ษะไรต่างๆ การลงทุนทางวัฒนธรรมมีหลายอย่าง
เช่น ของที่ระลึกทางวัฒนธรรม การจัดแสดง การ
display เพื่อให้คนเข้ามาชมอันที่สองคือการที่เรา
จะทำให้วัฒนธรรมของเราเป็นที่ยอมรับ เรื่องของ
เกียรติและศักดิ์ศรี และนำมาซึ่งรายได้ด้วย เพราะ
ฉะนั้นต่อไปนี้การลงทุนทางวัฒนธรรม ไม่ใช่เป็น
เรื่องของการเสพของปัจเจกชนต่อไป และเป็น
เรื่องที่ส่งผลในทางเศรษฐกิจด้วย

เพราะฉะนั้นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม
การเผยแพร่ให้ชาวโลกยอมรับนี้ จะต้องจริงจัง
ผมเคยเล่าให้พวกเราฟังอยู่เสมอว่า ฝรั่งเศสค่านี้
ผมต้อนรับไม่ไหว มีฝรั่งชาติต่างๆขอมาแสดง
แปลว่าเขาต้องการจะเอาวัฒนธรรมต่างๆเข้ามา
ขาย แต่ถ้าเราอ้อมอยู่อย่างนี้ เราก็รับอยู่อย่าง
เดียว แต่ไม่มีโอกาสที่จะเผยแพร่ จริงๆแล้ว
อาหารไทย เสื้อผ้าไทย มวยไทย สามอย่าง เรา
ไปเผยแพร่ก็พอแล้ว เรื่องอื่นๆของเราก็เป็นที่
ยอมรับ รูปแบบที่จะต้องไปเชื่อมโยงเพื่อที่จะไป
ขาย ต้องมีกลไกของทูตวัฒนธรรมในหลายๆ
ประเทศเขามีร้อยกว่าคนทั่วโลก เลยให้ทราบ
ว่านี่เป็นนโยบายงานในอนาคต หมายโดยรวมจะ
เป็นอย่างนั้น

– แผนของสวช. ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ
วัฒนธรรมพื้นบ้าน

– คือการสร้างคามภาคภูมิใจ ให้เขาภาคภูมิใจ
สิ่งนี้มันเป็นวิธีการ ถ้าหากเราดำเนินการแล้ว
แผนนี้ยังออกมาช้าด้วยซ้ำไป เพราะว่าปรัชญา

อะไรต่าง ๆ มันมีอยู่ในใจ เพราะฉะนั้นพอถึงเวลาแล้ว ให้เขาไปทำของเขาเอง ภูมิปัญญาของเขาไปเก็บ แล้วก็เอาออกมา มันเป็นวิธีการ เราไม่สามารถที่จะไปจูงให้เขาทำได้ แล้วเงินก็ไม่พอเมื่อเขาซาบซึ้งแล้ว เขาขาดเงินเขาก็หาตัวเอง เขาทนไม่ได้หรอก ที่จะทำให้ความภาคภูมิใจของเขาไม่ได้รับการดูแลแก้ไข แล้วก็จะค่อย ๆ ดึงตัวคนที่เกี่ยวข้องมาช่วยกันทำ ช่วยกันหาเงิน เต็มมือออกมาเป็นอย่างนี้ ผมคิดว่าคงจะพัฒนากันไป แต่ต้องให้เขาดูแลในเรื่องนโยบาย

- ขอย้อนไปในเรื่องการวิจัย และพัฒนาปัจจุบันทางสวช. ได้สร้างเครือข่ายทางด้านคอมพิวเตอร์ที่จะเชื่อมโยงเพื่อให้ข้อมูลทางด้านวัฒนธรรมอย่างไรบ้าง

- ข้อมูลทางวิจัยมีแต่ยังไม่ได้พัฒนา แต่ข้อมูลทางวัฒนธรรมโดยทั่วไปที่มันได้เป็นการวิจัย เราได้ออกแบบทำในเรื่องของมัลติมีเดีย โดยใช้ซีดีรอมในแง่รวบรวมข้อมูลอะไรต่าง ๆ เพราะฉะนั้นต่อไปนี้เราก็ได้ Move กับทาง internet แล้ว ต่อไปพอข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ชาวต่างชาติหรือคนไทยจะกดข้อมูลอะไรต่าง ๆ ก็ได้แล้ว ในส่วนอยุธยาเรามีโครงการที่จะทำสื่อแบบเดียวกัน ซึ่งทำกับออสเตรเลีย และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่จะทำเรื่องประวัติศาสตร์ของอยุธยา โดยร่วมกับคณะวิศวกรรมศาสตร์ เป็นข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ เช่น วัดเป็นอย่างไร สร้างมา กี่ปี อยู่ในคอมพิวเตอร์หมด และสามารถบอกด้วยว่า เตี้ยวันนี้สภาพเป็นอย่างไร เมื่อตอนสร้างเสร็จใหม่ ๆ เป็นอย่างไร ในอดีตก็จะมีด้วย และเมื่อเสร็จก็จะกระจายออกไปที่อยุธยา ในพิพิธภัณฑ์ เสร็จแล้วก็เชื่อมต่อเข้ากับเครื่อง internet ก็ได้

- ในฐานะที่สถาบันราชภัฏเป็นเครือข่ายของสวช. อยากจะขอข้อเสนอแนะในการทำงานด้านวัฒนธรรม

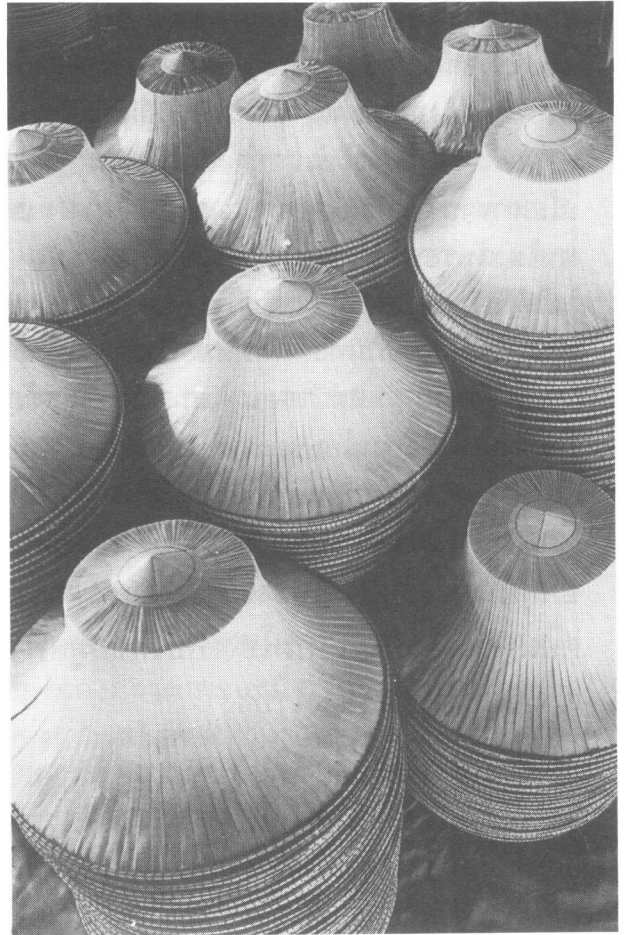

- ตอบสองอย่าง ข้อแรกสถาบันราชภัฏโปรดเข้าใจทางสวช. ที่จัดระบบใหม่นี้ ไม่ได้มีเจตนาที่จะให้ราชภัฏลดบทบาทน้อยลง แต่ทำให้บทบาทชัดเจนขึ้น ที่จะทำในเรื่องวิจัยและพัฒนาซึ่งเป็นเรื่องยาก ก่อนหน้านี้ท่านทำเรื่องง่ายท่านสบาย แต่ตอนนี้ผมขอให้ท่านทำเรื่องยาก แต่ในเรื่องเงินทองอะไรต่าง ๆ นั้นก็ไม่ได้น้อยลงนะครับ ในเรื่องของการทำให้ท่านนั้น ในส่วนส่งเสริมเผยแพร่ก็อยากให้มิดด้วย อยากให้ตั้งอยู่ในพื้นฐานว่าวิจัยเพื่อพัฒนา เพราะฉะนั้นเวลาเข้าไปร่วมกันสรรเงิน อยากจะให้เราเอาองค์ความรู้ที่มีอยู่เยอะแยะ ไปบอกเขาว่าจะทำโครงการนั้น ไม่ทำโครงการนี้ เพราะเราสั่งสมความรู้มาเยอะ ราชภัฏเองก็มีเงินสนับสนุนจากทางกรมฯ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) ซึ่งก็ให้ความสำคัญ มีเงินลงไปตรงนี้พอสมควร แล้วก็ผมคิดว่าจะเป็นกำลังสำคัญ และอยากจะทำให้ทำเป็นตัวอย่าง

ทางสวช. ได้จัดสรรเงินลงไปทางด้านการศึกษาวิจัยทุกระดับ แม้แต่ระดับจังหวัดระดับภาค

ระดับเขตการศึกษา ทั้งนี้ทั้งนั้นเพื่อให้เห็นว่าการวิจัยวัฒนธรรมนั้นมีความจำเป็น เพราะฉะนั้นในส่วนของบริษัทวิสัยทัศน์น่าจะให้ทำ มุ่งเนื้อหาสาระของการศึกษาด้านวัฒนธรรม กับ การที่จะจัดระบบให้คนอื่นได้รับความรู้หรือศึกษาวัฒนธรรม สองอันนี้เป็นสิ่งที่อยากจะให้ทำ

ในส่วนสถาบันราชภัฏพระนครหรือยูธยา มีงานกว้างขวางมาก แค่มรดกทางวัฒนธรรมมันก็ดูไม่ไหวแล้ว สิ่งที่จะฝากความสำคัญสักนิด ก็คือว่าทำอย่างไรจะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการที่จะดูแลมรดกทางวัฒนธรรม เดียวนี้ทางสวช. ไปให้จังหวัดแล้ว ที่นี้ถ้าจังหวัดไม่หาระบบที่จะให้คนเข้ามาช่วยดู มันจะดูไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งของยูธยา แล้วคงจะต้องสร้างองค์กรที่ย่อยลงไปอีก เป็นกลุ่ม เป็นชมรม เป็นหน่วยที่เล็กลงไปอีก ระดับอำเภอ พื้นที่ แล้วแต่จะแบ่ง แล้วก็อีกอย่างหนึ่ง ก็คือวัฒนธรรม ยูธยายังทำอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมน้อย ของที่ระลึกก็น้อยมาก เดียวนี้เราตั้งสภาทางวัฒนธรรมขึ้นมา นักธุรกิจเข้ามา สมาคม มูลนิธิเข้ามา เพราะฉะนั้นธุรกิจเขาอยากผลิต แต่เขาไม่รู้จะผลิตอะไร เราต้องบอกเขา ที่จริงของที่ระลึกที่ยูธยามีมากมาย ต้องให้ความรู้เขา ซึ่งสินค้าเหล่านี้จะขายได้เฉพาะในพื้นที่วัฒนธรรมเท่านั้น ถ้าจะให้ขายได้มันต้องให้การศึกษากับผู้ที่มาดูมาเที่ยวด้วย

ภาพจากหนังสือ "ยูธยา" สำนักพิมพ์สารคดี 2538

ผู้สัมภาษณ์ ผศ.ดร.วิชา ทรวงแสง

รศ.เกรียงศักดิ์ ไทยคุรุพันธ์

ผศ.อมรา กล้าเจริญ

อ.นงลักษณ์ แซ่มโซติ

ภาพ นายนิวัช แสงใจหนัก

ความมีวินัยในตนเอง

ของนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 3

โรงเรียนสาธิต สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ปีการศึกษา 2538

กัลยาณี ชำนาญหอม *

ภาพ : ณพนธ์ ทวีกาญจน์

ในปัจจุบันสังคมไทยมีการตื่นตัวในด้านการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลในระดับต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการจัดการเรียนการสอน หรือจัดอบรมในด้านต่าง ๆ เช่น การพูดในโอกาสต่าง ๆ การเข้าค่ายอบรมจริยธรรม ฯลฯ เป็นต้น และจากข่าวสารต่าง ๆ ภายในประเทศจะเห็นได้ว่าบุคลิกภาพของคนไทยเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมเป็นอย่างมาก เพราะคนไทยส่วนมากขาดความรับผิดชอบ ขาดความร่วมมือ ขาดวินัย และไม่เคารพกติกาของสังคม นอกจากนี้สังคมไทยส่วนมากชอบระบบอาวุโส ชอบก้าวก่ายสิทธิของผู้อื่น ชอบบอกลีลา ชอบทำอะไรตามใจ จึงทำให้สังคมไทยพัฒนาไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้ยาก

ปัจจัยที่สำคัญ อันหนึ่งในการพัฒนาประเทศไปสู่ประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ คือ ประชาชน ต้องมีประสิทธิภาพและมีวินัยในสังคม และการที่จะมีวินัยในสังคมได้จำเป็นต้องมีวินัยในตนเอง เสียก่อน ดังนั้น วินัยของแต่ละบุคคลนั้นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

สังคมไทยตระหนักถึงความมีวินัยในตนเองเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการโฆษณาเชิญชวนให้ประชาชนมีวินัยในตนเองในรูปแบบที่ว่า "ใครไม่มีวินัยอย่าลงแข่งเลย" ซึ่งการรณรงค์เรื่องความมีวินัยในตนเองนี้ถ้าทำได้สำเร็จก็จะสามารถทำให้ประชาชนมีระเบียบวินัยมากขึ้นและการปลูกฝังความมีวินัยในตนเองของเยาวชนนี้จะเป็นหน้าที่ของสถาบันครอบครัวเป็น อันดับแรก และเป็นหน้าที่ของโรงเรียนเป็นอันดับต่อมา

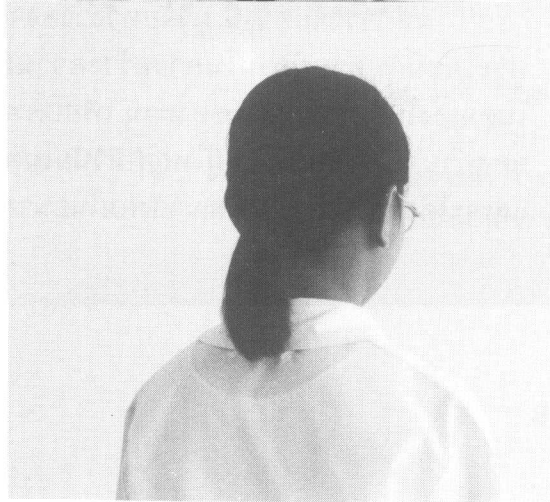
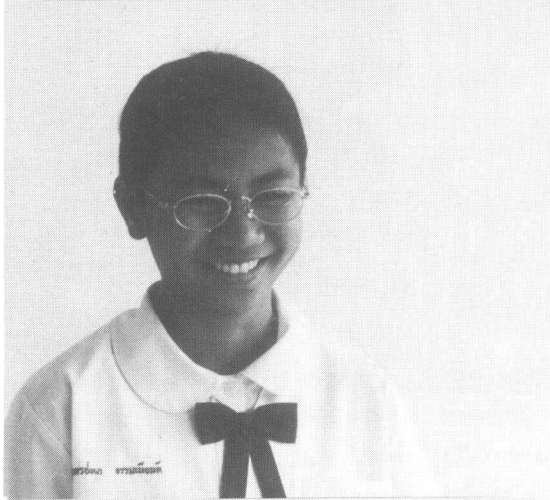
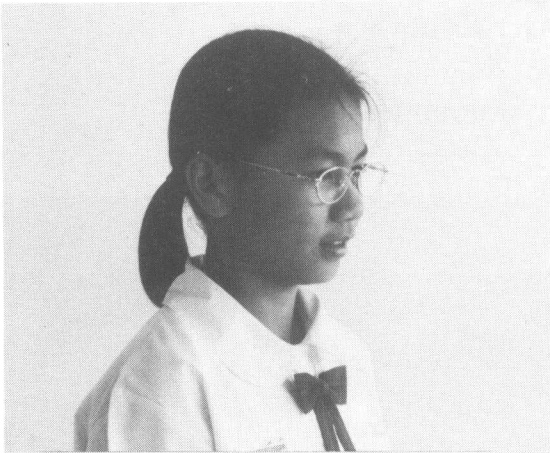
นักเรียนโรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาเป็นเยาวชนของชาติกลุ่มหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า เป็นหัวกระทิของจังหวัด ซึ่งต่อไปก็จะได้เป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ ซึ่งควรจะต้องมีวินัยในตนเอง เพื่อจะช่วยชาติในการพัฒนาสังคมในอนาคต

ทางโรงเรียนสาธิตจึงได้สนับสนุนให้มีการศึกษาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนสาธิตขึ้นเป็นครั้งแรก โดยศึกษาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนมัธยมปีที่ 3 จำนวน 80 คน โดยมีจุดมุ่งหมาย 2 ประการดังนี้ ประการแรก เพื่อศึกษาว่านักเรียนมัธยมปีที่ 3 มีวินัยในตนเองในด้านความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความตั้งใจ ความอดทน ความเป็นผู้นำ และความซื่อสัตย์เป็นไปตามเกณฑ์หรือไม่ และประการที่สองเพื่อ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาทดสอบและวิจัยทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยในตนเอง ในแต่ละด้านกับสถานภาพส่วนตัวของนักเรียน และครอบครัวของนักเรียน

เครื่องมือวิจัยครั้งนี้เป็นแบบทดสอบวิชา บุคลิกภาพด้านความมีวินัยในตนเองที่ดวงใจ เนตรโรจน์ สร้างขึ้น เพื่อจุดมุ่งหมายที่จะวัด บุคลิกภาพด้านความมีวินัยในตนเองระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตการศึกษา 3 กรุงเทพมหานคร และเพื่อให้แบบทดสอบนั้นเหมาะที่จะใช้เป็น เครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ จึงได้นำแบบทดสอบนี้ไป หาคุณภาพใหม่ โดยนำไปทดสอบกลุ่มตัวอย่างที่ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2538 โดยเป็นนักเรียนโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จำนวน 60 คน และนักเรียนโรงเรียนจอมสุรางค์อุปถัมภ์ จำนวน 48 คน รวม 108 คน และนำมาหาค่า ความเชื่อมั่นโดยใช้ K - R 20 ได้ค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับ 0.91

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผลดังนี้ ในด้านสถานภาพส่วนตัวของนักเรียนพบว่า นักเรียนส่วนมาก (ร้อยละ 56.96) เป็นเพศหญิง ผล การเรียนโดยเฉลี่ยส่วนมาก (ร้อยละ 49.36) ได้ 3.5 ขึ้นไป มีจำนวนพี่น้อง 1 คน เป็นส่วนมาก (ร้อยละ 37.97) และ 2 คน รองลงมา (ร้อยละ 36.71) โดยนักเรียนส่วนมาก (ร้อยละ 39.24) เป็นบุตรคนโต และบุตรคนเล็ก รองลงมา (ร้อยละ 35.44) ส่วนในด้านที่สัมพันธ์กับครอบครัวพบว่า บิดามารดาของนักเรียนส่วนมาก (ร้อยละ 92.41) อยู่ด้วยกัน วุฒิสูงสุดของบิดาและมารดาส่วนมาก (ร้อยละ 53.16 และ 60.76 ตามลำดับ) รับรา ชการ ค่าใช้จ่ายที่ได้จากบิดามารดานักเรียน ส่วน มาก (ร้อยละ 77.21) เห็นว่า พอสมควร วิธีการ อบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา นักเรียนส่วนมาก (ร้อยละ 62.03) เห็นว่า เลี้ยงแบบประชาธิปไตย และงานที่ได้รับมอบหมายให้ทำที่บ้าน นักเรียน ส่วนมาก (ร้อยละ 59.49) เห็นว่า พอสมควร

ผลจากการทดสอบความมีวินัยในตนเอง 6 ด้าน ซึ่งได้แก่ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความตั้งใจ ความอดทน ความเป็นผู้นำ ความซื่อสัตย์ และรวมทั้งฉบับ ปรากฏว่า นักเรียนมัธยมปีที่ 3 มีวินัยในตนเอง (ผลการทดสอบทั้งฉบับ) สูงกว่าเกณฑ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อแยกวิเคราะห์ในแต่ละด้านปรากฏว่า นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความอดทน และมีความเป็นผู้นำสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีความซื่อสัตย์สูงกว่าเกณฑ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ในด้านความรับผิดชอบ และความตั้งใจต่ำกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

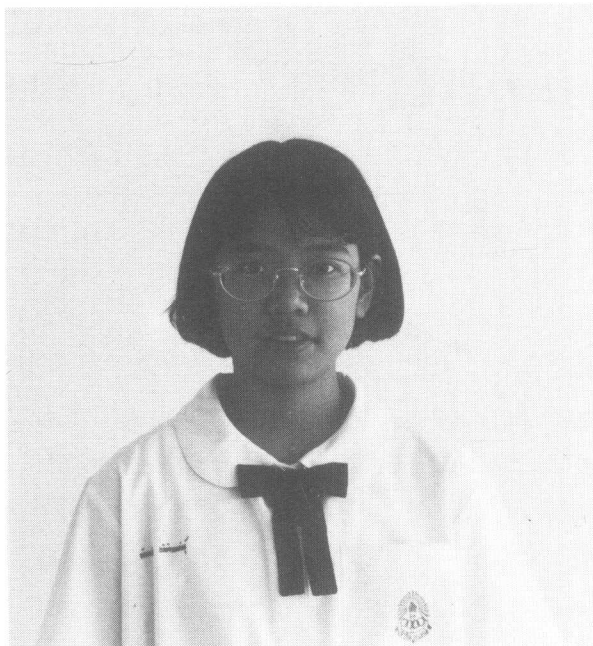
ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยในตนเองโดยรวม และแต่ละด้านกับสถานภาพส่วนตัว ของนักเรียนและครอบครัว ปรากฏผลดังนี้

ความรับผิดชอบสัมพันธ์กับเพศของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสัมพันธ์กับงานที่ได้รับมอบหมายให้ทำที่บ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ความเชื่อมั่นในตนเอง สัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ย และจำนวนพี่น้องของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ความอดทนสัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสัมพันธ์กับงานที่ได้รับมอบหมายให้ทำที่บ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ความซื่อสัตย์สัมพันธ์กับวิธีการเลี้ยงดูของบิดามารดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสัมพันธ์กับงานที่ไม่ได้รับมอบหมายให้ทำที่บ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกนั้น สัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่มีสัมพันธ์กับความมีวินัยในตนเองของนักเรียน คืองานที่ได้รับมอบหมายให้ทำที่บ้าน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์และมีความอดทน ดังนั้น ผู้ปกครองหรือบิดามารดาจึงควรให้เด็กในปกครองช่วยทำงานในบ้านบ้างไม่ใช่ให้เรียนเพียงอย่างเดียว เพราะจะเป็นการช่วยปลูกฝังความมีวินัยในตนเองของเด็กในปกครองของตน

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยหวังว่าคงจะเป็นประโยชน์กับท่านผู้อ่านในการสร้างความมีวินัยในตนเองให้กับบุตรหลานของท่าน เพื่อบุตรหลานของท่านจะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีวินัยในตนเองและจะได้ออกไปช่วยกันพัฒนาสังคมในอนาคต

คำสั่งสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ที่ 516/2538
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการราชภัฏวิชาการกรุงเก่า

ด้วยเห็นสมควรปรับปรุงคณะกรรมการราชภัฏวิชาการกรุงเก่าใหม่
ดังต่อไปนี้

ที่ปรึกษา

อธิการบดี
รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
คณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
คณบดีคณะวิทยาการจัดการ
คณบดีคณะครุศาสตร์
คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะทำงาน

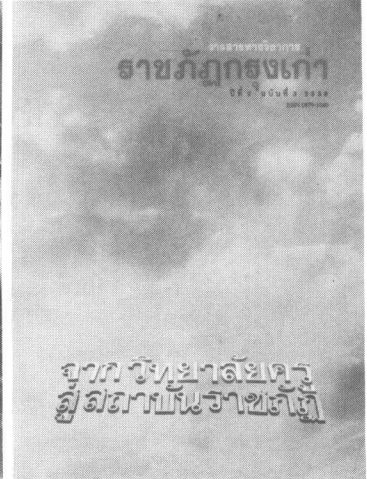
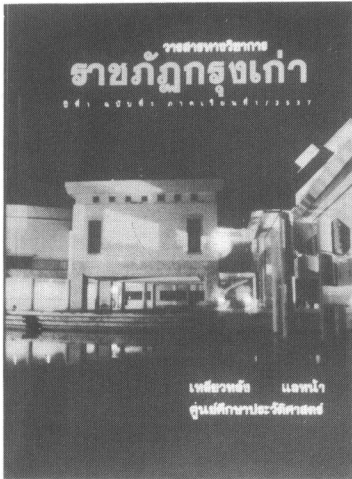
1. อธิการบดี		ประธาน
2. นายอิสระ โกวิทวิบูล		รองประธาน
3. ผศ.วราศรี ธรรมนิยม		กรรมการ
4. นายอำนาจ ชัยวนิชย์		กรรมการ
5. ผศ.นิพนธ์ ทวีกาญจน์		กรรมการ
6. ผศ.อมรา กล้าเจริญ		กรรมการ
7. ผศ.ดร.วิชา ทรวงแสง		กรรมการ
8. ผศ.พิทยา รุ่งราตรี		กรรมการ
9. ผศ.อดุลย์ ดันประยูร		กรรมการ
10. นางสาววนิดา อินทรลักษณ์		กรรมการ
11. นางกรรณิการ์ จ้อยเจริญ		กรรมการ
12. นางสาวรัตนา รักสกุลพาณิชย์		กรรมการ
13. ผศ.อนันต์ รัตนภานุศร		กรรมการและเลขานุการ
14. นางสาวนงลักษณ์ แซ่มโซติ		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
- ให้คณะกรรมการชุดนี้ มีหน้าที่รับผิดชอบและดำเนินงานในการจัดทำ
วารสารราชภัฏกรุงเก่า ภาคเรียนละ 1 เล่ม

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป คำสั่งใดที่ขัดกับคำสั่งนี้ให้ยกเลิก

สั่ง ณ วันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2538

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุหงา วัฒนนะ)

อธิการบดีสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

แสวงหาปัญญา เพิ่มคุณค่าชีวิต

อ่านราชภัฏกรุงเทพฯ

ใบแจ้งความโฆษณา

วารสารวิชาการราชภัฏกรุงเทพฯ

วารสารฉบับนี้ เป็นวารสารเชิงวิชาการ เป็นเวทีแห่งความคิดที่เผยแพร่ไปยังหน่วยงาน สถาบันทั้งของรัฐและเอกชน และวางแผงในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ รูปเล่มวารสารขนาด 8 หน้า ยกพิเศษ พิมพ์ด้วยกระดาษปอนด์ 80 แกรม จำนวน 13 ยก กระดาษอาร์ต 4 สี จำนวน 2 ยก รวม 15 ยก (120 หน้า) จำนวนพิมพ์ 2,000 เล่ม กำหนดออก ปีละ 2 ครั้ง ประมาณเดือนกรกฎาคม และมกราคม)

อัตราโฆษณา

1. ปกหลังด้านนอก	4 สี	20,000 บาท	5. ในเล่มครึ่งหน้า	4 สี	6,000 บาท
2. ปกหน้าด้านใน	4 สี	15,000 บาท	6. ในเล่มเต็มหน้า	ขาว-ดำ	4,000 บาท
3. ปกหลังด้านใน	4 สี	15,000 บาท	7. ในเล่มครึ่งหน้า	ขาว-ดำ	2,500 บาท
4. ในเล่มเต็มหน้า	4 สี	10,000 บาท	8. ในเล่ม 1/4 หน้า	ขาว-ดำ	1,500 บาท

ข้าพเจ้า.....

สถานที่ทำงาน.....โทรศัพท์.....

ขอแสดงความจำนงลงโฆษณาในวารสาร ราชภัฏกรุงเทพฯ

หมายเลข [] โดยจะมอบค่าโฆษณาเมื่อหนังสือได้จัดพิมพ์เรียบร้อยแล้ว
พร้อมนี้ได้แนบข้อความที่โฆษณามาแล้วด้วย

ลงชื่อ.....

(.....)

วันที่.....

"กาลเวลา" นิพนธ์ ทวีกาญจน์
เทคนิคผสมบนผ้าใบ 65 x 80 ซม.
สมบัติของ ขวรงค์ชัย บุนปาน